

קובץ גליונות

פרשת קרה

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א בביתו
לאחר שחרורו מביה"ח מברך את מקורבו הבה"ח מאיר מילר נ"י לרגל שמחת נישואיו בשעתו"מ

מוקד 'וציית את ברכת'
1-800-300-544

זמני השבת

בחסות:

גינות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	7:10	8:27	9:02
בני ברק	7:25	8:29	8:59
קרית ספר	7:19	8:28	9:01
בית שמש	7:08	8:27	9:01
אופקים	7:17	8:28	8:59
חיפה	7:20	8:31	9:02

לעילוי נשמת הרב ר' מרדכי
ב"ר ישראל יחיאל ז"ל

לע"נ הרב שמעון הכהן ב"ר יהושע אליקים ז"ל

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

לעילוי נשמת מרת **תקוה לוטה** בת ר' **שמואל** ע"ה

נלב"ע ד' תמוז תשס"ג תנצב"ה

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת משבתות השנה,
ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

- ט' תמוז חקת
- ח' אב דברים
- כ"ז אלול נצבים ר"ה
- ט"ז תמוז בלק
- ו' אלול שופטים
- ה' תשרי וילך יו"כ
- כ"ג תמוז פינחס
- י"ג אלול כי תצא
- א' אב מטו"מ
- כ' אלול כי תבא

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות,

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

גיליון מס' 433 פרשת קרח
תשפ"א שנה תשיעית

גליון זה יוצא לזכות ידידינו החשוב
שיראה ברכה והצלחה בכל הענינים

להקדשות ע"ג הגליון
ניתן לפנות למס' 053-3145900

דברי שי"ח

ממרחן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

פנינים על הפרשה

בגנות ועונש המחלוקת

בוא וראה כמה קשה מחלוקת שכל העוזר במחלוקת הקדוש ברוך הוא מאבד את זכרו שכן כתיב ואש יצאה מאת ה' ותאכל את החמשים ומאתים איש אמר ר' ברכיה כמה קשה המחלוקת שב"ד של מעלה אין קונסים אלא מבן עשרים שנה ומעלה וב"ד של מטה מבן י"ג במחלוקתו של קרח תינוקות בן יומן נשרפו ונבלעו בשאול תחתי (מדרש רבה)

שאלה מאשה (שהתאלמנה) בעלי היה בעל מחלוקת גדול, מה אני אעשה שלא ייענשו הבנים שלי (כמו שמצינו במחלוקת קורח שאבדו אף יונקי שדים), אמר לה רבנו שתתפלל על כך.

ואולי רק במחלוקת קורח נענשו הכל, כי גם הטף היו בתוך חבורה זו, כדכתיב בקרא ויצאו נצבים בקומה זקופה לחרף ולגדף. כיון שיונקי שדים אינם שייכים למחלוקת, ממילא לא אכפת לן מה שהיו בתוך החבורה הזו, ומה שנכללו בעונש אביהם היה משום שהם - בניהם של בעלי מחלוקת.

בעלי מחלוקת שמציתים אש ואח"כ בורחים...

סיפר לי ר"ח ברגמן כי בשעתו היתה איזו מחלוקת באג"י. ופלוני מהעסקנים אמר למרן הרב שך"א אני בורח ממחלוקת כמו מאש "הגיב לו הרב שך בבדיחותא: אתה מדליק ואח"כ אתה בורח = איר צינט עס אן איר אנטליפט. רבנו שהכיר את האיש, צחק, והגיב: הוא אמר לו את האמת.

אמר רבנו. הנה בקרח אמרו בירושלמי פ"י סנהדרין סה"ד" כן היתה עדתו של קרח שוקעת ויורדת עד שעמדה חנה ונתפללה עליה. בהיותי בפתח תקוה בישיבה, רבי אליהו דושניצר זצ"ל אמר לנו דברי מוסר פעם בשבוע. ואמר בשם ר' איצל מפטרבורג כי מהירושלמי הנ"ל רואים כמה עומק הגיהנום, עד ימי חנה הן כחמש מאות שנה ואילו חנה לא הייתה מתפללת היה שוקע עוד. הנה עומק הגיהנום!

הוסיף רבנו: רבי אליהו דושניצר היה אומר את עיקר דבריו בשם אחרים, ואמרו שהרבה הם דברים שלו, רק אומרים בשם אחרים.

(כל משאלותיך)

שר"ת בעיני הפרשה

"ויקח קרח" צ"ע האם מי ששם משפחתו קרוי קרח האם ישנה שם משפחתו שהרי קרח הי' בעל מחלוקת. תשובה: כתוב בתהילים "למנצח לבני קרח".

ויקח קרח (טז א)

פירש"י "פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא.

צ"ב הרי אמרו חז"ל (ערובין סד א) שאסור לומר "הלכה זו נאה, והלכה זו אינה נאה" א"כ איך השתמש רש"י בלשון "פרשה זו יפה נדרשת".

תשובה: ביאר פשטיה דקרא.

ויקומו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמישים ומאתים (טז ב)

צ"ב מדוע חז"ל שאלו רק על קורח מה ראה לשטות זו ולא שאלו גם על מאתיים וחמישים נשיאי העדה שהצטרפו אל קרח. תשובה: נגרו אחריו.

ויחר למשה מאד (טז טו)

רש"י מפרש נצטער עד למאוד.

צ"ב מה שפירש נצטער ולא פירש כפשוטו שכעס מאוד וחרה אפו.

תשובה: צדיקים אין כועסים.

הרומו מתוך העדה הזאת ואכלה אותם כרגע ויפלו על פניהם (יז י) צ"ב מדוע לעיל אמר הבדלו מתוך העדה (טז כא) ואילו כאן אמר הרומו מתוך העדה הזאת.

תשובה: במהירות.

אם כמות כל האדם ימותון אלה (טז כט) צ"ב איך משה רבנו הכניס עצמו בנסיון כזה, הרי אם היו מהרהרין תשובה בלבם לא היו מתים, שאין לך דבר שיעמוד בפני התשובה.

תשובה: הקב"ה אמר לו.

(אשיחה)

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

קרבה שנת השבע (י"א)

הגר"ש כהנמן ז"ע הרב מפוניבז'

הגר"י מנדלזון שליט"א
עם חקלאי שומר שמיטה

תמונה נדירה של מרן שליט"א עם
להבחל"ח מרן בעל הקהילות יעקב ז"ע

גדולי ישראל יורדים לשדה

כידוע, מיום שעלה מרן ה'חזון איש' זצ"ל לארץ ישראל, הוא השקיע כוחות מרובים להעמיד את המצוות התלויות בארץ על תילה ופעל גדולות ונצורות כדי שישמרו את מצות השמיטה בכל הדוריה ודקדוקיה. בין שלל פעולותיו היה נוסע למקומות מרוחקים בארץ כדי לחזק את ידי החקלאים גבורי הכח שומרי שביעית.

בשנת תש"ה הדריש ה'חזון איש' לקבוץ 'חפץ חיים', שם היו מספר חקלאים שהקפידו על מצות שמיטה, והוא ראה צורך לחזק את רוחם. לנסיעה זו הצטרף גם מרן הרב מפוניבז' זצ"ל. אגב, מסופר (ספר אוצרותיהם אמלא עמוד

תקע"ב), כי כאשר עמדו גדולי ישראל מול השדות הגדולים המושבתים, רחב לבם משמחת המצוה, וחיוך רחב הוצק בשפתותיהם. ה'חזון איש' הביט על העץ ואמר בהתרגשות: "הא! א גוטען שבת, בוילמעאלע!" ["שבת שלום לך, עץ!"], ואילו הרב מפוניבז' גחן על הקרקע ונשקה בחום ואהבה:

"הא! א גוטען שבת אראד!" ["שבת שלום לך, אדמה!"].

גם רבינו שליט"א חרג מגדרו, ויצא אל החקלאים ושדותיהם לחזק אותם ולראות מקרוב את גבורי כוח עושי דברו, ועל כך במאמרים הבאים אי"ה.

באתי לכבוד אבא

סיפר הגר"י מנדלזון שליט"א, בנו של רבי בנימין מנדלזון זצ"ל, כי זוכר הוא מימי קטנותו שגדולי ישראל העריכו וכיבדו את שומרי השמיטה, ולא רק בברכותיהם ועזרתם, אלא באו בעצמם בגופם לחזות בפלא ולחזק את עושי השמיטה העמלים לקיום המצווה.

הוא הוסיף "מרן הקהלות יעקב ז"ע"א היה מכבד מאד את אבא על פעליו הרבים, ובשל כך היה מגיע לאבא לכל שמחה שעשה בימי חייו. זכורני מעשה מענין, שאירע בשבע ברכות שלי, שמרן הקהלות יעקב זצוק"ל כבר היה זקן ותשוש, וכוחותיו לא היו עמו, ולמרות זאת הוא הטריח עצמו והגיע לקוממיות להשתתף בשמחת השבע ברכות שנערכה לי.

"כשהוא הגיע, כולם קמו לקראתו, ואני בהיותי חתן תמים קמתי אף אני לכבודו, ואמרתי לו מזל טוב בהתלהבות. חשבתי באי נעימות לראות איזו טרחה מרובה גרמתי לו בשמחתי.

"בתמימותי ניגשתי ואמרתי לו למרן הקה"י, שאני מבקש סליחה מהרב שכה הטריח את עצמו להשתתף בשמחתי...

ענה לי מרן הקהלות יעקב בקולו הנמרץ "לאו בעל דברים ידידי את, באתי הנה בגלל שאני ידיד נפש של אבא, וכמובן שאני גם יקיים בכך שמחת חתן וכלה, אבל באתי לאבא..."

לימים, כשסיפרתי זאת לבנו מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, הוא נהנה מאד מהסיפור ואמר לי זה בדיוק היה אבא...

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

🕍 רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 📠 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 6 | תמוז תשפ"א | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות'

והוי דן את כל האדם לכף זכות

חוב לכף זכות, הוא גם במקום בו נראה לכאורה כי אין כל בסיס לסברה מעין זו, על כך יכולים אנו ללמוד מתוך המעשה הבא:

היה זה בעת מלחמת העולם הראשונה, בשנת תרע"ד, בירושלים עיר-הקודש. באותה תקופה – שלטו התורכים בארץ הקודש שלטון בלי מיצרים, כאשר מלבד נוראות שלטונם של הערלים הללו – היכו מוראות הרעב בבני ירושלים ללא רחם, והמצוקה כמו הרעב נתנו את אותותיהם בכל פינה.

ראשיתו של מעשה ביהודי ירושלמי נחמד והגון, מוהל במקצועו, אותו הספקתי להכיר ולעת זיקנתו. למוהל זה, היה בביתו, על גבי הארון – נאפוליון זהב! כן... נאפוליון זהב שלם!

בכדי להמחיש את ערכו של אותו נאפוליון זהב, די אם נציין כי די היה בו כדי לכלכל משפחה במשך שנה שלימה. חצי שנה בודאי... היה זה איפוא אוצר של ממש אפילו

בימים כתיקונם, ועל אחת כמה וכמה בתקופה מעין זו בה רעבו בני ירושלים ללחם, רעבו כפשוטו ממש, מבלי מליצה...

והוי היום, ובנו של המוהל הבחין במטבע המונחת על הארון. ילד היה, כבן שבע או כבן שמונה, הרבה לא הבין במטבעות, הוא רק ידע כי יש מטבעות וכי אפשר לקנות בהם דבר מה... מבחינתו, לא היה הבדל בין ה"חירעלך" – המטבעות קטנות העשויות מנחושת בצבע צהוב, לבין הנאפוליון – העשוי זהב טהור...

וכי כיצד יוכל ילד להבדיל בין נאפוליון לחירעלע? הוא רק ידע שעם המטבע הולכים לחנווני, ואפשר לקנות סוכריה או גרעינים לפיצוח! הרבה לא חשב, הושיט ידו למטבע, נטלה, הלך עמה אל החנות, קנה מה שקנה – וחסל...

אלא שבינתיים, חזר אביו של הילד הביתה, הציץ על הארון – ולחדרתו מצא כי הנאפוליון איננו... הוא קרא לאשתו, בירד האם יודעת הינה פשר דבר, אולם בפיה לא היה מה לחדש לו... לא נותר לה כי אם להצטרף

לבהלתו של בעלה...

אלא שבינתיים, שב הילדים ממשחקיו ברחוב, ואביו ואמו המודאגים מיהרו לשאול את פיו: "האם לקחת משהו מעל הארון?", והילד, אשר לא הבין את משמעות מעשיו – הודה על האמת ואמר: "כן! לקחתי את המטבע!"...

"והיכן היא?" – נזעק האב והאם, והתשובה לא איחרה לבוא: "הלכתי לחנות – וקניתי ממתקים!" – השיב הילד בתמימות, וניכרו היטב דברי אמת אשר בפיו...

כעת, מיהרה האם לרוץ אל קיטונו של החנווני, ומיד בהכנסה – פרצה כלפיו בצעקות:

"גנב! לקחת את הנאפוליון שלנו! לקחת נאפוליון שלם ובמחירו נתת לילד שלי כמה סוכריות! אתה רשע מרושע, גנב שכנגבים, הרי זה נודא ואיום! איך מלאך לבך לעשות כדבר הזה?!" – זעקה האשה, ואף החלה מורטת את שערות ראשה וקוראת: "נאפוליון היה זה! מלבדו – אין לי מאומה! בעלי הביא הביתה מציאה, נאפוליון זהב, היה לנו כסף לקנות

אי"ה בגליון מיוחד זה יובאו עובדות הקשורות לכף זכות. במשך השנה הקרובה יוקדש מדי שבוע גליון אחד לזכות כל אחד מארבעים וחמישה שנהרגו במירון אשר רבים מהם לא זכו לזש"ק ויהיו חיזוקים אלו לזכותם ולעילוי נשמתם הטהורה.

ניתן לשלוח עובדות ומעשים בענייני כף זכות למייל המערכת: k.gilyonot@gmail.com

כמו"כ ניתן להשתתף בהקדשה ע"ג גליון זה במס' 053-3145900

אוכל במשך שנה שלמה, ועכשיו אבדה תקוותנו!"

אלא שהחנווני, לא הבין מה בדיוק רוצה ממנו האשה... בעודו נרעש ונרגש קרא והשיב כנגדה: "מה את רוצה ממני? עלילה את מעלילה עלי! אמנם ביקר בנך בחנותי, אמנם קנה ממני ממתקים, אולם הוא לא נתן לי אלא "חירעלע"! לא נאפוליון! בשום אופן! ילד יכול לטעות, אצלו גם חירעלע נראה נאפוליון!" – סיים החנווני, אבל האשה אינה מרפה:

"כיצד תטעון שלא היה זה נאפוליון? הבה, נקרא לילד ונשאלה את פיו!" – הציעה, ובטרם זכתה הצעתה למענה – קראה לבנה הקטן ושאלה: "אמור נא, מהיכן לקחת את המטבע?". "מעל הארון!" – השיב הילד, והאשה מיהרה להכריז בתרועת נצחון: "הנה! אתה רואה! על הארון לא היו חירעלך! רק נאפוליון היה שם, וזהו! אתה שקרן וגנב!"

בקיצור, האשה צועקת והחנווני עונה כנגדה, נעשה רעש גדול ונתאספו הרבה אנשים על יד החנות, החנווני עומד המום ומסכן, ואף זוכה לבזיונות מכל הצדדים כאשר האשה מספרת לכולם בזעקות שבר את המעשה באופן החלטי וברור: "החנוני גנב נאפוליון מידי של ילד קטן!" – היא מסבירה את פשר המהומה...

בסופו של דבר הלכו כולם לבית-דין, כאשר לדיון – כבר התייצב אבי הילד בכבודו ובעצמו, תיאר את כל השתלשלות המאורעות, ופסקם של בית הדין היה ברור, חד

וחלק: על החנווני להשבע כי לא קיבל את המטבע! החנווני חזר על טענתו וניסה להסביר כי לא קיבל מהילד אלא "חירעלע" ולא יותר, ואף הבהיר כי אם לא תוותר בפניו כל ברירה אחרת – ישבע בכדי לאמת את טענתו.

אלא שבשלב זה, כשראה המוהל כי החנווני מוכן כאמת לישבע – החליט לוותר על תביעתו... וכי מה תועיל לו שבועתו של הלה? ובכלל, האם יגרום הוא ליהודי להשבע לשקר? "היו לא תהיה!" – אמר המוהל בלבן, ויתר על השבועה, אלא שלא היה בויתורו זה בכדי לטהר את שמו של החנווני... אולי אפילו להיפך...

הלה יצא מביה"ד כשראשו חפוי, וכל מי שידע או שמע על הענין – דן אותו מבלי משפט לגנב ושקרן. חייו של החנווני כמו חיי אשתו ובני ביתו – הפכו לגיהנם, רצוף בושות וחרפות. בתוך ההמון נמצאו גם כאלה שקינאו לשם-שמים והזהירו את ילדיהם שלא לקנות אצלו, וכך בנוסף לכל הבזיונות – גם הלך מצבו הכלכלי והתדרדר, רחמנא ליצלן!

כך נמשך המצב במשך מספר שנים, עד תום המלחמה. אזי, התברר הסיפור האמיתי, נורא ואיום ממש... היה זה כאשר ביום מן הימים קיבל המוהל מכתב אל ביתו, ואליו מצורף נאפוליון זהב... וכך נכתב בדף אשר צורף אל המטבע:

"לפני כמה שנים, בעצם ימי המלחמה האיומה – הלכתי ברחוב וראיתי את בנך הולך עם נאפוליון

זהב בידו. אני הייתי רעב, אשתי רעבה, הילדים שלי רעבו, ועל כן חשבתי לעצמי: 'הילד הזה מסתובב עם נאפוליון בידים, היאך אפשרי הדבר? אין זאת אלא שבביתו טובעים בנאפוליונים, ואני כאן הולך למות ברעב, ביחד עם אשתי וילדי'..."

מה עשיתי? התיישבתי בדעתי, ואמרתי בליבי: 'הלא אפשר לעשות כאן הלוואה, וכאשר הקב"ה יעזור וירוח לי – אחזיר!'... כך ניגשתי לילד ואמרתי לו: 'מה יש בידך?', הילד הראה לי את הנאפוליון שבידו, התחלתי לשחק איתו, ובדרך זו – עלה בידי להחליף את הנאפוליון שבידו ב'חירעלע' פשוטה! הילד לא שם לב למאומה, וכלל לא הבחין ב'החלפה'!

"אכן עכשיו, כאשר הסתיימה המלחמה, אני מחזיר לך את ההלוואה שלקחתי שלא בידיעתך, ומבקש כי תמחל לי – שכן אונס גמור היה זה מצדי!" – סיים הכותב אשר לא הזדהה בשמו, את מכתבו.

נורא ואיום! עתה התברר כי החנווני הפשוט והתמים – צדק! הוא נותר בנאמנותו ובתומו, אמת דיבר, ומעולם לא שלח ידו בממון חבירו! כל הבזיונות – היו בחינם. כל ההשפלות – עוול מוחלט, והרכילות – הוצאת שם רע נוראית! חייו של החנווני נהרסו – וכל זאת מאחר ולא נדון לכף זכות!

מה גדלו איפוא דברי חז"ל שאמרו: "והוי דן את כל האדם לכף זכות!"

(הוא היה אומר)

מכון להאדרת ספרי מרן רשכבה"ג
הגר"ח קניבסקי שליט"א

לקראת שנת השמיטה ולרגל
הופעת המהדורה החדשה של

'שיח אמונה'

על כל הלכות שמיטה ויובל
שנתחבר ע"י

הגרי"ש קניבסקי שליט"א

מלוקט מספר 'דרך אמונה' של אביו
רשכבה"ג מרן שר התורה שליט"א

קבלת קובץ למחשב

בפנייה לכתובת הדוא"ל

shmita782@gmail.com

ללא תשלום,

למשתמשים באישור רב

במשלוח בדואר

על ידי תשלום במערכת

'נדרים פלוס' – שיח אמונה,

בעלות סימלית של 8 ש"ח

יש לציין את הכתובת למשלוח בהערות

ניתן להשיג את

החיבור השלם

במוקד שמתחת בית רשכבה"ג

מרן שר התורה שליט"א

בעלות סימלית של 5 ש"ח

תקנת רשכבה"ג מרן שר התורה שליט"א
ללמוד ב' הלכות בכל יום
"וינצלו מכל הצרות"

חסד לאלפים - ברכת כהנים
נדפס בהמלצת גדולי ישראל זיע"א ושיב"חט"א

אוצר הספרים
הבמה לסקירת ספרים ומחבריהם

מתנת יושר
עמ"ס ראש השנה
רבי מתתיהו גינסברגר שליט"א

בשורה משמחת

ניתן להשיג שוב את הספר יקר המציאות

שהודפס בהשתדלותם של רכותינו
מרן רשכבה"ג רבינו הגראי"ל שטיינמן זיע"א
ויב"חט"א מרן רבינו הגר"ח קנייבסקי
שליט"א

על ענייני ברכת כהנים וכוונתה
כולל כוונה בברכה לענינים שונים בברכת כהנים

עכשיו במחיר מסובסד
להשיג במערכת 'קובץ גליונות'
בטלפון 0533-145-900

לעמלי התורה מחברי ספרים שליט"א
מערכת קובץ גליונות הקדישה את מדור
אוצר הספרים

לנתינת במה מכובדת עבור מחברי הספרים
לפרסום ספריהם ועמלם, ולהציע לפני יושבי
בית המדרש את פרי עמלם.

לפרסום במדור זה יש לפנות אל מערכת
'קובץ גליונות' בטלפון: 05331-45-900

בהערכה מרובה ויקרא דאורייתא
מערכת 'קובץ גליונות'

'אוצר הספרים'
פרסום ממוקד לקהל היעד שלך!

ישישו הלומדים בהופעת החיבור השישי מסדרת 'מתנת יושר'

ספר

מתנת יושר

מסכתא ראש השנה

מאת הרח"ג רבי מתתיהו גינסברגר שליט"א

יום בשורה היא לעמלי תורה שבכל אתר בהופעת הספר
הנכבד מתנת יושר עמ"ס ראש השנה.

הנה המחבר הגאון רבי מתתיהו גינסברגר שליט"א שפקע
שמויה בגדלות ידיעת התורה והבנתה, וכבר הוציא לאור
חמשה חיבורים על עניני שחיטה, פרק בהמה המקשה, על
מסכת שבועות, עניני שיעבודים, ועניני שומרים. שבהם
הראה כוחו הגדול בהעמדת הסוגיות על בוריים בהיקף
נכבד ובבהירות נפלאה, דבר דבור על אופניו, וידו רב לו
בעומק הסוגיא מחד גיסא, ומאידך לכתבו בבהירות נפלאה
כשולחן הפורש לסעודה. ורבים מהכוללים בארץ ישראל
ובחו"ל נאותו לאורו, ונדפסים שוב ושוב הספרים לתועלת
הלומדים.

ועתה הניף ידו על מסכת ראש השנה מתוך שיעורים
שמסר בכולל 'תורה ותפילה' שבשכונת רמת אשכול
בירושלים. וכתב למעלה מאלף עמודים על מסכת זו, ונגע
בכל פרט ופרט בסוגיות, הן בעניני תקיעות שופר ועניני
ימי הדין, ועניני שביעית, וקו התאריך, וכונה במצות, ואיסור
עשית צורות, ועוד ועוד עניני המסכת שהרבה מחלקי
התורה פוזרים בה, והכל בהיקף נרחב ובבהירות מיוחדת,
שכל הרואה אומר ברקאי, איך שכל הסוגיות לובשות אור
יקרות בליבון כל סברא ושיטה, בניתוח הסברות וליבון
היסודות.

וכבר הסכים על ספרו, מורו ורבו חבר מועצת גדולי התורה
הגאון הגדול רבי אביעזר פילץ שליט"א ראש ישיבת 'תושיה'-
תפ"ר שהפליא במתנת אושר שיש בספר זה.

אין ספק ששוחרי תורה שבכל האתר והאתר בני תורה
המפלגים שיודעים להבין ערכה של תורה ישישו בספר
זה משוש, ויתרבה הדעה והידיעה כיאה וכנאה לכבוד
של תורה ולומדיה.

נאחל להרב המחבר שליט"א שיפוצו מעיניו הוצה, ויזכה להוציא עוד
כפרים אשר איתו בכתובים, להאיר עיני ישראל בתורתו.

ניתן להשיג את הספר במחיר מסובסד

בירושלים: מש' גינסברגר רח' משמר הגבול 8 כניסה ג'

טלפון: 025811174

ובבני ברק משפחת גינסברגר חזון איש 85

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רבינו מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

תמיד ובכל כוחו

שיחה שנאמרה ביום רביעי כ"ב סיון תשפ"א

איתא בגמרא (ברכות לב, ב) ארבעה דברים צריכים חיזוק, ומהו חיזוק? פירש רש"י: "תמיד ובכל כוחו", תמיד היינו בכל יום, ואם אין זה בכל יום זה לא תמיד, ובכל כוחו היינו כפשוטו, ממש בכל כוחו.

ומה הם ארבעת הדברים? הראשון זה תורה, עסק התורה, צריך חיזוק לעסוק בתורה, כי בטבע האדם יש מידת העצללות, ואינו רוצה להתאמץ, אלא רוצה מנוחה, וכך כתב גם המסילת ישרים (פרק ו) "ותראה כי טבע האדם כבד מאד, כי עפריות החומריות גס, על כן לא יחפץ האדם בטורח ומלאכה", ולכן כל פעולה שהיא בלי יצר הרע – צריכה חיזוק, כי היצר הרע שהוא הטבע הגשמי מונע זאת. וזהו כוח היצר הרע, שהוא הניסיון.

ובלי יצר הרע לא היה ניסיון ולא שכר, וכבר היה מעשה אחד ששאל פעם את מרן החזון איש זצ"ל, שהוא רוצה שלא יהיה לו יצר הרע, ואמר לו החזון איש: אם כך מה תרוויח מזה, הרי לא יהיה לך שום שכר, כי אם אין שום ניסיון אזי אתה לא עושה כלום, ואתה מיותר בעולם, ואין לך שום תפקיד. ומה שיש יצר הרע נותן לאדם סיבה להתאמץ, ועל זה מגיע לו השכר, ואז הוא מתעלה ועולה מעלה מעלה. ולכן תורה צריכה חיזוק.

ומהו החיזוק בתורה? ראשית, **בזמן**, לנצל את כל הזמן בלי ביטול תורה, שלא יהיה זמן פנוי מתורה, ובכל זמן פנוי לעסוק בתורה. ולפעמים יש איזה צרכים אחרים שאדם צריך, צרכים הכרחיים, והם אינם ביטול תורה, כי ביטולה זהו קיומה, אבל בכל זמן פנוי – לעסוק בתורה!

וכיצד לעסוק בתורה? באיזו איכות? יש תורה בפשטות, בלי מאמץ, אבל תורה נקרא גם להתעמק, באיכות ההבנה, וכמו ששמעתי ממורי הגרא"א דסלר בשם הגר"ח מבריסק זצ"ל על מה שאמרו בגמרא (סנהדרין צט, ב) "כי דבר השם בזה" זהו מי שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק, ואמר הגר"ח כי אם אדם יכול יותר להבין ויותר להעמיק באיכות הלימוד ואינו עושה כן, זה גם כן נקרא שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק! וחסר לו בשלמות בקיום מצות עסק התורה, וזהו גם כן בכלל החיזוק של תורה, שיהיה **באיכות**.

ועוד דבר הצריך חיזוק המוזכר בגמרא שם, הוא תפילה. ותפילה גם כן תלויה באיכות התפילה, מה היא כוונת הלב, וכבר כתב השולחן ערוך (או"ח צח, א) כי מדרגת התפילה היא 'התפשטות הגשמיות', שהאדם המתפלל אינו מרגיש כלל את הגשמיות שלו, וכמו שידוע ממרן החזון איש והגר"ח זצ"ל שבשעה שהם התפללו, דיברו אליהם והם לא שמעו.

וכך מסופר על מרן הגר"ח, שהוא היה מתפלל שמונה עשרה בקול רם בשביל הכוונה, וכך הדין שאם זה מוסיף לכוונה צריך להתפלל בקול רם (באופן שאינו מפריע לאחרים), ופעם אחת כשהיו צריכים לומר 'יעלה ויבוא', שמעו שהוא שוכח לומר, וצעקו ואמרו לו 'יעלה ויבוא' 'יעלה ויבוא', אך הוא לא שמע! וזהו התבטלות כוחות הגוף עם כזו התפשטות הגשמיות, שכוח השמיעה אינו פועל. וכן היה מעשה עם החזון איש, שפעם היו צריכים לשאול שאלה דחופה בענין של פיקוח נפש, ודיברו אליו באמצע שמונה עשרה והוא לא שמע, עד שהיו צריכים לנעוץ את גופו כדי להפסיקו מריכוז הכוונה. וזהו תפילה.

ואמנם זו מדרגה, ויש עוד מדרגות רבות קודמות לזה, והמדרגה הפשוטה ביותר שהיא נוח לקיימה הוא לכוון רק פירוש המילות, ומכבר סייפתי בזה מעשה שהיה עם אברך אחד, שבכל שנה בימים נוראים הוא היה בוכה בתפילה, ולאחר מכן היו כמה שנים שהפסיק לבכות, והצטער למה אינו בוכה, ואמרתי לו כי זהו מפני שהוא 'רוצה לבכות' ודעתו טרודה בזה, וצריך שיחשוב רק פירוש המילות הפשוט ולא יותר מזה, והוא אכן עשה כך וחשב רק פירוש המילות, ובאותה שנה בכה מאד! כי כך הטבע, שכונת פירוש המילים הפשוט מעורר התרגשות הלב. וזהו תפילה.

ועוד צריכים חיזוק גם במעשים טובים, והיינו בין אדם לחברו, וכן בידרך ארץ, שזה כולל את צרכי הבית, כל צרכי הגוף וצרכי המשפחה, שצריכים גם כן חיזוק בזה, כי כל צרכי המשפחה אינם ביטול תורה, אלא הם שעבודים וחייבים שהתורה מחייבת אותם. וזהו קיצור הדברים הצריכים חיזוק.

בענייני הפרשה / משיחות רבינו שליט"א

בפרשת שלח י"ד ל"ח. **ויהושע בן נון וכלב בן יפונה חיו וגו'.** הנה יהושע וכלב מוזכרים כמה פעמים בפרשה, ובפסוק ל' מוזכר כלב לפני יהושע "כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון", ואילו כאן מוזכר יהושע לפני כלב "ויהושע בן נון וכלב בן יפונה חיו מן האנשים ההם", וביאר בזה הרמב"ן (בפסוק כד) כי לעיל הקדים הכתוב את כלב, מפני שהוא הקדים לחלוק על המרגלים, כמו שכתוב (לעיל יג, ל) "ויהס כלב", אבל כאן הקדים את יהושע לפני כלב "בעבור גודל מעלת יהושע בחכמה", והיינו שיהושע היה יותר גדול בחכמה מכלב.

ויש להעיר, שהרי הרמב"ן בעצמו כתב לגבי סדר השמות של המרגלים, שהם נכתבו לפי גדלותם ומעלתם "בחכמה ובמנין ובכבוד", ושם מוזכר כלב לפני יהושע, שכלב הוא השלישי בסדר השמות, ויהושע הוא רק החמישי, ואם כן כלב היה גדול מיהושע בחכמה, ומהו שכתב כאן שיהושע היה גדול בחכמה מכלב.

ואולי באמת יהושע היה גדול בחכמה, אבל במנין היה כלב גדול ממנו, שהיו לו תלמידים יותר מאשר ליהושע, ולכן בסדר השמות הקדימו הכתוב ליהושע.

אך נראה עוד לבאר בזה, כי בתחילת הפרשה מדובר קודם שליחות המרגלים, כשעדיין היה קרוי יהושע בן נון, ועדיין לא התפלל עליו משה רבינו, ואז באמת הוא היה פחות בחכמה מכלב, אבל אחר כך משה רבינו הוסיף יו"ד לשמו והתפלל עליו 'קה יושעך מעצת מרגלים', ואם כן יתכן כי לאחר שינוי השם ותפילת משה רבינו, ולאחר הארבעים יום שעמד בניסיון המרגלים, גדלה חכמתו של יהושע, ואף שבתחילה היה כלב גדול ממנו בחכמה, לבסוף היה יהושע הגדול בחכמה, ולכן הוזכר כאן בפסוק לפני כלב.

(משיחה בישיבה סיון תשס"א)

הנה על כלב נאמר (יד, כד) **"ועבדי כלב עקב הייתה רוח אחרת עמו"**, וזכה להיקרא בתואר עבדי, עבד השם! שהוא תואר מיוחד שנאמר על משה רבינו דוד המלך ועוד יחיד סגולה, ואילו יהושע לא נקרא עבדי.

ושמעתי שיש מפרשים בזה, כי כלב היה עדיף על יהושע משום שיהושע ניצל בזכות תפילת משה רבינו, שהתפלל עליו וברכו 'קה יושעך מעצת מרגלים', אבל כלב זכה בזכות עצמו, בזכות תפילתו, שהוא בעצמו ביקש רחמים, וכיון שמכוח עצמו זכה לזה, שלא נמשך אחר טעות המרגלים, לכן הוא נקרא 'עבדי' וקיבל תואר יותר גדול מיהושע.

ורואים גם בסדר השמות של המרגלים, שביאר הרמב"ן כי הסדר הוא לפי חשיבותם ומעלתם, וכלב מוזכר שם לפני יהושע, ומבואר כי באותו הזמן הייתה חשיבותו של כלב יותר מיהושע, הן בזה שנקרא עבדי, וגם בסדר השמות.

ואף על פי כן, אחרי מות משה עבד השם, נהיה יהושע ממלא מקומו ולא כלב, ויש להבין מה הייתה המעלה הנוספת ביהושע שמכוחה זכה הוא להיות במקום משה רבינו, למרות שבתחילה הוא היה פחות מכלב.

וכפי הנראה זה מפני שבמשך כל הארבעים שנה היה יהושע "משרת משה מבחוריו" (לעיל יא, כח), והיה לו שימוש חכמים אצל משה רבינו, וכן בתחילת ספר יהושע כתוב "ויהי אחרי מות משה עבד השם ויאמר השם אל יהושע בן נון **משרת משה**" (וכתב בביאור הגר"א שם: פירוש שזכה לכך בשביל שהיה משרת משה), ומכוח שימוש אצל משה רבינו זכה יהושע להתעלות ולהתעלות עד שהגיע לדרגה זו שהוא היה היחיד מכל כלל ישראל הראוי למלא את מקומו. ורואים בזה את המעלה של שימוש חכמים.

(מהספד על רבי גדליה נדל, סיון תשס"ה)

שם. **ויהושע בן נון וכלב בן יפונה חיו מן האנשים ההם.** פירש רש"י מה תלמוד לומר חיו מן האנשים ההם, אלא תלמוד שנטלו חלקם של מרגלים בארץ (ב"ב קיח, ב), ע"כ. ויש לעיין בטעם הדבר, מפני מה נטלו יהושע וכלב את חלק המרגלים בארץ.

והנה מצינו בילקוט תהלים פרק קי"ט על הפסוק "עת לעשות להשם הפרו תורתך", תני רבי שמעון בן יוחאי, אם ראתי דור שנתרשלו ידיהן מן התורה, עמוד והתחזק בה ואתה נוטל שכר כולם. והוא מירושלמי סוף ברכות. ומבואר שאדם שמתחזק בזמני רפיון נוטל שכר כולם.

טנא מלא ברכות לידידינו העומד לימינו בכל עת, מתלמידי ומקורבי רבינו הגדול שליט"א, החתן המופלג **מאיר מילר** נ"ו, לרגל שמחת נישואיו בשעה טובה ומוצלחת, יהי רצון שיעלה החיזוק יפה ויזכו לבנות בית נאמן בישראל בנין עדי עד!

והביאור בזה, כמו שביאר מו"ר הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל בדברי המשנה באבות (ה, ב) עשרה דורות מנח ועד אברהם להודיע כמה ארך אפיים לפניו שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שבא אברהם וקיבל שכר כולם. ויש להבין מהו 'שכר כולם', הרי כולם היו מכעיסין ובאין, ואיזה שכר יש להם שיטלו אברהם? וביאר הגה"צ דסלר כי שכר כולם הכוונה לשכר שהיו כולם מקבלים אם הם היו צדיקים, וצריך ביאור מדוע באמת זכה אברהם לשכר כזה.

וביאר הרב דסלר, כי מאחר שהיו אז בעולם עשרה דורות מכעיסין ובאין, זה השפיע קרירות באמונה בכל העולם, וכוח הטומאה שבעולם התחזק מאוד, שכן הוא הטבע הרוחני שכשיש טומאה בעולם זה משפיע, והיה קשה מאד להתקדש ולהתגבר כנגד כוח הטומאה, ואברהם אבינו היה צריך להתגבר במסירות נפש כנגד כל הקושי והקריירות שהשפיעו אותן הדורות, ומאחר שזה היה יותר קשה, הרי כבר אמרו (אבות ה, כג) לפום צערא אגרא, ולכן נטל שכר כולם.

וזה הביאור בדברי רשב"י שכאשר הבריות מתרשלים מן התורה הרי זה משפיע רפיון על כל העולם וממילא קשה יותר להתחזק, וכשאדם מתחזק ומתגבר למרות הקשיים, הרי לפום צערא אגרא, ולכן נטל שכר כולם.

ומטעם זה נטלו יהושע וכלב את חלקם של מרגלים בארץ, כי המרגלים בהנהגתם השפיעו לרעה והגדילו את הניסיון של יהושע וכלב שהיה יותר קשה להתגבר, ומאחר שיהושע וכלב עמדו בניסיון והתגברו על הקשיים, בדין הוא שייטלו שכר כולם, ולכן נטלו חלק המרגלים בארץ.

ומסתבר עוד, כי מה שאמר רשב"י עמוד והתחזק בה ואתה נוטל שכר כולם, אין הכוונה רק לשכר בעולם הבא, אלא גם כאן בעולם הזה מקבלים עוד זכויות ומקבלים סייעתא דשמיא ליותר הצלחה בתורה, והוא שכר שמקבלים מיד בעולם הזה, שזוכים לסייעתא דשמיא ליותר זכויות, ועל ידי זה ממילא גם יהיה יותר עולם הבא.

ואמר 'עמוד והתחזק', ועמידה פירושה התחזקות עם כוחות הגוף, כי כוחות הגוף הגשמיים מושכים להתרשלות, וצריך להתחזק עם כוחות הגוף, שהגוף גם כן יהיה מושועבד לנשמה, ועל ידי זה זוכים ומקבלים שכר כולם.

(מקידושא רבה ומשיחה כסלו תשס"ד)

במלאות עשור לסילוקו של מרן ראש הישיבה הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל

נביא בזה מעט מדברים שנשא אודותיו יבלחט"א מרן רבינו שליט"א

הרהורי יצר הרע הרהורי אש הרהורי דברים בטלים הרהורי עול בשר ודם, ע"כ, והיינו כנ"ל שהבטלה והיסח הדעת מדברי תורה זה הגורם לכל החטאים, ואמנם אם אדם נח מפני שהוא עייף וזקוק למנוחה, אין זו בטלה, כי זה לצורך, אבל אם אין לו מה לעשות והוא סתם חולם ומתבטל בלי שום טעם וסיבה, זוהי בטלה ומחשבות בטלות שהם ראש לכל חטאת.

לנצל כל רגע במשך היום

זכורני כבר מגיל צעיר, לפני יותר מששים שנה, שאחרי השיעור בישיבה הוא היה נוסע ללמוד בכלל בפתח תקוה, וכתב הרבה חידושי תורה, ובהם גם על סדר זרעים, והתחיל אז לכתוב את פירושו 'עמק השער' על ספר המקח לרב האי גאון, ובכל רגע פנוי הייתה מחשבתו תפוסה לברר דברי רב האי גאון.

ובאותה תקופה היינו באים וישנים אצלו, אני ואחי רבי יעקב, ולפני השניה הוא היה מדבר איתנו בדברי תורה על ספר המקח, הרבה עניינים שהדפיסם אחר כך בספרו, ובמשך הזמן הוסיף עוד ועוד שעבודים לכתוב ולעסוק בתורה, וכתב גם את ספריו 'מנחת יהודה', וכל היום היה מלא באופן שאין רגע פנוי למילה מיותרת ואף לא לדיבור בטל אחד.

כך הדרך של מי שחי עם חשבון הנפש, לסדר לעצמו סדר יום כזה שאין פנאי לדברים בטלים, וחבל לו על כל רגע, כי באותו הרגע הוא יכול להספיק משהו. וכך הוא גמר ש"ס ועוד פעם ש"ס עם שיעורים בש"ס ושיעורים בכל התורה כולה, בניצול כל רגע להכין או ללמוד לבד או לכתוב.

וכל אחד ואחד יכול גם כן לנצל הזמן באופן כזה, וברוך השם יש כאלה, אבל זה לא כולם, ושייך שיהיו הרבה יותר כאלה.

כוונה בחזרת הש"ץ

שמעתי שהוא היה מעורר הרבה וכן מובא בשם הגר"א (ענין מעשה רב אות מג ובכתר ראש אות מה) לשמוע ולכוון כל מילה ומילה בחזרת הש"ץ, ואפילו שכבר הייתה קודם כוונה בתפילה בלחש, אין שיעור לכוונה, וכשמכוון בחזרת הש"ץ זה נחשב כמו שהתפלל עוד פעם, כי שומע כעונה, ושכרו כפול כמו שהתפלל שתי פעמים, וגם אם התפילה בלחש קודם הייתה בלי כוונה וצריך לחזור ולהתפלל, אם הוא מכוון בחזרת הש"ץ זה עולה לו כמו שהתפלל בכוונה (ענין אגרת התשובה לרבינו יונה והובא בב"י סימן קכד).

ולא רק כששומע ומכוון כל חזרת הש"ץ, אלא אפילו כוונת ברכה אחת, ואפילו מילה אחת לכוון, זה גם נחשב! כי הרי עיקר התפילה היא עבודה שבלב, כמו שאמר חז"ל בריש תענית על הפסוק 'ולעבדו בכל לבבכם' – עבודה שבלב זו תפילה, וכל נוסח התפילה והברכות הוא מדרבנן, אך מדאורייתא כל שבח או הודאה או בקשה אם זה בכוונה יש בזה קיום מצות עבודה שבלב! כי העיקר הוא כוונת הלב, ובפרט חזרת הש"ץ שהיא בציבור, הרי תפילה ציבור זה תפילה אחרת, ואם שומעים כל מילה בכוונה, לא במתח אלא ברוגע, רק להבין את פירוש המילים הפשוט, זוהי עבודה שבלב שמטהרת את האדם.

זכה וזיכה את הרבים

כאשר מדברים על רבינו זצ"ל, הרי אנו רואים את ההשפעה הגדולה שהייתה לו, השפעה של זיכוי הרבים בתורה, וזכה שהניחו לו מן השמים מקום להתגדר בו להקים כוללי טהרות, הרבה כוללים של טהרות ובהם מאות אברכים גדולי תורה שעוסקים בטהרות, והרי זה דבר שלא היה לעולמים ולא שמענו כזאת בעבר, ויחד עם זה כל השפעתו בתורה וחסד ויראת שמים, ודאי שכל זה הוא מכוח הזכויות הקודמות שהיו לו, וכמאמרם (אבות ה, יח) משה זכה וזיכה את הרבים, קודם 'זיכה' בעצמו ואחר כך 'זיכה את הרבים'.

תל תלפיות לרבים

כבר מהתקופה שלמד בישיבת חברון, כל מי שרצה עזרה בתורה, ומן הסתם גם בדברים אחרים, הוא היה עוזר לו בספר פנים יפות, עם כל הלב ועם כל כוחות הנפש, עם כל המוח, הוא היה עונה ומסביר לשואל שיבין ויצא ברכוש של תורה, כזו תורת חסד, תורה שיש עמה חסד (סוכה מט, ב), וכבר התחיל בכך בתור בחור צעיר בישיבה, שהיה תל תלפיות לרבים.

שמחה ביגיעת התורה

שמעתי שפעם היה לו קושיא בפשט דברי התוספות שלא ידע כיצד לפרשם, ובמשך שלושה ימים כל הזמן היה שקוע לברר דברי התוספות ולא הסיח דעת מזה שלושה ימים רצופים, עד שלבסוף עלה בידו ליישב את הקושיא. ואחר כך פתח את ספרו 'מנחת יהודה' וראה שכל הענין מפורש שם וכבר לפני שנים רבות כתב כן בספרו, ושמוח מאד, ולא הצטער שהייתה יגיעה לריק, אלא להפך, שמח בזה, כי יגיעת התורה שלושה ימים שווה הרבה, והוא שמח ביגיעה! ולא רק אחרי היגיעה היה שמח, אלא גם היגיעה עצמה הייתה בשמחה.

הימים אינם חוזרים!

שמעתי שהוא אמר פעם כהדרכה לאחד מתלמידיו, שישנן ויזכור תמיד כי הדמים חוזרים והימים אינם חוזרים לכן הביא בספרו 'דרכי החיים' חלק שני: יש ספר מוסר קדמון בשם דברי אמת וכתוב שם (סוף פרק יט) מאמר הפייטן 'דמים חוזרים, ימים אינם חוזרים!' בבחירתו למדתי עם חברותא שכשאיזה איזה הפרעה בזמן הלימוד – היה מוכיר זאת, ומיד היינו ממשיכים ללמוד, ע"כ.

ואמר לתלמיד שיחזור על זה הרבה פעמים, שהימים אינם חוזרים! ואילו דמים, כסף או הקזת דם, חוזרים, אבל זמן שהלך לאיבוד הרי הוא חסר ואינו חוזר לעולם. ובאמת אותו תלמיד שינן וחזר על זה, והצליח.

הבטלה אם כל חטאת

עוד שמעתי שהוא אמר לתלמיד לחזור ולשנן שהבטלה היא 'אם כל חטאת!' וכן אמרו באבות דרבי נתן (פרק כ) כל הנותן דברי תורה על לבו מבטלים ממנו הרהורי חרב הרהורי רעב הרהורי שטות הרהורי זנות הרהורי יצר הרע הרהורי אשת אחי הרהורי דברים בטלים הרהורי עול בשר ודם וכי' וכל שאינו נותן דברי תורה על לבו נותנים לו הרהורי חרב הרהורי רעב הרהורי שטות הרהורי זנות

לעילוי נשמת מר פנינה פערל גטקר ע"ה ב"ר יעקב אריה זצ"ל נלב"ע כ"ו סיון תש"ס - תנצב"ה	לעילוי נשמת הרב רבי אברהם אדלר-נשר ב"ר אליהו חיים זצ"ל נלב"ע כ"ז סיון תשכ"ט - תנצב"ה	לעילוי נשמת ר' ישראל ארנטרובי ז"ל בן ר' אלחנן הכהן ה"ד נלב"ע כ"ה סיון תשס"ח - תנצב"ה	לע"נ הרה"צ רבי יצחק ב"ר זאב וואלף גרודזינסקי זצוק"ל במלאות 100 שנה לפטירתו , כ"ה סיון תרפ"א ורעייתו הרבנית מרת חיה מלכה ע"ה בת רבי אברהם זצ"ל נלב"ע כ"ג סיון תרפ"ח - תנצב"ה
---	---	---	--

לעילוי נשמת הרב **משה ב"ר יוסף דוד הגר** ז"ל נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז - תנצב"ה

ממגד

גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו הגדול
מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

'פיקודי' ה' ישרים משמחי לב' –
אימתי הן ישרים כשיצאין מפי ישר
(מדברי מרן שליט"א ע"פ חז"ל
בילקוט תהלים)

פרשת קורח תשפ"א (שנה ב') לפ"ק * גליון 72 * עיה"ק ירושת"ו * כתבי תלמידים

'ויקח קרח וכו'

עוצם כח היצר- אף בבעלי רוח הקדש

הנה זהו דבר תמוה מאד איך שקרח עשה מחלוקת נגד משה רבינו, ובפירש"י הביא מדברי חז"ל שקרח בא בטענה ואמר, אחי אבא היו ארבעה, עמרם יצהר חבורן ועוזיאל, ואמנם נכון הדבר שיטול משה מלכות ואהרן יטול כהונה, מפני שהם בניו של עמרם הבכור, אבל מדוע נתנו את הנשיאות לאליצפן בן עוזיאל, שהוא בנו של האח הצעיר ביותר, הרי יצהר יותר גדול, וצריכים לתת את הנשיאות לקורח שהוא בנו של יצהר, ולכן כתוב ויקח קורח בן יצהר וגו', היינו שבא בטענה מפני שהוא בנו של יצהר, ולכן מגיע לו הנשיאות.

אכן, משה רבינו עשה את כל המינויים על פי הדיבור, ומה שמנה את אליצפן בן עוזיאל לנשיאות, לא עשה כן מעצמו אלא נאמר לו מפי הגבורה, וכי אפשר לבוא בטענות על מה שקיים את ציווי הקב"ה?

אלא שהכבוד שיחד ופיתה את קרח, והטעה אותו לחלוק על משה רבינו, עד כדי כך שאמר כי משה רבינו בדאי הוא, וכביכול בדה את הדברים מלבו, כי לא מסתבר שהקב"ה יאמר לו דבר כזה שימנה את אליצפן לנשיאות ולא את קרח, כך היה קרח סבור בטעותו.

ומחמת זה בא קרח לכפירה בכל התורה, שהרי את כל התורה קיבלו מפיו של משה רבינו, וגם בהר סיני לא שמעו מפי הגבורה אלא שתי דיברות ראשונות, אבל את כל התורה שבכתב ותורה שבעל פה שמעו מפי משה רבינו, ואם ח"ו כדברי קורח שמשה רבינו בדאי ואינו איש אמת, אם כן כיצד אפשר להאמין שכל התורה כולה היא אמת, ושמה משה רבינו בדה את הדברים מלבו, עד כדי כך השפיעה חמדת הכבוד על קורח, שחלק על משה רבינו והגיע לידי כפירה בכל התורה כולה.

ולא רק קורח לעצמו חטא, אלא גם השפיע על אחרים, וכמו שכתוב (טז, ב) "ויקומו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמישים ומאתיים נשיאי עדה קריאי מועד אנשי שם", ופירש"י עמד וכינס מאתיים וחמישים ראשי סנהדראות רובן משבט ראובן שכניו והם אליצור בן שדיאור וחבריו וכיוצא בו שנאמר נשיאי עדה קריאי מועד ולהלן הוא אומר אלה קרואי העדה וכו', והיינו שקרח השפיע בדבריו גם על מאתיים וחמישים ראשי סנהדראות, ובהם אליצור בן שדיאור שהיה נשיא שבט ראובן, וגם הם השתתפו עימו במחלוקת נגד משה רבינו.

ובאמת זהו דבר פלא, שהרי אליצור בן שדיאור היה מן הנשיאים שהיו בעלי רוח הקודש ובעלי מדרגה גבוהה מאד, וכפי שמצינו בחנוכת המזבח שהביאו ברוח קדשם קרבנות כאלו שלא מצינו

בשום מקום, והנשיאים הביאום בתור הוראת שעה מפני שהיו בעלי רוח הקודש והבינו ברוח קדשם ובהשגתם הגבוהה כי לצורך תיקון העולמות ולצורך השראת השכינה במשכן צריכים להביא קרבנות כאלו בחנוכת המזבח (וכפי שנת' ענין זה באריכות בפרשת נשא), זו היתה דרגתם של הנשיאים, וגם אליצור בן שדיאור היה אחד מהם, ואף על פי כן נמשך להשתתף במחלוקתו של קרח נגד משה רבינו.

הרי שקרח הצליח להשפיע ולמשוך אחריו אפילו אנשים בעלי מדרגה ובעלי רוח הקודש, ויתירה מכך הרי קרח עצמו אף הוא היה בעל רוח הקודש, וכמו שהובא בפירש"י (טז, ז) "וקרח שפיקח היה מה ראה לשטות זו" – היינו איך מלאו לבו לחלוק על משה רבינו, וכיצד לא פחד להקריב קטורת זרה שזה דבר מסוכן מאד? – "עינו הטעתו ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו שמואל ששקול כנגד משה ואהרן, אמר בשבילו אני נמלט", והיינו שראה ברוח הקודש כי שמואל הנביא יעמוד מבניו, ומכאן זה עשה מחלוקת עם משה רבינו.

ויש ללמוד מזה את כוח היצר הרע, שיכול לשלוט גם על אדם שיש בו רוח הקודש, ואפילו בשעה שרוח הקודש שורה עליו, באותה שעה עצמה יש בכוח היצר לשלוט עליו, ולכן שייך לעשות מחלוקת יחד עם רוח הקודש, ולפיכך אף אליצור בן שדיאור שהיה בעל רוח הקודש גם הוא נמשך יחד עם קרח במחלוקתו על משה רבינו, וכפי שקרח עצמו שהיה בעל רוח הקודש, באותה שעה שראה ברוח הקודש ששמואל הנביא יוצא ממנו, דווקא מחמת זה הלך ועשה מחלוקת עם משה רבינו – זהו כוח היצר הרע! רח"ל.

(משיחות מרן שליט"א)

'ויקח קרח'

תכלת דומה... לכסא הכבוד

פירש רש"י – "מה עשה (קרח), עמד וכינס מאתיים וחמישים ראשי סנהדראות, רובן משבט ראובן שכניו, והם אליצור בן שדיאור וחבריו וכיוצא בו, והלבישן טליתות שכולן תכלת, באו ועמדו לפני משה, אמרו לו, טלית שכולה של תכלת חייבת בציצית או פטורה, אמר להם חייבת, התחילו לשחק עליו, אפשר טלית של מין אחר חוט אחד של תכלת פטורה, זו שכולה תכלת לא תפטור את עצמה".

והיינו שעשה קרח ליצנות מדברי משה רבינו, כי הטעם שנותנים חוט של תכלת הוא מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד (סוטה יז, א), וטען קרח, כי אם חוט אחד תכלת מזכיר את כסא הכבוד, כל שכן טלית שכולה תכלת, ומדוע חייבת בציצית, ובאו להוכיח מזה שמשה רבינו אומר כנגד

הסברא, ואין לסמוך עליו.

והאמת שכל זה אינו נכון, כי מה שהתכלת משפיע להזכיר לאדם את כסא הכבוד, זהו רק בזמן שמקיימים בה מצות ציצית, ואם ילך אדם ויתלה קלא אילן בבגדו (עיין ב"מ סא, ב) לא ישפיע עליו כלום, מפני שאינו מקיים בזה מצות ציצית, רק כאשר מקיימים את המצוה כהלכתה, אז משפיעה עליו קדושת המצוה שיתעורר לחיזוק האמונה, והיא גזירת הכתוב

שקדושת המצוה משפיעה על הלב, כמו שכתוב וראיתם אותו וזכרתם וגו' ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדושים, אבל אם אינו מקיים מצוה אין התכלת משפיע כלום.

(משיחות מרן שליט"א)

[נ.ב. ע' במשאת המלך להגרש"מ דיסקין זצ"ל, גיס מרן יבלחט"א (פרשת שלח), שביאר ג"כ בדרך דומה את ענין הזכרת כסא הכבוד ע"י התכלת].

חומר עזון ביטול תורה (ב')

בשבוע שעבר, מקוצר המקום השמטנו את השלמת עניין זה, והרי הוא לפניכם:

בשבוע שעבר הבאנו כאן את חידושו של מו"ר הגרא"א דסלר זצ"ל בשם רבינו חיים הלוי מבריסק זצ"ל, בביאור מאמר רב נהוראי (סנהדרין צט, א) 'כי דבר השם בזה וגו' כל שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק, כי הדברים אמורים לא רק במי שיכול ללמוד ואינו לומד, אלא אפילו מי שלומד, אם הוא יכול יותר להתעמק ולהתרכז לפי כוחו, יש לו כוח ליותר הבנה, והוא מתעצל להתעמק, ואינו רוצה להתאמץ, למרות שהוא יכול יותר להבין באיכות, זה גם כן נקרא "כי דבר השם בזה" באיכות, שהוא לא מחשיב את האיכות של התורה.

והתבוננתי, שמדברי הגר"ח הנ"ל עולה דבר נורא, שהנה ההצלחה בתורה תלויה גם בתפילה, לבקש רחמים ממי שהחכמה שלו, כמו שאמרו בנדה דף ע' שאלו לרבי יהושע בן חנניה מה יעשה אדם ויחכם, כיצד זוכים לחכמת התורה? והשיב, ירבה בשיבה ויבקש רחמים ממי שהחכמה שלו, היינו שמלבד העסק בתורה 'בישיבה' עם כל מעלותיה, נצרך גם שיבקש רחמים ויתפלל על הצלחה בתורה.

ואמנם, הסייעתא דשמיא שעל ידי התפילה תלויה באיזה אופן וכמה פעמים מתפללים ומבקשים רחמים, ומצינו במדרש (עיין מדרש תהלים פ"ד וירושלמי ברכות פ"ט ה"א) כי מלך בשר ודם אם מבקשים ממנו פעם אחת והוא לא עוזר, ומבקשים עוד פעם והוא שוב לא עוזר, אם חוזרים ומבקשים פעם שלישית הוא כועס, שהרי רואים שאינו רוצה לעזור, ולמה מטריחים עליו ומבקשים שוב ושוב, אבל הקב"ה אינו כן, אלא אדרבה כתוב (תהלים פא, יא) הרחב פיך ואמלאהו, והקב"ה רוצה שהאדם ירבה בתפילה, וככל שירבה יותר לבקש כך יש יותר סיכויים שיקבל את מבוקשו, וכבר אמרו (יבמות סד, א) שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים.

נמצא א"כ כמו שאמרנו, כי ההצלחה בתורה תלויה לפי כמה שהאדם מבקש ומתפלל, ובאיזו כוונה הוא מתפלל, כגון בשמונה עשרה שמבקשים חננו מאתך דעה בינה והשכל, ובעוד הרבה מקומות, וזה תלוי באיזה אופן מבקשים, האם הוא סתם אומר שהוא רוצה וטוב יהיה לו כך, או שמבקש בלשון רחמים, שמרגיש שהוא מסכן בלי תורה! וככל שהתפילה היא יותר מעומק הלב כך יש יותר סייעתא דשמיא.

וראוי להתבונן, האם כשמבקשים באמת אנו מרגישים שזה חסר לנו? הן לפעמים אדם מרגיש שהוא בעל הבנה בתורה, ואף אומר שיעורים לרבים, ואינו מרגיש כלל שחסר לו עוד הבנה, ועל כל פנים אי אפשר לומר שהוא מודאג ואכפת לו על מדרגתו בתורה, וכשאומר "חננו" אינו מבקש בתור תחנונים, ואמנם הוא מבין פירוש המילות, אבל האם באמת הוא מרגיש צער על מה שאין לו יותר מדרגה בהבנה בתורה?!

ולאור דברים אלו, הרי יכול להיות אדם שהיה מצליח יותר בלימודו אם היה מתפלל יותר, ואם היה מבקש יותר בכוונה ובתחנונים מעומק הלב כבר היה גדול בתורה שאין לשער, אך הוא לא עושה כן ואינו מבקש מספיק מעומק הלב ולכן אינו מצליח כל כך, וזה גם כן בבחינת "אפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק" שעליו נאמר כי דבר השם בזה רח"ל, שאם היה מבקש היה מצליח יותר, ומדוע אינו מבקש!

וככל שמתבוננים הרי זה איום ונורא, כי אין שיעור להצלחה בתורה שאפשר לזכות על ידי תפילה, וכמו שאמר רבי ישראל סלנטר כי על רוחניות אין הגבלה, ובכל תפילה על רוחניות זוכים לסייעתא דשמיא, רק זה תלוי כמה ובאיזה אופן מתפללים, וכפי התפילה כך היא הסייעתא דשמיא.

דברי יחזקאל

משיעורי הגאון רבי מאיר גריינימן שליט"א לבני הישיבות

ויקם משה וילך אל דתן ואבירם וגו' וידבר אל העדה וגו' (ט"ז כ"ה)

לא נתבאר בפסוק בשביל מה הלך, ועיי' רש"י כסבור שישאו לו פנים ולא עשו, לכאורה היינו שעדיין ניסה להצילם שיעשו תשובה, ואפשר דהיינו מענין אין עונשין אא"כ מזהירין וסמוך לעונשם ניסה להחזירם והוא כאזהרה אחרונה, והרי התראה צריכה להיות בסמוך.

שו"ר בסנהדרין ק"י א' ויקם משה מכאן שאין מחזיקין במחלוקת כו' ופרש"י שמחל על כבודו והוא עצמו הלך לבטל מחלוקת.

והנה אם משה הי' יכול למחול על כבודו שהרי מלך הי', עיי' קדושין ל"ב ב' דמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, ועיי' ביו"ד סימן רמ"ד סעיף י"ד, ואם משה הוא מלך הרי אין יכול למחול, ובקדושין ל"ג ב' קרי ל"י למשה נשיא משמע דלא הוי מלך גמור אע"ג דבזבחים ק"ב קרי ל"י מלך. ועיי' חו"ב סנהדרין.

ואם בריאה יברא ה' וגו' (ט"ז, כ"ו)

עיי' רש"י אם בריאה פה לארץ מששת ימי בראשית מוטב ואם לאו יברא ה', באבות פ"ה מ"ו תנן דפי הארץ נברא בין השמשות, אבל כבר פירשו בנדרים ל"ט ב' סנהדרין ק"י א' דהיינו לקרובי פיתחא להכא, והתם שאלו מאין כל חדש תחת השמש ע"ש, ובפירוש רש"י כאן בסוגריים כתוב ר"ל יברא (לשון זה לאו דווקא אלא יקרב) כו' הפה לכאן, והוא נכון וכבגמ' הנ"ל.

ועיי' רש"י בסנהדרין שם לקרובי פתחה שיקרב פתחה של גיהנם ותפתח הארץ במקום שהן, וביאור דבריו דאיתא בעירובין י"ט א' שלשה פתחים יש לגיהנם ואחד מהם במדבר דכתיב וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה, והיינו דפתחת פי הארץ לבלעם וירדו חיים שאולה היינו בפתח של גיהנם שבמדבר והיינו לקרובי פתחה של גיהנם שבמדבר ותפתח הארץ במקום שהן, ועיי' סנהדרין שם דידע ההוא טייעא מקום בליעתן וכל תלתין יומין מהדרא להו גיהנם למקום בליעתן וזכו להכיר האמת שאומרים משה ותורתו אמת והן בדאים ע"ש.

אתם המתם את עם וגו' (י"ז ו')

היינו שנגרם על ידם המיתה כמו שמתרגם אונקלוס אתון גרמתון דמית עמא, וי"ל ע"פ מה שכתוב שבת קמ"ט ב' כל שחבירו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה כו' ואף שלא עשה כלום.

ועיי' ב"ב כ"ב א' גבי אנא ענישת'י ובתוס' שם שכל אחד מהן היה מתאונן שעל ידו מת רב אדא משום דאמרינן בשבת כל מי שחבירו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקדוש ברוך הוא שנאמר גם ענוש לצדיק לא טוב אלא רע וכתוב לא יגורך רע.

ודבר כזה לגרום לאחרים שיענשו אינו ראוי למשה ואהרן שהם בשיא השלימות, (ואשכחן שהיו בוכים על שנתעלמה ממשה הלכה כפרש"י להלן כ"ה ו' ע"ש).

והנה אם נכשל וגרם לאחר שיענש על ידו, כתב החדושים ובאורים דנראה דתשובה שפיר מהני גם לזה דלא מסתבר שיהא עוון זה חמור כ"כ שלא יועיל לו תשובה.

ויש להעיר ע"ד דאין זו תשובה דא"כ מה דאגו הני אמוראי בב"ב שם וכמש"כ התוס', אלא הא פשיטא שמועיל להיותו בעל תשובה, אבל אין זה מחייב שיוכנס במחיצתו כו', וכמו שיש דברים שצריך יסורים יו"כ וכו' מלבד התשובה ויש

מעוות לא יוכל לתקון, ולא תמיד ע"י תשובה זוכין למה שכבר זכו מקודם, והכא ע"י שההוא מת הרי נפסד וא"א להחזיר והוא בגדר מעוות לא יוכל לתקון. ומיהו זכות רב י"ל דאח"כ דיועיל (וכעין שהמזל משתנה לפעמים ע"י זכות גדול כמש"כ תוס' שבת קנ"ו א') והיו מתאוננים שסו"ס צריך זכויות להכנס במחיצתו וכו', והעירו די"ל אנא ענישתי היינו שהיו מצטערים וזהו גם התשובה שעשו, וממילא י"ל שכבר יכניסום, וקפידתם גרם מיתתו והי' להם לשוב על קפידתם, [ומיהו לפעמים יש תביעה על האדם כגון שהי' לו לבקש רחמים וכההיא דמכות י"א א' דאכלי' ארי' בריחוק תלתא פרסי מיני' דרבי יהושע בן לוי ולא אישתעי אליהו בהדי', ולפי"ז צ"ע אם הי' שייך לתבוע גם אם לא הי' להם קפידא או שלא היו צריכים לשוב כי עשו כהוגן לפי דעתם, דמ"מ כיון שסו"ס מת מחמת איזה ענין אתם ולא הועיל זכותם, והרי מדקדק עם סביביו כחוט השערה, וחשיב אנא ענישתי והרי אין מכניסין כו' וכמבואר בתוס'.

ואני הנה נתתי לך את משימרת תרומתי (י"ז ז')

בשבת כ"ו א' ילפינן מהכא דבשתי תרומות הכתוב מדבר, אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה. מה תרומה טהורה - אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך, אף תרומה טמאה - אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך.

ולכאורה לא מצאנו איסור מן התורה לאבד טבל מצד דרמיה עלי' חיוב הפרשה מאחר שנגמרה מלאכתן וראו פני הבית או משום שמפסיד את המתנות מבעליהן, תדע דבעי קרא להנאת כלוי בטבל טמא, ופירשו רש"י ותוס' דה"ה בטבל טהור, וע"כ לא שמענו איסור אלא בנהנה מהטבל שמשמש בו שלא בדרך אכילה, ואף בזה מסתפק המשנה למלך פ"ב מה' תרומות הי"ד אם הוא אסמכתא, ואע"ג דאסור לזרוע טבל של נכרי אצל הנכרי כדאיתא בתוספתא דמאי פ"ק וכ"כ בחזו"א דמוכח מזה דכילוי הוא אף בטבל של אחרים ואפי' שאינו נהנה, מ"מ לא מצינו אלא בזריעה שאסורה בישראל וגזרו אף בשל עכו"ם, וכמש"כ החזו"א דאפשר שהוא מדרבנן, ובפשוטו האיסור דכילוי בהשתמשות ולא באיבוד.

ואמנם אין להוכיח מזה דמעשרות הויא מצוה כשחיטה שאם אינו רוצה באכילתו אין כאן מצוה וכמש"כ הגרעק"א ביו"ד סי' א' ודלא כהט"ז ס"ק י"ז שם, דיש לומר לכאור' דאין באיבודו עשה דמצות מעשר אלא שגרם במעשיו להפסיד המצוה, ואמנם כשאוכל טבל או נהנה בכלויו, נוסף על חטאו מצות ההפרשה מלבד האיסור בקום ועשה שעבר עליו, אם הוא בעליו, כן מצדד בחזו"א, וכתב דנראה עיקר כדעת האומרים דמעשר היא מצוה חיובית מדאיכא בל תאחר, א"נ ביעור.

ולפי זה הי' אפשר דטעם איסור כילוי טבל הוא משום ביטול מצות ההפרשה וכמש"כ במנחת חינוך מצוה רפ"ד, אלא שכבר דחאו שם, וגם שלפי"ז לא יהי' האיסור אלא על הבעלים. ובחזו"א שביעית סי' א' ס"ק כ"ח הוכיח שאין איסור כלוי מטעם ביטול עשה דליתא לעשה אלא בזמן הביעור או בג' רגלים, וביאר שם דאינו אלא מקרא דכילוי וגם לא משום גזל השבט.

בכורי כל אשר בארצם אשר יביאו לד' לך יהיה כל טהור בביתך יאכלנו (י"ז ז')

בספרי איתא דאין נותנין מתנות כהונה אלא לחבר, ויעוי' בדברי הימים ב' ל"א דמשמע לכאור' דהוא דין בתרומות ומעשרות ובסנהדרין צ' ב' גרסינן בהדיא תרומה, וכן משמע בתוס' מנחות י"ח ב', ואף דבלשון הרי"ש פ"ד דחלה מ"ט משמע דבגמרא חולין איירי בזרוע לחיים וקיבה, סו"ס לאו דוקא הוא שהרי גם חזה ושוק מבואר שם בגמרא.

ולכן מסתברא דיש לתת פדיון הבן ופדיון פטר חמור [ושאר מתנות כהונה] לכהן חבר ולא לעם הארץ אף שלא הוזכר להדיא בטור ושו"ע רק גבי מתנות דזרוע לחיים וקיבה דעיקרה דגמרא דחולין אהא קאי.

ויעוי' במרי"ט אלגזי בכורות בפרק עד כמה אות מ"ד שהאריך בזה, וברמ"א יו"ד סי' של"א סי"ט לגבי תרומה בזה"ז שהיא בטומאה ונותנה גם לכה ע"ה ועיי' בביאור הגר"א שם, וע"ע ברמב"ם פ"ו מתרומות ה"ב לחלק בין טהורה לטמאה.

לשמיעת השיעורים והשיחות בקו אמרי יושר 04-3760435 ובקול הלשון 03-6171111 - *7

לקבלת הגליון במייל ובכל עניני הגליון אפשר לפנות בכתובת ymp8032@gmail.com

גליון מתנת חיים

פרשת קרח תשפ"א

מתורת מרן המשגיח הגאון הצדיק רבי מתתיהו חיים סלומון שליט"א

ולא יהיה כקרח וכעדתו

והנה אף על פי שאסור להחזיק במחלוקת, כתב רבינו יונה שאין הכוונה בזה שצריך לשתוק על כל מה שנעשה שלפעמים אדרבה מוטל עליו להחזיק במחלוקת וז"ל שם, מי שאינו מחזיק במחלוקת על המתייצבים על דרך לא טוב ומושכי העוון, הרי הוא נענש מפשעיהם לכל חטאתם ועובר בלאו שנאמר (ויקרא י"ט י"ז) ולא תשא עליו חטא עכ"ל, והיינו דלפעמים לא די בחילוקי דעות או באמירת תוכחה, אלא צריך לצאת כנגדם במחלוקת בפרהסיא ולהילחם עמם. ואם אינו עושה כן – עובר באיסור לאו, כמו שעובר המחזיק במחלוקת במקום שאסור לעשות כן, שכשיש המתייצבים על דרך לא טוב, וגם מושכין אחרים עמם, מי שיכול להחזיק במחלוקת כנגדם ואומר שאינו רוצה לעשות כן – באשר הוא 'איש שלום' – הרי הוא עובר בלאו זה.

ופעם ישבתי עם רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגראמ"מ שך זצוק"ל, ובאותה תקופה לחם בתקיפות כנגד דברים לא טובים, ואמרו עליו שהוא בעל מחלוקת, ואמר לי כמסיח לפי תומו י' מתתיהו האם אתה יודע למה זה דומה, למי שנכנס לביתי ולוקח הדבר היקר ביותר משם ובורח, ואני רץ אחריו וצועק 'גנב', האם אני נחשב בעל מחלוקת? עכ"ד. והם הם דברי רבינו יונה ממש, דאייז מחלוקת אלא הצלה ויש מצוה בדבר.

והביא רבינו יונה המקור לזה מהא דכתיב ולא תשא עליו חטא, והיינו דבתחילת הפסוק כתיב הוכח תוכיח את עמיתך, ופירש הוא ז"ל שאם תוכיחו כראוי – לא תשא חטא שלו, משא"כ כשחייב להוכיח או יותר – לצאת במחלוקת ומלחמה כנגדו ואינו עושה כן – תשא חטא שלו.

כתב רבינו יונה בשערי תשובה (שער ג' אות נ"ח-נ"ט) וז"ל ולא יהי כקרח וכעדתו (במדבר י"ז ה') אמרו רז"ל (סנהדרין ק"י ע"א) כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמר ולא יהיה כקרח וכעדתו עכ"ל. פי' אין הכוונה לאסור חילוקי דעות עם אחרים, שזה מותר, רק שאח"כ לא יחזיק בהמחלוקת. ברם, גם העושה מחלוקת שלא כדין עובר על הלאו ולא יהי כקרח וכעדתו, אלא שגם כשמותר לחלוק, אסור להחזיק בהמחלוקת כשאין בה תועלת, אלא צריך לומר שהיה לנו מחלוקת ועכשיו כבר נגמר הסכסוך ואנו מתחילין מחדש. לדוגמא, מי שלקח חפץ מחבירו והלוקח טוען שהמחיר היה יותר ממה ששוא, והמוכר עומד בדעתו שקבע המחיר כפי שוויו הנכון, אף שהיה להם חילוקי דעות, אבל אחר כך רואה הלוקח שאינו יכול להוציא מה שבענינו הם יותר מדמי שווי המקח, עליו להשיב קץ להעסק ולשכוח ממנו, ולא ימשיך לדבר רע על המוכר וכיוצא בו.

עוד כתב רבינו יונה שם וז"ל ומותר לספר לשון הרע על בעל המחלוקת, שנאמר (מלכים א' א' כ"ו) ולי אני עבדך ולצדוק הכהן ולבניהו בן יהוידע ולשלמה עבדך לא קרא עכ"ל, הנה אין זה היתר בעלמא, אלא הוא לצורך מניעת מחלוקת כמו שכתב החפץ חיים (הלכות לשון הרע כלל ח' אות ח') שאם עושה כן כדי להשקיט המחלוקת מותר, וכן היא ראית רבינו יונה מנתן הנביא שאמר לדוד המלך ע"ה שאדוניו הזמין כל בני המלך ושרי הצבא ואביתר הכהן כשהלך לזבוח זבח והמליך את עצמו, ולא הזמין נתן הנביא וצדוק הכהן וכו', ובזה נחשב שאדוניו חלק על המלכת שלמה, ולכן הותר לנתן למסור הדברים לדוד כדי לעכב את אדוניו מלבצע מחשבתו ולמלוך, וכדי שלא יהיה פירוד ופלג בכלל ישראל.

ת"ח מרבים שלום בעולם

ת"ח זה גופא גורם לריבוי שלום בעולם ונראה להוכיח כן מדברי הגר"א.

כתב הגר"א בזה"ל וקשה למה ליה למימר אל תקרא, גם אם קרינן בניך שפיר נפיק מיניה מ"ש ת"ח מרבים שלום בעולם, וכמ"ש ברישא דהאי קרא וכל בניך

שנינו אמר ר"א אר"ח תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך לימודי ה' ורב שלום בניך אל תקרי בניך אלא בוניך (ברכות דף ס"ד ע"א). קודם שנסיק מהי העבודה הנדרשת ממנו ממאמר חז"ל הלזו, נברר אם כוונת התנא היא שת"ח מרבים שלום ע"י עסקם בתורה או דילמא כוונתו דהא דנמצאים

למודי ה', ועוד מני"ל למימר בוניך כיון דכתיב בניך, ונראה שבניך משמע קטנים בעלי מקרא, ובניך המה הת"ח הגדולים, לכך הוצרך לומר אל תקרא, וגם בקרא גופא יש הוכחה לומר כן, דאי כפשוטו וקאי על הקטנים, לא לכתוב כלל עוד הפעם בניך דהא כתיב לעיל וכל בניך למודי ה' וכו', אלא אל תקרי בניך וכו', והכי פירושו וכל בניך דהיינו הקטנים יהיו למודי ה' ורב שלום בוניך אלו הת"ח הגדולים, יהיה שלום ביניהם כמ"ש את והב בסופה, ועי"ז יהיה שלום העולם עכ"ל (אמרי נועם שם).

היוצא מדבריו דהאי מימרא לא קאי אמעשה תלמוד תורה של ת"ח, דהרי הרישא – וכל בניך למודי ה' – אמעשה תלמוד תורה קאי, אלא קאי אחפצא של ת"ח, דמהותם של תלמידי חכמים מרבים שלום.

מעתה עלינו לבאר איך ת"ח במהותם מרבים שלום בעולם, כדי שישמש לנו לקנה-מדה להבחין אם אנו בני תורה אמיתיים אם לאו. ועוד נתור לבקש את העבודה המעשית הנדרשת ממנו.

בספר חרדים (פרק ז') מאריך במעלת השלום ובחומר עוון המחלוקת, ואף שכתב על דרך הקבלה, מכל מקום יש שם דברים אשר גם אנו נוכל להבין.

וכך כתב בספר חרדים, וכשם שעשר ספירותיו מיוחדים, כך הכסא שהיא הבריאה ייחוד אחד, וכן היצירה כמו שאנו אומרים כל יום עליהם, כולם אהובים וכו' כולם כאחד וכו', וכן בעשיה, צוה לעם אשר בחר, ואהבת לרעך כמוך, לא תקום ולא תטור את בני עמך, לא תשנא את אחיך בלבבך, המצוות שבין אדם לחבירו כיוון יתברך לעשותה ייחוד אחד, כדי שיהיו דוגמת שלש עולמות שעליהם – אצילות בריאה, יצירה, שכולם מיוחדים, ואם חלילה וחס ימצא מחלוקת ופירוד ביניהם לא ישרה בתוכם, כדפירש רשב"י עה"פ והוא באחד ומי ישיבנו (איוב כ"ג).

י"ג) שדקדק ז"ל שלא אמר הכתוב והוא אחד אלא והוא באחד, שרוצה לומר שלא ישרה במקום פירוד אלא במקום ייחוד, ופירוש ומי ישיבנו על דרך כי הא דאמרו רז"ל, כשישראל בשלום זה עם זה אין שטן ונגע בהם, שנאמר חבור עצבים אפרים הנח לו, ושכינתו אינה מסתלקת מביניהם אפילו הם עובדי עבודה זרה, זהו פירוש ומי ישיבנו, כלומר אין שום עון יכול לגרום סילוק שכינתו מעליהם, דוגמת דור אחאב, שאע"פ שהיו ישראל עובדים עבודה זרה, לפי שהיה ביניהם שלום, כשהיו יורדים למלחמה היו נוצחין, וכשאין שלום ביניהם נופלים אע"פ שהם צדיקים כדורו של דוד.

ולכן נתארך גלותנו על עון מחלוקת ושנאת חנם שהוא בינינו, שעדיין לא הטהרנו ממנו, שכל העולמות קשורים זה בזה, ובהראות פירוד בתחתון גורם דוגמת פירוד בשלשה אשר עליו, ואין לך עבודה זרה גדולה מזו, ולכך אמרו בגמ' (יבמות צ"ו ע"ב) שפעם אחת היתה מחלוקת בבית הכנסת של טבריא, וקם אחד ואמר שבעבור אותו עון יהיו אותו בית הכנסת בית עבודה זרה מדה כנגד מדה וכן היה [וכו'].

לכן כל איש ישראל יחרד מלפגום ביחוד העליון ע"י שנאת חנם או לשון הרע או מחלוקת חלילה, ויתן אל לבו כי כדי לקיים המצוה הראשונה אחת דבר אלוקים שמים זו שמעתי, דהיינו אנכי ולא יהיה לך (שמות כ' ב'–ג'), צריך שיהא לו אהבה רבה ושלום וריעות עם כל ישראל, גם ישתדל לשים שלום בעולם. ותלמידי חכמים, לפי שיודעים הסוד הזה נזהרים בו הרבה, כדאמרו ז"ל תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, וזה כדי לקיים המצוה הראשונה שהיא שורש ועיקר הכל, עכ"ל החרדים.

היינו טעמא דתלמידי חכמים הם המרבים שלום בעולם – לפי החרדים – משום שהם מכירים מחיצות השלום בשביל אחדות הבריאה והשראת השכינה.

ונשמח בדברי תורתך

כתב הגר"ח זצ"ל מוואלז'ין ברוח חיים (ו,ו): "התורה היא שעשועים של הקב"ה צריך שישמח בדבר גדול כזה", עכ"ל. ובאור החיים (דברים כו, ח) כתב בזה"ל: "שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועריבות טוב התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם", עכ"ל. צריך לדעת שבזמן שאדם קבוע בעוה"ז, אין יכול לבוא לידי הרגשים כאלו!

כתב הרמב"ם בסוף הל' לולב (פ"ח, ה"ט) וז"ל: "השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת הקל שצוה בהן, עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו שנאמר תחת אשר לא עבדת וגו'", עכ"ל. וצ"ב למה כתב הרמב"ם וכל "המונע" עצמו, הול"ל "כל שאינו עושה מצוות בשמחה"? ונראה בכוונת הרמב"ם, שקיום המצוות מצד עצמן מביא שמחה לאדם, וה"מניעה" משמחה זו הוא רק ע"י שהאדם קובע את עצמו בעוה"ז!

ידועים ומפורסמים דברי האגלי טל (בהקדמה לספרו אגלי טל), שטעות לומר שהלומד תורה לשמה ומתענג בלימודו אין זה לשמה כ"כ מאחר שמתערב בלימוד גם הנאת עצמו, דאדרבה, עיקר מצות לימוד התורה היא להיות שש ושמח ומתענג בלימודו ואז דברי תורה נבלעין בדמו, ומאחר שנהנה מדברי תורה הוא נעשה דבוק לתורה, עכ"ל.

אמרו חז"ל (הובא ברש"י פרשת יתרו כ,ב) שנתגלה הקב"ה במתן תורה "כזקן מלא רחמים". וביאר רבי ירוחם זצ"ל, (דעת תורה שמות כ, ב) שעצם נתינת התורה הוא מהנהגת אהבה וחמלה. וזהו שאומרים בתפלת ערבית: "אהבת עולם בית ישראל עמך אהבת תורה ומצוות חוקים ומשפטים אותנו למדת", כלומר, רואין אנו אהבת הקב"ה לישראל במה שלימדנו תורה ומצוות, עד כאן דבריו. בהמשך הברכה אומרים: על כן ה' אלוהינו בשכבנו ובקומנו נשיח בחקיך ונשמח בדברי תורתך ובמצותך לעולם ועד. כלומר, התבוננות כמה הקב"ה אוהב אותנו במה שנתן לנו את התורה, מביאה "שמחה תמידית" בעסק התורה והמצוות. בסוף הברכה אנו אומרים: "ואהבתך" אל תסיר ממנו לעולמים, כלומר, זהו תפילה שנוכח להדבק בתורה.

היסוד הזה, שע"י לימוד התורה נתקיים אהבת הקב"ה לישראל, פותח לנו הבנה חדשה בחומר האיסור של הפוסק מדברי תורה. ונסביר במשל באב שאוהב את בנו ומגביהו ומנסקו, ובאותו זמן מסבב את ראשו אל הצד ושואל את אמו "האם יורד גשם היום או השמש בחוץ?" בשעה שאדם לומד תורה, זהו כעין נשיקה מאת הקב"ה, והמבטל מלימודו באותו שעה הוי כאומר "איני רוצה בחיבה זו!"

ביציאתו של אדם מבית המדרש, צריך להתפלל תפילת ר' נחוניא בן הקנה: "ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות שאני משכים וכו'". תפילה הנה שנאמרה מתוך "שמחה", מושכת את בן התורה לחזור לבית המדרש למחר ולהיות תמיד מיושבי בית המדרש.

מערכי תורה

קורה

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

'וירדו חיים שאולה' - וצורם לבלות שאול'

הנה משה רבנו אמר (ט"ז, כ"ח-ל"ג) 'בזאת תדעון כי ה' שלחני וגו', וירדו חיים שאולה וגו', וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה וגו', שעל ידי שיבלעו באדמה שתפתח את פיה יתברר אמיתות נבואתו. ונראה לבאר דמה שאמר משה רבנו דוקא את הבחינה הזאת שאם בריאה יברא ה' וגו' וירדו חיים שאולה, ובזאת תדעון כי ה' שלחני, לא היה זה בתורת הוכחה וסימן בעלמא, שמזה שדבריו מתקיימים בעשיית אותות ומופתים, מוכחת אמיתות נבואתו, [כדוגמת מה שמצינו אצל גדעון, שביקש מהקב"ה אות, שיראהו טל על גזית צמר, ועל הארץ יהיה חורב, ולמחרת יהיה להיפך שעל הארץ יהיה טל והגזית תהיה חורב], והעונש שנענשו בבליעתם ובירידתם חיים שאולה, לא היה זה עונש בעלמא, אלא העונש היה בתורת קיום דינם הראוי להם, וההוכחה הייתה מזה שנתקיים בהם העונש והדין הראוי להם. דהנה קורה היה אפיקורס, כמבואר בירושלמי (סנהדרין פרק י' הל' א'), דבאותו שעה, אמר קרה, אין תורה מן השמים, ולא משה נביא, ולא אהרן כהן גדול.

ואא"ז מרן הגרי"ז זצ"ל הוסיף שכפירתו הייתה בשתי עיקרים, דבמה שאמר אין תורה מן השמים, כפר בעיקר דתורה מן השמים, ובמה שאמר דאין משה נביא, כפר בעיקר שנבואת משה כולה מפי הגבורה. [והכפירה בתורה מן השמים, הוא במה שאמר טלית שכולה תכלת פטורה מן הציצית, וכן בית מלא ספרים פטור ממזוזה, שבזה הייתה טענתו שאין התורה מן השמים, ובמה שאמר 'כי כל העדה כולם קדושים וגו', בזה כפר שנבואת משה, שלא ה' שלח את משה]. ובגמ' בב"ב דף ע"ד ע"א איתא, דבלועי קורה אומרים משה ותורתו אמת והן בדאין. וביאר אא"ז מרן הגרי"ז זצ"ל שלכן אומרים את שתי הדברים, דמשה אמת ותורתו אמת, דזה כנגד כפירתם, שהם כפרו בשתי היסודות דנבואת משה ותורה מן השמים, וכנגד שתי הכפירות הם אומרים, שמשה אמת ותורתו אמת עכ"ד.

והנה דין הכופרין בתורה ובנבואת משה, מבואר בגמ' בר"ה דף י"ז ע"א, שהמינין והאפיקורסין שכפרו בתורה ושכפרו בתחיית המתים וכו', יורדין לגיהנם ונידונין בה לדורי דורות שנאמר 'ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי וגו', ועוד שגיהנם כלה והן אינן כלין, שנאמר 'צורם לבלות שאול'. ולפי זה נמצא דדינם של קורה ודתן ואבירם וכל הנועדים על ה' שהיו בכלל האפיקורסין, הוא להיות יורדין לגיהנם ונידונין בה לדורי דורות וגיהנם כלה והן אינן כלין.

מעתה נראה לומר דמה שנבלעו באדמה וירדו חיים שאולה, לא היה זה עונש בעלמא, אלא היה זה קיום דינם הראוי להם כדין האפיקורסין, דירידה לשאול היינו דינם של האפיקורסין שיורדין לגיהנם, כמבואר בגמ' בר"ה שם דיליף דגיהנם כלה והן אינן כלין מהכתוב 'צורם לבלות שאול', הרי דעונש האפיקורסין הוא לירד לשאול, וזהו שנענשו כאן בירידה לשאול, שזהו קיום דינם והעונש הראוי להם, כמבואר בפסוק בתהלים.

מעתה יש לומר, דמה שאמר משה רבנו דבזאת תדעון, דע"י שתפתח הארץ את פיה וירדו לתוכה חיים שאולה, לא היה זה בתורת הוכחה וסימן בעלמא, שמזה שדבריו מתקיימים בעשיית אותות ומופתים, מוכחת אמיתות נבואתו, אלא היה זה בתורת קיום העונש והדין הראוי להם, ובזה שיהיו נידונין כדין האפיקורסין, בזה גופא יוכח ויוודע שאכן היו אפיקורסים, ומה שטענו כנגד התורה וכנגד נבואת משה, היה הכל אפיקורסות וכפירה, והאמת היא כי ה' שלחני ולא מליכי, ובקשת משה רבנו הייתה, דיבלעו באדמה וירדו 'חיים שאולה', דהגם דבודאי עתיד להתקיים בהם עונש ודין האפיקורסין כראוי להם, אבל זה עתיד להתקיים רק לאחר מיתתו, שנשמתם תהא יורדת לגיהנם ונידונת בו לדורי דורות, וע"ז באה בקשתו של משה רבנו שירדו 'חיים שאולה', שבעדת קורה יתקיים הדבר כבר בעודם חיים, ויראה הדבר לעין כל, כדי שעל ידי זה שיראו שמתקיים בהם דין אפיקורסין, יהא נודע ומתברר אפיקורסות שלהן.

תא ואחוי לך בלועי דקורה

איתא בגמ' בבבא בתרא דף ע"ד ע"א, אמר ליה ההוא טעיא לרבה בר בר חנא, תא אחוי לך בלועי דקרה, והראהו שתי בקעים שהיה יוצא מהן עשן, ולקח גזית צמר ושראה במים והניחה שם ונחרכה, עיי"ש כל אריכות הדברים. ומבואר בגמ' דגם לאחר זמן מרובה עדיין היו בלועי קורה בעונש בליעתם שנבלעו.

ויש לומר הביאור בזה, דלפי המבואר דבליעתם היה בתורת קיום דינם ועונשם הראוי להם כדין האפיקורסין, והנה בכלל העונש של האפיקורסין הוא נידונין בה לדורי דורות, [ולא כמו פושעי ישראל בגופן, שנידונין רק עד י"ב חודש] כמבואר שם בגמ', וא"כ לפי זה

מבואר היטב מה שהיו בעונש בליעתם לעולם, משום דכך הוא דין העונש שלהם, שיהיו נידונים בה לדורי דורות, ועל כן גם בזמן רבה בר בר חנא, שזה שנים רבות אח"כ, עדיין היו נידונים בעונש בליעתם.

והנה אמר ליה לרבה בר בר חנא 'תא ואחוי לך', וצריך ביאור איזה ענין יש בראיית בלועי קורח. ולפי מה שנתבאר דבליעתם הייתה בתורת קיום דינם והעונש הראוי להם כדין האפיקורסין, יש לומר דהנה בגמ' בראש השנה יליף את דין האפיקורסין מהכתוב בסוף ישעיה 'ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה וגו', ואם כן מבואר בפסוק דיש קיום וענין בראיית פגרי האנשים הפושעים בי. מעתה יש לבאר דלכן אמר לו ההוא טעיא תא ואחוי לך בלועי דקורח, לקיים בזה ענין זה של 'ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי'.

והנה עוד איתא שם בגמ' בבבא בתרא, שאמר לו ההוא טעיא, דכל תלתין יומין מהדר להו גיהנם להכא כבשר בקלחת, והיינו שכל שלושים יום הם באין לשם. ולא נתפרש מהו הענין בזה שכל שלושים יום הם חוזרים ובאים לשם. אכן לפי המבואר דבראייתם שם, מתקיים הענין של 'ויצאו וראו בפגרי האנשים', אם כן יש לומר דהנה בפסוק שכתוב קודם לכן כתוב 'והיה מידי חודש בחדשו ומידי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוות לפני אמר ה', וע"ז מוסיף הנביא ואומר, 'ויצאו וראו בפגרי האנשים', וא"כ נמצא דענין זה דשל 'ויצאו וראו בפגרי האנשים', הוא בכל חודש, כמו שכתוב בפסוק והיה מידי חודש בחודשו, וזהו הענין במה שכל שלושים מהדר להו להכא. וסמך לדבר נראה, דהנה הרשב"ם שם (בד"ה כל) כתב, כל תלתין יומין, כל ראש חודש. וצריך ביאור מהיכא תיתי שזה דוקא בראש חודש. אולם לפי מה שנתבאר דמה שהם חוזרים לשם כל שלושים הוא בשביל קיום הכתוב דמידי חודש בחודשו יצאו וראו בפגרי האנשים, אם כן מבואר היטב המקור דהיה זה בראש חודש, דהרי זהו שכתוב והיה מידי חודש בחודשו.

'וכל ישראל נסו לקולם'

כתוב (ט"ז, ל"ד) 'וכל ישראל אשר סביבותיהם נסו לקולם כי אמרו פן תבלענו הארץ'. הנה בפשוטו נסו כי נבעתו מפחד הקול שהיה בשעת הבליעה.

ויש לומר עוד דהנה כתוב שה' אמר למשה 'העלו מסביב למשכן קורח דתן ואבירים וגו' סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים וגו' פן תספו בכל חטאתם, ומבואר דהצלתם מן הבליעה תלויה היא במה שסורו ונסתלקו מעל אהלי האנשים הרשעים, והנה לא נתפרש מהו השיעור שצריכים להסתלק מהם, ויש לומר דלכן נסו, כדי שבודאי יהיו בכלל מסתלקים מאהליהם.

'ויהי ככלותו לדבר - ותבקע האדמה'

כתוב (ט"ז, ל"א) 'ויהי ככלותו לדבר את כל הדברים האלה ותבקע האדמה אשר תחתיהם וגו'. ומשמע מלשון הכתוב דתיכף מיד כשכילה משה דבריו מיד נבקעה האדמה ונבלעו בתוכה, ולא היה שהות בין סיום דברי משה לבקיעת האדמה ובליעתם. ויש לומר בזה דהנה הרי משה קבע שבירור אמיתות נבואתו יהיה מתברר על ידי בקיעת האדמה ובליעתם בתוכה, וא"כ כל זמן שהאדמה אינה נבקעת ואינם נבלעים בתוכה, עדיין אין מתברר אמיתות נבואתו של משה, ואמיתות נבואת משה תלויה ועומדת עד שתתברר, ועל כן מיד עם כלותו לדבר מיד נבקעה האדמה ונבלעו בתוכה, כדי לא להשאיר את אמיתות נבואת משה בלא בירור אפילו רגע אחד.

'ובני קורח לא מתו'

בפרשת פנחס כתוב (כ"ו, י"א) 'ובני קרח לא מתו'. וכתב רש"י, הם היו בעצה תחלה, ובשעת המחלוקת הרהרו תשובה בליבם לפיכך נתבצר להם מקום גבוה בגיהנום וישבו שם. וצריך ביאור דכיון דהרהרו תשובה למה נענשו בכלל, ולמה לא הועילה תשובתם להצילם לגמרי מגיהנם.

והנה בבליעת קורח ועדתו יש בזה שתי עניינים, יש בזה עונש על המחלוקת, ועוד יש בזה בירור על אמיתות נבואתו של משה רבנו. והנה בני קורח שעשו תשובה הרי מבואר בדברי הגמ' שהיה זה תשובה בלב, והיינו דלא היה זה גלוי לכל שחזרו בתשובה, מעתה נמצא דתשובתם מועילה רק לגבי העונש, דלזה מועיל שהרהרו תשובה בליבם להצילם מהעונש, אבל לגבי בירור אמיתות נבואתו של משה, כיון דלא נודע לכל שחזרו בתשובה, הרי שלצורך בירור אמיתות נבואת משה צריכים גם הם ליבלע, ורק על ידי זה יהיה מבורר אמיתות נבואתו, ואם אחד מהחולקים אינו נבלע, הרי זה חסרון בבירור הדבר. ולפי זה מבואר היטב דלכן לא מהגי הרהור תשובה שלהם להצילם לגמרי, כי עדיין צריכים ליבלע בשביל בירור אמיתות הנבואה, אבל מצד העונש הרי הם פטורים כי הרהרו בתשובה, ועל כן נתבצר להם מקום בגיהנם.

רשימות תלמידים

משיעורי מרן הגאון רבי דוד פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת 'בית יהודא'

פרשת קרח תשפ"א

ויקה קורח וגר' [ט"ז, א']

פירוש רש"י, ד"יקה קורח' היינו שלקח את עצמו לצד אחד להיות נחלק מתוך העדה לעורר על הכהונה.

ויש ללמוד מזה, שיש לאדם כח ויכולת לתפוס ולקחת את עצמו, לטוב או חלילה לרע, ואין הדבר תלוי אלא בו, וכמו שפירש רבנו יונה ב'שערי תשובה' (ש"ב סימן כ"ו) את מאמר התנא באבות פ"א מ"ד 'אם אין אני לי מי לי, שאם האדם לא יעורר את נפשו, מה יועילו המוסרים, ע"ש.

ויקה קורח וגר' [ט"ז, א']

ענין בפירוש רש"י, וזה לשונו – מה עשה, עמד וכינס מאתים חמישים ראשי סנהדראות וכו', והלבישן מליתות שכולן תכלת, באו ועמדו לפני משה, אמרו לו 'מלית שכולה תכלת חייבת בציצית או פטורה, אמר להם 'חייבת', התחילו ל'שחק עליו, אפשר מלית של מין אחר, חוט אחד של תכלת פטורה, זו שכולה תכלת לא תפטור את עצמה, עכ"ל.

והנה מה דשאלו על מלית שכולה תכלת אם חייבת בציצית, ולא שאלו כן על מלית שכולה לבן, היינו משום דלא באו ל'שחק על עיקר המצוה ליתן חוטין בכנפות הכבד, אלא רק על מצות התכלת, שהיא על צבע התכלת, על זה מצאו מקום ל'שחק, דכיון שכל הכבד צבוע תכלת, למה צריך שיהיו גם חוטי הציצית צבועין בצבע תכלת.

אלא דלפי זה אין מובן מה ששאלו אם מלית זו חייבת בציצית או פטורה, דהא גם לפי דבריהם בודאי חייבת היא בציצית, וכל טענתם אינה אלא לענין צבע החוטין, ומאי קאמרי 'חייבת בציצית או פטורה' (ועיין ברא"ם מה שכתב בזה).

ורצו לומר, דטענת ראשי הסנהדראות היתה, דכיון דתכלת ולבן מצוה אחת היא, לא שייך שיהא חובב של תכלת בלי חובב של לבן, וכמו כן לא שייך שיהא חובב של לבן בלי חובב של תכלת, ומכיון שלפי טענתם כנגד זה פטור מתכלת, אם כן גם חובב לבן אין בו.

ונראה להוסיף, דאף אם נאמר דשייך חובב של תכלת בלי חובב של לבן, יש מקום למעון דלהיפך לא שייך, דכיון דעיקר מצות ציצית היא בשביל זכירת המצוות הבאה על ידה (כמו שכתב במור א"ח סימן כ"ד), וזה נעשה על ידי פתיל התכלת שדומה לים וים דומה לרקיע וכו' (כמו שכתב הב"ח שם בשם הוזהר, וכן הוא בפירוש הרמב"ן סוף פרשת שלח), אם כן מכיון שכנגד זה אינו חייב בתכלת, שהוא עיקר המצוה דציצית, שוב אינו חייב אף בלבן.

ויקראו לפני משה וגר' [ט"ז, ב']

בתרגום יונתן בן עוזיאל כאן איתא, וקמו בהוצפא, ואורו הילכתא באנפוי דמשה על עיסק תיכלא, משה אמר, אנא שמעית מן פום קודשא יהא שמיה מברך, דציצית יהון מן חוור, והוטא חד דתיכלא יהי ביה וכו', ע"כ.

ואמר אאמור"ר הגאון זצ"ל, בדבריו התרגום אלו ד'הוטא חד דתיכלא יהי ביה', מבואר כשיטת הרמב"ם בפ"א מציצית ה"ו, דרק חצי חוט צריך להיות של תכלת והשאר לבן, ויהיה פירוש 'הוטא חד', אחד משמונת חצאי החוטין שכלל כנף, שכל אחד מהם נקרא 'חוט' (וכמו שכתב רש"י בסוף פרשת שלח, שמנין גימטריא של ציצית שש מאות, ו'שמונה חוטין', והמשה קשרים, הרי תרי"ג), או כשיטת הראב"ד שם ההשנים תכלת והששה לבן, דהוה ליה חוט אחד שלם תכלת ושלושה חוטין שלמים לבן, ודלא כשיטת רש"י והתוס' במנחות דף ל"ח ע"א דמצוה לתת שני חוטין שלמים תכלת, ושני חוטין שלמים לבן, ונהעירו דבפירוש רש"י כאן כתב גם כן, שראשי הסנהדראות אמרו למשה, אפשר מלית של מין אחר, 'חוט אחד של תכלת' פטורה, זו שכולה תכלת לא תפטור את עצמה, וזה לכאורה דלא כשיטתו במנחות שם דבעי שני חוטי תכלת בכל כנף.

וישמע משה ויפול על פניו [ט"ז, ד']

ענין בפירוש ה'אבן עזרא', וזה לשונו – 'ויפול על פניו', ברצונו. ויש אומרים, בדרך הנבואות, עכ"ל. והובא פירוש זה גם בפירוש הרמב"ן להלן פסוק ה', וזה

לשונו – ויש אומרים, כי 'וישמע משה ויפול על פניו', לדרוש את השם לדעת מה יעשה, ואז נאמר לו 'בוקר ויודע השם' וגו', עכ"ל.

וצ"ע בזה, דהא זהו אחד מהחילוקים שמנה הרמב"ם בפ"ו מיסודי התורה בין נבואת משה לנבואת שאר הנביאים, שכולן כשמתנבאים איברייהן מודעזיין ובה הגוף כושל, ומשה רבנו עומד על עמדו שלם, וכן הוא בספרי פרשת וזאת הברכה (פיסקא שני"ז) – הפרש יש בין נבואתו של משה לנבואתו של בלעם וכו', משה לא היה מדבר עמו אלא כשהוא עומד שנאמר 'זאתה פה עמוד עמדי' (דברים ה'), ובלעם היה מדבר עמו כשהוא נופל שנאמר 'מהוה שדי יהוה נופל וגלוי עינים' (להלן כ"ד), ע"כ. ואם כן איך יתכן לומר שמשה רבנו נפל על פניו מחמת הנבואה.

אמנם בהמשך דברי הרמב"ן כתב, וזה לשונו – ודעתי בזה, ובמה שאמר לאחרין 'קה את המחיתה ושים קמורת' [להלן י"ז, י"א], שהיתה עליו יד השם בהם, והוא הנקרא 'רוח הקודש', כענין בספרי דוד ושלמה שהיו ברוח הקודש וכמו שאמר 'רוח השם דיבר בי ומילתו על לשוני' (שמואל ב' כ"ג) וכו', ומפני שאינו מדרך נבואתו של משה, לא הוזכר בהן דבר השם, עכ"ל.

ואם הכוונה שלא נאמרה נבואה זו למשה בדרגת נבואת משה, אלא רק בדרגת 'רוח הקודש', שהיא למטה מן הנבואה וכמו שכתב הרמב"ן בפרשת תצוה כ"ה, ל"א אם כן לשיטת הרמב"ן גופיה לא תיקשי הקושיא הנ"ל, דיש לומר דמכיון שנבואה זו לא היתה בדרגת נבואת משה, לא נהגו בה החילוקים שבין נבואת משה לנבואת שאר הנביאים.

אמנם ה'אבן עזרא' עצמו הביא פירוש זה גם על הכתוב בפרשת חוקת 'ויבא משה ואהרן מפני הקהל אל פתח אוהל מועד ויפלו על פניהם' וכו', ו"ו, שנפלו על פניהם כדי לדרוש את השם בנבואה, וקשה לומר דגם שם לא היה זה נבואה ממשה וצ"ע.

אכן בפירוש הרשב"ם כאן כתב, וזה לשונו – 'ויפול על פניו', לתפילה, ושם נאמר לו מה שאמר לקורח, ע"כ. וכן הוא לשון 'החוקני' כאן – 'ויפול על פניו', נתבייש, וכבש פניו בקרקע לתפילה, ושם נאמר לו מה שאמר לקורח, ע"כ.

והיינו, דהך נפילה לא היתה מחמת הנבואה, אלא שנפל על פניו לתפילה, כמו להלן פסוק כ"ב 'ויפלו על פניהם ויאמרו א–ל אלקי הרוחות' וגו', ורק שבשעה שנפל נאמרה לו הנבואה ד'בוקר ויודע השם את אשר לו' וגו', ונענין בפירוש הרמב"ן בפרשת לך לך וי"ג, ג' שפירש הכתוב 'ויפול אברהם על פניו ויצחק', שנפל על פניו לכיון דעתו לתפילה, והביא דוגמא לזה מדכתיב להלן 'ויפלו על פניהם ויאמרו אל אלהי הרוחות' וגו', ולא הביא מה שנאמר כאן 'ויפול על פניו', וזה כשיטתו כאן דנפילה זו לא היתה לתפילה, אלא נפילה של נבואה היתה.

והתן ואכירם יצאו נצבים פתח אהליהם ונשיהם ובניהם וטפם [ט"ז, כ"ח]

ענין בפירוש רש"י, וזה לשונו – 'ונשיהם ובניהם וטפם', בא וראה כמה קשה המחלוקת, שהרי בית דין של משה אין עונשין אלא עד שיביא שתי שערות, ובית דין של מעלה עד עשרים שנה, וכאן אבדו אף יונקי שדים, עכ"ל.

והנה להלן כתיב 'ולא יהיה כקורח וכעדתו כאשר דיבר השם ביד משה לו', ובפירוש רש"י שם הביא מדרשו, שלא יהיה עוד אדם החולק על הכהונה נענש כקורח בבליעה וכעדתו בשריפה, אלא יהיה לוקה בצרעת, כאשר דיבר השם ביד משה בסנה, שלקח או בידו בצרעת, כדכתיב 'והנה ידו מצורעת כשלג' (שמות ד') ע"ש.

ומבואר, דאף דבכלל הטאם של קורח ועדתו היה גם עון המחלוקת על הכהונה, ועל זה הוא שנענשו בבליעה ובשריפה, מכל מקום מה דאבדו גם יונקי השדים היה מחמת עצם המחלוקת, ומוה רואים כמה קשה כל מחלוקת.

אמנם מכל מקום צ"ע במאי דאיתא בגמ' סנהדרין דף ק"י ע"א דכל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמר 'ולא יהיה כקורח וכעדתו', דהא מחלוקתם של קורח ועדתו לא היתה מחלוקת גרידא, אלא היתה גם מחלוקת על הכהונה, ואם כן היכי ילפינן מהך קרא ד'ולא יהיה כקורח וכעדתו' שכל המחזיק במחלוקת עובר בלאו.

שוב ראינו שהרמב"ם והרמב"ן נחלקו בספר המצוות בשורש השמיני בפשט הכתוב 'ולא יהיה כקורח וכעדתו', אם הוא רק שילית, שהחולק על הכהונה לא

יענש כקורה וכעדתו, אלא יענש בצרעת, או שהוא לא גמור על החולק על כהנות אחר, אמנם בין הרמב"ם ובין הרמב"ן כתבו שם להדיא דמה שאמרו בגמ' בסנהדרין דכל המחזיק במחלוקת עובר בלאו, אינו אלא על צד האסמכתא ועל דרך תוכחה, אבל עיקר הכתוב במחזיק במחלוקת הכהונה בלבד.

כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה וגו' [ט"ז, כ"ח]

ענין בפירוש רש"י, וזה לשונו – 'לעשות את כל המעשים האלה', שעשיתי על פי הדיבור, לתת לאהרן כהונה גדולה, ובניו סגני כהונה, ואליצפן נשיא הקהתי, עכ"ל.

והנה ברמב"ם פ"ד מכלי המקדש ה"ז והי"ז מבואר, דממנין כהן אחד שיהיה לכהן הגדול כמו המשנה למלך, והוא הנקרא 'סגן', ועוד ממנין 'קטיקולין' להיוטן לסגן כמו הסגן לכהן גדול, ע"ש.

ומבואר דליכא אלא 'סגן' אחד, והשני אינו אלא סגן לסגן, ולפי זה צריך לומר, דמה שכתב רש"י כאן דבניו של אהרן היו 'סגני כהונה', אין הכוונה שהיו שניהם 'סגנים' ממש, אלא האחד היה 'סגן', והשני היה 'קטיקול', שהוא סגן לסגן.

וענין בנבחים דף ק"ב ע"א דאחד מן החמש שמות שהיתה אלישבע יתירה כהן על בנות ישראל הוא, שהיה בנה 'סגן'. ופירש רש"י שם, דהיינו 'אלעזר'. ולהאמור צריך לומר, דחשיב התם רק את אלעזר, שהיה 'סגן' ממש, ולא חשיב את איתמר, שהיה רק סגן לסגן.

אכן במדרש ויקרא רבה פ"כ סימן ב' איתא, דאלישבע ראתה המשכה כתרין ביום אחד, יבמה מלך, אחיה נשיא, בעלה כהן גדול, שני בניה שני סגני כהונה, פינחס בן בנה משוח מלחמה, כיון שנכנסו בניה להקריב ונשרפו, נהפכה שמחתה לאבל, ע"ש. ומבואר דשני בניה, דהיינו נדב ואביהוא, היו סגני כהונה. וכן הוא להלן במדרש שם (סימן י'). דנדב אביהוא שהציון היו, הרבה נשים היו יושבות עגונות ממתנות להם, מה היו אומרים, אחי אבינו מלך, אחי אמנו נשיא, אבינו כהן גדול, ואנו שני סגני כהונה, אי זו אישה הוגנת לנו, ע"ש. וזה כפירוש רש"י כאן דשני בני אהרן היו סגנים, וצריך לומר כנ"ל, שלא היו שניהם 'סגנים' ממש, אלא האחד היה 'סגן', והשני היה 'קטיקול'.

וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה [ט"ז, ל"ג]

והנה בגמ' סנהדרין דף ק"י ע"א איתא, במתנייתא תנא, קורה מן השרופין, ומן הבלועין. מן הבלועין, דכתיב 'ותבלע אותם ואת קורה' [להלן כ"ו, ג'] מן השרופין, דכתיב 'ואש יצאה מאת השם ותאכל את החמישים ומאתים איש' [להלן פסוק ל"ה], וקורה בהדיהו, ע"כ.

וכן איתא במדרש כאן (פ"ה סימן י"ט), 'שקורה לקה יותר מכולם, שנשרף ונבלע, ונידון בכך בשתי מיתות, שליהמו האש תחילה, וקפלתו האש ככדור, והאש מגלגלת בו, עד שהביאתו לפי הארץ עם הבלועים, ע"ש.

ואמר אאמור' הגאון זצ"ל, דלפי שיטת תנאים זו, על כרחך צריך לומר, שלא מת קורה תיכף בשריפת האש, אלא עדיין היה חי, ומכל מקום חשיב 'מן השרופין', לפי שאם לא היה נבלע היה מת מכה השריפה.

עוד העיר אאמור' הגאון זצ"ל, דדברי המדרש הנ"ל שליהמו האש וקפלתו ככדור לכאורה לא אזלי כמאן דאמר בגמ' סנהדרין דף נ"ב ע"א דבשריפת עדת קורה היה שריפת נשמה וגוף קיים, דמשמע שלא שלמה האש בגופו כלל.

ויעמוד בין המתים ובין החיים ונתעצר המגפה [י"ז, ג']

ענין בפירוש רש"י, וזה לשונו – אחז את המלאך והעמידו על כרחו. אמר לו המלאך, הנה לי לעשות שליחותי. אמר לו, משה ציוני לעכב על ידך. אמר לו, אני שלוחו של מקום, ואתה שלוחו של משה. אמר לו, אין משה אומר כלום מליכו אלא מפי הגבורה, אם אין אתה מאמין, הרי הקדוש ברוך הוא ומשה אל פתח אוהל מועד, בא עמי ושאָל וכו'. דבר אחר, למה בקמורת, לפי שהיו ישראל מלויים ומרננים אחר הקמורת לומר 'סם המות' הוא, על ידו מתו נדב ואביהוא, על ידו נשרפו החיים ומאתים איש, אמר הקדוש ברוך הוא, תראו שעוצר מגיפה הוא, והחטא הוא הממית, עכ"ל.

והנה בפירושו הראשון של רש"י כאן מבואר, שהשם ציוה למשה לעצור את המגיפה על ידי הקמורת, וכן נראה גם מלשון רש"י בפירושו השני ד'אמר הקדוש ברוך הוא' תראו שעוצר מגיפה הוא, הרי שעשה כן על פי השם.

וענין בפירוש הרמב"ן לעיל על הפסוק וַיַּעַרְבֵם ה' [ט"ז, ה'] וזה לשונו – ודעתי בזה, ובמה שאמר לאהרן 'קח את המחטה ושים קמורת', שהיתה עליו יד השם בהם, והוא הנקרא 'רוח הקודש', כענין בספרי דוד ושלמה שהיו ברוח

הקודש וכמו שאמר 'רוח השם דיבר בי ומילתו על לשוני' (שמואל ב' כ"ג) וכו', ומפני שאינו מדרך נבואתו של משה, לא הוזכר בהן דבר השם, עכ"ל.

וזה כמו שנתבאר בדברי רש"י כאן, שהשם אמר למשה לעצור את המגיפה על ידי הקמורת, אלא שהרמב"ן כתב שלא היה זה מדרך נבואתו של משה, כי אם ברוח הקודש, ולכן לא הוזכר בהן דבר השם.

אולם בגמ' שבת דף פ"ט ע"א איתא, שכשעלה משה למרום נתנו לו מלאכי השרת מתנות, ואף מלאך המות מסר לו דבר, שנאמר 'ויתן את הקמורת ויכפר על העם', ואומר 'ויעמוד בין המתים ובין החיים' וגו', אי לאו דאמר ליה, מי הוה ידע. ופירש רש"י שם, וזה לשונו – 'ואי לאו דאמר ליה, מלאך המות. מנא ידע', הלא בתורה לא נכתב, עכ"ל. וצ"ע בזה, דהא בדברי רש"י כאן מבואר שעשה זאת על פי השם, ואם כן מה שייך לשאול 'מנא ידע' ונענין במהרש"א שם (דף פ"ה סוף ע"ב) מה שכתב בזה.

והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר [י"ח, כ"ד]

בברכות דף מ"ז ע"א אמר רבי אבהו אמר ריש לקיש, מעשר ראשון שהקדימו בשבילים פטור מתרומה גדולה, שנאמר 'והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר' – 'מעשר מן המעשר' אמרתי לך, ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר.

והנה בפירוש הר"ש בתרומות פ"א מ"ה ובכורות פ"ב מ"ג כתב, שכשם שמעשר ראשון שהקדימו בשבילים פטור מתרומה גדולה, הכי נמי מעשר שני שהקדימו בשבילים פטור מתרומה גדולה. וב'תוספות' יום טוב' שם כתב דלמד הר"ש כן מסברא, מפני ששם מעשר אחד הוא. והמהרי"ט אלגאזי בריש הלכות חלה הוסיף, שאינו כל כך דחוק לומר דילפינן מעשר שני ממעשר ראשון, דהא חוקש מעשר ראשון למעשר שני, כדאמרין בספרי בפרשת ראה דחוקשו אהדי לענין דאין מעשרין משנה לחברתה.

אולם הרמב"ם בפ"ג מתרומות ה"ג כתב, וזה לשונו – ישראל שהפריש מעשר ראשון כשהוא שבלים קודם שידוש ויפריש תרומה גדולה, ונתנו ללוי, אין הלוי חייב להפריש ממנו תרומה גדולה אחר שידושנו, אלא תרומת מעשר בלבד, עכ"ל. ומדנקט שהפריש 'מעשר ראשון' כשהוא בשבלים, ולא כתב דהוא הדין בהפריש 'מעשר שני' כשהוא בשבלים, משמע דסבירא ליה דדוקא ב'מעשר ראשון' איתא להך דינא דרבי אבהו אמר ריש לקיש, וצ"ע במעם הדבר.

והנראה לומר בזה, דהנה יש לחקור בהך ילפותא ד'מעשר מן המעשר' ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר, אי ילפותא בעלמא היא דמעשר ראשון פטור מתרומה גדולה, או דנאמר בזה דלא חיילי תרי חיובי הפרשת תרומה, אלא רק חד חיובא, ומשם הכי אין הלוי חייב להפריש ממנו תרומה גדולה, אלא מפריש ממנו תרומת מעשר להוד.

והנה בירושלמי חלה פ"א ה"ג מיייתי להך דינא דרבי אבהו בשם רבי שמעון בן לקיש, וקאמר עלה – בשמירה ואחר כך הפריש תרומת מעשר שבו, אבל אם הפריש תרומת מעשר ואחר כך מירחו, לא בדא ע"כ.

ויש לומר הביאור בזה, דגדר הפטור דמעשר ראשון שהקדימו בשבילים מתרומה גדולה הוא כהצד השני שבחקירה הנ"ל, דלא חיילי תרי חיובי הפרשת תרומה, וזה שייך דוקא בשמירה ואחר כך הפריש, דכיון דלא חיילי תרי חיובי הפרשת תרומה, סגי ליה בחד הפרשה דתרומת מעשר, אבל בהפריש תרומת מעשר ואחר כך מירחו, דבשעת חלות חיוב הפרשת התרומה הגדולה – דהיינו בשעת מירוח – כבר נפטור מחיוב הפרשת תרומת מעשר, ולא רמי עליה אלא חיוב הפרשת תרומה גדולה להוד, שפיר מתחייב הוא בהפרשת תרומה גדולה, כיון דהשתא לא הוי אלא חיוב אחד של הפרשה.

ואשר לפי זה פשוט, דדין זה שייך רק במעשר ראשון, דאיכא ביה דין הפרשת תרומת מעשר, אבל במעשר שני דליכא ביה אלא חיוב הפרשה אחד של תרומה גדולה, לא שייך דין זה, דלא עדיף ממעשר ראשון שהפריש הימנו תרומת מעשר קודם מירוח, או שהפרישה ממקום אחר עליו, דלא מיפטור מהפרשת תרומה גדולה.

מוֹסָרֵי התורה ממורינו המשגיח הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א

סכנת הנגיעה בפרשת המרגלים ועדת קורח

השתמשו בהן המרגלים להוצאת דבה. נורא. ויוציאו דיבת הארץ אשר תרו אתה אל בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה ארץ אכלת יושביה הוא וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות (יג לב). וכתב רש"י בכל מקום שעברנו מצאנום קוברי מתים. והקב"ה עשה לטובה כדי לטרוסם באבלם ולא יתנו לב לאלו. ודבר זה הוא פחד למתבונן, הרי הקב"ה אמר אני אמרתי שהיא טובה ואם אתה רוצה לשלוח מרגלים, שלח לך, ובכ"ז אחרי שמשה רבנו החליט כן לשלוח, הקב"ה עשה שהם יוכלו להסתובב והעסיק את יושבי הארץ עם לוויית, ומה הם אמרו, שזה ארץ אוכלת יושביה. מרן הסטיפלער בספרו הנחמד ברכת פרץ מבאר את הענין הזה, כי הרי לכאורה אפשר להעיר מניין להם לדעת שהקב"ה כך סובב למענם, אולי זה באמת ארץ אוכלת יושביה, ומבאר, שהרי כתוב בגמ' בכתובות (סב א): ה"מ מילתא חדתי אבל הא דשנן בה לא דאמרי אינשי דמלפי תכלי לא בהתה. ופירש רש"י: אשה הלימודת לשלל בניה לקוברם אינה תמיהא ומפחדת במות א' מהם שכבר לימודת. והנה אם זה היה מצב של קבורת מתים כל הזמן אז הם לא היו כ"כ טרודים בהלוויות, והמרגלים בדרכתם העצומה היו צריכים להבין שאם יושבי הארץ טרודים בהלוויות וודאי שזה יוצא מן הכלל, ואין זה מעשים שבכל יום, וזה התביעה עליהם, ואנו רואים שוב את כח הנגיעה שהופך דבר טוב לרע. ולכל אורך הדרך אנו רואים שהמכשול היה נגיעה, גם בפרשת שלח וכן בפרשת קורח, בגמ' בב"ב כתוב שעד היום הזה קורח נמצא בגיהנום בעקבות הנגיעה שהייתה לו, וצריך לדעת מה הייתה הסיבה של קורח ובאיזה אופן הוא פעל, וכתב רש"י בתחילת פרשת קורח: ומה ראה קורח לחלוק עם משה נתקנא על נשיאותו של אליצפן וכו', וקורח שפיקח היה מה ראה לשטות זו, הוא היה צדיק, נושא הארון, אבל הוא נתקנא, היה לו קנאה, כלומר המוביל היה קנאה, וקנאה הכוונה שהוא רצה גם את הכבוד של הנשיאות וודאי בכוונות גדולות, וקנא במשה שהיה מלך, ובאהרן שהיה כה"ג, ורצה להיות נשיא, הפסוק אומר ובני קהת עמרם ויצהר חבורן ועוזיאל, עמרם הגדול, יצהר השני, חבורן השלישי ועוזיאל הרביעי, ומי נהיה נשיא אליצפן בן עוזיאל ע"פ הדיבור, וקורח היה בן של יצהר, וזה מגיע לו, ויסוד הדברים היה נתקנא. והנה אם קורח היה מגיע ומתחיל לטעון שהוא צריך להיות הנשיא מפני שטעמים אלו ואחרים היו אומרים לו חבריו לך למשה וטען לו את טענותיך, (ולמעשה זה מה שטענה אשת און בן פלת מה עליך להתערב הרי אתה מילא לא תהיה נשיא ובזה הצילה לו את שתי העולמות), וקורח לא עשה כך אלא הגיע עם שאלות, טלית שכולה תכלת חייבת בציצית או פטורה, בית מלא ספרים חייב מזוזה או פטור, ועל ידי הליצנות הזאת הוא הצליח לצרף אליהו את עדתו, ולא שהיה קשה לו הנידונים על ציצית ומזוזה אלא הנגיעה שהייתה לו הביאה אותו לשאלות אלו.

ואולי אפשר להוסיף חידוש, הרי קורח הלך והלביש את כל המאיתיים וחמישיים טליתות שכולן תכלת, והנה מובא בחז"ל: ת"ד חלזון זהו גופו דומה לים וברייתו דומה לדג ועולה אחד לשבעים שנה ובדמו צובעין תכלת לפיכך דמיו יקרים (מנחות מד א). אנו רואים שהתכלת היא דבר יקר מאוד, ואם זהו המחיר של ציצית הרי ק"ו לקחת מאיתים וחמישיים טליתות שכולם יהיו מתכלת וודאי שזה הון רב, ואפילו קורח שעשיר גדול היה ועליו נאמר, עושר שמור לבעליו לרעתו, בכל זאת מדובר על הון עתק ובשביל מה הוצרך לזה, הרי את אותו הנידון היה יכול להציע בפני עדתו ולשאול את משה האם חייבים ציצית או לא. ויתכן לומר בכמה דרכים, אבל אולי הפשט הוא שקורח רצה להלבישם ולבוא

עלינו להתבונן בביאור הפשט בפרשת המרגלים, מי יאמר זיכיתי ליבי, מצד אחד שצריך רחמי שמים שלא ניכשל, כתוב בפסוק כולם אנשים ומבאר רש"י: כל אנשים שבמקרא לשון חשיבות, ואותה שעה כשרים היו. הם היו ראשי ישראל, שרי חמישיים (עיין בעה"ט), הם היו אנשים גדולים, ומלבד מה שהדור היה דור דעה ולכולם היה מושגים גדולים כי הרי הם היו ביציא"מ ובמעמד הר סיני, הרי למרגלים היה תפקיד של מנהיגים, ואותם מנהיגים נפלו כ"כ למטה עד שנענשו שאין להם חלק לעוה"ב, כזה חורבן גדול. וצריך להתבונן מה היה פה, והאריכו בזה הספרים, אבל אנחנו נדבר קצת מה שנוגע אלינו, מה אנחנו צריכים לעשות במצבנו, שחלילה לא נפול ושלא ניכשל, ושנזכה לעשות ולקיים מה שהקב"ה רוצה באמת.

והנה רש"י כתב על הפסוק שלח לך: - לדעתך, אני איני מצוה לך, אם תרצה שלח, לפי שבאו ישראל ואמרו נשלחה אנשים לפנינו כמה שנאמר ותקרבון אלי כולכם וגו' ומשה נמלך בשכינה, אמר, אני אמרתי להם שהיא טובה, שנאמר אעלה אתכם מעני מצרים וגו' חיייהם שאני נותן להם מקום לטעות בדברי המרגלים, למען לא יירשוהו. וודאי יש כאן דקויות אבל נלמד מפה את מה שנוגע אלינו.

צריך לדעת שאם לא היה הרהורי דברים לגבי ארץ ישראל, היינו נכנסים מיד לארץ והיה תיקון השלם עוד קודם, ולא היינו צריכים את כל הגלויות, אנחנו יודעים שכל התשעה באב זה מאותו לילה שכתוב ויבכו העם בלילה ההוא, האלוקים עשה את האדם ישר והמה ביקשו חשבונות רבים. והאריכו בזה המפרשים שהחשש של המרגלים היה מכך שלא יהיה להם את המעמד של שרי חמישים בארץ ישראל, וודאי שלא הכוונה למושגים הקטנים שלא תהיה להם משרה וכד', אלא, למנהיג יש כוחות ומעלות יותר משאר העם, ואת המעלות האלו שהם תועלת רוחנית הם פחדו שלא יהיה להם, והיות שהייתה להם נגיעה מאיזה סיבה שהיא שלא יהיה להם טוב להיכנס לא"י, ונגיעה היא בפנימיות האדם, זה מה שגרם לכל הדברים הגרועים הללו, הכח של הנגיעה זה פחד, האדם נהיה מונחה ע"י הנגיעה שלו, ולמעשה אדם הוא כולו נגיעות וע"ז צריך לעבוד שהנגיעה לא תוביל את האדם.

אנו רואים דבר נורא, כתוב בפסוק: ויבאו עד נחל אשכול ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד וישיאהו במוט בשנים ומן הרמנים ומן התאנים. (יג כג). מה הם הביאו, זמורה ואשכול ענבים אחד, אשכול ענבים שאנחנו מכירים אפשר לקחת כמה אשכולות ביד אחת, אבל האשכול שלהם היה עם ענבים כ"כ גדולים שהיו צריכים שמונה אנשים גדולים שיוכלו לקחתו.

תארו לעצמכם כשמביאים ענבים כאלו גדולים, ענב אחד שמוספיק למשפחה שלמה, אין לשער, וכן הרימונה והתאנה כל אחד יכל לסחוב רק פרי אחד, תארו לעצמכם אלו גרעינים גדולים היה לרימון היה אפשר לעשות כמה כוסות של מיץ רימונים, וכן התאנה זה לא התאנה שיש לנו עכשיו בגלות שמלאים בתולעים, אלא תאנה מלאה דבש, (עיין כתובות קיא ב סוף העמוד, וברש"י פר' קדש לי בפר' בא), ורק מלראות פירות כאלו זה מעורר רגש והרגשה של שפע גדול.

שכל עצמם להוציא דיבה נתכוונו

רש"י מביא את הגמ' בסוטה: יהושע וכלב לא נטלו כלום, לפי שכל עצמם להוציא דיבה נתכוונו, באו ונתבונן מה שיין הוצאת דיבה על פירות אלו מלאות שפע וטוב שנתן הבורא ית' ופירש רש"י כשם שפירה משונה כך עמה משונה, מבהיל מאוד סמוי עיניים שנגרם מנגיעה שפירות היפות והטובות שבעולם

למשה רבנו בדווקא, ואז משה רבנו יגיד להם שהטלית חייבת, וזאת אומרת שכולנו הולכים בלי ציצית ואז הם יהיו לא בסדר, ועל ידי זה הם כבר יהיו במצב של נגיעה וכך יצטרפו לקורח.

איני מקפיד אלא בשביל כולכם

על הפסוק ויקהל עליהם קרח, כתב רש"י: בדברי ליצנות, כל הלילה ההוא הלך אצל השבטים ופתה אותם, כסבורין אתם שעלי לבדי אני מקפיד, איני מקפיד אלא בשביל כולכם, אלו באין ונוטלין כל הגדולות, לו המלכות ולאחי הכהונה, עד שנתפתו כולם. והנה בטענה של קורח הוא אומר להם, איני מקפיד אלא בשביל כולכם, ולכאורה מה הוא היה יכול לתת להם, הרי מעולם הם לא היו מקבלים איזה דרגה ובמה הוא דואג להם, אלא הפשט הוא שכח הנגיעה היא כ"כ קשה שהביאו לעשות ליצנות ועי"ז לגרום שכולם התפתו וכמש"כ רש"י ע"י ליצנות, ואז כבר לא חושבים על אמיתות הענין כלל.

(אני מרגיש תמיד כשמגיעים לפרשות הללו הרגשה קשה, הרי פרשת המרגלים וקורח אלו פרשות קשות, הם היו אנשים כ"כ גדולים ונפלו, שמעתי מצדיקים שקורח היה צריך להיות לוי גדול, כמו שיש כהן גדול, ואת הכל הוא הפסיד, ואח"כ פרשת חוקת, חטא משה ואהרן, ואין לנו בזה שום השגה, זה עבודה קשה בשבילנו, ואח"כ כשמגיע פרשת בלק אנו נרגעים, בלעם שיקלל כמה שהוא רוצה, הגם שהוא דיבר נגד הקב"ה אבל זה יותר קל על הנשמה, ופרשות אלו הם מאוד קשות וזה פחד ואימה אבל אנחנו צריכים ללמוד לעצמנו).

ולמעשה צריך לדעת, אני לא רוצה לדמות אבל הסטייפלער כבר מביא שכל ההשפעות הפוליטיות הם גם נובעות מנגיעות, אני רק רוצה להסביר מה זה מפלגה, אנחנו לא צריכים להיות שקועים בזה חלילה רק לדעת איך זה נראה איך הם משכנעים את האנשים, הם אומרים שכל האנשים סובלים מאותו ראש מפלגה שהוא מחריב את המדינה, אין כלכלה ואין ביטחון, תבואו אצלנו שיש את כל היושר ואת כל הטוב, ולמחרת הטלפונים כבר לא עונים אין עם מי לדבר, (אחד פעם אמר הבטחתי אבל לא הבטחתי לקיים, כך אמר מישוהו), וכל זה גם נובע מנגיעה, הוא משכנע אנשים ואומר להם תראו איזה טוב יהיה אצלנו, והוא מראה כמה שהשני עשה את כל החורבנות, אסור לדמות את האנשים הקטנים של היום למרגלים ולקורח, אבל רק בשביל להבין את המשל שאדם גדול יכול ליפול ולשכנע את כל הסביבה שלו.

זה מה שנגיעה עושה לבן אדם מביאה אותו לחורבנות.

מה ביאתן בעצה רעה אף הליכתן בעצה רעה

והנה יש לבאר מדוע בכלל משה רבנו שלח את המרגלים הרי הקב"ה אמר שהיא ארץ טובה ומה הטעם במרגלים, וביותר שמשה עצמו אמר ויטב בעיני הדבר, וכתב רש"י בדברים: ויטב בעיני הדבר. בעיני ולא בעיני המקום, ואם בעיני משה היה טוב למה אמרה בתוכחות, משל לאדם שאומר לחברו מכור לי חמורך זה, אמר לו הן, נותנו אתה לי לניסיון, אמר לו הן, בהרים וגבעות, אמר לו הן, כיון שראה שאין מעכבו כלום, אמר הלוקח בלבו, בטוח הוא זה שלא אמצא בו מום, מיד אמר לו טול מעותיך ואיני מנסהו מעתה, אף אני הודיתי לדבריהם, שמוא תחזרו בכם כשתראו איני מעכב, ואתם לא חזרתם בכם. (א כג). מסביר רש"י, משה רבנו אמר להם עלו זה בנגב וראיתם את הארץ, לכו תראו והוא היה בטוח שהם יגידו טוב כבר לא צריך, אבל הם התעקשו לראות, והטענה הייתה שהם היו צריכים להאמין שהיא ארץ טובה.

הרמב"ן לומד בפרשה שיש שני סוגי מרגלים, יש מרגלים שבודקים אם המקום טוב או לא מבחינה גשמית, ויש מרגלים שבאים לראות כיצד להילחם ביושבי הארץ, הם מתכננים את המלחמה בשעה שיבואו לכבוש את הארץ, ומשה רבנו אמר להם עלו זה בנגב וראיתם את ההר, והחזק הוא הרפה ומה הארץ, וכו' למשה רבנו לא היה חלילה שאלות על ארץ ישראל אלא הוא אומר למרגלים תראו איך להתכונן למלחמה, והסיבה שצריך להתכונן למלחמה היא כדי לא להסתמך רק על נס. (יש מהלך של טעלז להסביר מדוע משה רבנו שלח את המרגלים, והוא שמאחר ובני"צ רצו לשלוח מרגלים לתור את הארץ, ממילא כבר היה גם משה רבנו צריך להתנהג איתם במהלך כזה, וזה מהלך מחודש ונלמד כפי פשוטות), והאמת שהמרגלים היו יכולים להיות שלוחים טובים, אלמלא מה שקרה כשהם חזרו והתחילו לדבר רעה על הארץ ויושביה.

רש"י מביא על הפסוק וילכו ויבאו אל משה ואל אהרן: מהו וילכו, להקיש

הליכתן לביאתן, מה ביאתן בעצה רעה אף הליכתן בעצה רעה. (יג כו). זאת אומרת שבשעה שהם כבר הלכו הם הלכו בעצה רעה, וזה פחד שהרי התורה מעידה עליהם שהם היו אנשים כשרים, ומרן הסטייפלער מסביר שבזמן השליחות הם חשבו על כך שהם בעלי דעה, ומיד נכנס בהם גאוה ובה הייתה הנפילה שלהם, ואם היה להם מידת הענווה הם היו מבטלים דעתם לדעת רצון ה"ת וממילא לא היה להם נגיעה, וחלילה אם יש גאוה הנגיעה מתחזקת, והעניינים מתעוררות.

אנן מה תהוי עלן

מובא בגמ' בחגיגה: אשכחיה שמואל לרב יהודה דתלי בעיבירא דדשא וקא בכי א"ל שיננא מאי קא בכית א"ל מי זוטרא מאי דכתיב בהו ברבנן איה סופר איה שוקל, איה סופר את המגדלים איה סופר שהיו סופרים כל אותיות שבתורה, איה שוקל שהיו שוקלים קלין וחמורין שבתורה, איה סופר את המגדלים שהיו שונים ג' מאות הלכות במגדל הפורח באוויר ואמר רבי אמי תלת מאה בעיי בעו דואג ואחיתופל במגדל הפורח באוויר ותנן ג' מלכים וארבעה ידיטות אין להם חלק לעולם הבא, אנן מה תהוי עלן. (טו ב). וכשלומדים פרשות אלו אנחנו צריכים לדעת, מה עלינו לעשות שאנחנו כה קטנים, ואנן מה תהוי עלן.

ועצה ראשונה אנחנו כבר מוצאים בפרשה, כשכלב ראה שהוא יכול להיכשל בעצת מרגלים הוא רץ לקברי אבות, אבותי בקשו עלי רחמים, רבש"ע תעזור לי, זה כבר הצלה, וכן יהושע, משה רבנו מברך אותו קה יושיעך מעצת מרגלים, (תענינו בח"ח עה"ת שמבאר מדוע משה רבנו לא בירך גם את כלב), ואנחנו רואים שהיה שם תפילה, וזה דבר ראשון שצריך לעשות, להתפלל.

ויש להתבונן מדוע משה רבנו לא ביקש עבור כל המרגלים, והנה בתרגום יונתן מוסיף לכאורה שתי מילים שיסבירו לנו: וכדי חמא משה ענוותנותיה קרא משה להושע בר נון יהושע. אחר שמשה רבנו ראה את הענווה של יהושע הוא התפלל עליו, כלומר יש לו על מה שתחול התפילה, כל המלחמה מגיעה ע"י גאוה שהרי גאוה ונגיעה היא דבר אחד, ומי יאמר זיכיתי ליבי אבל אנחנו רוצים להיות טובים.

שמעתי פעם מרבי אליעזר פלצינסקי זצ"ל שהיה אצל מרן החזו"א זצ"ל והחזו"א בירר על ת"ח פלוני אם הוא יוכל להנהיג קהילה מסוימת, ורבי אליעזר אמר לחזו"א שאחד אמר לו שהוא אדם מאוד חשוב אבל אם יש לו איזה נגיעה קטנה הוא כבר נאבד, והחזו"א נעמד ואמר אם הייתה אומר לי שהוא נכשל בחטא אפילו חטא נורא אפשר לחזור בתשובה, אבל אם הענין הוא נגיעה, תגיד לי בכל העשרים וארבע שעות מתי אין לבן אדם נגיעה, ואיך הוא יוכל להנהיג קהילה אם הוא נכשל בנגיעה, הוא הרי לא ראוי לזה.

ולמעשה אדם שיודע שהיצר הרע עומד עליו, והוא יודע שהוא במלחמה ומבקש מרבש"ע הורני ה' דרך, תעזור לי, והוא לומד את התורה הק' באמת הרי עדות ה' נאמנה מחכימת פתי, התורה מחכימה, אז הבא להיטהר מסייעים אותו אם הקב"ה יראה שהוא רוצה באמת אז כבר הקב"ה ידאג לו, ודבר ראשון להתפלל הרבה שלא להיכשל ושהלב יכנע להקב"ה, ומי שנכנע להקב"ה לא נותן לו להיכשל, ואז הוא ידע ללכת בדרך טובים ואשריו ואשרי חלקו.

ועוד עצה, אם אדם מרגיש שהוא נכשל הוא יכול להיות מודה על האמת, מרן הסבא מסלבודקא זצ"ל היה אומר לבחורים שהוא מוכן כל רגע שמישהו יראה לו שהנהגה שלו לא נכונה ומיד הוא ישנה את הנהגה שלו, וזה היה בהנהגה שהסבא הרי כ"כ הצליח בה, הוא היה המחנך הכי גדול בדורות האחרונים, והוא אמר שבדקה אחת הוא יכול לשנות מן הקצה אל הקצה, (אני רוצה לומר לכם שההצלחה הגדולה היא שנדע איך לחנך, אסור לחנך לפי הרגשות הטבעיים שלנו, אסור שתלמיד יגיד היום אסור להתחיל עם המג"ש כי הוא כועס אבל מחר כן, זאת אומרת שהחינוך בנוי ע"פ המצב רוח של אותו רב, בסלבודקא הנהגה הייתה מה מתאים קירוב או ריחוק, וזה היה מתוך אהבת נפש, אם הסבא הרגיש שאין לו מספיק אהבה אז היה רק קירוב, והעבודה הזאת עשתה שהוא מעולם לא הפסיד תמיד הוא הרוויח).

זו היא עבודתנו, וזו היא תקוותנו והבא לטהר מסייעים אותו, הקב"ה יטהר ליבנו לעובדו באמת, ושנלך בדרך נכונה ושתמיד נעשה נח"ר להקב"ה.

שיחה שנמסרה בהיכל הישיבה הק' (תורגם מאידיש כפי הבנת הכותב)

נערך משיחה שנמסרה בהיכל כולל 'צלו של היכל'

לזכר ולעילוי נשמת
הרבנית הצדקנית מרת מינה פינקל ע"ה
בת הגאון רבי יצחק אליעזר הלוי זצ"ל
א"ח למרן המשגיח שליט"א
לרגל יום היא"צ א' תמוז תשע"ז
ת.נ.צ.ב.ה.

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

שנאמר ב"ש"ה"ק

ושמא יש לומר מכאן, שגם בתלמוד תורה ישנה שייכות ל'דילטוריא'. אמנם ודאי שאין הכוונה ללשון הרע ולדיבורים אסורים, אך עדיין תתכן מציאות של 'דברים בטלים', דברים שאין בהם תוכן אמיתי ונועדו רק להעביר את הזמן. גם אצל לומדי התורה, יתכן שלעיתים הם יעברו בין איש לבין רעהו עם 'דיבורים בלימוד', יחזרו שוב על סברת עצמם, יאמרו פעם שניה את דעתם, יסבבו מחבר זה לחבר אחר, וכך יעבירו את הזמן על ידי דיבורים בלי תכלית ובלי מטרה, כשהם נשארים בסוף הסדר בדיוק כפי שהיו בו בתחילתו.

על הגאון רבי זלגי ראובן בנגיס זצ"ל מסופר, שפעם ניגשו לפניו ושאלו דהנה בגמ' בחולין (ק"ט:) נאמר, "אמרה ליה ילתא לרב נחמן מכדי כל דאסר לן רחמנא שרא לן כוותיה, אסר לן דמא שרא לן כבדא, נדה דם טוהר, חלב בהמה חלב חיה, חזיר מוחא דשיבוטא, גירותא לישנא דכוורא, אשת איש גרושה בחיי בעלה, אשת אח יבמה, כותית יפת תאר" וכו', הרי שכל דבר איסור יש כנגדו היתר בכיוצא בו, ואם כן מה היתר הבורא יתברך כנגד איסור ביטול תורה?... [ובמאמר המוסגר יש לציין, שאותם אנשים הכירו שיש כזה איסור...]. ענה להם הגר"ז, כנגד ביטול תורה היתר הקב"ה לדבר בלימוד...

ודאי שאין הכוונה שלא להתווכח ולברר את הדברים עד קצה היכולת, והדיבור מסייע מאד בליבון הענינים, הלא אף אם אין בו תועלת עכ"פ היתירא איכא, כמו שאמר הגר"ז... אך יש לשים לב שהדיבור בלימוד לא יהיה היכי תימצא לבטלה ותו לא, אלא דיבור מועיל ומוסיף.

דרך לימוד השמעתתא אליבא דהלכתא

'ולא המדרש עיקר אלא המעשה', ראשית כל יש להקדים שאין כוונת המשנה להעדיף את המעשה על הלימוד, דבזה כבר אשכחן סוגיא ערוכה בקידושין ובב"ק ה' מינייהו גדול ממי, תלמוד או מעשה, אלא כוונת המשנה כפי שפירש לן רבינו יונה; "לומר שלא ידרוש המצוה לאחרים והוא אינו עושה אותם אך יעשה אותם תחלה וילמדם לאחרים וכמו שארז"ל נאים דברים היוצאים מפי עושיהם". ועל פי זה מובן היטב דקדוק לשון המשנה מדוע נקטה דוקא לשון 'מדרש' ולא לשון 'תלמוד', דלאו' לפום פשטיה הו"ל למימר 'ולא התלמוד הוא העיקר', אלא על"כ דלא מיירי לענין עצם הלימוד אלא לענין הדרשה שאדם דורש לאחרים, שלא יעשה כן לפני שיקיים את הדברים בעצמו.

דבר נוסף שיש להדגיש כאן להוציא מדעת הטועים, שאין הכוונה חלילה שעיקר מטרת הלימוד הוא רק 'המעשה' היוצא בסופו, כי המעלה בלימוד היא הלימוד מצד עצמו, העיסוק בתורת ה' תמימה, וכל כוונת המשנה רק לענין שיקשט האדם עצמו תחילה קודם שיקשט אחרים.

וזכורני בעת שהוצאתי את ספרי הראשון שניגש אלי יהודי אחד שאחז עצמו לת"ח ובא בטרוניא על שאין בספר מסקנות העולות לדינא, וטענתו בפיו שאין זו דרך הלימוד הנכונה, דהלא עיקר התלמוד 'לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא'...

ומעשים הם שבכל יום שבאים אנשים מבחוץ, אם אלו בעלי בתים ועמי הארצות של ממש ואם אלו שאינם שלומדים בדרך המסורה לנו, ובפיהם טענות על דרך הלימוד הישיבתית שאינה הדרך הנכונה, ומה לנו לעסוק בפלפולים של הבל, כלשונם. אך תשובתם בצידם, שכן לשון הגמ' אינו שצריך ללמוד 'שמעתתא דהלכתא' אלא 'שמעתתא אליבא דהלכתא', והיינו שעיקר הלימוד צריך להיות בשמעתתא ולא דוקא בהלכתא, זאת אומרת שהלימוד יהיה בצורה ברורה כזו עד שיוכל להוציא מתוכו נפקות לדינא.

ודברים פשוטים הם אלו ואינם צריכים לפנינו, וכבר בסוגיות הבאות לפנינו תעסוק הגמ' בארוכה אך ורק בדעת ב"ש הגם שלא נפסקה להלכה, וכיצד הדבר תואם עם 'אליבא דהלכתא'...? ובהכרח שכל הכוונה היא רק לענין לסדר את משנתו שתהיה מחוורת כשמלה עד שמסקנותיה יעלו מאליהן, אולם עיקר הלימוד הוא לשם הלימוד, לא לשם המעשה בלבד, ותלמוד תורה כנגד כולם ובתת"ס ובבית"ל מצינו שזהו גופא היה העונש בזמן הבית 'על שלא בירכו בתורה תחילה', דהיינו שלא החשיבו את לימוד התורה כבעל מעלה לעצמו אלא רק כאמצעי לדעת את ההלכות, את הדרך לילך בה ואת המעשה אשר יעשו, ועל כך נענשו בחורבן הבית...

וכל הדברים מוכרחים מעצם צורת התורה, שכן אם כל מטרת הלימוד היתה רק לדעת את ההלכות מה היה נצרך עבורנו יותר מספרי הקיצורים המעלים כל מקרה ודין דבר דבור על אופניו, היינו יכולים כבר ללמוד אותם, ויכול היה הקב"ה לתת לפנינו ספר גדול ובו הוראות מפורטות מהחל ועד כלה על כל פרט ופרט מפרטי החיים, ומדוע נזקקנו לספרים מסובכים הצריכים עמל ועיון גדול

פרק א' משנה י"ז. "שמעון בנו אומר כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה ולא המדרש הוא העיקר אלא המעשה וכל המרבה דברים מביא חטא".

גם בלימוד סוגיא שייך 'שיחה בסלה'

'לא מצאתי לגוף טוב משתיקה', כתב הרמב"ם בפירוש המשניות וז"ל "כי בדבור שיש לאדם נזק בו מכל צד, או אם יש בו ריוח מצד אחר ונזק מצד אחר, לא הוצרך רשב"ג להזהיר בזה, כי כל אדם יזהר ממנו אם שומר נפשו מצרה, אלא אפילו בדבור שאין לאדם נזק בו כלל וכולו ריוח כמי שמדבר בעסקיו ובצורך גופו ובצורך פרנסתו - צריך למעט בדיבור ושלל יאריך בו אך כדי סיפוקו, ואצ"ל בדבר של הבל ושאינו מעלה ולא מוריד שאין לאדם לזכרו כלל". נמצאנו למדים מדברי הרמב"ם שאין כוונת המשנה לדיבורים אסורים שאין לאומרם על פי דין, אלא לדברים בטלים בעלמא, שאינם מעלים ואינם מורידים, כדוגמת מה שנקרא פטפוטים ובוקי סריקי, ועל זה אומרת המשנה 'לא מצאתי לגוף טוב משתיקה'.

אכן יש להבין, דבשלמא אם היה מדובר בדיבורים אסורים של לשון הרע וזכילות העלולים לגרום צער ונזק לאנשים מסויימים, אז היה מובן מדוע הדבר גורם גם נזק לגוף, אך אם מדובר רק בפטפוטים בעלמא לכאן אין המניעה מהם טובה אלא לנשמה, ומדוע אומר ר"ש שהדבר טוב לגוף.

אך באמת ברור שאותם פטפוטי סרק אינם דבר בעלמא שאינו מעלה ואינו מוריד, אלא כל עוד שאינם מועילים הם רק מזיקים. אולי ניתן לחשוב שאין בהם כל חסרון, אך המציאות מראה שכל הדיבורים הבטלים כגון דא גורמים בסופו של דבר לנזקים, אם למפטפט עצמו ואם לאחרים. אין דבר שכזה לפטפט 'סתם'. אם אין זה אורח חיים למעלה, על כרחך שהוא שואל מטה. כל פטפט שהוא אינו בריא, לא רק שלא מועיל אלא גם מזיק. ראש האדם נהיה מלא בדברי הוואי וטשות וזה מזיק גם לגוף. זה 'לא בריא'.

בפסוק במשלי נאמר "כל רוחו יוציא כסיל וחכם באחור ישבנחה", וכאן ניתן לנו המבחן למדוד את האדם אם הוא חכם או טיפש. כי הטיפש כאשר הוא מדבר מוציא את 'כל רוחו', כל הפנימיות שלו נשפכת החוצה, אין לו מעצור לרוחו, לא מחסום ולא מגבלות. הכל הכל יוצא, הוא מפטפט ושופך ומפטפט ושופך.

מטבע הדברים אני נזקק פעמים רבות לשירותם של נהגים שאינם מציבור בני התורה, ולעיתים כאשר אין להם משהו אחר להזאין לו אזי הם מלהגים את להגיהם. באותם פעמים שאין את היכולת בידי להשתקם ניתן לראות בחוש עד היכן הדברים מגיעים, ובכל פעם מחדש כולי מלא השתוממות אין ניתן לדבר סתם כך לשם סתם, בלי שום משמעות ובלי שום תוכן, דיבורי הבל וריק.

לא באנו לומר שמוטל עלינו לעשות תענית דיבור ולהנזר לגמרי מן השיחה, יש בה מן התועלת ליישב את הדעת ורצוי לאדם שיהיה בידו מיעוט שיחה אך מ"מ יש להיזהר ולהשמר שלא תהיה זו שיחה בטלה סתם שכל כולה בטלה והשתחת הנפש.

ויעוין בהמשך דברי רבינו יונה שהביא את דברי הירושלמי; "ארשב"ל אלו הוינא בטורא דסיני בעינא תרי פומי, הדר אמר השתא דלית לן אלא חד לא יכילנא למיצל נפשין מלישנא בישא, כל שכן אי הוה לן תריין". וכוונת הירושלמי כפי המובאר ברבינו יונה, שרשב"ל נזקק לשני פיות כדי שבפה האחד ידבר אך ורק דברי תורה, ואילו בפה השני ידבר את כל שאר הדברים, אפי' דיבורים שאין בהם איסור, וכלשון רבינו יונה; "שהיו החכמים הקדושים עושים עצמן ככלי שרת שאין משתמשין בהם דברים של חול".

וכך הוא במפורש בירושלמי (פ"א מברכות) שרשב"י אמר שאם היה נמצא בהר סיני בשעת נתינת התורה היה מבקש שיהיו לכל אחד ב' פיות, האחד לדברי תורה והשני לשאר עניינים. "חזר ומר ומה אין חד הוא לית עלמא יכיל קאים ביה מן דילטוריא דיליה אילו הוה תריין עאכ"ו", והרי לן להדיא שבפה השני היה מדבר רשב"י גם את דברי ההיתר, 'דעביד ליה כל צרכיה', כדי לא להשתמש בכלי השרת בדברי חול.

אכן עדיין יש להבין בעיקר כוונת רשב"י, שהרי לכאן נתכוין מתחילה שפה אחד יהיה מיעוד מעצם טבעו לת"ת ולא יהיה שייך לדבר בו כלל דברים בטלים, דאל"ה מה מועיל זה שיש לאדם ב' פיות, ואם כן מה משיב ואומר "ומה אין חד הוא לית עלמא יכיל קאים ביה מן דילטוריא דיליה אילו הוה תריין עאכ"ו", הלא מעצם בריאתו לצורך ת"ת יוכל הפה לעמוד מפני דילטוריא.

כסוגיות הש"ס וספרי הראשונים, ועל כרחק היא הנותנת שכל מטרת התורה היא הלימוד גופו, להתייגע ולעמול על דברי תורה, כי היא חייה ואורח ימיה.

משנה י"ח. "על ג' דברים העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלום".

מידת האמת אינה רק בדיבור אלא בעיקר במהלך החיים

מתבאר שלא רק הדין והשלום מעמידים את העולם, אלא גם האמת. למרות שהיא לא קשורה לסדרי העולם כמו הדין, מכל מקום העולם קיים רק על ידה, והיא אחד מעמודיו. וביאור הדברים, דהנה אמרו חז"ל שחותמו של הקב"ה אמת, זאת אומרת שהאמת אינה מעלה בלבד אלא היא חלק בלתי נפרד מצורת העולם, איתה הקב"ה ברא את העולם ובלעדיו אין לברואה קיום.

כך מוצאים אנו בדברי חז"ל שאמרו שהכל ברא הקדוש ברוך הוא בעולמו חוץ ממדת שקר ומדת עולה, זאת אומרת שאין בכלל בריאה כזו של שקר, ועל אף שרואים אנו כיצד יש מציאות של שקר, מ"מ אין זו מציאות אמיתית אלא רק העדר. העולם מצד עצמו הוא עולם שבני אדם ורק על האמת, ואילו לשקר אין רגלים, הוא מקום חסר שאין בו את המציאות הנכונה של העולם.

אדם שמשקר לא רק עובר על איסור, אלא הוא מתעלם מהמציאות האמיתית וחי בעולם שאיננו, עולם שאין לו קיום. משום כך נכללים ב'שקר' גם דיבורים שאינם דיבורים איסוריים, וכל דיבור שאינו תואם לאמת נקרא דיבור של שקר. בגמ' סנהדרין (צז). מובא מעשה ברב טביומי, שהזדמן למקום ששמו 'קושטא' שבו כל אנשי המקום היו אנשי אמת ולא שינו בדיבורם, ועקב כך לא מת אף אדם מהם. נשא שם רב טביומי אשה ונולדו לו ממנה שני בנים, ויום אחד בשעה שחפפה אשתו את ראשה באה שכנה ודפקה על הדלת. כששאלה השכנה האם נמצאת אשתו, חשב רב טביומי שאין זה ראוי לומר מה מעשיה, ולכן שינה ואמר שאינה נמצאת. מיד מתו שני בנים. באו אנשי המקום ושאלו מה ארע, סיפר להם רב טביומי את המעשה, ואמרו לו 'במטותא מינך פוק מאתרינן ולא תגרי בהו מותנא בהנך אינשי'. מבואר לכאורה בדברי הגמ' שעל אף שרב טביומי עשה בדין ששינה מן האמת, מכל מקום מתו שני בנים והוא לא יכל להמשיך לגור באותה עיר 'קושטא', וזאת כי הסיבה לחיים שלא פסקו באותה עיר לא היתה מחמת המצוה שקיימו אלא מחמת עצם המציאות של האמת ששררה בה, לא היה בה שום מציאות של שקר וממילא לא היה דבר שיסתור את הקיום שלהם. לעומת זאת כאשר שינה רב טביומי מן האמת, אפילו שהיה זה ביושר, מכל מקום מציאות האמת כבר לא היתה שלמה ונוצר שקר שסותר את הקיום. מעתה נבין שכאשר אנו עוסקים בענייני אמת ושקר, הנושא כאן הוא לא סתם אין לדבר ומה לומר, אלא אלו חיים צריכים לחיות. לפעמים גם אם האדם שומר את עצמו מלשקר, הוא יכול לחיות חיים שבעצם עצמותם הם חיים של שקר, חיים שסותרים את המציאות האמיתית ואינם חיים אמיתיים.

החזון איש כותב באמונה ובטחון ש"בן אדם שדיבר שקר לשעתו צורתו צורת אדם, ויש בו חטא, אך המתמיד בשקריו צורתו שקר, ואישיותו נעדרת". הרי לנו בזה שיתכן אדם ש'צורתו צורת שקר', ואישיותו נעדרת. יכול להיות אדם כזה, שכאשר מסתכלים בתוכו פנימה מגלים שהוא חסר אישיות. מעשי, מחשבתי, הנהגותי והליכותי הם זיוף אחד גדול, תמיד הוא חושב מה יאמרו ומה יחשבו ואילו מגרמיה לית ליה ולא מידי. חיים כאלו הם חיים של שקר, ולצערנו אין אחד שלא חי במידה מסוימת חיים כאלו.

ואין הדברים אמורים דוקא בחיי הרחוב, דהתם לא מיבעיא שהכל הבל וריק וכל הבריות החיות שם חיות כל ימיהם בשקר אחד בלתי פוסק של פוליטיקה וזיוף וכל המסתעף, אין דיבור מדיבור ואין מעשה ממעשיהם שאינו בועת דמיון גדולה, אלא גם בתוכנו אנו בין כתיב הבית מדרש, רבים רבים חיים בתוך שקר, כל אחד בבחינתו הוא, וכמעט אין מי יקרא בצדק.

אדם חושב שאם הוא יציג את עצמו בצורה שנראית טוב אצל הכלל כך יהיו לו חיים יותר טובים, וכך הוא יתיר יצליח ולא יכשל. אליבא דאמת הוא יכול להיות אדם שונה לגמרי, עם רצונות אחרים לחלוטין ועם התנהגויות אחרות מן הקצה אל הקצה, אבל כך הוא חושב, שיותר טוב לזייף. אם נסתכל על עצמנו נגלה, שתשעים אחוז ממה שאנו עושים זה רק בגלל הסביבה, ומה שאנחנו באמת רחוק מזה כרחוק מזרח ממערב.

אך צורת חיים כזו היא צורה של טעות. בן אדם צריך לחיות את עצמו כמו שהוא, טבעי ואמיתי, להיות באמת הוא. רק חיים אלו הם החיים הטובים והמאושרים באמת, בלי הצגה ובלתי תחפושת. בן אדם יכול כל חייו בשקר, ואז בעצם להיות בלי קיום, בעל 'אישיות נעדרת'. מה מפריע לו לחיות באמת?

שמעתי פעם מהג"ר ישראל קליינר זצ"ל, שמצינו בחז"ל שלעתיד לבוא שואלים את האדם 'מי אתה ומה שמך'. כי זה מה שישאלו את האדם לעתיד לבוא: 'מי אתה?' האם היית מה שאתה באמת, האם חיית את החיים שהיית צריך לחיות, או שמא הכל היה חיים של זיוף, לא חיים שלך?

ובזה פירש את מאמר חז"ל בברכות (יז): "כי הוּוּ מפטרי רבנן וכו' אמרי ליה הכי, עולמך תראה בחיך ואחריתך לחיי העולם הבא", ומבואר ששייך שאדם יראה את עולמו בחייו, כבר בעולם הזה, ושייך לפרש בדרך צחות שזו הכוונה – 'עולמך תראה בחיך'; יהי רצון שתחיה ותראה את העולם שלך, את העולם של עצמך, את העולם האמיתי והפנימי שיש בתוכך, בלי לחיות כלל את עולמם של

אחרים, וכך – 'אחריתך לחיי העולם הבא'.

שקר אינו מוכרח להיות שקר מוחלט. יתכן גם שקר שהוא בדקות, יש בו רק סתירה כל שהיא לאמת, אבל גם הוא נקרא שקר. לחיות עם האמת הכוונה לחיות חיים כאלו שנכונים לגמרי, בלי שום סטייה ממה שאמור להיות באמת.

אין כמעט אי מי שחי לגמרי חיים של אמת. לדוגמא, גם איחור משמעותי לסדר לאחר ההתחייבות ללמוד בחברותא עם מישור באופן קבוע, הרי זה סתירה לאמת, ונחשב להפרה ממשמעות ההתחייבות. אותו הדבר כלפי הקבלות שאנו מקבלים על עצמנו בימים נוראים, ממה נפשך רחוק לומר שיש מישור שאינו נכשל בהם בשקר. כי אם מעיקרא לא קא סלקא אדעתיה שיעמוד בקבלה, נמצא שהוא משקר מיניה וביה, ולא שקר בעלמא אלא שקר של שעות רצופות בימים המקודשים ביותר בשנה, ואם הוא חושב שבאמת יעמוד בקבלה ובכל זאת אינו עומד בה, נמצא שהוא עובר בשקר כל שעה שאינו מקיים את הקבלה. על מרן החזון איש מסופר שמדי יום בצהריים היה מקיים מנין בביתו, והיה קושי להשלים עשרה למנין. פעם התאחרה השעה, ועד שכמעט השיגו עשירי אמר אחד מהמשתתפים (הג"ר שמואל גריינמן זצ"ל) שסיכם עם מישור להפגש בשעה זו, ואינו יודע אם עליו ללכת. אמר לו החזון איש, ש'אצל מי שדבוק במידת האמת אין מקום לשאלה כלל'. האמת מחייבת לנהוג לגמרי על פיה בכל מצב שהוא, והיא חשובה יותר מכל.

חז"ל אומרים ש"אם עושה אדם עצמו לדבר אמת מוסרין לו מלאך שמתנהג עמו בדרך צדיקים ומדבר אמת, ואם עושה אדם עצמו רשע לכחש ולשקר מוסרים לו מלאך שמתנהג עמו בדרך רשעים ומכחש ומשקר". אדם יכול לנהל את חייו בדרך של אמת, לעמוד בכל דיבור ודיבור שאומר ולא לסטות מהאמת, וכך יעזרו לו משמיי להמשיך גם הלאה, ימסרו לו מלאכים של אמת, מה שאין כן חלילה להפך. ילכו יחד עמו מלאכים של שקר.

אין 'חיוב' לחדש חידושים והמצאות בסוגיא...

במקרים רבים הסיבה שאנשים משנים מן האמת, היא כיון שהם מוכרחים להביע את עצמם ולהראות את דעתם, והדרך היחידה היא – להגיד להפך. ניתן לראות בחזון איש מגיע לחבירו באמצע הסדר ואומר לו את דעתו, ומיד חבירו מתעורר ואומר סברות מסברות שונות, העיקר להוכיח מדוע הוא צודק, ולהביע את הדעה שלו. כשלומדים סוגיא, מרגישים שחייבים לחדש איזה משהו, וכיון שהכל כבר כתוב ומוסבר, מגיעים לדברים אשר לא שיעורם אבותינו. לאדם ללכת עם האמת הפשוטה והנכונה, כיון שהוא מרגיש שהוא צריך לתת משהו מעצמו, ומה יאמר מעצמו אם לא יגיד את ההפך מהאמת.

לא תמיד האדם מודע לענין, אך כמעט תמיד יש בתת המודע יצר לא להסכים עם דבריו של השני, וההסכמה מצטיירת ככניעה וכחולשה, בלי שהאדם יוסיף מעצמו מאום. לכן יש לשים לב שלעיתים אין זו אלא עצת היצר לומר את הדעה ההפוכה, ואילו האמת נמצאת בצד השני.

פעם הגיע לפני בעל מחבר אחד, והביא לי שני ספרים שחיבר, האחד על מסכת מן המסכתות הישיבתיות בנשים נזיקין, והשני על ענייני סדר טהרות. לאחר שעיינתי בספרים, שאל אותי המחבר האם אני מבחין שיש שינוי בסגנון בין שניהם, היות ולא כתב את שניהם אותו הדבר. ענית לו שדאי, הספר על טהרות יותר טוב. הוא שאל אותי מדוע, והסברתי: אתה ראתה צורך לעצמך לחדש חידושים ולכתובם. בספר על המסכת הישיבתית, כל החידושים כבר נכתבו, ולך לא נותר אלא להמציא דברים שאינם בהכרח אמיתיים... מה שאין כן בספר על טהרות, לא ראתה מישור שהקדים אותך, והונח לך מקום להתגדר בו, אם כן את מה שעשו האחרונים במסכתות האחרות – יכולת אתה לעשות כעת, לחדש חידושים ישרים לאמיתיה של תורה בלי צורך לעקם את הראש...

במעשה כעין זה נוכחתי פעם בעת מגורי ברמת אלחנן בבני ברק, שבא יהודי אחד לפני המרא דאתרא, הגר"י זילברשטיין שליט"א, וקבל בפניו על תלמיד חכם אחד מקרובי משפחתו, שבכל פעם שהוא מרצה לפניו את חידושי ראה הלה צורך להתווכח עליהם, להפריך אותם מכל וכל ולהסביר מדוע אינם נכונים. חושב אני שחידושי נכונים וצודקים, אמר אותו יהודי, ואם כן אינני מבין מדוע הוא עושה לי כך. ענה לו הגר"י זילברשטיין והסביר, שכאשר שומע אותו יהודי את החידושים מתעורר בו צורך להגיב עליהם משהו, ואיזה תגובה יכולה להיות לו אם לא להגיד את ההפך? וכי רק ימשיך הלאה בהסכמה שבשתיקה?... לכן הוא מוכרח תמיד להגיד מדוע כביכול יש כאן טעות. והוסיף הגר"י ואמר כי יש לו ראייה, שיבוא אליו בעוד תקופה של כמה חודשים, לאחר שכבר ישכח הלה את החידושים, וישאל אותו מה הוא אומר באותו נושא. אז הוא יוכל לראות שאותו יהודי אומר כמוהו...

פעם שמעתי מהג"ר שמואל רחובסקי זצ"ל בהקשר מסויים, שלא כדורות הראשונים הדורות האחרונים. בדורות הראשונים, כאשר אי מי אמר סברא ולבסוף מצא אותה מפורשת בחידושי רבי עקיבא איגר – שמח וצהל שמחה גדולה, ואילו כיום – מי שימצא את סברתו כתובה בגרע"א, יתאכזב שכבר בא בגבול ראשונים...

כדי לחיות חיים טובים עלינו לחפש את האמת, לא לבקש אחר חידושים נשגבים וסברות עמוקות-עקמומיות, אלא להבין באמת מה דבר ה' שכתוב בגמ', למה באמת נתכונן הרשב"א, רק כך ניתן לחוש בעריבות התורה.

הוועד יו"ל ע"י 'קובץ גליונות'

ארחות חיים

דרכי הצדיקים נקרא ארחות - דהיינו תורה ומצוות ומידות (ביאור הגר"א משל"ב)

מהמבינים - תובעים יותר...

לפני שנתחיל אני רוצה להקדים: באו אלי בטענות, למה לאחרונה בשיחות אני כל הזמן מרבה בתביעות, עוד דבר לתקן, ועוד דבר... כזו התמדה, כזו יראת שמים, כאלו תפילות, למה יש רק תביעות, איפה המחמאות?...

מישהו אחר אמר לי, הרי אנחנו מדברים כל הזמן על סלבודקא, וכי זו גדלות האדם כשיש רק תביעות בלי סוף?!... אז קודם כל מי שיש שחש עצמו נפגע, אני מבקש ממנו מחילה, ומקוה שיאמר סלחתי.

אבל כעת נראה מה האמת, למה לא צריך להיפגע... ומשתי סיבות: דבר ראשון מי שדווקא רוצה לדעת מה זו תורת סלבודקא יודע שאצל הסבא, מהמבינים הוא היה תובע יותר... סוכריות צריך לתת לילד קטן, אבל ילד גדול יודע ומבין שמתכוונים לטובתו, והוא רוצה באמת להצליח גם אם זה לא הכי מחמא.

דבר נוסף, שמעתי מהגאון ר' משה מרדכי חדש (ר"י אור אלחנן) שסיפר על הגאון ר' יצחק הוטנר זצ"ל שכשישב שבעה על אשתו, הוא אמר למה הדור הזה לא כל כך גדל כמו הדורות הקודמים?

(זו שאלה ידועה ויש עליה הרבה תירוצים, אבל על עובדא זו - אין חולק). והסביר: בגלל שהדור שלנו לא יודעים לקבל תוכחה, צריכים רק סוכריות ורק ממתקים ומחמאות.

וסיפר ר' יצחק על עצמו, שהוא בא בגיל צעיר מוורשא לשיבת סלבודקא. הוא היה עילוי גדול, (הרי הוא דמות נדירה בלימוד, ובעומק המחשבה, ובהבעה שלו, לא היה לו תחליף!) אבל הכישרוניים האלו בדרך כלל הם עם המון מרץ שלא תמיד חיובי, ור' יצחק נמנה עליהם.

פעם אחת ביום כיפור קודם תפילת נעילה, כבר עמדו לגשת לנעילה, ולפתע הסבא מסלבודקא סימן לחכות, הוא ניגש לגאון ר' יחזקאל ברנשטיין, בעל הדברי יחזקאל, ולחש לו איזה משהו, אי אפשר לתאר את החרדת קודש שהיתה בסלבודקא בזמן הימים נוראים... ור' יחזקאל ברנשטיין היה בעל בשר וגבה קומה, והריצפה היתה עשויה מקרשים, וכל פגיעה שלו נשמעה היטב בחלל הבהמ"ד, וכולם עקבו אחריו איך שהוא צועד והולך עד שהוא הגיע למקום של ר' יצחק הוטנר ואמר לו, 'הסבא שואל מה השם של אמא שלך, הוא רוצה להתפלל עליך'!

ר' יצחק ידע כבר שהסבא מסלבודקא כועס עליו וקפץ על ההזדמנות, זו עת רצון, 'אני רוצה לענות לו על זה לבד', השיב. בבקשה... ושוב, צועד לו הדברי יחזקאל שהיה גבוה ורחב ואחריו הולך בחור צעיר... הוא ניגש לסבא מסלבודקא, וצעק לו הסבא בקול 'אל תדרוך בדי' אמות שלי!... הבושה היתה עצומה... אבל הסבא ידע מה זה בין אדם לחבירו... שאל ר' יצחק, אבל הסבא ביקש לדעת מה השם של אמא שלי, אמר לו נכון, אז תצעק מאיפה שאתה עומד... וכך הוא עשה.

שמעתי פעם מהרב פרוכטהנדלר שהוא היה תלמיד מובהק שלו והוא שמנחל ומחזיק את ישיבת 'רבי חיים ברלין', והוא אמר לי שפעם אמר לו הג"ר יעקב קמיניצקי זצ"ל, אני לא יודע איפה הרביה שלך התפלל נעילה... בישיבה הוא לא היה... הוא ברח משם כל עוד נפשו בו.

ומאז, ר' יצחק לאט לאט השתנה וגדל. אמר ר' יצחק היום - לא יודעים לקבל תוכחה, הפסידו... אנחנו שידענו לקבל תוכחה ידענו גם לגדול. אז מי שבאמת רוצה להכיר את שיטת סלבודקא צריך לדעת למי מדברים... אם מדברים לאלו שהם באמת בני עליה - אפשר לדבר קצת אחרת. (כמובן לא רק תביעות, אבל גם לזה יש צורך ומקום, והוא חלק נכבד בבניית האשיות של האדם)

צריכים לפייס את מידת הדין

אכן התשובה לכך נעוצה בנסיבות הזמן המיוחד שאנו נמצאים בו, כאשר מכבי אש עוסקים בכיבוי שריפות, וכן חיילים בשעת מלחמה, הם לא עוסקים בממתקים ומחמאות, אלא רק לראות איך מצילים. וכהיום זו

שעת שרפה ועת מלחמה, ונבאר את דברינו, אדם שעובר עבירה אצל בבית ומוכיחים אותו, והוא אומר מה אכפת לך, הגיהנם עלי!... אומר האור החיים הקדוש זה לא נכון! כתוב במשפטים (שמות כב, ה), כי תצא אש ומצאה קוצים ונאכל גדיש או הקמה, שלם ישלם המבעיר את הבערה, **כי תצא אש** - אדם עושה עבירה בחדרי חדרים זה מסובב רע לכל העולם, **ומצאה קוצים** - זה הרשעים שאינם אלא קוצים מכאיבים, **ונאכל גדיש** - רמז על תינוקות של בית רבן שנתפסים בצרת העולם, **או הקמה** - הם מופתי הדור, יסודי עולם שנלקחים בעוונם כדי להציל על כללות הדור, ולהם קוראים קמה, שנא' (שה"ש ז, ח) 'זאת קומתך דמתה לתמר', **או השדה** - זה ירמוז על כללות ישראל, **שלם ישלם המבעיר את הבערה** - אותם הרשעים ישלמו על כל אשר הרגו, אוי לרשע, רע לשמים ולבריות כמה יסבול בעד קלקולו. כאשר אנחנו רואים את מדת הדין השוררת כעת בעולם, אשר הם השריפות שעליהם קראנו שבוע שעבר בפרשת בהעלותך (יא, א) ותבער בס אש ה'. הרי אנו עסוקים כעת בסוגיא של איך מכבים, וכמו שכתוב שם בהמשך ויצעק העם אל משה ויתפלל משה ותשקע האש.

וכן אנחנו עברנו כעת כמה וכמה מלחמות, וכמה וכמה צרות. יד ה' היתה עלינו! עברנו בתחילה את הקורונה, (ברחוב קוראים לזה 'מלחמה ביולוגית', או 'מלחמה נגיפית') אח"כ עברנו מלחמה ממש, שרק לא מזמן היא נרגעה, ועוברים כעת לקראת מלחמה שלישית.

סיפר לי הגאון ר' זאב ברלין שליט"א, שהוא שמע מר' אליהו לופיאן זצ"ל, הם היו בבית הבראה של ועד הישיבות בנתניה בתקופת בין הזמנים של חודש אב, והיו בטוחים לשמוע שיחה טובה שתתאים לרוח הבין הזמנים... אבל ר' אליהו אמר בשיחה (ומובא גם בלב אליהו) כשהיתה מלחמת העולם הראשונה - החפץ חיים אמר שיעברו שנים (כמדומה 25 שנה) ותבא מלחמת עולם שניה שהמלחמה הראשונה תיחשב צחוק לעומתה. וזה מה שהיה אצל הנאצים ימח שמם וזכרם, ואחרי זה תבא מלחמת עולם שלישית שהמלחמת עולם השניה תהיה צחוק ומשחק ילדים לעומתה. והוסיף ר' אליהו לופיאן ואמר שהמלחמה השלישית היא תהיה מלחמה לעקור את עיקרי האמונה!

ולצערינו, כעת עומדים להקים ממשלת זדון שתעקור את כל הקדוש והיקר, מטרתם היא לא להשאיר שם ושארית, בלי שום סממן יהודי, ככל הגוים בית ישראל.

וזו מלחמת העולם השלישית שכל המלחמות יהיו כאין וכאפס לעומתה, כי גדול המחסיאוי יותר מן ההורגו. רוצים להרוג את כלל ישראל!!! ואנחנו מרגישים גם שהכתובת היא אלינו. היה לנו את האסון של מירון, והאסון בקרלין. ומצאה קוצים ונאכל גדיש, או הקמה... **מדברים אלינו, לא אל הרחוב!**

החפץ חיים היה אומר, לו יצויר שיבא בן אדם לכיכר מרכזי בסין, ויהיו שמה שתי מליון בני אדם סינים, וישראל אחד, והוא יצעק בעברית, למי הוא מתכוין לשתי מליון או לישראל אחד? בודאי לישראל האחד! כל השאר בכלל לא מבינים מה הוא מדבר...

מי מבין את השפה של הקב"ה אם לא הבני תורה? הוא מדבר אלינו! וראינו את זה בחוש במירון ובקרלין. הקב"ה לא מרוצה מאיתנו. אז כעת אנחנו עסוקים בכיבוי האש, להסיר את חרון אף ה' שהולך וגדל! אנו הולכים משריפה למלחמה, וממלחמה לשריפה... כעת זה לא זמנים של מחמאות, ה' רוצה משהו! צריך קודם כל לפייס את מידת הדין אחרי זה תקבל כמה מחמאות שאתה רוצה.

להרבות כבוד שמים

אנחנו עוד מקוים שה' יפר עצת גויים. היתה מלחמה על הגוף וכעת מתחילה להיות מלחמה על הנפש. הג"ר אלחנן אמר בשם הח"י שכל מלחמה רוחנית עושה אותה השטן בעצמו ולא השליחים שלו, והשטן לא נבהל מכלום! חוץ מדבר אחד, ממסירות נפש!... אצל היונים זו היתה

גזירת רוחנית ועד שלא מסרו את הנפש ממש - הוא לא נבהל מכלום, ורק כשמסרו החשמונאים את נפשם - הם נצחו.

בחז"ל כתוב שאמר אחד האמוראים "ייתי ולא אחמיניה", שיבא המשיח ואני לא יראה אותו ולמה, כי יהיה כזה ביוזי לכבוד שמים! בגמרא בסנהדרין כתוב שהמלכות תיחפץ למינות, ישלטו אנשי מינות, ויהיה ביוזי כבוד שמים, ולכן אמר אני מוכן לוותר על לראות את המשיח העיקר לא לראות איך שכבוד שמים מתבזה.

(דרך אגב: מרן רה"י זיע"א שאל, הרי בתפילת שמו"ע אנחנו אומרים 'ותחינה עינינו בשובך לציון ברחמים', אז איך הוא אמר ייתי ולא אחמיניה וכי הוא דילג על תפילה זו? ואמר חתנו הגאון ר' זאב ברלין שליט"א, שלכן אומרים בשובך לציון **ברחמים**. יש זמן של בעתה, ויש זמן של אחישנה. כל הביזוי כבוד שמים נאמר רק על הבעתה, אבל אם יהיה אחישנה - אז פטורים מהכל. וממילא בתפילה מתפללים שזה יהיה **ברחמים**, באחישנה ולא בבעתה. אבל מי שלא זוכה הוא בא עם החילול כבוד שמים שיש בבעיתתה).

וכנגד ביזוי כבוד שמים יש רק עצה אחת, להרבות כבוד שמים. וידוע, למה כאשר בן אדם נפטר אומרים קדיש, יתגדל ויתקדש שמה רבא. למה? כי כאשר יהודי נפטר אז נחסר בכבוד שמים בעולם, פחות יהודי שיהיה עובד ה', ולכן מבקשים שיתגדל ויתקדש שמה רבא ולא יחסר מכבוד שמים.

והנה, איך מתחזקים בריבוי כבוד שמים, הרי הקב"ה מדבר אלינו, וכמה שאנחנו ננסה להצטדק ולתרץ את עצמנו ס"ס הוא לא מרוצה מאיתנו, אין לנו רגע של מנוחה! מהקורונה עד היום צרה רודפת צרה וכל אחת יותר גרועה מחברתה. והצרה האחרונה אם היא ח"ו תתקיים - היא עולה על כולנה. להכרית כל שם ושארית מהיהדות.

הגאון ר' ישעיה חשין זצ"ל בספרו דברי ישעיה, מביא שבשעתו כשהיו גזירות קשות על ירושלים תיקנו להוסיף בתחנון 'ובטובך הגדול ישוב חרון אפך מעמך מעירך ומנחלתך - בזכות תלמוד תורה ובזכות מעשה החסד, ובזכות תלמידי הגר"א מייסדי היישוב החדש'.

אף אנו רוצים להגיע לשלש דברים: בזכות התורה, ובזכות מעשה החסד והמידות טובות, ובזכות מרן הראש ישיבה שמסר את נפשו למענינו.

קבלת עול תורה

זכות של תורה זה המגן וההתירס בפני מלאך המות. מרבה תורה - מרבה חיים!

היה פעמים ששאלנו את מרן ראש הישיבה זיע"א במה מתחזקים ואמר - בתלמוד תורה, פעם אחת הוא אמר לבא בתחילת הסדר, אם זה 9:00 או 3:30. כל אחד יודע שאם מתחילים להתאחר זה נגרר לעוד חמש דקות ונוכרים פתאום בעוד חמש דקות... אלו דברים שאין להם שיעור. תבא בתחילת הסדר! ובפעם השניה הוא אמר לשבת בחצי שעה הראשונה של הסדר - בתענית דיבור גמורה. רק ללמוד את הגמ'. להתחיל תורה בצורה של חיווך ובצורה של עול!

כל המקבל עליו עול תורה - מעבירין ממנו... יש רשימה ארוכה של מעבירין ממנו. גם במשנה באבות (ג, ה) שכתוב מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ. ובאבות דר"נ (כ) מוסיף הרהור שטות והרהור זנות וכו'. אז מה הבעיה שלנו? ללמוד - כן לומדים. אבל אין **עול תורה**. להרגיש עול תורה, הכוונה להגיע בתחילת סדר, זה עול! אם אני רוצה לדבר עם ההורים ואבא יכול בדיוק בחמשה לתשע, אבל בתשע כבר יש סדר, אז אני יודע מראש, או לקבוע זמנים אחרים, או להגיד שלום אבא, אני רץ לסדר!... ואז גם האבא ישמח יותר.

צריכים ללמוד עם עול! לבא בתחילת סדר, ובחצי שעה הראשונה אין שום דבר חוץ מהדף גמרא, וככה כל החיים משתנים.

יש כאלו שבאו לשאול, כעת זה ימות המשיח מה אפשר לעשות... הנה יש להם כבר תירוץ טוב... הרב שך מאד הפריע לו המילים האלו. הוא אמר, ואם זה ימות המשיח אז כבר יש שו"ע אחר! אבל יש כזו תחושה מה אפשר לעשות... ככה זה ימות המשיח. אבל זה בכלל לא תשובה, כי מיניה וביה, למה החיים ככה מתנהלים בימות המשיח? כי כשאנחנו לא בסדר, אז אנחנו זקוקים לזכויות כדי לגאול אותנו, ולכן צריכים להביא לנו עוד מכה ועוד מכה, אבל אם נהיה בסדר - זה לא יהיה!

ואני ברוב חסדך - אבא ביתך

נפטר אברך צעיר מיוחד וכן עליה בשם הרב אדלר, הוא כתב מכתב לחבר שלו, וסיפר איך שבהתחלה זה מאד כאב לו, היו לו תכניות ללמוד בהתמדה ולגמור מסכתות, ופתאום הוא קיבל את המחלה הממארת כרעם ביום בהיר, בבת אחת הוא קיבל כזו סטירת לחי, זה המם אותו לגמרי, מה ה' רוצה ממני.

ואז הוא נזכר שפעם הרב אברמסקי הגיע לישיבה והוא ראה בחור מתמיד גדול, שעה לפני התפילה לומד בקול רם ובהתמדה גדולה, ניגש אליו הרב אברמסקי ואמר לו, בטח אתה חושב איזה גן עדן מגיע לך, איזה חסד אתה עושה לקב"ה, שעה לפני התפילה בשעה שהבי ת מדרש ריק, אתה יושב ללמוד בכזו התמדה... אבל הפסוק אומר לא כמוך. ואני **ברוב חסדך** אבא ביתך. זה חסד של הקב"ה שהוא נותן לך ללמוד! אתה לא עושה לו טובה...

זה לא סתם חסד, זה **ברוב חסדך**. הוא זוכה להיות בן תורה! אמר לי אחד האחים במרפאת מכבי, שמה עדיין עוטים מסכה ע"פ החוק... הוא אמר לי, זה לא משנה אם עבר הקורונה או לא, אתם צריכים לרקוד ברחובות שחזרתם לישיבות!... עיקר החסד שהקורונה עברה זה שאפשר לחזור לישיבה, הרי עד עכשיו היה מה שדוד המלך אמר, כי גרשוני מהסתפח בנחלת ה'! לא יכלנו ללמוד בישיבה כרגיל, וכעת ברוך ה' זוכים ברוב חסדך אבא ביתך. קיבלנו רשות מהקב"ה לחזור אליו לבית שלו, לארמון שלו, לבית מקדש מעט. איזו הרגשה מרוממת! מה אשכח לה' כל תגמולוהי עלי.

ואני רוצה להוסיף: הגאון ר' יעקב נוימן זצ"ל (ר"י אור ישראל) היה פעם בים בנתניה, הוא בא לכמה בחורים ושאל אותם למה גלי הים סוערים ומתנפצים עלי סלע? הם לא ידעו לענות לו... אז הוא אמר להם, כתוב לא נבראו רעמים אלא לפשט עקמומיות שבלב, והסביר בזה המשגיח של לומז'ה הגאון ר' משה רוטנשטיין, שבן אדם חי עם הרגשה שהכל טבעי, למה יורד גשם? כי בחורף יורד גשם, ובקיץ יש שמש, טבעי.

אבל הגמרא (תענית ז, א) אומרת גדול יום הגשמים מתחיית המתים, מי יסבר לך את האוון שזה יותר מתחיית המתים, אתה יודע איזה חסד מונח בזה!! את אותו חסד שצריך להיות בתחיית המתים ועוד יותר יש היום. אז מה עושה הקב"ה? הוא מביא ברכים ורעמים, פתאום רואים הבוק אור גדול, ומזדעזע פה משהו, ואז מתחילים לקלוט שיש משהו בגשם... זה לא בא סתם ככה בטבע...

אמר ר' יעקב אותו הדבר אדם בא לים, הוא נהנה, שוחה בים, איזה יופי... אבל הוא לא מרגיש איזה מתנה זה הים. מה עשה הקב"ה, הוא עושה שיהיו גלים סוערים ויתנפצו... אז פה משהו, ואז בן אדם מתחיל לחשוב.

אנחנו היינו רגילים כל כך בישיבה, רגילים לבית מדרש, אני בא לישיבה, לומד בהתמדה, אבל שכחנו שזה חסד של הקב"ה. שנה שלימה לא יכלת להיכנס וללמוד כרגיל. תבין איזה חסד זה וכמה צריך להודות לה' יתברך ולהתחזק בדברים האלו.

בלי מוסר - המה מעוות

בפרשיות שלנו מתחיל הקנאה התאוה והכבוד, מוציאים את האדם מן העולם.

הגר"י הוטרנר זצ"ל סיפר, שהוא היה פעם אצל הסבא מסלבודקא וישב שם בחור ודיבר, וראו עליו איך שהוא מחפש כבוד בכל צורה שהיא... למחרת אמר הסבא מסלבודקא לר' יצחק, אתמול היו פה הגבאים של החברא קדישא.. הוא תמה, לא ראיתי אותם. א"ל הסבא, הקנאה התאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם. כשבן אדם יוצא מן העולם - בא החברא קדישא. הגבאים של החברא קדישא כבר היו פה.

כי שם קברו את העם המתאווים - זה התאוה. מוציאים את האדם מן העולם - כפשוטו. וכן בפרשת השבוע - שלח, המס"י אומר בחסידות (פ"א) בשם הזוהר שזה היה בעיה של כבוד, הם פחדו שבארץ ישראל הם לא יהיו נשיאים. וקרה - זה קנאה, שנתקנא בנשיאותו של אליצפן בן עוזיאל. ומה קרה בסוף? שהוא נבלע באדמה עם כל עדתו. שלשה פרשיות רודפות קנאה תאוה וכבוד שמוציאים את האדם מן העולם כפשוטו וכמשמעו.

ויש פה שני הבטים: הבט ראשון, הרי הם היו כאלו גדולים, הדור הכי יפה שהיה לעם ישראל דור דעה, דור כזה שראה את הכל, את יציאת

אם היית רואה את אותו הסיפור בזוית הנכונה, לא כן עבדי משה, פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות, אז הוא לא יכול להתנהג כמו כולם. הקב"ה אומר טובה הארץ מאד מאד, הקב"ה אומר לכם! אז למה אתם לא חושבים שאפשר לראות את הכל אחרת? וכמו שבאמת חז"ל מסבירים כל דבר שהם ראו איפה הקב"ה התכונן בזה לטובה. אבל הנגיעות לא נתנו להם לראות! זה נורא, אדם בלי מוסר - הוא לא נקי. (אצל מרן רח"י זיע"א זכינו וראינו נקיות. מרן הרב אלישיב אמר עליו רעיון, מבלי שום שיקולים אישיים או נגיעות). אך אדם בלי נקיות - הכל אצלו משובש וכל השכל שלו מתעוות ואת הכל הוא רואה הפוך.

כשיש נקיות - מחפשים רק את האמת

חז"ל משבחים את שלמה המלך, שהקב"ה שאל אותו בחלום הלילה מה אתה רוצה שאני אתן לך, אמר שלמה, משל להד"ד, מלך שרצה להעניק מתנה למישהו שעשה לו איזה טובה אמר לו המלך - תבקש דבר אחד, ומה שתבקש - תקבל. ועשה חשבון, אם אבקש עיר אחת - תהיה לי רק את אותה העיר, וכל מה שאני יבקש - יהיה לי רק את אותו הדבר, אז הוא ביקש להינשא לבת של המלך וממילא יהיה לי את הכל. כך אמר שלמה אם תהיה לי חכמה - יהיה לי את הכל, שהרי התורה היא בת המלך, ולכן הוא ביקש חכמה. א"כ לא מובן מה חז"ל כ"כ משבחים אותו, הרי זה חשבון ישר ויפה, אז מה הגדלות שלו שכ"כ משבחים אותו? הרי הוא לא ויתר על משהו מסוים.

חז"ל אומרים על אליעזר הדולה ומשקה מאברהם אבינו. שהוא עשה חשבון, הרי נגזר עלי להיות עבד. שמא יתפוס אותי איזה 'ברברי' אחד... אז כבר עדיף להיות עבד אצל אברהם. חשבון כזה פשוט.

ועומקם של דברים: אברהם הוא בעל חסד - נכון, חסד לאברהם, אבל אם לא היתה לו את הנקיות והריינער - אז המח היה מעוות. כשיש ריינקייט מחפשים רק את האמת. אך טיפה של נגיעות יכולה לבלבל את הכל, וכבר לא רואים את האמת הפשוטה. זה מה שהיה אצל המרגלים, ואצל חיאל בית האלי, וזה מה שהיה אצל כולם, זוהי כוחה של הנגיעות לבלבל את המח, ורק אם לומדים מוסר - זה מועיל נגד זה.

עמ"י אמרו, 'זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חינם'. והדבר תמוה, זה כמו אחד שיאמר היום, אני זוכר שכשהיינו אצל הנאצים ימ"ש נתנו לנו בחינם לחם מעופש עם מרק דלוח של מים חמים... אבל חינם בלי כסף... הנשמע כדבר הזה! אז איך ייתכן שכך אמרו דור דעה? אלא כשיש נגיעות הכל שטויות. רואים עולם אחר לגמרי. וכשיש נקיות וריינקייט - רואים עולם אחר, וכמו שראינו אצל גדולי ישראל.

חז"ל אומרים במדרש רבה (טו, א-ב) ששלוחים ששלח משה היו רשעים וטפשים, ובשלמא רשעים, אבל למה טפשים? אלא הוא הדבר אשר דברנו, ואין אדם עובר עבירה אא"כ נכנסה בו רוח שטות, זה לא רק שטות של עבירה, אלא שטות כפשוטו... הוא רואה את העולם אחרת ולא חושב את החשבון הפשוט.

ההיבט של סלבודקא פרשת המרגלים

מה באמת הפשט במרגלים, הם באים ואומרים הפירות משובחים וגדולים, זה כמו שיבא אדם ויאמר, אני לא יודע מה קרה, אי אפשר לחיות שם, הכל שם טוב, יש הרבה כסף, והבתים גדולים, והאנשים נחמדים... שמעתם פעם כזה דבר?!

המרגלים באים ואומרים תראו איזה פירות גדולים... נו אז מה הבעיה? מצויין! אומר הרמב"ן (יג, לב) הם אמרו לכלל ישראל ארץ ישראל היא טובה ומעולה אבל רק בשביל אנשים מסויימים, מימיה ופירותיה עבים וכבדים ויגדלו גדול רב מאד, אבל לא יסבלו אותם מזגי בני אדם הבינוניים, אלא רק הענקים ואנשי מידות שהם בעלי כח, עצומים בגבהם וקומתם - הם יכולים להסתדר עם כאלו פירות. אבל אנחנו לא גבוהים עד כדי כך, וממילא זה רק יזיק לנו.

וכן, הם ראו את העם קוברים מתים, מה הם חשבו, שזה כמו להבדיל ארון הקודש, כתוב שהארון היה ממית את העוסקים בו, כיון שלהחזיק ארון לא בקדושה ובטהרה זה מסוכן, הם הבינו שארץ ישראל היא כ"כ קדושה ורמה, ועל כל דבר קטן מיד מענישים, הם אמרו לכלל ישראל - אנחנו לא בדרגה הזו, שמה בא"י צריך להיות בדרגה גבוהה, לאכול לחם מהשמים, מי יודע אם נחזיק מעמד. אמנם זה ארץ טובה והכל נכון אבל רק בשביל אנשים מיוחדים.

ועל זה סלבודקא צעקה בקול - אם הקב"ה אומר לך להיות גדול - אז

מצרים וקריעת ים סוף, וראו את מתן תורה מה הוא לא ראה, ובכל זאת לא נשאר מהם איש כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון, כל השאר נכחדו, אם כאלו גדולים נופלים אז איזה אדם יכול להעלות על דעתו שהוא יכול להחזיק מעמד בלי מוסר?

אם כשאומרים 'החזק במוסר אל תרף נצרה כי היא חייך' מתלווה לזה איזה חיוך שאומר חוסר הסכמה גמורה לדברים כפשוטם, אז אדם צוחק על עצמו, על מי אתה סומך?! תראה איזה גדולים נפלו, ואיך הם נפלו? חז"ל אומרים ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר. בגלל שלא למדו מוסר. הראש ישיבה הגדול ר' שמואל רוזובסקי, והמשיגה הגדול ר' אליה לאפיאן אמרו שניהם את אותו הדבר, המרגלים שהם רצו להיות נשיאים ולא לבא לארץ ישראל היה להם ע"ז הרבה עטיפות של לשם שמים גמור. אבל בעומק הלב קוננה איזו הרגשה שעוותה להם את כל חוט המחשבה, הם אפילו לא הרגישו בזה, כל מטרותם היתה רק לשם שמים, וכן קרח כוונתו היתה רק לשם שמים, אבל רק לפי המחשבה שלהם, ובלי מוסר - האדם מעוות והמחשבה מעוותת גם אם הוא יהיה גדול שבגדולים.

ר' חיים שמואלביץ הביא לכך כמה דוגמאות. כמו עם ירבעם בן נבט שהקב"ה אומר לו חזור בך ואני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן. (האזה"ח) אומר שזה השעשוע העליון הכי גדול, א"ל מי בראש? א"ל בן ישי. א"ל אי הכי לא בעינא. זה כמו שאומרים לבן אדם אתה תהיה מולטי מיליונר אבל מספר שתיים, או שתהיה מקבץ נדבות, והוא אומר אם אני יהיה רק השני בעולם כבר עדיף להיות מקבץ נדבות... שמעתם כדבר הזה?! ועל מי מדברים פה, על ירבעם שכל חכמי ישראל כקליפת השום לפניו והקב"ה בא ואומר לו מה שהוא לא אומר לאף בן אדם, אז מה הפשט בזה? הוא לא שליט על עצמו, הוא יודע שאין לו חלק לעוה"ב, אבל בלי מוסר המח כולו מעוות, אין שליטה.

דוגמא נוספת: עם חיאל בית האלי, יהושע קילל שמי שיבנה את יריחו כל ילדיו ימותו. בבכורו ייסדנה ובצעירו יציב דלתיה, וחיאל הלך ובנה, ובאבירם בכורו ייסדה ובשגבם צעירו הציב דלתיה. שבע בנים הוא קבר! וכי אתה פטרון של יריחו!! או שמא מהמתנחלים!!... שבע בנים לקבור!! (בספר משנת פיקוח נפש, דן האם כששגיב רואה שאביו הולך להציב דלתות אם היה מותר לו להרוג את אביו מדין רודף). **עכ"פ רואים שאדם בלי מוסר המח שלו מעוות.**

הגאון ר' אהרן בכרך אמר לי בשם חותנו הגאון הגדול ר' אליעזר פלצינסקי, שהוא בא פעם לחזו"א ואמר לו על אדם אחד שהוא גדול עד למאוד, רק שהוא נופל בנגיעות. אמר לו החזו"א, מילא אם היית אומר לי שהוא אדם גדול מאד רק שהוא עבר איזו עבירה - אמנם קשה להאמין, אבל אם ראית ת"ח שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום שבודאי עשה תשובה, אז ייתכן. אבל אם הוא נופל בנגיעות - אז 24 שעות ביום הוא אדם קטן.

ויותר עמוק: היה פעם דין תורה אצל מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל, ושני הצדדים היו צדיקים גדולים שלא חשודים לאבד מליונים בשביל דבר אחד של שקר, אבל לפי הדיונים יצא שא' מהם משקר, שאלתי את מרן הגר"נ ניסים, איך ייתכן הדבר? חייך ואמר - כשאדם יש לו נגיעות - הוא רואה את זה אחרת... הוא רואה עם הנגיעות שלו והנגיעות מעוותים את השכל!

המרגלים ראו אחרת, ברגע והיתה להם נגיעה של כבוד, אז עם כל הכיסויים של לשם שמים הם ראו ארץ אוכלת יושביה, וכל מה שהם ראו.

נוסיף ונשאל: היה פעמיים שהקב"ה אמר למשה הרף ממני ואשמידם ואעשה אותך לגוי גדול. במרגלים, ובעבודה זרה. ובשניהם - משה רבינו התפלל. בחטא העגל - הקב"ה קיבל את התפילה שלו ויאמר ה' סלחתי כדברך, אך פה - הקב"ה לא ויתר ולא נשאר מהם איש מלבד כלב ויהושע. וקשה, הרי לכאורה חטא של עבודה זרה זה הרבה יותר גרוע!

אלא החילוק הוא, שבחטא העגל זה היה בהפתעה, בושש משה לרדת, בא שש, והשטן בא וערבב את העולם והראה להם דמות חושך ואפילה לומר שודאי מת משה. וכן הוא הראה להם כמין דמות משה שנושאין אותו באויר רקיע השמים ומלוים את אורו... היה מה שהטעה אותם. אבל במרגלים, למה נסמכה פרשת מרים לפרשת מרגלים? בשביל שהם יבינו ויקחו מוסר, הרי אפילו הצדיקים הגדולים אהרן ומרים טעו עד כדי כך, והמחיר היה נורא! מרים מצורעת, ולמה? כי היא לא ראתה נכון.

תהיה גדול! מה אתה מפחד... יכול להיות שכל מה שאומרים לך - זה נכון, אבל הקב"ה מביא אותך לארץ ישראל ואם הוא רוצה שתהיה שם - אז הוא יעשה שאתה תהיה גדול. וכבר היה רגיל המשגיח של ליקווד הגר"נ ווכטפויגל זצ"ל לחזור ולשנות המקרא 'אל תאמר נער אנכי וגו' אל תירא מפניהם כי אתך אני להצילך נאום ה' (ירמיה א, ז-ח).

הזכרנו את המדרש בפרשת אמור (פרשה כט, ב') ר' נחמן פתח 'ואתה אל תירא עבדי יעקב' וכו' א"ר ברכיה ור' חלבו ורשב"י בשם ר"מ, מלמד שהראה הקב"ה ליעקב, שרה של בבל עולה ויורד, ושל מדי עולה ויורד, ושל יון עולה ויורד, ושל אדום עולה ויורד, א"ל הקב"ה ליעקב אף אתה עולה, באותה שעה נתיירא יעקב אבינו ואמר שמא ח"ו כשם שלא לו ירידה אף לי כן, א"ל הקב"ה ואתה אל תירא, אם אתה עולה - אין לך ירידה עולמית. לא האמין ולא עלה. א"ר ברכיה ור' חלבו בשם רשב"י ר"מ היה דורש (תהלים עח, לב), בכל זאת חטאו עוד ולא האמינו בנפלאותיו זה אבינו יעקב שלא האמין ולא עלה, א"ל הקב"ה אילו האמנות ועלית - עוד לא ירדת, ועכשיו שלא האמנות ולא עלית עתידין בניך שיהיו משתעבדין בארבע מלכויות בעוה"ז וכו'.

הקב"ה אומר ליעקב, תעלה ולא תרד ויעקב מפחד. אנחנו - אין לנו השגה באבות הקדושים וא"א להשתטות ולהגיד מה יעקב התכוון ומה לא. אבל מה שחז"ל למדנו, אם היית עולה לא היית יורד! למה לא האמנות שאתה יכול להיות למעלה?

למה לא הייתה לכלל ישראל את ההרגשה שאתם יכולים להיות כל הזמן למעלה? כן כן, אל תירא עבדי יעקב!

המשגיח הגה"צ ר' מאיר חדש הסביר את הגמ' בעבודה זרה (ה, א) אמר לחן משה לישראל, כפויי טובה בני כפויי טובה, בשעה שאמר הקב"ה לישראל מי יתן והיה לבבם זה להם, היה להם לומר תן אתה! כפויי טובה - דכתיב ונפשנו קצה בלחם הקלוקל, בני כפויי טובה זה אדם הראשון שאמר 'האשה אשר נתת עמדי', בלשון גנאי שתולה את הקלקלה במתנתו של ה', והוא עשאה לו לעזר.

ומה זה נוגע לכפויי טובה בכך שהם לא אמרו תן אתה? הסביר לנו המשגיח ר' מאיר חדש, למה באמת הם לא אמרו תן אתה? כתוב בפסוק שעמ"י בקשו ממש דבר אתה עמנו ונשמעה, ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות, כי יראנו את האש הגדולה וכו'. זה היה פחד אימים! אתם יודעים מה זה להיות בפחד הזה של מעמד הר סיני כל החיים? נורא נוראות! וממילא כשהקב"ה אמר מי יתן והיה לבבם זה כל הימים, הם פחדו להגיד תן אתה, וכי נוכל לעמוד בכזו הרגשה ופחד כל החיים, וזו התביעה! אמר המשגיח, וכי מה שיש לך זה כן שלך!! הרי גם מה שיש לך - הכל זה מתנה מהקב"ה, אז אם הקב"ה רוצה שתקבל יותר - אז הוא יתן לך יותר! דרך דוגמא: זה כמו שיבא עשיר לראש ישיבה שרוצה לבנות בנין לשיבה, ויאמר לו העשיר אני מוכן לתרום לך אבל אל תעשה בנין 3 קומות כמו שתכננת, אלא 12 קומות ואני משלם לך על הכל! ויאמר לו ראש הישיבה - אני מפחד... מספיק 3 קומות. הרי גם לשלש קומות אין לך, אלא מה, התרומה שלי! אז אני נותן לך 12! גם פה, הרי אין לך משלך כלום, הכל זה מהקב"ה, אז אם הקב"ה אומר מי יתן והיה לבבם זה להם, שיאמרו אדרבה, תן אתה!

ואת זה סלבודקא צעקה: אל תפחד להיות למעלה ואל תפחד שתיפול! יהיה לך את הסייעתא דשמיא, כן כן, תעלה, תעלה, תשקיע ותשאר למעלה!!! וזה היה החטא של המרגלים שלא האמינו שכלל ישראל יכול להיות תמיד למעלה.

ואכן המעפילים רצו לתקן ואמרו 'הננו ועלינו', אך דבר אחד הם שכחו שלזה צריך סייעתא דשמיא וצווי של ה', ובלי"ז אם אין הקב"ה עוזר, אינו יכול, והוא שאמר להם משה אל תעלו כי אין ה' בקרבכם ולא תנגפו לפני אויבכם.

העבודה היא להציל את כלל ישראל

ועבדי כלב, עקב הייתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי והביאותיו אל הארץ אשר בא שמה. כלב נמצא בכזה עולם, ורואה איך שכולם נגדו, אבל הוא בכלל לא חושב על עצמו, הוא חושב, איך אני מציל את כלל ישראל. ורש"י מסביר, ויהס כלב, השתיק את כולם, הוא צווח וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם!! והיו בטוחים שהוא בא לגנותו, המשיך ואמר: והלא קרע לנו את הים, והוריד לנו את המן והגיו לנו את השליו. הוא חשב רק על דבר אחד, איך הוא מציל את כלל ישראל. הוא - לא נמצא פה בכלל, העיקר זה כלל ישראל, לא משנה לו מה יגידו עליו ומה יחשבו עליו, הולך כנגד כולם.

מה אנחנו עושים היום, איך מרימים את כלל ישראל. קצת להתעלם מעצמנו ולחשוב על השני.

יש ספר שיחות של הגר"ר נתן צבי פינקל זצ"ל ויש שם הרבה סיפורים מעניינים. א' הסיפורים הוא סיפר להם, כולם רואים שאני כל הזמן מחייך, אני חולה וקשה לי כל הזמן לחייך, ואני יספר לכם: הרי יש לי את המחלה (ניווין שרירים) ובגלל זה האיברים מתעקמים ואני הולך בצורה משונה. פעם א' נכנסתי לחדר אוכל, וילד אחד ראה שהפה שלי עקום אז הוא נבהל וברח... הוא פחד ממני. החלטתי שאני מזיק, זה בור ברשות הרבים... אז עבדתי על עצמי הרבה לעקם את הפה עוד יותר ואז זה נראה כאילו אני כל הזמן מחייך. אבל זה לא שבאמת אני מחייך, רק ככה הפה שלי נראה.

אחרים - כשיש להם פה עקום הם מחפשים איך להיות בריא, אבל ר' נתן צבי מחפש איך אני לא יזיק את השני. זה עבדי כלב. לחשוב רק על השני. איך היה אומר הרב"ה שלנו ר' מאיר... אם לא לומדים מוסר, אם לא חושבים - עוברים את החיים בשינה עמוקה!... וכשמתעוררים כבר באים המלאכי חבלה של מלאך המות, הגבאים של החברא קדישא!

ונחזור ונאמר: אנחנו צריכים להפסיק לחשוב על עצמנו, אנחנו יכולים להיות גדולים, וביכולתנו להציל את כלל ישראל! כעת כל המחמאות הופכים להיות מחייב!... אם באמת יש כאלו בחורים טובים וכאלו מצויינים - הם באמת יכולים לשנות את כל המצב של כלל ישראל.

נעשה חיזוק. כמו שמרן רה"י זיע"א אמר, לבא בזמן לכל סדרי הישיבה, ובחצי שעה הראשונה להיות מופקע מהכל, רק בשקיעות בלימוד התורה! וכך נמשיך לכלל כלל ישראל תשועה וישועה, והקב"ה יסיר מאיתנו חרון אפו, ונזכה לראות בזמנים היפים של ישיש עליך אלוהים כמשוש חתן על כלה!

לע"י
הרבנית שרה לולו
בת שלחה אצלן ע"ה
נלב"ע כ"ו סיון
תנצב"ה

לרפואת
מרת יונה בת מרים שתחי'
בתוך שאר חלי ישראל

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ע"מ שנוכל להמשיך בהפצת תורתו של מורינו המשגיח שליט"א, אנו זקוקים לעזרת הציבור

לתרומות והנצחות: 054-843-6282

לקבלת הגיליון במייל: 4166058@gmail.com

יֵאֵיר בִּזְרֵי

מאת מורנו הגאון רבי ניסן גולדברג שליט"א מראשי ישיבות אור ישראל וראשון לציון

גליון 59 – קרח תשפ"א – שנה ב'

הקדמת חלב לדבש

המעט כי העלייתו מארץ זבת חלב ודבש להמיתנו במדבר כי תשתרר עלינו גם השתרר. (קרח טז, יג)
ארץ זבת חלב ודבש והקדים החלב לדבש ובקרא דבש וחלב תחת לשונך הקדים הדבש. ואמר מרן הגר"ח קניבסקי בארץ שצריך מאכל ומשתה קודם חלב שזה מזון ואח"כ דבש שהוא מתיקות. אבל תחת לשונך בתורה קודם דבש מתיקות אח"כ חלב שהשובע הוא רק ע"י מתיקות ועריבות בתורה. והנה בדואג כתיב בלע לשונם וביאר המהרש"א שלמד תורה כמו לבלוע בלי ללעוס ולהנות.

הטעות של קרח

ויקח קרח בן יצהר בן לוי ודתן ואבירם בני אליאב ואון בן פלת בני ראובן. (קרח טז, א)
ופרש"י בקורח ראה יוצאים ממנו שלשלת של שרים ברוה"ק אכן לא ידע שהוא הגורם ומדוע שבהמן שיצא ממנו קדוה"ש בגלל חטאיו, כמשל הנותן סתירה לבן המלך והיה לו בגרון עצם ויצא, אז כיצד יתן לו שכר הרי הוא התכוין לרעה אלא יתן את השכר לבנו לא לעצמו. וידוע בשם האדמו"ר מקאצק איך ידעו עם מי הצדק הרי גם בצד קורח היו מאתים וחמישים ראשי סנהדראות. וקורח נביא וי"ל היכן נמצאים דתן ואבירם אז צריך ללכת בצד שכנגד.

כל אחד בטוח בצדקתו

ויקמו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים וי"ם נשיאי עדה קראי מועד אנשי שם. (קרח טז, ב)
איך מאתים וחמישים בטוחים שכל אחד הוא זה שיבחר בעצת קורח כך מצינו גם בעשרים וארבע אלף תלמידי ר"ע שלא עשו תשובה אלא יש לאדם תשובה יקרה לכולם ולא לו.
מספרים אחד היה בן תשעים ולו בן בן שבעים שהתאלמן ונשא אשה צעירה פנה הזקן לבנו אתה גורם עגמת נפש הרי אתה זקן ויהיה לך ילדים ותמות ויפלו היתומים עלי בכזה גיל.

שנפתח אז יודעים

ויהי מנחת ויבא משה אל אהל העדות והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמל שקדים. (קרח יז, כג)
שמעתי בשם המשגיח הגר"י לוינשטיין זצ"ל המטות היה בסוף מדוע לא מיד פרשת המטות להסיר התלונה. ואמר לפעמים יכולים להראות נסים לא היה משפיע קודם כמה מכות אז נפתח הלב ורואים כבר את יד ה'.

להמשיך לבטוח בתפילה

"ויפל על פניו" (קרח טז, ד)

ובפרש"י מפני המחלוקת שכבר זה בידם סרחון רביעי וכו' משל לבן מלך שסרח על אביו ופייס עליו אוהבו פעם ושתים וכשסרח רביעית נתרשלו ידי האוהב אמר עד מתי אטריח על המלך שמא לא יקבל ממני. הנה במשל לא שמתבייש לילך פעם רביעית אלא דאגתו שמא לא יקבל ממנו, עיקר צערו שכבר לא ישמע דבריו ומה עשה ע"ז משה, נופל על פניו בתפילה לה' שלא יתרשלו ידיו להתפלל אל ה' שיתן לו בטחון שישמע תפילתו.

מחלוקת מתחילה בטעם ונגרמת שלא בטעם

"ויקח קרח בן יצהר" (קרח טז, א)

ובפרש"י מחז"ל מה ראה קרח לחלוק על משה נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל שמינהו משה נשיא על בני קהת על פי הדבור. אמר קרח אחי אבא ארבעה היו שנאמר ובני קהת וגו', עמרם הבכור נטלו שני בניו גדולה אחד מלך ואחד כהן גדול מי ראוי ליטול את השניה לא אני שאני בן יצהר וכו'. הנה כל קנאתו היתה במינוי אליצפן, וצריך באור שלהלן אמר ומדוע תתנשאו אם לקחת אתה מלכות לא היה לך לברור לאחיד כהונה הרי שחלק גם על הכהונה של אהרן וביותר בהמשך נראה שחלק על מלכותו ותורתו של משה, אלא כך היא דרכה של מחלוקת בתחילה טענה קצת צודקת בלי צווי ה' על נשיאותו של אליצפן ואזי מאבדים כבר את הדעת ומוסיף והולך נחלקים על כהונתו של אהרן ואח"כ על משה אדון הנביאים.

החכמה להתבונן בשעת מחלוקת

"ואון בן פלת בני ראובן" (קרח טז, א)

ובחז"ל "חכמת נשים בנתה ביתה ואולת בידה תהרסנה" חכמה נשים בנתה ביתה דרשי חז"ל זה אשתו של און בן פלת, ופרשו בגמ' המעשה עם אשתו של און בן פלת איך שהצילה את בעלה ואמרה לו מאי נפק"מ לך בין שמשך מלך או קורח הרי תמיד אתה תהיה תחתיהם, והנה על דברים אלו אמר שלמה המלך שהיא חכמה, ובנתה ביתה וצ"ב מהו החכמה הגדולה בדברים שלכאורה הם כ"כ פשוטים מאי נפק"מ מי מלך, הרי אתה בין כך תהיה תחתיהם.

אכן נראה שחכמה גדולה בשעת מרוצת החיים, וביותר בשעת מחלוקת לעצור רגע ולהתבונן בדברים הפשוטים ביותר, ובאמת זוהי החכמה האמיתית לעצור ולהתבונן זהו החותם שנתן שלמה המלך לאשתו של און בן פלת, החכמה לעצור לראות בעינים פשוטות בלי עוורון המחלוקת.

ובפרשת בלק וילכו זקני מואב וזקני מדין וקסמים בידם וגו' ויאמר אליהם לינו פה הלילה וגו' וישבו שרי מואב עם בלעם ובחז"ל וזקני מדין להיכן הלכו אמרו זקני מדין וכי יש אב מקלל את בנו נטלו והלכו להם, הנה טענה פשוטה מאד וכי יש אב מקלל את בנו א"כ מדוע כלל הלכו לבקש מבלעם לקלל ומה היה אח"כ כשאמר להם לינו פה הלילה ומבואר שגם בהדבר הפשוט וכי יש אב מקלל את בנו כאשר נמצאים בבהלה לרוץ להציק לישראל לא חושבים את המחשבה הפשוטה ביותר רק כאשר אמר לינו פה הלילה עצרו רגע אחד זקני מדין, ודברו אל עצמם מה אנו עושים כלל, אבל לזקני מואב גם זה לא עזר והם עדיין נשארו באותו הלילה, והוא כמשנ"ב אפשר להיות חכמי מדין ומואב ולא לחשוב מחשבה הפשוטה ביותר, חכמת החיים לעצור רגע אחד לראות הדברים הפשוטים יש קונה עולמו בשעה אחת לעצור ולחשוב.

בחז"ל און בן פלת, פלת, שפלאי פלאות נעשו לו שנפלט מבלועי קרח, והנה לעצור באמצע המחלוקת הוא פלאי פלאות לשון שכתוב בנזיר, שמשונה משאר העם שהצליח להשכיל בתוך המחלוקת להמלט, ועוד במדרש שבזמן שנבלעו בלועי קרח רצתה האדמה לבלוע גם את און בן פלת ואשתו רצה למשה ובכתה לפניו וביקשה מחילה וניצל. שמעתי בשם הגאון רבי אהרן בקשט ששאל מה חשב פרעה שהוא המשיך להתעקש ולא הוציא את ישראל. וענה הוא לא חשב.

הקטרת הקטורת

שהשיבה מרוגז אבל בקטורת של ביה"ע כולה היתה לשמחה לה', בלא כפרה ובוזה שפיר יכולו אף כהנים שהקטירו כבר להקטיר פעם שניה. ואשר לפי"ז אתי שפיר היטב דודאי כבר היה צווי על הקטורת בתחילה צווי על הקמת המשכן, אבל קטורת זו היא דינא רק כבין הערבים שבאה לדין משמח לב ולא לכפרה, וראיה לדבר דהנה הקשה הדעת זקנים בתחילת פרשת תרומה דאמאי הוזכרו השמן והקטורת בין יג' התרומות, הרי כל התרומות היו רק לבדק הבית לבנין הבית, ולא לקרבנות שהרי לא הוזכר כלל מחצית השקל לקרבנות, ותיירץ שנתנו וקטורתם חלק מצורת הבית שבבית מלכים יש נרות דולקים, וכן ריח נעים, וא"כ מבואר שהקטורת שנצטוו ביג' תרומות היה לכבוד הבית, וכלל לא לכפרה, וא"כ בזה י"ל שהיה מקומו בהיכל, ולא היה צריך מזבח הקטורת, שדין המזבח הוא לכפר ומה שנוסף אחר חטא העגל הוא הקטרה מדין כפרה וריצוי, ובוזה יש מקום לכפרה וריצוי והוא במזבח הקטורת.

הנה בגמ' שאין מחנכים את מזבח הקטורת רק בקטורת של בין הערבים, וכמשנ"ב יסוד הקטרת שהוא משמח לב ומדין בנין הבית הוא בין הערבים, וא"כ החנוך הוא בבין הערבים ולחולקים שם שבקטורת של שחרית י"ל כיון שהמזבח הקטרת עיקר בנייתו לקטורת של שחרית א"כ בו היה חנוך.

והנה בגמ' בברכות על מעלת התפילה במנחה, ומייתיית התם התוס' שרבי יהודה סובר שתפילת מנחה כנגד קטורת נתקנה, כדכתיב תכון תפילתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב, והנה צריך באור לר"י שמנחה כנגד קטורת א"כ נימא שגם תפילת שחרית כנגד קטורת של שחרית, ויהיה כשר יותר מד' שעות והרי רבי יהודה עצמו אמר שתפילת השחר עד ארבע שעות, שאז קרב התמיד, ומאי שנא קטורת ביה"ע מקטרת שחרית, וכן בזה שמצינו שזמן תפילת המנחה הוא החשוב ביותר כיון שכתוב תכון תפילתי קטרת בזמן מנחה וצ"ע הרי גם בשחר היה קטורת.

אכן לפמשנ"ב אתי שפיר, שרק בקטורת של שחרית כמשנ"ב רבנו בחיי, שהוא היה המשמח לב, בו נאמר שתפילה כנגדה, אצל קטורת של שחרית דינא אחרינא לה מהלכות ריצוי וכפרה, ובוזה לא נתקן תפילה כנגדה, ולכן הוא זמן השמחה בין הערבים זמן המסוגל לתפילה שתשמע בזמן שמחה, והוא זמן קבלת תפילה, וביותר שכנגד חובות הבית נתקן חיובי תפילה ולא כנגד כפרה וריצוי שבקטורת, ולכן אמר דוד המלך תכון תפילתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב, במנחה והיא משאת כפי דהיינו משאת הוא מתנות והוא כמשנ"ב שבקטורת בערבית היא כמתנה. והנה במחלוקת קורח ועדתו שכל אחד רצה ממאיתם וחמישים איש, להיות כה"ג, אמר משה שינסו בהקטרת הקטורת, אכן אמר להם בוקר וידע ה' את אשר לו, וכבר עמד בזה האוה"ח לשם מה דחה אותם לקטורת של שחרית, הרי מקטירים גם בין הערבים, ועי"ש שר"ל שהיה כבר אחר הקטרת בין הערבים אכן בגור אריה שם כתב שהיה קודם הקטרת הקטרת שאחר הקטרה לא נגלה הקב"ה למשה, והקטרת היתה סיום הדבור עם משה, וא"כ ודאי שהיה קודם ההקטרה. ועוד תירץ האוה"ח, וכן נראה מרש"י שם שציפה אפשר שיעשו תשובה כת"ח שחטא בלילה אל תהרהר אחריו ביום כי ודאי עשה תשובה.

אכן לפמשנ"ב י"ל שניסה בקטרת של שחרית שהיא קטורת כקרבן ומכפרת על לשח"ר, וא"כ דוקא בקטורת של שחרית דמשנ"ב שחלוקה מיסוד דינה מקטורת של ביה"ע שא"כ בה ניסה את מאיתם וחמישים איש, שבה הצלה מלשח"ר ומחלוקת, ובה סם המות לחרון אף, בגדר ישימו קטורה באפך, וא"כ מובן שאמר להם לחכות לקטורת של שחרית. (ועוד י"ל מה שניסה את המאיתם וחמישים נשיאי עדה, בקטורת דהנה כתב המחזק חכמה בפרשת אחרי מות בשם הספורנו, שכל ימי היות ישראל במדבר לא היו מקריבין בהיכל דק כה"ג, כמו ביה"כ, שכמו שביוה"כ כתיב כי בענן אראה על הכפרת, והיינו בקטורת וענן השכינה, כן בכל ימי היותם במדבר, כתיב והיה הענן על האהל, וא"כ היה כיוה"כ בכל הארבעים שנה, אכן מצינו שהקריבו בני אהרן שחרי בשמיני למזואים אחר אהרן הם הקריבו אני הקרבתי, ש"מ שיכולים להקריב וכן בכל הפרשיות כתיב דבר אל בני אהרן, אכן המחזק תירץ במחקר לשונו שבהיכל היה כעין יוה"כ אבל בעזרה שפיר היה ככל השנה עי"ש היטב, אשר לפי"ז מובן היטב שנבחר הקטורת למבחן לנשיאים אם הם ראויים להיות כה"ג, ונתן להם עבודה שהיא ככה"ג וכמשנ"ב הוא הקטרת הקטורת ונרות לא שייך שיהיה מאיתם וחמישים, אכן צ"ע אם הקטירו בהיכל או בחוץ).

פרשת מזבח הקטורת כתוב בסוף פרשת תצוה אחר כל קרבנות המזואים, ולא נכתב עם צווי שאר הכלים בפרשת תרומה, ועמדו בזה הראשונים הרמב"ן הרשב"ם ועוד, וכל אחד ישב בדרכו.

והנה ראיתי בבעלי התוס' שתירץ שהקטורת מכפרת חטאי הנשמה כמו שהאריך הכלי יקר שריח הוא הנאת הנשמה כדיליף בגמ' כל הנשמה תהלל קה, איזה דבר שהנשמה נהנית ולא הגוף, הוי אומר זה הריח, וכן האריך בכמה ראיות שישוד מזבח הקטורת הוא כפרת הנשמה, ולפי"ז אמרו שבעיקר הצווי לא היה צריך הקטרת הקטורת בפרשת תרומה שנאמרה קודם חטא העגל, רק אחר שחטאו בעגל הוצרכו לקטורת, לכפר על נפשותם, כלשון הפסוק בכי תשא שקרא לחטא העגל לכפר על נפשותם.

אכן דבריהם צ"ע שלא היה הקטרה לפני חטא העגל, דהרי בי"ג תרומות שהיה בתחילת פרשת תרומה, כתיב שמן למאור ובשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים, הרי מפורש שהיה צווי להקטרה כבר בצווי להקמת המשכן, שהיה קודם חטא העגל, לשיטתם שצווי פרשת תרומה היה קודם חטא העגל וצ"ע.

ואשר נראה בזה דהנה במדרש תנחומא תצוה "שמן וקטרת ישמח לב" (משלי כו) אמר הקב"ה מכל הקרבנות שאתם מקריבין אין חביב עלי כקטרת, תדע שכל הקרבנות כולן לצרכן של ישראל, כיצד חטאת היתה באה על החטא, והאשם כן, העולה באה על הרהור הלב, השלמים אינן באים אלא לכפרה שהן באין על מצות עשה (ומאי דתניא שהשלמים מוכפרים הוי חידוש שברמב"ם איתא שבהבאת שלמים בשעת סמיכה היה אומר דברי שבח וריצוי, ומשמע שאינו בא לכפרה) אבל הקטרת אינה באה לא על החטא, ולא על העון, ולא על האשם, אלא על השמחה הוי שמן וקטרת ישמח לב.

וצריך באור מאי דקתני שבקטורת אין כפרה הרי בגמרא יומא מ"ד וזבחים פ"ח, קתני שקטורת מכפרת על לשח"ר, וא"כ גם קטורת מכפרת, ובפשטות צריך לומר שכפרת הקרבנות הם בעצם הריצוי של הקרבן שיש בהם ריצוי לכפרה, אבל קטורת אינה קרבן שמרצה, רק עצם עשיית הקטורת וקיום מצותה מכפר על לשח"ר, ועיין בחידושי הגרי"ז על הרמב"ם הלכ' כלי המקדש שבקטורת לא שייך כלל מחשבת שלא לשמה שנאמר לא עלו, שאין בה כלל דין שעולה ומרצה ומכפרת רק דין קיום מצותה עשית הקטורת ורק עצם קיום מצותה נותן כפרה ללשח"ר.

אכן זה אינו מספיק כשהרי הלשון במדרש שכל הקרבנות לצרכיהן של ישראל וקטורת לא לצורכן, הרי משמע שאין בהם כלל צורכם של ישראל בין שיהיה דין כפרה בעצם הקרבן, או שיהיה על קיום מצותן אין בהם כפרה וצ"ע.

ונראה לידון בדבר החדש דהנה רבנו בחיי כתב בריש פרשת תצוה, דמאי דאיתא במדרש שקטורת היא משמח ה' הוא דוקא נאמר בקטורת של בין הערבים, ולא בקטורת של שחרית, וכן דייק מן הפסוק שמן וקטרת ישמח לב, והיינו שמן בזמן הדלקת הנרות (ולשיטתו כשיטת רש"י הרשב"א ושאר דק הדלקה בה"ע) וכן הקטורת בשעת הדלקת השמן היא הקטורת המשמחת לב וכן כתב רבנו בחיי בסוף הפרשה שעיקר הקטרת המשמח הוא בקטורת של ביה"ע עי"ש.

וא"כ היה מקום לומר שחלוק מיסוד הדין קטורת של שחרית שהיא היתה לכפרה לחטא לשח"ר, מאשר קטורת של בין הערבים שכולה לשמים, ובה משמח לב. וכמשנ"ב רבנו בחיי שרק בשחרית היה משמח בלא כפרה.

וראיה לדבר נראה דהנה במתני' ביומא תנן לגבי פייסות שחדשים לקטורת בואו והפיסו, שלא הניחו מי שכבר הקטיר לבא להקטיר פעם שניה מפני שמעשרת, והנה כתב השטמ"ק במנחות דף נ', שרק בשחרית קתני שלא הניחו למי שכבר הקטיר, אבל בקטורת של בין הערבים, אף מי שהקטיר יכול להקטיר פעם שניה, וצ"ב הרי כמשנ"ב עיקר ההקטרה של קטורת היתה בין הערבים, וא"כ מדוע בה לא נאמר שמעשרת כבשחר.

ונראה דהנה הא דילפינן שקטורת מעשרת, הוא מקרא "דישימו קטרת באפך וכליל על מזבחך בך ה' חילו ופועל ידיו תרצה" והנה בתרגום שם ישימו קטרת באפך קטרת דייטב מרוגז, הנה מבואר שהקטורת שבה התחדש שמעשרת היה בקטורת של כפרה, של טוב מרוגז, וא"כ לפמשנ"ב אתי שפיר היטב, שרק בשחר שבה היתה קטרת מכפרת על לשח"ר, היא היתה מעשרת שבה היה כפרה על חטא לשח"ר, ושבה נאמר

פנינים על פדיון הבן

כל פטר רחם לכל בשר אשר יקריבו לה' באדם ובבהמה יהיה לך אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה. (קרח יח, טו)

מי שנישא בעול מקבל קדושה

שמעתי בשם רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, הנה שתי בעי"ח מקבלים שכר על מעשיהם במצרים. הכלב שלא נבח, מקבל את הנבילה. כדכתיב לכלב תשליכון אותו. והחמור שנשא את הרכוש של עם ישראל זכה שיפדו אותו. והקשה צ"ב מדוע הכלב מקבל נבילה והחמור נהיה קדוש. ותיירץ הכלב לא עזר רק שתק, בתמורה תקבל עצם ותשתוק. אבל החמור שנתן את כתפו לעזור לבניי מקבל לדורות קדושה, הנושא בעול עם ישראל מתקדשת בקדושת ישראל.

קדושה לעמול לבד

שמעתי בשם רבי יעקב ניימן זצ"ל אם הבכור קדוש ונולד בקדושה מדוע לפדות את הקדושה ושלא ישאר בקדושתו. אלא תירץ שקדושה צריך לעמול לבד, רק יותר קל להחזיר את הקדושה ושב אל ירושת אבותיו.

מה צורת הברכה

שמעתי בשם הגאון רבי יוסף כהן זצ"ל שואל הכהן את האבבמה בעית טפי בבנך או בחמש סלעים. ופירש בנך שיהיה כבנך בן שכולו לתורה או שיעבוד על חמישה סלעים, ואמר האבא אני רוצה ת"ח קח את הכסף אין לי חפץ בו, מיד הכהן מברכו כאפרים לפני מנשה העיקר התורה.

זוכה חזרה לתורה

הבן הבכור מקבל פי שנים כיון שהופך את האב לאב, הוא שינה המעמד מאיש לאב. כך ביאר המש"ח אכן גם מי שלומד תורה נקרא בן של אבינו שבשמים בני בכורי ישראל, וכתב המש"ח עיי' תורה נקרא בן, ואיזה נחשב כבכור שהופך הקב"ה לאב אליו, ולאב לישראל עוד חלק שהקב"ה נקרא אב. א"כ בני בכורי ישראל, ישראל כבכור. ולכן הנוסח אחר הפדיון שיגדל להיות בחזרה עיי' ת"ת כבכור בקדושתו.

הצווי לפדיון מיד ביציאה

באירוסין שלי דרש הגר"ז גרז זצ"ל ואמר דהנה מיד בליל פסח קיבלו צווי על פדיון הבכורות, ומה היה דחוף דעת לומר להם מצוה זו. והסביר שכל אדם יש לו זמנים של התעוררות ואם הוא מנצל אותם עיי' שהופך מהם בר קימא, נמצא שא"י דבר חולף אלא נשאר מכך לדורות, כך ביציאת מצרים רצו שיעשו מצוות לדורות מכוח היציאה לכן זה הזמן לנצל את התלהבות ולצוות מצוות לדורות.

לספר יציאת מצרים

כתב האור החיים (סו"פ בא) ז"ל "והיה כי ישאלך וגו'. פירוש בשעה שיראה בנך ענין פדיון בכור אם ישאלך אתה חייב לומר לו אבל בלא שאלה אין חיוב אלא בליל פסח. ולזה דקדק לומר מחר פירוש אפילו למחר דהיינו כל זמן שיהיה, ואמר לאמר פירוש שתהיה כוונתו בשאלה שתאמר אליו אז הוא שתשיבהו בדרך האמור, אבל אם יאמר מה זאת בדרך ולזול לא לכוונת התשובה לא תשיבהו כזה. עוד ירצה שאין צריך שתהיה השאלה בלשון זה מה זאת אלא הגם שתהיה באיזה אופן שתהיה כל שהמכוון של השאלה הוא לאמר מה זאת, נמצינו אומרים כי פסוק זה שלא בליל פסח נאמר אלא במצות קדושת פטר רחם ואין צורך בהגדה זולת על ידי שאלה, ורבותינו ז"ל (מכילתא) אמרו כנגד ד' בנים כו' זה דרך דרוש". וכן נהגתי בשמחת פדיון הבן של נכדי, שנכדי הגדולים שאלו לטעם הפדיון וכך התקיים חיוב סיפור יציאת מצרים. ור' שמשן דינין זצ"ל הוסיף בדרך צחות שזה הטעם שמחלקים סוכר ושום בפדיון הבן, שזה דומיא דליל הסדר שמחלקים קליות ואגוזים לילדים כדי שישאלו.

פגעה בכור ונפטרה

בשעת טיפול רפואי בלונדון שנמשך זמן רב למד אחד הבנים עם אבי רבי דוב אריה גולדברג זצ"ל מסכת בכורות ובזמן הלימוד סיפר סבא באקראי על כבש בכור שהיה בגרייבה שבעליו שכחו למוכר אותו לגוי קודם לידתו וכך נולד בכור אשר אסור בשחיטה בגיזה ועבודה, הכבש הבכור הסתובב בעיירה מחוסר גיזה ומגודל שער כאריה. כולם אהבו להשתעשע עמו ולהאכילו מכל הבא ליד הכבש השמין וגדל מאד והיה לשעשוע ומשחק אהוב על ילדי העיירה לסעודה השלישית בבית הכנסת ידע להגיע לפי הריח לקבל את שיירי האוכל לימים נכנס הכבש לחנותו של הקצב לקחת את מנתו היומית וחטף כיכר לחם שהיה שייך לאחת העובדות - נערה יהודייה מרב כעסה לקחה גרזן והכתה על ראשו והרגה אותו באותו יום נפלה הנערה למשכב ותוך זמן קצר נפטרה הדבר היה לשיחת היום בעיירה. [כשסיפרנו את הסיפור לרבי נחום גנחובסקי ז"ל נזכר ואישר זאת].

יצחק ירנן

מדברי חמי רב יצחק אלחנן גיברלטר זצ"ל ב' תשרי תשפ"א

עקב היותנו בשנת האבל לפטירתו של היקר באדם – חמי זצ"ל נביא אי"ה מידי שבוע דברים ועובדות הקשורות לפרשה לזכרו

למה הם ברחו

וכל ישראל אשר סביבתיהם נסו לקלם כי אמרו פן תבלענו הארץ. (קרח טז, לד)
יש להבין אמאי נסו לקולם, ולכאוי אין לומר דהכונה סתם מחמת הפחד, דא"כ אמאי נכתב בקרא דמאי חידוש איכא בזה שהעם נסו, ומשמע לכאוי דהיה כאן איזה ענין בזה שנסו לקולם וצ"ע.

דברים שכתב לקראת הארציט של בנו – הרה"ג ר' שרגא פייבל גיברלטר זצ"ל נלב"ט ו' תמוז תשס"ח

הננו עומדים לקראת יום הזיכרון של בני אהובי מחמד לבי הרב שרגא פייבל זצ"ל שכל כך ציפיתי שיכלכל ימי זקנותי. בימי עולם בן מספיד את אביו אך כעת מידת הדין פגעה כי ונלקח ממם בני הצדיק לשיבה של מעלה. כל ימיו ושנותיו היה שתול בבית ה' כל חייו היה קודש לשם שמים להרבות תורה ובפרט בדור הצעיר והכל תוך כדי התייעצות עם גדולי ישראל.

תמיד היה אומר כל בחור ימצא אצלי מקום, מי שהיה יכול על ידי כישורונותיו הברוכים לגדלו ולחנכו לתורה היה פותח את לבו ללמוד בישיבה ומכניסו לישיבות גדולות מהמפוארות בארץ.

מה רבתה שמחתו עת היה זוכה להכניס בחור לישיבה ממש עד אין גבול. היו בחורים שראה שלא מצליח לשולחם לישיבות גדולות והיה מתמסר בכל ליבו לגדלם לבני תורה להיות בעל הבית תורני. הוא היה רגיל לומר שחייבים לחתן בחורים אלו עם בת הלומדת בבית יעקב וכך יזכו לשלוח את בניהם לישיבות ובנותיהם לבית יעקב ויהיו יהודים המתפללים שלוש פעמים ביום במנין ובאים לקביעות לשעורי תורה.

אגב אזכיר מה ששמעתי מאחד מגדולי דורנו שהיום דין בת תלמיד חכם קיים אפילו אם האב לא תלמיד חכם אלא ששולח את בנו לישיבות ובנותיו לחינוך בבית יעקב.

שמחה עצומה היתה לו כשזכה להביא לחופה את תלמידיו עם בנות הלומדות בבית יעקב ולהקים בית בישראל כשמחת נישואי בנו היה זה לו ואף שלא זכה להביא בניו לחופה זכה להביא מתלמידיו שכבנים היו לו.

הישיבה שהקים תחת פיקוחו ועצתו של הגאון רבי יעקב אדלשטין רבה של רמת השרון מלאה את כל ישותו עשרים וארבע שעות ביממה. לילות שלמים לא היה בביתו וכל הזמן דאג לתלמידיו, כל תלמיד היה אצלו כבן יקר ואהוב. כל בעיה בתלמידיו היה בעצמו מטפל בהתייעצות עם גדולי ישראל ובפרט עם מורו ורבו הרב אדלשטין עד שעמדו הם על רגלם, ואף כל יום שישי היה נכנס אל קודש פנימה להתייעצות עם מורו ורבו.

שמו קראתי על שם אבי זצ"ל שהיה גאון וצדיק, סיפר לי מרן הגאון הרב דוד פוברסקי זצ"ל ראש ישיבת פוניבז' שבשנת ת"ש היה בעירנו קובנה, וביקר אצל רב העיר בעל הדבר אברהם ותוך כדי הדברים שאל על גדולי תלמידי החכמים שבקובנה ואמר לו הרב על אבא שהוא התלמיד חכם הגדול שבקובנה. היה באבא תורה וגדולה במקום אחד היה הוא מגדולי הבעלי צדקה בקובנה וכבר הבאתי מקצת מגדלותו בספרי שכתבתי לא רציתי שיקראו על שם אבי אף אחד מנכדי ויוצאי חלצי רציתי שכל זכותו תעמוד לו.

על אף כל מעשיו הרבים לתורה פעל רבות בחסד, היה לו מפעל לחלוקת מזון בערב פסח שהגיע לכדי אלף משפחות ובעיקר בני תורה והכל לפי גודל המשפחה תמיד שאלתי אותו איך ידע מי הנצרכים מנין קיבל את המידע, תשובתו היתה הכל בסיעתא דשמיא, כל הזמן היה בודק את הרשימות ואם היה אחד שלא קיבל מחמת שהחליף כתובת מיד עם בוקר היה שולח לו מזון שלא ישאר תלמיד חכם רעב. ולעצמו לא נגע אף פרוטה בערב פסח היה הולך לקנות לעצמו בחמת ולא לנגוע בכסף של צדקה.

פעם הגיע אליו ידיעה על אברך חשוב בעל משפחה שבתו ריק מכל בערב פסח ואין לו כלום הוא עזב את צרכיו והלך לקנות לו מזון בחנויות ומילא את כל ביתו בכל צרכי החג.

כל ימי חייו היתה בו מידת החסד והגדיל לעשות בתורה ומצוות. בימי חוליו העלים ממני מצבו בזמן יסוריו הנוראים היה בת צחוק על פיו לא לצער אותי מטעם כיבוד אב. סיפרו לי אנשים שאך יצאתי מבית החולים גנח הוא מכאבים איומים ומיסורי איוב, לאחר שהותי אצלו שעות ימים ולילות הלכתי קצת לנוח אך הוא היה מבקש ואומר אבא אל תעזוב אותי, האמת מכיון שידע שאלו הם ימיו האחרונים רק לא רצה ליידע אותי בכך ולצער אותי, הוא ביקש מכל הרופאים במחלקה לא לגלות לי שלא אצטער.

בימים האחרונים ממש הרופאה הראשית במחלקה אמרה לי שבני במצב טוב ובעיקר שהבדיקת דם בסדר ושעוד כמה ימים יצא מבית החולים כאלו כוחות נפש. ספר לי לא מזמן אחד מילדיי שבשבועות האחרונים ישב ליד מיטת חוליו יום ולילה וטיפל בו במסירות נפש שאחת הסיבות שלא רצה לגלות לי את מצבו כי פחד שחוץ מתפילתי עליו אצום יום ולילה ובשום אופן לא רצה את זה.

ביומים האחרונים דבר על עצמו שמעשי החסד שפעל וכן ניהול הישיבה לקחו ממנו הרבה זמן ונפל ממעמדו הרוחני שלא יכול היה להתעמק בלימודו כמו שהיה רגיל, שמעתי סיפור על תלמיד של החתם סופר שהיה רב גדול וראש ישיבה גדולה שפעם התלונן אצל רבו החתם סופר שהישיבה לוקחת לו הרבה זמן ופוגע לו הדבר בלימודו ענה לו החתם סופר גם לי פוגע הדבר במעלתי הרוחנית ניהול הישיבה והרבנות יכולתי להגיע למדרגות רוחניות יותר גדולות אבל זה החיוב הגדול של חסד עם כלל ישראל.

ובכל זאת לפני פטירתו קיבל על עצמו בני יקירי בעצתו של מורו ורבו הגאון רבי יעקב אדלשטין שמהיום והלאה חצי יום ילמד בכולל ברמת השרון בעיון ובדיבור חבריו בעומק לימודו ושאר היום יקדיש לתורה וחסד.. שאיפותיו היו להגדיל תורה כלי שיעור להקים ישיבה גדולה עם שלוש מאות בחורים ולהקים סמינרים בית יעקב ברמת השרון שמשם יוכלו לקחת כלות והכל עשה הוא בהתייעצות ובהכוונת גדולי ישראל. תפילתי שיגיע למנוחה שלימה, מסרתי את הפיקדון היקר בשלמות לבורא עולם יהי רצון שיהיה מליץ יושר לנו ולאשתו הצדקנית, יתן ה' לה כוח לגדל את בניו ובנותיו היקרים והאהובים לתורה לחופה ומעשים טובים ובה תהיה נחמתנו.

שואלין ודורשי

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בני ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקוה

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

המשך סעודת שבע ברכות בטיש האדמו"ר

ש סעודת ליל שבת שבע ברכות שבסופה הלכו החתן הכלה ורוב המסובים לסיים את הסעודה ולברך בטיש של האדמו"ר. האם חובה על כל המסובים להצטרף אליהם כדי לשמוע את השבע ברכות.

השואל אין חובה ללכת עמהם לשמוע השבע ברכות, אך כיון שאכלו יחד, חייבים ליזמן בעשרה וחייבים בשבע ברכות. ואסור להם להשאיר במקום פחות מעשרה ליזמון (ברכות נ, א), שהרי הנותרים מפסידים בזה את הזימון בהזכרת ה'.

אכן לא חלה חובת זימון אלא אם כן התחילו יחד או סיימו יחד ועל כן אם לא התחילו עשרה יחד, כגון שכל אחד בצע לעצמו לחם משנה, למרות ששמעו יחד את הקידוש, אין זה נחשב שהתחילו כאחד, כל שלא אכלו כזית ראשון יחד (שיעורי מרן הגר"ש אלישיב - ברכות תצח). ועל כן כיון שאין מברכים יחד שהרי חלקם הולכים לטיש, אין עליהם חובת זימון בעשרה ויכולים הנותרים לברך לעצמם.

ואף אם החתן כבר שמע שבע ברכות באולם, יכולים לברך שוב שבע ברכות בטיש (הגר"נ קרליץ, לקט הלכות המצוות ה) משום שהסעודים בטיש לא שמעו את השבע ברכות. וכן יכול להצטרף ליזמון עם אלו שלא זימן איתם בתחילה (משנה ברורה ר, ט). על החתן לאכול שם כזית פת, למרות שהעוקר ממקומו וממשיך לאכול במקום אחר, מברך במקום שסיים סעודתו אף אם לא אכל שם כזית פת, אך מסתבר שלא נחשב מקום זה 'סעודת נישואין' רק אם אכל כזית פת.

כשעזב החתן קודם השבע ברכות

ה החתן השתתף ואכל בסעודה, אך עזב את האולם קודם ברכת המזון. האם ניתן ליזמן ולברך שבע ברכות.

השואל לכתחילה עדיף שהחתן יהיה נוכח בשעת הברכות, ואומנם הסעודים כבר התחייבו בברכות ובדיעבד רשאים לברך אף שלא בנוכחותו (ציוני הלכה נישואין דח). ולגבי ברכת 'אשר ברא', כשאין עשרה, אף שנפסק בשלחן ערוך (אבן העזר סב, ד) שמברכים בלעדי החתן, רבינו זצלה"ה פסק כה"ט (שם) שלא מברכים בפחות מעשרה. כמו כן לא מוסיפים 'שהשמחה במעונו' בזימון (ציוני הלכה נישואין קצד).

חטא קורח - שלא הבחין במעלתו

במיר. בתגובה הרעים ר' משה בקולו: ככה מדברים? אני אברך במיר? למד לשונך לומר אני א-ב-ר-ך. ואתה יודע איפה? במיר!!! עם כל ההתלהבות.

עליך לשדר כלפי חוץ את האושר האמיתי ולא להלך בתחושה של אחד מני אלפים רבים. ההיפך הוא הנכון. הינך אחד ויחיד מבני עליה הזוכים להיות ממשרתי המלך היותר קרובים אליו, בשקיעות בעסק התורה הקדושה.

ומבאר המסילת ישרים (א) שעיקר חטא קורח ועדתו היה ברדיפת הכבוד, שיצא למלחמה וראה את אליעזר בן עוזיאל מתמנה לנשיא, בה בשעה שהוא עצמו חשק בתפקיד זה (במדבר רבה יח, ג). תאוות הכבוד מסנוורת את האדם ולא נותנת לו לראות מאומה מרוב הטובות אשר מנת חלקו, אלא להביט מסביב ולחשוך במה שיש לאחרים. ועל זה הוכיחם משה רבינו, אם תבחין במעלותיך כבן לוי העולה על שאר השבטים ולא תתן את עיניך רק בנשיאות שלא קיבלת, או אז תפרוש מהמלחמה המיותרת שלבסוף הביאה את קרח ועדתו לדיראון עולם.

"הכרתי גדולי עולם"

וראיתי מי עלה לגדולה

"חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי"

(תנא דבי אליהו רבה כה) השאיפות בתורה ועבודת ה' הן יסוד חיוני לצמיחה רוחנית. אך העיד הגאון רבי שמואל אויערבאך: הכרתי גדולי עולם. ראיתי כאלו ששאפו ושאפו ולא היה להם סיפוק ממה שלמדו והשיגו, ולבסוף לא הגיעו לגדולה. ואדרבה, אלו ששמחו מכל הגשה ומכל ידיעה וקניין רוחני אף הזעיר ביותר, הם שהתרומו וצמחו לאנשים גדולים.

משום שהשמחה הזאת בכל מעט שלמדו, היא מקור הכוח להמשיך ולהתעלות, אך אלו שרק רוצים עוד וכל הזמן מרגישים שאינם עושים את המוטל עליהם, אינם מתעלים כלל.

והוסיף ואמר שתחושת חסר זו נובעת מזלזול התורה, משום שאם היו יודעים מה ערכו של לימוד משנה אחת, ולכמה גדולה זוכים בכל כמה דקות שלומדים, כבר היו מקבלים אורה ושמחה שתגרום להם חשק לרצות בעוד ועוד מעין זה. אכן ודאי שצריך לשאוף להתקדם ולהתעלות, אך עוד יותר מזה חובה לשמוח בכל מה שהשיג. ומה לנו יותר מנחם שהארי"י הקדוש אשר אין לנו כלל תפיסה בדרגותיו העצומות והנשגבות.

הַמַּעַט מִכֶּם כִּי הִבְדִּיל אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְכֶם מֵעַדְתִּי יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶתְכֶם אֵלָיו לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדַת מִשְׁכַּן ה' וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הָעֵדָה לְשִׁרְתָּם... וַיִּקְרַב אֶתְּךָ וְאֶת כָּל אַחִיךָ בְּנֵי לֵוִי אֶתְּךָ וּבְקִשְׁתֶּם גַּם כֹּהֵנָה

(במדבר טו, ט-י)

משה רבינו אומר לקורח ועדתו "המעט מכם כי הבדיל" שמשמעו שעצם הבדלתם מכל העם הוא דבר גדול לעצמו, והרי לא די להם בזה שהבדילם, אלא רוצים עוד – חפצים הם בכהונה גדולה, ומדוע בכלל מזכיר את הידוע להם שהם מובדלים מעם.

אכן משה רבינו הבחין שהם מזלזלים ולא מעריכים כיאות את הגדולה לה זכו כבני לוי, והם מסתכלים על 'חצי הכוס הריקה'. ולימדנו בזה שהוא חסרון גדול מאוד. משום שאף אם יש לאדם שאיפות לעלות עוד ועוד, אך שומה עליו לדעת להכיר המעלות בהן זכה.

כאשר עלו לפני הגאון רבי יחזקאל אברמסקי אברכים שביקשו לקבל משרה תורנית ולא חשו גדולה וסיפוק מעצם לימודם, אמר להם שהם עוברים בזה על דברי משה רבינו "המעט מכם כי הבדיל אלוהי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו לעבוד את עבודת משכן ה' ולעמוד לפני העדה לשרתם ויקרב אותך ואת כל אחיך בני לוי איתך ובקשתם גם כהונה", שהרי נשמע מדברים שאינם מאושרים במה שהבדיל אתכם אליו לשרתו וללמוד את תורתו הקדושה.

והלא מבואר ברמב"ם (שמיטה ויובל ג, יג) "לא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם, אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להיבדל לעמוד לפני ה', לשרתו ולעובדו לדעה את ה' והלך ישר כמו שעשאו האלקים ופרק מעל צווארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם". כלומר כל בן עליה המקבל על עצמו על תורה ופורק מעליו את עסקי החולין, זוכה להיכנס לקרבה יתירה ולמעלת בני לוי אשר בס בחר ה'. "והרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללוים".

"בקשתי שטוחה לפניכם" - סיים ר' חצק'ל את דבריו - "שלא תשכחו זאת ולא תסיחו דעת מהדברים הללו". אכן, ידיעה זו מרוממת את כל הלך מחשבתו של האדם.

כשפגש הגאון רבי משה מרדכי שוליינגר אברך בן עליה, התעניין בעיסוקיו והלה ענה: אני אברך

היצר מעכב השינה בלילה באצטלא דקדושה

ומיד שיעור משנתו 'קום בזריות לעבודת בורא יתברך ויתעלה'. הקשה הגאון רבי מאיר מפרימיסלאן (הובא בטעמי המנהגים א הערה א) היאך מתקשרים דברי הרמ"א על השינה בלילה, עם דברי המחבר על הקימה בשחר, והלא בדרך כלל דברי הרמ"א מוסבים על הנאמר לעיל בתורף דברי השו"ע.

אלא שהיה קשה לרמ"א איך יקום בבוקר כארי, "והלא מי ראה איש ששוכב לישון כסוס ומתגבר לעמוד כארי, והלא אם ילך לשכב כסוס יקום כסוס. ורק אם ישכב כארי אף יקום כארי". לכן הוסיף הרמ"א שכדי לזכות לקיים את דברי השו"ע לקום בבוקר, עליו להקדים ולישון כארי לעבודת ברא.

אומנם היצר מסתיר מטרתו להכשיל את האדם, והאדם חושב שרק רצון לעבור עבירה בא מהיצר הרע, ואינו יודע שהיצר מתערב בהכל והוא מאוד חפץ שהאדם יקום מאוחר ויתחיל את כל היום 'על רגל שמאל'. ועל מנת להשיג את מטרתו, מגיע לעתים אף באצטלא דקדושה ומאחרו מלישון כביכול למען יוכל להמשיך לימודו או לעשות מעשים טובים בשעות מאוחרות.

אכן אם ידע את אשר לפניו, ישכיל להבין שזה לא 'סתם' עיכוב בשעת השינה, אלא 'מלחמת היצר' היא, יאזור כנבר חלציו להילחם מולו ויעזרהו ה' אף להצליח בכך כדי שבבוקר יוכל ה' להודיע שהוא מאלו "אשר לו".

בקר וידע ה' את אשר לו (ד, טו, טז) בתשוקת הלב של בני העליה מונח תמיד רצון לוודא האם אנו מהמובחרים השייכים באמת לה' ולעבודתו ולא סתם עובדים מן השפה ולחוץ או שעובדים לא בדיוק בדרך הנדרשת.

יש להליץ על הפסוק "בוקר וידע ה' את אשר לו". הקב"ה מודיע מי באמת מהשייכים אליו. מתי הוא מודיע זאת? "בוקר" – כשהאדם מתגבר ומשכים בבוקר בזריות, בזה נודע שהוא "אשר לו".

מין הגרש"ז אויערבאך התבטא פעם תחת אחד השיחים באוני תלמיד קרוב כי הוא בטוח בשכרו בעולם האמת על כל בוקר של השכמה בזמן, כיון שמכיר את עצמו שאף אם ילך לישון בחמש אחר הצהרים, עדיין יהיה לו קשה לקום בבוקר, כי בטבעו הוא מתקשה לקום בבוקר. ולכן ודאי לו שהוא מקבל שכר בשמים על כל קימה בכל בוקר. אכן כדי לקום בזמן, לא מספיק להתגבר על היצר בעת הקימה בבוקר. הגה"צ רבי גדליה אייזמן עורר שיש לקום מתוך 'עבדות', אך גם ללכת לישון מתוך 'עבדות' כיון שעבודת הקימה מתחילה כבר בלילה, וכבר בשעות הערב צריך להילחם ביצר וללכת לישון בעת שיוכל לקום.

בלשון פתיחת השלחן ערוך (אורח חיים א) "יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בורא שיהא הוא מעורר השחר", כתב הרמ"א (שם) "ובשכבו על משכבו ידע לפני מי הוא שוכב,

בתורת הנגלה ידוע כי כל מקום שמצטט המגן אברהם "הובא בכתבים", מונתו לכתבי האר"י, ובנסתר הרי לא קם כמותו אף בדורות שלפניו, השגות שקשה להאמין שילוד אשה זכה להן.

בפשוט ניתן לחשוב כי זכה בהשגותיו העצומות מתוך סיגופים קשים ומרים, טבילות בקרח ותעניות רצופות, בהן פשט מעצמו את כל הגשמיות, ובכך התעלה לגבהי מרומים. האר"י הקדוש עצמו ידע את מקור התעלותו וגילה לתלמידו הגדול רבי חיים ויטל (הובא במשנה ברורה תרס"ט, יא) כי זכה להעפיל לדרגתו מחמת השמחה הרבה שהיה שמו במצוות. כשהביא החי"א אדם (סח) דברי האר"י ציין שחייבים להזהר בזה כתנאי לקיום המצוות. הרי לנו כי הדרך היותר בטוחה להתעלות במסילת הישרים העולה בית ה' היא השמחה בקיום כל מצוה והתקדמות בעבודת ה'.

#מחשבה אחת של מוסר

ואכן גדולי הדורות ידעו להעריך אל נכון את גדולת העבודה, אפילו במשהו, ומחמת כן מרן הגראמ"מ שך אשר זכויות עצומות נזקפו לזכותו בדיון של מעלה, הן בשקידתו העצומה בתורה שהביאנו למסירת השיעורים לאלפים וחיבור ספרי 'אבי עזר' ולהעמדת רבנות התלמידים רבים בישיבת פוניב' והן בצביון העמדת הדת שהנחיל לדורות.

אותו גדול לא הסתפק בזה אלא ביקש שיוסיפו לו זכויות בעלותו לגנוי מרומים, ולאו דווקא זכויות ענקיות כבניית ישיבות ומקומות תורה חרשים שייקפו לזכותו, אלא ביקש בצוואתו: "אני מבקש מכל אלו התלמידים היודעים שקבלו תועלת ממני הן בתורה והן ביראת ה' והן במידות, שיעשו חסד עמדי וילמדו בעד עליו נשמותי אפילו משנה אחת או מחשבה אחת של מוסר והיה זה שכרי".

וכותב בביור שאת המעשים הקטנים הללו הוא מבקש בעד המסירות הגדולה שפעל למען תלמידיו "כי גם אני מסרתי את נפשי להצלחתכם בלימוד", ומתוך שמעריך את ההתעלות המרובה מכוח 'מחשבה של מוסר', מסיים את צוואתו הקדושה "ואם יהיה בידי לעשות ולהמליץ לטובתכם אעשה בלי נדר".

המשגיח הגאון רבי יחזקאל לוינשטיין סיפר שהסבא מסלבודקא בא בחלום לבנו בתוך השבעה וביקשו "שיק מיר פעקאלאך" = תשלחו לי חבילות, תשלחו לי לשמים עוד ועוד חבילות של דברים טובים. ולהאמור אף אם החבילות מורכבות ממועשים הנדמים לעיני בשר בקטנים, בכל זאת העומדים בעולם האמת המכירים בגודל כל מצוה ועוצמת כל התגברות, ששים בה ומצפים לה בכדי שימשיכו להתעלות במעלות קדושים וטהורים.

הלכה למעשה

עוגה, אך תוספת של גלידה לא מועילה כיון שאינה בגדר 'סעודה' (ציוני הלכה שם) ועל החתן לאכול שם כזית פת (כאמור לעיל).

אמירת 'דוי הסר' ללא מניין

אין מניין בשבע ברכות. האם אפשר להוסיף ברכה אחרת לכבוד החתן וכלה.

בפחות מעשרה כשלא מברכים שבע ברכות, אף לא מוסיפים בזמון 'דוי הסר'. אמנם אם רוצים יוסיפו 'נודה לשמך' (חכמת אדם קכ"ט, ז).

דוי הסר בראש חודש

האם אומרים בראש חודש 'דוי הסר'.

בשבת 'דוי הסר' נדון כתפילה ואומרים אף בראש חודש, ומה שיש טוענים שדינו כתחנון ובכל זמן שאין אומרים תחנון אין לאמרו אינו נכון, שהרי בכל שבעת ימי המשתה – גם אם אינו ר"ח – אין החתן והמתפללים במחיצתו אומרים תחנון (ציוני הלכה נישואין קס"ב).

סעודה שאינה נערכת לכבוד החתן

כשהחתן משתתף בסעודה שאינה נערכת לכבודו, כגון ברית או סעודה שלישית הנערכת מדי שבת בבית הכנסת, האם מברכים שבע ברכות.

אין מברכים שבע ברכות אלא דווקא בסעודה הנערכת לכבוד החתן, כדברי המאירי (סוכה כה, ב ד"ה חתן) "כל שלא נעשית בשביל החתן כגון סעודת מילה שהחתן קרוי לשם, אין אומרים שם אפילו שהשמחה במעונו". וכמבואר ברמ"א (אבן העזר ס"ב, ז) "אם אוכל עם בני ביתו אין מברכין".

אכן הורה רבינו זצלה"ה (ציוני הלכה – נישואין קכ"ט) שאם מוסיפים מאכל חשוב לכבודם מראים בזה שהיא סעודה הנערכת לכבוד שמחת החתן, כעין שכתב המשנה ברורה (ת"ט, ב) בענין שבת ראש חודש "עושים מאכל אחד יותר ממה שנוהגים בכל השבתות כדי שיהיה ניכר כבוד של ראש חודש". ומאכל חשוב הוא כגון קוגל או

**מוקד ההלכה
שע"י בית ההוראה**

0722-133-466

Beithorah.co.il

להנצחה בעלון באמצעות

בקופת בית הוראה הכללי ירושלים שע"י מכון ציוני הלכה

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

חקרי לב

משיעורי רבינו הגאון רבי חיים קלופט שליט"א

"בית המדרש נפש החיים"

גליון מס' 13

פרשת קרח תשפ"א

מסורת התורה

א. במדרש (יח"ד) דורש את הפסוק (במשל יח) "אח נפש מקרית עוז, ומדינים כבירה ארמון", שזה הולך על קרח, שפשע בתורה שהיא עוז, שנאמר "ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום". וצריך להבין מדוע מצא המדרש להגדיר את חטאו של קרח בזה שפשע בתורה, הלא לכאורה חטאו התבטא בענין המחלוקת (כמבואר הרבה בגמ' ובמדרשים).

והמשך הפסוק "ומדינים כבירה ארמון", והיינו שקרח עשה "מדינים" [מריבות], עם "בירה ארמון" - זה משה ואהרן, מבאר המדרש "מה הבריא אינו זו כך משה, שנאמר 'והבריא התיכון בתוך הקרשים מברין מן הקצה אל הקצה'. והיינו שמשא ואהרן היו כמו הבריא התיכון של המשכן, שהוא זה שהחזיק את כל קרשי המשכן, וגם כאן צ"ב מהו התואר המיוחד של משה רבינו שהוא ה"בריא", ומה בא ללמד.

גם צריך להתבונן חומר הפרשה שהיתה עם קרח, שנענשו בעונש כ"כ משונה, בכך שידור לגיהנום חיים כדאיתא בחז"ל (סנהדרין קי), וצריך להבין מה היה כאן הדבר הנורא שבשבילו היה צריך להפוך סדרי הטבע.

ב. ובאר הענין לפי מש"כ הרמב"ם בפ' המשנה על מס' אבות (פ"א מ"ג), שמביא הרמב"ם את דברי חז"ל שהיו לאנטיגונוס שתי תלמידים, צדוק ובייתוס, שכאשר שמעו את דברי רבם כפרו בשכר ונושנו ויצאו לתרבות רעה. ולכל אחד נתקבצו ובאו תלמידים, וכך נוצרו שתי הכיתות האחרות - הצדוקים והבייתוסים. [ואומר הרמב"ם שמהם נוצרה כת ה"קראים" שהיו בזמנו, שגם הם מאמינים כביכול רק בתורה שבכתב וכופרים בתורה שבע"פ].

מה הענין שלהם בסוג אמונה שכזו? אלא מבאר הרמב"ם, שאחרי שצדוק ובייתוס כפרו בתורה, הם רצו שיהיה להם עוד כאלו שאוחזים כמותם, [שאם יקבלו גיהנום, לפחות לא ישבו שם לבד...]. וכיון שלא הצליחו לקבץ אנשים סביב אמונתם, משום שאף אחד מישראל לא רצה להיות כופר, ולכן החליטו הצדוקים לערב באמונתם קצת מן האמת. והחליטו שהם מאמינים רק בתורה שבכתב ולא בדברי חז"ל, וזה היה כסות עיניים להמון. משום שברגע שאין את תורה שבע"פ מפי חכמי הדור ממילא לא יתן יפטר לעצמו את דברי התורה כפי רצונו וחשקו.

וזה היה הקלקול הגדול של הכתות האלו, שהלכו נגד קבלת התורה, שזה יסוד כל התורה והמוצות הקבלת התורה שבעל דור. וכמו שפותחת מסכת אבות: משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו'. וכך ממתינת תורה עד אלינו יש כל הזמן קבלה ומסירה מדור לדור, וזהו קיום אומתינו, שכלי זה היינו נפרדים, ורק מסורת התורה היא המאחדת בינותינו.

וע"י המסורת ניצלים מכל ה"חכמים בעיניהם" שיבואו לפרש את התורה כפי דעתם, שהרי כל ענין המסורת בא לומר שיש תורה מסיני שנתנה הקב"ה למשה, ומשה פרשה לכלל ישראל ומאז נמשכת המסורת בלי הפסק.

וגם משה, הטעם שזכה דוקא הוא לקבל את התורה, מבאר ה"רוח חיים" (בריש פ"א) שזה היה מחמת ענותנותו שהיה "עניו מכל האדם" ע"ש, שלא מחשיב את עצמו אלא ככלי המעביר את התורה לישראל.

ג. ובזה נגיע לענין קרח, שבעצם קרח היה ה"קרא" הראשון. שטען - "כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה'", ומדוע תנשנו על קהל ה'", הכפירה של קרח היתה במסירת התורה ע"י משה רבינו. הוא טען שכולם קבלו את התורה, וממילא כל אחד יכול לפרשה כפי דעתו, ומדוע צריכים להיות כפופים למה שמשא אומר.

ובמדרש (יח"ח) כתוב שאמר משה רבינו לקרן והמאית חמישים ראשי סנהדרות, "בדרכי הגוים יש נימוסין הרבה וכומריין הרבה, כולן מתקבצין בבית אחד, אבל אנו אין לנו אלא ה' אחד ותורה אחת ומשפט אחד ומבוא אחד וכ"ג אחד" וכו', וזהו מה שאומר הרמב"ם בתוך דבריו "לפי שזאת האמונה הרעה תפריד הנבוצים, כ"ש שלא תקבץ הנפרדים", והיינו שכאשר יש לכל אחד דעת שונה מהשני, ממילא הוא מפרש את התורה כפי דעתו שלו, וממילא כל אחד נפרד לעצמו.

וממילא נבין שקרח הגיע לזה דוקא מרום מדרגתו, שברום המדרגה יכול להיות טמון השורש של ה"חכם בעיניו" שבטו שובין הכל, ולא צריך לקבל מאף אחד, והרבה מישראל נטו להאמין לדבריו אלו, וממילא לא מיהו בו בשעה שביזה את משה רבינו. ולכן ביקש משה שתהיה לקרח מיתה מיוחדת, כדי שכולם יראו שנענש על דבריו אלו ויחזרו מנוטעים [ולכן כתוב שכל ישראל נטו לקולם כי אמרו פן תבלענו הארץ, שהבינו שגם הם בסכנה על זה ששתקו על דבריו].

ובזה מובן הפליאה הגדולה, איך יתכן שקרח אמר למשה "דברים אלו לא נצטוו עליהן ומלכך אתה בודאן" (כדא' במדרש), וכי קרח לא היה במתן תורה? וכי לא ראה שמשא רבינו הוא בחיר ה'?! אלא דאדברה, דווקא מחמת שקרח ועדתו באו והתחילו להעריך ולמדוד את דרגתו של משה רבינו, דווקא ע"י כך נצטמצם ערכו בעיניהם, שזה הביא אותם להסתכל על משה רבינו במבט של "אישיות עצמית", שחשבו שמתוך גדלותו העצומה של משה רבינו זה הביאו לבדות דברים מליבו.

וזהו מה שכתב במדרש, שבלועי קרח צועקין בגיהנום: 'משה ותורתו אמת', לכאן זה כפילות, שאם משה אמת בודאן גם תורתו אמת, אלא שביניהם הגיעו להכרה הברורה כנגד טעותם, ולכן שם הם צועקים שלא רק משה אמת, אלא תורתו ג"כ אינה מליבו אלא מן השמים.

וזה הלימוד שצריך ללמוד בפרשה, על צורת ההסתכלות בלימוד התורה, שלא כל אחד ירגיש שהוא החכם שיכול לפרש כפי מה שמתחשק לו, אלא יש לנו מסורת בכל דבר ודבר איך צריך להיות.

ד. והנה מצד שני, ידועים דברי הגמ' בב"מ סוף פרק הזהב (נט): "עמד ר' יהושע של רגליו ואמר: לא בשמים היא", וכדפי' ר' ירמיה שם "שכבר נתנה תורה מזה סיני אין אנו משגיחין בבת קול, וכו'". והיינו שהתורה ניתנה לכלל ישראל כדי שיתעמקו בהבנתה ויפלטו בה ויוסיפו לקח כפי שכלם והבנתם.

וכמו שמפרש הרא"ש בנדרים (סב). ענין ה"לשמה" שבתורה, ומביא ה"נפש החיים" בש"ד (פג), "כל דיבורך ומשאך בדברי תורה יהיה לשם התורה, כגון לידע ולהסיף לקח ופלוט" וכו'. שהתפקיד שלנו לא רק להכניס לתוכנו את כל המידע שכתוב בתורה, אלא "להוסיף לקח ופלוט", להגיע לחלקינו האישי בתורה, ע"י שעמלים הרבה בתורה, וע"י משא ומתן של תורה, קושיות ותירוצים, בכך זוכים להגיע לחלק שלנו בתורה.

וזהו ג"כ מה שכותב רב שירא נאון במכתב על בנו רב האי גאון: "גם האי בחורינו, שוקד ללמוד ולשים בפינם, ואשר לא ידע לשאול ילמדוהו דרך הקושיא, ויחבר את הדרך בעיניו". משום שרק ע"י קושיות אפשר להגיע לעומק הפשט.

לפעמים חושבים שבעצם כל הסוגיא צריכה להיות ברורה ופשוטה, ממילא אם פתאום נתקלים באיזה קושיא, מיד "מחביאים" אותה, ודוחקים אותה לצד... וחושבים שעכשיו הסוגיא ברורה... אבל צריך לדעת שאסור לפחד מקושיא. אדרבה זה גופא מצוות ת"ת, וזו הדרך להגיע להבנה אמיתית בתורה.

ואי"כ כשיגמשים לסוגיא ומתעוררת קושיא, צריך להתעורר ההרגשה של החיות בתורה, הנה עכשיו מגיע החלק שלי בתורה. כי כל זמן שקוראים סתם את הגמ' אז עדין אין החלק העצמי בתורה, אבל ברגע שמתעוררת הקושיא, אז זה יקרא שהחלק שלי בתורה נחלם.

וכך היה אומר אממ"ר הגאון זצ"ל, שרבינו חיים ויטאל שאל את הראי"ה איך זכה לחכמה העצומה הזו. אמר לו הראי"ה: שזה בא לו מחמת שנתניע הרבה בתורה, ומתאר רח"ו איך שהראי"ה כשהיה בא לביהמ"ד, היה מקשה כ"כ בכח וחוזק עד שהיה מתמלא זיעה רבה. וכששאלו רח"ו למה לו כל זה, אמר לו הראי"ה: כדי לשבר את הקליפה.

והנה בודאי שאמר מה דבר עמוק. אמנם בהשגתנו נראה שהביאור הוא, שכמו למשל באגוז כדי להגיע לפרי א"א בלי שישבור הקליפה שעוטפת את הגרעין שהוא בעצם החלק שבפרי שהוא הראוי למאכל, ואילו שאר הפרי שעוטף את הגרעין אינו ראוי למאכל כלל. ויוצא א"כ שהגרעין שהוא עיקר הפרי, עוטף ומחבא בכמה שכבות של פרי שאינו ראוי למאכל כלל...

וכך גם בלימוד התורה, אם לומדים תורה בשטחיות, אז זה כמו שאוכלים את הקליפות, שזה לא טעים, משום שאינם רואים למאכל, וכך גם מי שלומד בשטחיות חסר לו כל הגישמאק בלימוד. אמנם מי שמשבר את הקליפות וחודר לתוכי הפרי ומגיע עד לגרעין, הוא זה שיכול להתענג על הטעם הענוג. ולכן רק ע"י שמקשים בכח, חודרים יותר ויותר לעומק הפשט, ורק אז אפשר להתענג על פשט בסוגיא. אבל בלי זה, הפשט עדין מכוסה.

וידוע שלכל אחד מישראל יש חלק פרטי בתורה, וכמו שאנו אומרים "ותן חלקנו בתורתך". וכמסופר על הגאון ר' יצחק קאנפאנטון זצ"ל בעל "דרכי הגמרא" שהיה מגאונים וגדולי ספרד קודם הגירוש, והיה לו ישיבה גדולה בספרד שיצאו ממנה אח"כ גדולי הדור. פעם אחת אמר ר' יצחק לתלמיד אחד, שהוא אח"כ שלכל אחד מהתלמידים יש את החלק שלו בתורה. כי הנה הוא שאלה היום שאלה אחת ויאמר לתלמידים שלמחרת יענו על השאלה, וכל אחד מהם יענה תשובה אחרת, ור' יצחק אמר לאותו תלמיד מה יענה כל אחד.

וכך הוה, שלמחרת ענו התלמידים כל אחד תשובה אחרת וכל אחד אמר בדיוק כמו שר' יצחק כיון. וזה בא לו מחמת שהיה כ"כ קשור בתלמידיו עד שידע מהלך המחשבה של כל אחד ואחד.

אבל אנו למדים מזה איך שבאמת לכל אחד יש את החלק שלו בתורה שעליו הוא צריך לעמול. ולכן צריך כל אחד להוציא את החלק שלו לפועל משום שזה עיקר נתינת התורה לישראל כדי שיתניעו על הבנתה ויוסיפו לקח ופלוט, והיינו חלק החידוש שבתורה שהוא בירור הענין לאשורו בסברות ופשוטות.

הראש ישיבה ר' דוד זצ"ל אמר לנו פעם: מדאף אוועק שטייל א בחור און זאגן זאג. [צריך להעמיד את הבחור ולומר לו: תגיד] ובזה לימד אותנו שצריך לכוונות להגיע העצמיים בלימוד. לחפש מה "אני" אומר בסוגיא. לא רק לצטט ראשונים ואחרונים, אלא שתהיה ההבנה העצמית בסוגיא, לחפש איך אני מבין בסוגיא, והאם הסוגיא ברורה לפי הבנתי.

אבל לכאורה מהדרך זו יכול לצאת מכשול. שהאדם ידמה בעצמו שכיון שהכל צריך לבא לפי הבנתו, א"כ הוא לא צריך לשמוע לאף אחד אלא יעשה הכל לפי הבנתו?

ה. לכן צריך לתפוס שתי הדרכים. גם דרך הקבלה והמסורת וגם דרך ההבנה העצמית והחידוש. וכמו שמבאר הגאון במשלי (ה, טו) עה"פ "שתה מים מבזקב ונוזלים מתוך באר". שתה מים מבזקב - היינו כשמקבץ מים ממקום אחר, שלומד מאחרים. ונוזלים מתוך באר - כשאתה לומד לבדך תחדש בדברים, והוא כמעין נובע. עכ"ל. ור"ל, דובר ראשון צריך שתהיה בחינת "בור", שאין לו מים עצמיים, אלא הוא רק כלי קיבול למים שנאספים לתוכו. כך בתחילה צריך רק לקבל תורה מרבתי. ורק אח"כ צריך שיבא החלק העצמי שלו בתורה שהיא בחינת "באר" שנובעת והולכת מאליה.

זאת אומרת שידע ע"י שהאדם צריך לפתח את החלק העצמי שלו בלימוד, מ"מ הכל צריך להיות מושגת מן היסודות שקיבלנו מרביתנו עד משה רבינו, ולא לנטות מהם ימין ושמאל. ורק אז זה "תורת אמת" שמגיעה אלינו ע"י "משה אמת", שקיבלה מפי הגבורה.

ולכן צריך לאחוז בשתי הדרכים. שגם כשבונים ומחדשים, שיהיה הכל בתוך המבצר. וחו"ל לא לפרוץ את הבריח שהוא "המסורת", שהיא ורק היא השומרת על התורה ועל כלל ישראל. וככל שנובה חיילים לתורה כך תישמר ותימשך המסורת. [משום כך חשוב במיוחד הלימוד בחבורה שע"י מתבררים ומתלבנים הדברים יותר מהלימוד העצמי. ואז יכול לכוין יותר אל האמת].

- - - נערך מכתבי תלמידים - - -

גליון זה הוקדש לע"י הרב יצחק בן הרב שלמה זיל, נלב"ש כ"ח טיון

לתרומות ולהנצחה להפצת הגליון: נדרים פלוס < חיפוש מוסד > ישיבת קהלות יעקב < קטגוריות > "עלון חקרי לב"

או להשאיר הודעה ב"ק בית המדרש נפש החיים" במספר: 077-26-111-78, או במייל: k6880427@gmail.com

לפניות, הערות והארות בכל נושא הגליון, וכן למסירת דברי תורה בכל נושא מרבינו שליט"א, ניתן ליצור קשר באופנים הנ"ל.

- כל שיעורי רבינו שליט"א ב"ק בית המדרש נפש החיים": 077-26-111-78 -

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס' 24

שאו עיניכם וראו – מי ברא אלה?

סיון תשפ"א

אמו! ולחדד את התשובה, שיש בורא לעולם, והבורא הוא שיצר את היופי המרהיב הזה!

כמו כן, כאשר נתבונן ביופיו של הפרחים, גם שם נמצא מלאכת מחשבת ומדוקדקת עד דק, בסגנוניות, בנוי ובטעם. שאו עיניכם והביטו, מי ברא אלה, מי הינדס את המחזה הזה.

ריח הצמחים וטעם המאכלים – מי ברא אלה?

ובפרחים והצמחים, מלבד היופי שלהם, עוד דבר נפלא יש בהם, והוא הריח הטוב. הלא יודעים אנו כי כמה וכמה מיני בשמים יש בפרחים ובצמחים הללו, כגון עלי הנענע, מנטה, לואיזה וכיוצא באלו, אשר כולם התברכו בריח טוב, ורבים נאותים מהם. ואף נוכחתי לראות כאשר נהג תלמיד אחד להביא לי לואיזה טרייה מפעם לפעם, והייתי פותח אותה על גבי השולחן היה ריחה חזק ומתפשט בכל החדר, וריחה נעים וערב במיוחד.

והנה לכל סוג וסוג מהעלים הללו ודומיהם יש ריח אחר, לכל אחד מהם את הריח המיוחד לו. הבורא עולם רצה שיהיו בני האדם נהנים מן העלים הללו, על כן הינדס לכל עלה ועלה את הריח שלו, באופן מדויק שם בו את המרכיבים במינון הנכון כדי שיביאו יחד את התוצאה המושלמת שאנו מקבלים על מגש של זהב.

וכן הטעם הטוב שיש במאכלים, לכל פרי את הטעם שלו, לתפוז יש טעם אחד, לתפוח אחר, יש טעם מתוק ויש חריף, יש מהפירות שטעמם חזק ויש שטעמם עדין, וכן הלאה. מי הוא זה אשר הכין לפנינו את הארוחה המושלמת שיוכלו כל בני האדם ליהנות מכל הפירות הללו? וכיצד זה שכל פרי ופרי מביא טעם שונה מחברו, אין זה אלא שהבורא ית' רצה להנות את בני האדם בפירות והירקות הללו, והכין אותם עם כל מרכיביהם בצורה מדויקת שיביאו את הטעם הטוב הזה.

והנה מחובתנו 'לחיות' את ההרגשה הזו ולהפנים אותה, שנבין כי כל המאכלים שאנו אוכלים אין טעם בא להם מאליהם, ואין טעמו של התפוז ערב לחיך מחמת שיש בו כוח כל שהוא הנותן את הטעם, אלא הבורא ית' הוא שנתן לכל פרי ופרי את הטעם המיוחד שלו, בכדי שיהיה ערב לחיכו. וכפי שהיה בדור המדבר, כאשר אכלו בני ישראל את המן והרגישו בו את כל הטעמים שבעולם, ובדיוק את הטעם שחפצו להרגיש הרגישו בו במן. נתבונן כיצד הרגישו בני ישראל באותו זמן, נטל היהודי את חתיכת המן בידו וחשב במוחו של מאכל פלוני והנה לפתע הפך המן להיות בטעם הזה, מה מרגיש אותו יהודי, הלא הוא מבין שהבורא ית' שידע את מה שבלבו הוא שהכניס למן את הטעם הזה במיוחד עבורו, בכדי שיהיה לו את הטעם שהוא חפץ בו¹. וכן צריך האדם להרגיש בכל מאכל ומאכל שהוא מכניס לפיו, שהבורא ית' הוא שנתן את הטעם הטוב הזה

יופיה והדרה של הבריאה

הפסוק מלמד אותנו על חובתנו לשוחח ולדבר בנפלאותיו ית', כיצד ברא את עולמו בחכמה ובתבונה, כנאמר: "שירו לו זמרו לו שיחו בכל נפלאותיו" (תהילים קה, ב), היינו שעל ידי שיחו בכל נפלאותיו נגיע לידי שירו לו זמרו לו נוקצת יש להעיר מה טעם לא שינה הסדר לומר תחילה שיחו בכל נפלאותיו, שהרי כך היא המידה שלאחר זה מגיעים לשירה וזמרה.

ובזכרוננו עדיין חקוק המחזה אשר ראיתי לפני למעלה מעשרים שנה, עת שהיתי בנופש עם משפחתי בעיר הקודש ירושלים. באחד מימי הנופש, יצאנו כל בני המשפחה עם הילדים לטיול בגן החיות בעיר. כאשר הגענו לשם הלכו מיד כל הילדים לראות את פעלולי הקופים והפילים, ואילו אני נשאבתי אל הכלוב של התוכים, שם התרוצצו העופות הססגוניים הללו, ומראם מרשים ביותר. התבוננתי וראיתי כיצד כל תוכי ותוכי מהונדס בצבעיו במלאכת מחשבת, כל נוצה וצבעה הייחודי משלימים הרמוניה שלמה של צבעוניות וחיוניות, משל עמל איש אחד להניח הנוצות הללו על גופו של התוכי אחת לאחת, וקבע בסרטוט מדויק כל צבע היכן יעמוד, הנוצות בצבע פלוני יכסו את אזור הראש, ולאחר מכן ישתנה לצבע אלמוני, וכן הלאה.

מי עשה אלה, אמרתי לעצמי. כיצד מאליהם עלו הנוצות הללו באופן מרשים כל כך? וכי בינה יש בהן לסדר עצמן בצורה זו?

זאת ועוד, התוכי הלא הוא מין עוף, ואינו מוליד כיוצא בו אלא מטיל ביצה ודוגר עליה, ומן הביצה בוקע האפרוח. וכאשר יוצא האפרוח מן הביצה, אין עליו אף לא נוצה אחת, כולו רק עור גידים ועצמות, ולאחר זמן כאשר מתפתח וגדל, מתווספות הנוצות על גופו הצנום. מכל נקודה בעור יוצאת נוצה בצבע אחר, כאן אדום ולצידה סגול, תחתיה כחול ומעליה צהוב, וכיוצא ב. הווי אומר, שכבר כאשר יוצא האפרוח הטביע הקב"ה בעורו חלקיקי צבע, ובכל נקודה ונקודה הטביע צבע אחר, אשר גורם לנוצות היוצאות ממנו להיות צבועות בצבען, מה שיוצר בסופו של דבר מראה מרהיב ביופיו.

אמרו נא לי, וכי אין צורך בעבודת מהנדס מאומצת בכדי ליצור כדבר הזה? להטביע נקודות קטנטנות של צבע שיגרמו לנוצות ליצור את המחזה המופלא של התוכי בסופו של דבר. אלא שבורא העולם, המהנדס הגדול, אשר הינדס את העולם בנוי בחן ובחסד, והוא שיצר וצייר את התוכי הלו. "אין צור כאלוקינו – אין צייר כאלוקינו" (ברכות י, א). וכל העולם כולו מלא ביצירותיו המופלאות של בורא עולם, אלא שאני מדבר מהדברים הקטנים שראיתי בעיני, ומוכרחים אנו להפעיל את מוחנו להתבונן בזה, להעמיד את השאלה – כיצד נוצר הדבר הזה, וכי מעצמו יצא כן מבטן

¹ נקודה נוספת שיש להתעורר מהנס המופלא שהיה במן, שראו ישראל בחוש כיצד הבורא ית' יודע כל מעשי בני אדם וכל מחשבותיהם בכל רגע ורגע, שהנה מיד כאשר העלה האדם

בפרי, והוא הינדס בחכמה ובתבונה את כל מרכיבי הפרי בצורה כזו שיביאו את הטעם הזה.

ולא זו בלבד שהכין לנו הבורא פירות ערבים לחיך, אלא עוד צבעים בצבעים צבעוניים ומושכים, כל פרי בצבעו המיוחד לו. וזהו מה שאנו מברכים ואומרים 'בחן', שהוא ית' זן את העולם עם הרבה חן במאכלים [וזוכר אני הדו-שיח שהייתי מקיים עם סבתי ע"ה, אשת סבי רבי ברוך זצ"ל, שאמרתי לה על הפירות, ראי איזה פירות טובים יש לנו, דבש יוצא מן האדמה, והיתה היא עונה ואומרת 'הבט אף אל יופיים של הפירות, כיצד מפוסלים הם כל אחד בכשרון ודעת, פלחים פלחים מוגשים לפנינו לאכול'. וכך צריך האדם לחיות עם התבוננות במעשי ה' ונפלאותיו].

כמו כן ניתן לראות את חכמת הבורא בקולו של האדם, לכל אחד יש קול שונה מחברו, לאחד קולו עבה ולחברו דק, וכיוצא בזה, והלוא לכל שינוי כזה יש סיבה, מיתרי הקול בנויים אצל כל אחד בצורה אחרת. ומי הוא זה אשר ידע להניח כל מיתר ומיתר במיקומו המדויק, בעוביו הרצוי וכו', להביא את התוצאה הזו? עלינו להתבונן בזה! ולראות בכך את חכמת ה'.

זכורני לפני שנים רבות כאשר למדתי בישיבת פוניבז', נהגו שם לעשות מסיבת חנוכה בחדר האוכל של הישיבה. באחת השנים, למד בישיבה בחור מאנגליה בשם פסח סגל, שניחון בקול חזק והיה יודע לסלסל בקולו בקטעי חזנות יפים, ובקשו ממנו במהלך המסיבה שינעים בקולו ויתחזן, והוא הסכים לבקשה. לאחר שסיים את ה'קטע', ניתר וקפץ מו"ר המשגיח ר' יחזקאל זצ"ל ממקומו, פנה אל בני הישיבה ואמר: אתם רואים כאן את הבורא עולם? התבוננו! כיצד יש לו קול יפה כל כך? האם אין זה יד ה' שסידר לו את המיתרים בגרונו בצורה כזו שתביא לקול נעים ומיוחד כפי ששמענו זה עתה?

עד עתה חקוק בזכרוני המעמד הזה, כיצד התפעל המשגיח וקרא לכולנו להתפעל בעקבותיו, להתבונן ולראות 'אמונה' בכל דבר ודבר בבריאה.

וידוע מה שכתב הרמב"ם (פ"ב מהל' יסודי התורה ה"ב), כיצד היא הדרך להגיע לאהבת ה' – **"בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים, ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאהב תאוה גדולה לידע השם הגדול, כמו שאמר דוד 'צמאה נפשי לאלוקים לק-ל חי'"**, עכ"ל.

וכאשר נעמיד נגד עינינו את הציור המוחשי הזה, נראה כי הבורא ית' הוא **המהנדס הגדול ביותר של הבריאה**, אשר הינדס בחכמה ובתבונה כל חלקיק בבריאה באופן המעולה ביותר. והלוא לא היה לו דוגמא לפני זה אשר יוכל להעתיק ממנה... כדרכם של המהנדסים בימינו אשר כל אחד מתבסס על תוכניות קודמיו, ואילו הבורא ית' יצר הכל מחדש ומעצמו [ואל תאמר שהלוא אמרו חז"ל: אסתכל באורייתא וברא עלמא, הרי שגם הבורא כביכול ברא את הבריאה לפי מה שראה בתורה. אין בזה ממש, שהלוא התורה הקדושה בעצמה אף היא בריאה של הקב"ה, נמצא כי בורא העולם הכין ופעל בעצמו, והוא המהנדס הגדול של כל היופי שאנו רואים נגד עינינו בעולם].

התבוננות בחסדי ה'

מידי דברנו בחסד ה' ית' עלינו, עולה בזכרוני מה שראיתי כאשר הייתי בנופש בעיר טבריה, שהייתי שם מספר ימים, בהם התפללתי בבוקר במנין מוקדם של יהודים העמלים לפרנסתם, ולאחר מכן ירדתי אל הכינרת לשאוף את אווירה הצח. כאשר ישבתי על גדות הכינרת, ראיתי דייגים רבים שנכנסים פנימה עם סירת דייגים קטנה, ולאחר זמן מה יוצאים ובידיהם שלל רב של דגים שהעלו בחכתם. משם היו ממשיכים לארוז אותם ולשווק אותם למכירה.

נגשתי לאחד מהם, בקשתיו לקבץ גם את שאר הדייגים, ואמרתי להם: הנה מלאכתכם היא בענף החקלאות, ובענף זה יש עוד תחומים רבים, כגון עבודת הארץ, והם אלו שעמלים לחרוש ולזרוע ולהוציא תבואה לשוק. נתבונן ונראה כמה עמל ויזע צריכים הם להשקיע עד שמגיעים אל התוצר הסופי. ראשית, צריכים הם לרכוש מקום גדול לזרוע בו את התבואה, וזה עולה הון רב. כמו כן עליהם לקנות זרעים לזרוע באדמה, ואין זה דבר של מה בכך, כי בכמות שהם צריכים [אשר יכולה להגיע אף לכדי עשרת אלפים קילו] מדובר בסכום בלתי מבוטל, ולאחר מכן עוד עבודה רבה לפנייהם, לחרוש, לזרוע ולהשקות, ובכל אותו הזמן מעמידים שומרים מפני הגנבים מבני ישמעאל שעלולים לפרוץ למקום וליטול כל שיעלה בידם, ושומרים אלו גם הם עולים הון רב. וגם לאחר שסוף-סוף צמחה התבואה, עדיין מוטלת על כתפיהם עבודה רבה לקצור את הכל, לארוז וכו' עד שמגיעה התבואה לחנויות.

כמו כן אלו שמגדלים עופות, גם להם יש הוצאות מרובות בדרך אל הפרנסה, ראשית השטח, הם צריכים לרכוש או לשכור שטח גדול לגדל בו או העופות. ולאחר מכן לרכוש גוזלות, ואת הגוזלות האלו צריך להאכיל, וממילא עליהם לקנות את האוכל שלהם, שגם זה עלותו גבוהה. ומיד עליהם להעמיד שומרים מפני מזיקי הגוזלות, הלוא הם הנימיות, שבאים וטורפים למאכלם את הגוזלות האלו, והשומרים מפניהם הם הכלבים שמעמידים אותם על יד הלול. וכאשר גדלים הגוזלות, כבר אין די בכלבים כי מעתה כבר גם הגנבים מוצאים ענין בתרגוליהם הללו, ומוכרח הוא הבעלים להעמיד שומר שלא יתן למשחית להיכנס אל רשותו. וכל זה עולה לו כסף רב, שהוא מוכרח להוציא מכיסו ולטרוח עבורו, עד שמגיע לשלב הסופי שמוכר את העופות או הביצים.

אך אתם, סיימתי ואמרתי לקבוצת הדייגים, אין אתם משלמים על שטח, כי הדגים גדלים בים. אין אתם משלמים על שמירה, ואין אתם משלמים על מאכלם של הדגים, ואין אתם צריכים לשלם אף על הדגים בעצמם. אלא באים אל תוך הים וזוכים מן ההפקר בכל זה. האם התבוננתם פעם מי גידל עבורכם את הדגים האלו? מי האכיל אותם עד עתה בכדי שיהיה לכם מה למכור? מי שמר עליהם מפני הטורפים שבים? הלוא ה' ית' במיוחד הזמין לכם את כל זה בכדי שתוכלו לדוג אותם ולהתפרנס מהם, מוכרחים אתם להכיר בטובה הזו ולהודות לו ית' על כך!

נלמד מכך את חובתנו להתבונן במעשי ה', לראות בחוש כיצד הוא מכין עבורנו כל צרכינו על הצד הטוב ביותר, וכל מה שאנו רואים אל מול עינינו אינו טבע הקורה מאליו חלילה, אלא הבורא מסובב כל הסיבות מביא הכל ועושה הכל, שהוא לבדו עשה עושה ויעשה לכל המעשים.

הוצאות הגיליון מרובות
לתרומות נא ליצור קשר
בטל' 054-8520936

ניתן להאזין לשיעורים ושיחות ממורינו הרב שליט"א במערכת "קול יהודי מרוקו" 0747962335 שלוחה 2-2-2 שמעו ותחי נפשכם

הדברים נכתבו עפ"י הכנת הכותב מתוך שיחה הנמסרת מידי מוצ"ש בבית הרב בשעה 21.30 לקבלת הגיליון במייל מידי שבוע, ניתן לשלוח בקשה לכתובת מייל: m0548468875@gmail.com

הגיליון זקוק לתרומותיכם - ניתן להקדיש ולהנציח, לעילוי נשמת ולברכה

רבנו הגר"פ ברמן שליט"א ככלות השבעה להבה"ח משה בן שלום עם שאר הנספים באסון מירון אייר ה'תשפ"א

נאמר לקו קול מבי מדרשא

חובתינו בשעה זו

אנחנו נמצאים בסיום שבעת ימי האבל של כל כלל ישראל, כולם מרגישים וכל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה' [ויקרא י, ו], ומלבד זה יש גם אבל יחיד של כל אחד ואחד, ועל כל אחד ואחד, כמו שכתוב בפסוק [ירמיהו ו, כו] אבל יחיד עשי לך, לקח לנו כמה ימים של שיעור עיכול על המאורע הזה שקרה, כל אחד בדרך שלו ה' צריך זמן לעכל את זה, ולהכיל את עצם הדבר הנורא הזה שקרה.

וכעת מגיעים לשלב של והחי יתן אל לבו [קהלת ז, ב], וכל אחד מחפש לדעת מה ה' אלקינו שואל מעמנו, אין לנו נביא ואין איתנו יודע עד מה [תהלים עד, ט], מה תפקידנו לעשות כשאיננו יודעים מה, את החלק של לומר שבחים ודברי הספד על הנפטרים, אי אפשר לקיים כעת, מדינת דמתני' שאין מעוררים על המת שלושים יום קודם לחג [מז"ק ח.], ואנו נמצאים סמוך לחג השבועות, ולכן לא ניכנס להספדים.

אבל יש ענין של אחד מבני החבורה שמת תדאג כל החבורה כולה, הבחור משה בן שלום תלמיד ישיבתנו הק', מהמצויינים הגדולים אצלינו בלימוד, בגמ' בשבת קו. אי' אחד מבני חבורה שמת תדאג כל החבורה כולה, אמרי לה דמת גדול, מצויין גדול בלדעת ולהבין ללמוד, מצויין בידיעות, מצויין גדול בשקידה, מצויין בבין אדם לחבירו, מיוחד מיוחד בשמחה הפנימית שלו, בהארת פנים לשני, לשמח את הבריות, מיוחד ביניקת בית אבותיו, לפי ראות עינינו המידת הדין שפגעה בו זה בחינה של אם לעושי רצונו כך לעובדי רצונו על אחת כמה וכמה [יעו"ב ב"ר סה, כב], וממילא אנחנו צריכים להתעורר ולחפש במה צריכים להתעורר.

החובה של להתעורר מחמת מה שקרה היא גם חובה אישית שיש לנו כלפיו, הפסוק [ירמיהו ב, ל] אומר לשוא הכיתי את בניכם מוסר לא לקחו, מבואר בזה שאם ניקח מוסר זה לא יהי' לשוא, אדרבה על ידי שאנחנו כולנו ניקח מוסר הזיכוי הרבים שיהי' מכח זה, גורם שהוא הספיק בשעה קלה לזכות את הרבים כל כך, מה שהוא לא הי' מספיק בשבעים שנה, אז הוא הרויח מזה, זה השתלם לו, הוא קיבל כל כך הרבה זכויות יותר מאשר אם הוא הי' חי את כל השנים שלו.

אבל מצד שני זה תלוי בנו, אם לא ניקח את המוסר, זה יהי' חלילה לשוא, ואז זה דבר נורא, שהוא נפטר בקיצור ימים ושנים, והוא הי' יכול להיות כזה תלמיד חכם גדול, זה החיוב שלנו, של והחי יתן אל לבו.

יעור משנתו

ברמב"ם [פי"ג מהל' אבל הי"ב] כתוב:

כל מי שאינו מתאבל כמו שצו חכמים הרי זה אכזרי, אלא יפחד וידאג ויפשפש במעשיו ויחזור בתשובה, ואחד מבני חבורה שמת תדאג כל החבורה כולה, כל שלשה ימים הראשונים, יראה את עצמו כאילו חרב מונחת לו על צוארו, ומשלשה ועד שבעה מונחת בקרן זוית, מכאן ואילך עוברת כנגדו בשוק, כל זה להכין עצמו ויחזור ויעור משנתו, והרי הוא אומר הכיתה אותם ולא חלו מכלל שצריך להקיץ ולחול;

אז הרמב"ם מגדיר את התפקיד שלנו את החובה שלנו, 'להתעורר מהשינה', הדברים שהם פשוטים מובנים וברורים לכל אדם גם בלי שקורה כזה דבר, רק שהבן אדם ישן, ומתוך השינה התמידית שאדם ישן גם כשהוא ער, השינה של ההרגל של חוסר המחשבה, מונעת ממנו לחיות את החיים, בדברים שכל מי שהוא אדם והוא ערני מרגיש אותם, צריכים להפסיק לישון ולחזור להיות עירניים.

מצב האדם הוא הטבה מתחדשת של הבורא עולם

נדבר במבט של תביעה של בני תורה, במה אנחנו ישנים, ולא נותנים את לבנו לדברים שצריכים להיות עירניים אליהם, במבט השטחי של הבן אדם כל מה שטוב לכולנו זה הנורמלי, זה מובן מאלינו, כל אחד מאיתנו שחי הוא מרגיש זה מובן מאלינו, זה המצב הנורמלי, ולהיפך כשקורה רח"ל משהו, כשקורה אסון, זה לא בסדר, קרה כאן משהו לא תקין, לא טוב, ואז מתעוררים ורוצים לחזק את מידת האמונה, את הידיעה של כל מה דעביד רחמנא לטב עביד [ברכות ס:], כדי להכיל את זה.

ושמעתי ממו"ר מרן הגר"ש רוזובסקי זצ"ל שהמליץ על זה את הפסוק [תהלים לו, ז] צדקתך כהררי אל משפטיך תהום רבה, כשיש צדקה זה כל כך מובן מאליו, כמו הרים ברור לנו שזה ככה, כהררי אל, אבל כשיש משפט זה כתהום רבה, מכוסה מאיתנו איך זה יכול לקרוא, אבל זו לא האמת, האמת והמבט שצריך להסתכל זה שהחידוש זה הטוב, ואדרבה המצב של האדם מצד מה שראוי לו, הוא בלי השפעה תמידית של הקב"ה, בלי חסדים, בלי הטבה, וממילא המצב הוא שהאדם מזומן בכל רגע שיקרו לו דברים, וכל מיני מאורעות שונים, ואדרבה כל מה שיש לנו זהו הטבה מיוחדת מהקב"ה, כשבן אדם ער כך צריך להיות המבט שלו.

כתוב בפסוק [תהלים קנ"ו] כל הנשמה תהלל י-ה, וחז"ל אומרים [ב"ר יד, ט] על כל נשימה ונשימה תהלל י-ה, הדבר הזה אנחנו אומרים אותו ג' פעמים ביום:

נודה לך ונספר תהילתך על חיינו המסורים בידיך על נשמותינו הפקודות לך ועל ניסידך שבכל יום עמנו;
כל רגע של חיים זה הטבה, כל נשימה היא חסד מיוחד, הקב"ה מיטיב כל הזמן, המשפט הנורא שהי' כעת זה שנלקח החסד הזה של כל נשימה ונשימה מהיקרים שנשפו ל"ע, הנשימה נלקחה מהם, וזה צריך להזכיר לנו שנשימה זה לא מצב טבעי, זה נראה שאם נושמים תמיד זה מצב טבעי, אבל זה לא כך, וכל הזמן זה השפעה מיוחדת מהבורא עולם שהוא טוב ומיטיב, וכל נשימה ונשימה שהוא נותן לנו זוהי הטבה, והוא נותן לנו חיים, המבט על המשפט של האסון, צריך לעורר אותנו שכל אחד מאיתנו שחי זה הפלא, זה החסד, להתבונן בחסדי ה' שכולנו חיים, להודות לקב"ה על כל רגע ורגע של חיים.

והתורה כבר הזהירה על זה ואמרה [דברים ח, יד] **ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך, השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך לבלתי שמו מצותיו ומשפטיו וחקתיו אשר אנכי מצוך היום, פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת, ובקרך וצאנך ירביו וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר לך ירבה,**
ואז רח"ל יכול לקרוא שבמקום להגיע להודאה לקב"ה יקרה הפוך, **ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך וכו' ואמרת בלבבך כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל וגו'.**
התורה אומרת שהמצב של השובע התמידי יכול להביא את האדם למצב שהוא חושב שזה אני, וזה כחי ועוצם ידי, לשכוח שזה כל הזמן הטבה והטבה בלי גבול מהקב"ה.

בברכות לב.

דבי רבי ינאי אמרי מהכא ודי זהב, מאי ודי זהב, אמרי דבי רבי ינאי כך אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא רבוננו של עולם, בשביל כסף וזהב שהשפעת להם לישראל עד שאמרו די, הוא גרם שעשו את העגל, אמרי דבי רבי ינאי אין ארי נוהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר וכו', אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן משל לאדם אחד שהיה לו בן, הרחיצו וסכו והאכילו והשקהו ותלה לו כיס על צוארו והושיבו על פתח של זונות, מה יעשה אותו הבן שלא יחטא, אמר רב אחא בריה דרב הונא אמר רב ששת היינו דאמרי אינשי מלי כריסיה זני בישוי, שנאמר כמרעיתם וישבעו וירם לבם על כן שכחוני, רב נחמן אמר מהכא ורם לבבך ושכחת את ה', ורבנן אמרי מהכא ואכל ושבע ודשן ופנה, ואי בעית אימא מהכא וישמן ישרון ויבעט;
המצב של חסדי ה' כל הזמן חסדים בלתי פוסקים, פוקח עורים, מתיר אסורים, זוקף כפופים, מלביש ערומים, החסד הנמשך הבלתי נתפס של כל נשימה ונשימה, יכול להביא אותנו למצב שנרגיש כביכול כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, ולהגיע חלילה לשכחת הקב"ה, וכשיש קול דודי דופק, ודאי אנחנו מתפללים לקב"ה שיתן לנו סיעתא דשמיא, שנוכל להתחזק לבד, שנגיע לזכרת את ה' אלקיך, שנוכל להיות ערים לבד להודאה.

אבל כשהי' משפט שמים בצורה כזו, המשפט הזה במבט של בני תורה, צריך לעורר אותנו שהחיים הם לא מאורגנים לבד, ובמקום להסתכל במשפט ולשאול למה, להסתכל להתבונן ולהבין איך שכולו חסד, כל הזמן, גם באותו זמן שאירע המשפט הנורא הזה, אנחנו נשמנו, מליוני יהודים נשמו, על כל נשימה ונשימה תהלל י-ה, להביט ולראות את הטוב ומיטיב של הקב"ה כל הזמן לכל אחד, להבין שאנחנו לבד כלום, להבין שרק הקב"ה נותן לנו, וכל הזמן להודות ולהודות, זה החיוב של התורה, וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל, כשראינו את האסון שנלקח נשימה מבני אדם, התפקיד שלנו הוא לחזק את ההרגש שהקב"ה הוא כל הזמן טוב ומיטיב איתנו בלי הפסק, זה מבט של בני תורה שהם חייבים להבין בדבר הזה.

ואם אנחנו נתעורר מזה, כל כך הרבה זכויות יהיו למוישי שלנו, לו ולכל אחד ואחד מהנספים באסון הנורא הזה, כל כך הרבה יקר וריוח יהי להם, אם בזכותם אנחנו נגיע להכרה והודאה לקב"ה על כל נשימה ונשימה תהלל קה, יותר ממה שהיו יכולים להשיג כל החיים.

תפלה בהרגשה והכרה של תחנונים ידבר רש

הנקודה הזו היא בהודאה, אותה נקודה אנחנו צריכים להתעורר גם בתפילה, כתוב במשנה באבות [ב,יג]:

וכשאתה מתפלל אל תעש תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום ברוך הוא שנאמר כי קל חנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד וניחם על הרעה;
ובפי' רבנו יונה שם כתב:

שיאמר התפלה כעני המתחנן ושואל דבר שהוא צריך, כי תחנונים ידבר רש, ולא כאדם השואל ואינו צריך בו, שאינו מתחנן בלב נמוך ולא בשברון הנפש, וכל איש צריך לבקש על עצמו, כי אדם אין בארץ אשר לא יחטא, וכו' אל חנון ורחום ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה, כי כל אדם צריך רחמים, ואם משחקת לו השעה, כי השם יתברך מאריך אפו ומחול עליו, לא על צדקותיו הוא מרחם עליו, וצריך להתחנן לו, פן ינחם ה' על אשר נחם על הרעה, כי שמא יגרום החטא, ולא כל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא;

והיינו שיש אדם שמבקש מפני שצריכים לבקש, אבל לא מפני שהוא מרגיש שצריך, אבל הצורה של תפלה צריכה להיות לבקש בגלל שאין לי את זה, והתפלה תתן לי את זה, וכשאדם מבקש על מה שאין לו הוא מתחנן בלב נמוך ובשברון הנפש.

כשאדם עומד בתפלה, הוא צריך להבין שכל המצב הטוב שלו, זה מצב שהוא נגד הטבע נגד המהלך, לפי המהלך יש חטאים, והחטאים צריכים לקחת את הטוב הזה, והקב"ה נוהג במידת ארך אפים, ומידת ארך אפים היא לא מידה המובנת מאליה, וצריך לזכור ולחיות כל הזמן בתחושה של פן ינחם ה' על אשר נחם על הרעה, כל מה שיש לנו זה מכח מידה של ארך אפים ורב חסד וניחם על הרעה, וזה לא חייב להיות, לא כל שעתא ושעתא מיתרחיש ניסא, המצב הנורמלי שלכולנו טוב זה מיתרחיש ניסא, ובן אדם כך צריך לעמוד ולהתפלל.

אבל זוהי מדריגה, כי כמו שכתוב בפסוק ומבואר בדברי הרמב"ם אנחנו ישנים, אמנם אנחנו יודעים את זה, אבל אנחנו ישנים, אנחנו לא מרגישים את זה, אלא אנחנו נעמידים להתפלל וטוב לנו, אנחנו לא מרגישים אין לנו ואנחנו נצרכים גם בדברים הפשוטים, וכעת קול דודי דופק, הקב"ה שלח לנו קריאה שכזו.

זה מה שצריך לעורר אותנו המאורע הזה, קרה כאן משהו לא בסדר, קרה כאן דבר שלימד אותנו שכל רגע זה נס, כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ופגעה כאן מידת הדין במה שתמיד הקב"ה נוהג עם כולנו במידת ארך אפים, זה לא קרה לו בגלל שאנחנו יותר טובים ממנו, אנחנו יודעים שהוא יותר טוב מאיתנו, ואם לו זה קרה זה סימן שמה שזה לא קורה לכל אחד ואחד מאיתנו זה בגלל מידת ארך אפים, ולא בכל שעתא איתרחיש ניסא.

כך אנחנו צריכים להעמיד את התפלה שלנו, ואז התפלה תהי' אחרת לגמרי, במדריגה אחרת לגמרי, וזה החיוב של התפלה, זה הזמן להפסיק לישון, השנה הרוחנית היא שזה מובן מאליה, שזה מגיע לנו, אבל לא, זה נס, ואנחנו חיים במצב שכל שעתא ושעתא מיתרחיש ניסא, וצריך להתחנן ולבקש על זה.

למדנו את החלק של ההודאה, שכל הזמן צריך להיות בהודאה, וזה לא דבר קשה כי אנחנו אומרים את זה במודים, רק צריכים להבין ולהרגיש את מה שאנחנו אומרים, לא לישון כשאנחנו אומרים את זה, כשאנחנו מתפללים אנחנו מבקשים על כל הדברים, אנחנו רק צריכים לא לישון, והמכה הזו עוררה אותנו מהשינה.

חיזוק בהתמדת התורה - חטוף ואכול

דבר שלישי שצריכים להתעורר הוא חיזוק בהתמדה בתורה, לא בטוח שאנחנו נחיי' תמיד, זה לא מובן מאליה שיש לנו זמן, אל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה [אבות ב,ד], חטוף ואכול חטוף ושתה [יעו' עירובין נד]. לחטוף ולנצל כל רגע.

להתעורר ולקבל מהמאורע הזה הרגשה שכל רגע יכול לקרות משהו, זוהי התעוררות, ואין הכונה להתחיל להכנס לפחדים, אלא להבין את יוקר הזמן, לדעת לנצל כל רגע, שכל רגע ורגע מהחיים שלנו יהי'

מנוצל, הרי בשכל כל אחד מבין את זה, שכל רגע צריך להיות מנוצל, אבל אנחנו ישנים, ההתעוררות הזו שאנחנו רואים מישהו לפנינו שהוא כבר לא יכול לנצל כל רגע כמו שאנחנו, זוהי התעוררות שאומרת אל תאמר לכשאפנה אשנה, לייקר את הזמן, זהו החלק של החיזוק בתורה.

שוב יום אחד לפני מיתתך

החלק הנוסף שצריכים להתחזק בו, הוא תשובה ומעשים טובים, וכדתנן באבות [ב,י]: **רבי אליעזר אומר שוב יום אחד לפני מיתתך, ובגמ' שבת קנג. שאלו תלמידיו את רבי אליעזר וכי אדם יודע איזה יום ימות, אמר להן וכל שכן ישוב היום שמא ימות למחר ונמצא כל ימיו בתשובה;** אדם צריך לעמוד בתשובה ולחשוב כל ימיו שמא היום ימות, אלא שאנחנו ישנים ולא מרגישים את זה, שוב יום אחד לפני מיתתך, אצלינו זה שייך עדיין יש לנו עוד זמן לחזור, אז לא נירדם.

אלו הדברים שכן תורה צריך להתעורר בהם ולהפסיק לישון, זה החיוב של בני החבורה להפסיק לישון, ולהפסיק לישון זה נקרא שכשאנחנו אומרים מודים, ואנחנו אומרים תודה לקב"ה, זה לא כוחי ועוצם ידי מה שיש לי את הכח לנשום, אלא אני נושם כי הקב"ה מנשים אותי, וכשאני עומד להתפלל אין לי את כל הדברים שאני מבקש עליהם, ולא לגשת לתפלה כמו קיום של מצוה שצריך לעשות, כל הדברים האלו לא מגיעים לי והם יכולים להלקח, זה נס שזה נשאר, ואני צריך להתחנן על זה, כי למוישי אין את זה.

והדבר השלישי זה לייקר כל רגע, והדבר הרביעי זה שוב יום אחד לפני מיתתך, זה הכל דברים שכתובים כולם להדיא ויודעים אותם, וזה הזמן להיות ערים אליהם.

תכלית היסורים

ולסיום אני רוצה לומר מה התכלית של יסורים, כתוב בפסוק [משלי ג,יא] מוסר ה' בני אל תמאס, והגמרא במגילה לא. מביאה את הפסוק, ולהלן שם:

תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר עזרא תיקן להן לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת, ושבת שנה תורה קודם ראש השנה, מאי טעמא, אמר אביי ואיתימא ריש לקיש, כדי שתכלה השנה וקללותיה;

אנו עומדים כעת לפני שבועות, וכולנו רוצים שמשבועות והלאה יהיו לנו רק הצלחות רוחניות, וכאן מבואר סגולה עצומה לשבת הזו, אנחנו נקרא קריאת התורה פרשת בחקתי, נקרא את הקללות, וכך הכל יעלם, ותהיי לנו שנה מאושרת שנה הבאה, תכלה שנה וקללותי, הי' לנו שנה של קורונה, והיי כעת את האסון הנורא הזה, די די תכלה שנה וקללותי, אנחנו לא רוצים יותר, בא הקב"ה ואומר לנו תקשיבו קריאת התורה של בחקתי ויהיי תכלה שנה וקללותי סגולה עצומה.

איך אנחנו מתחברים לסגולה הזו, איך אנחנו זוכים בזה, כתוב ברש"י בתחילת נצבים:

ומדרש אגדה למה נסמכה פרשת אתם נצבים לקללות, לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים, חוץ ממ"ט שבתורת כהנים, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום, הרבה הכעסותם למקום ולא עשה אתכם כלייה, והרי אתם קיימים לפניו, היום - כיום הזה שהוא קיים והוא מאפיל ומאיר, כך האיר לכם וכך עתיד להאיר לכם, והקללות והיסורין מקיימין אתכם ומציבין אתכם לפניו;

היסורים והקללות וקריאת הקללות, הם לא מטרה כשלעצמה, כשאדם יודע שיש משפט הוא מתנהג טוב, התכלית של הקללות זה לשמוע מה קורה למי שלא שומע בקול ה', כששומעים מה קורה למי שלא שומע בקול ה' אז מתעוררים, וההתעוררות הזו היא נותנת לנו את החיים, והשנה הי' לנו את ההתעוררות הזו שראינו את מוסר ה' לפנינו, ואנחנו מתעוררים, עוד לפני השבת הזו, ראינו את התוכחה הנוראה הזו של וכשלו איש באחיו, והיא עומדת לנו מול העיניים וזועקת אל תבו את מוסר ה', מוסר ה' בני אל תמאס, התוכחה זה מוסר ה', והם המקיימים אותנו.

מוישי והחברים כל הארבעים וחמש, הם אלו שיקיימו אותנו, אנחנו נתעורר ממה שקרה, אנחנו נזכור את הנהגת הקב"ה בעולמו, ועל ידי זה אנחנו מובטחים שיהיי תכלה שנה וקללותי ויאמר לצרותינו די, נהיי ערים ולא ישנים והקב"ה ישפיע עלינו כל טוב.

פרשת קרח תשפ"א

מישכטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

מתנה לרב שהתנפצה טרם הספיקה להינתן

שאלה

תלמידים בסיום כיתה ח', רצו להביע הכרת הטוב לרבם, וכן רצו לשפר את מצב רוחו עקב היותו שקוע בחובות מחתונות ילדיו. לפיכך אספו מכל תלמיד סכום כסף נאה, ואחד התלמידים הלך לחנות בשם כולם וביקש מהמוכר סט כלים מפואר במיוחד, ואמר לו שזה לצורך מתנה לרבם.

במסיבת הפרידה נבחר אחד מהתלמידים להגיש את החבילה עם הסט המפואר, אלא שמרוב התרגשותו ואימת רבו עליו, איבד את שיווי משקלו, והחבילה נפלה מידו לרצפה, וחלק מהכלים נשברו.

המלמד אמר מיד שהוא מוחל לתלמיד, ומבחינתו נחשב הדבר כאילו קיבל את המתנה בשלימותה, כי העיקר אצלו הוא הרצון והלב החם של תלמידיו להכיר לו טובה על השקעתו.

אלא שבתום מסיבת הפרידה, אמרו חלק מהחברים לתלמיד ששבר את הכלים, שהם לא מוחלים לו על כספם, ורוצים שישיב להם מה ששילמו לרכישת המתנה. כי לטענתם, כל זמן שהמלמד לא קיבל את המתנה - היא עדיין שייכת להם, וממילא הוא שבר סט כלים ששייך להם.

מה הדין?

תשובה

א. המתנה שנשברה היתה שייכת למלמד, למרות שעדיין לא קיבלה בפועל. לפיכך מאחר והמלמד מחל בפיו על ממונו - פטור התלמיד שהמתנה נפלה מידו מלהחזיר לחבריו את הכסף ששילמו עבורו.¹

ב. אם נשאר אצל התלמיד שקנה את המתנה, יתרה מהכסף שקיבל מחבריו - אין יתרת הכסף שייכת למלמד, אלא לתלמידים שנתנוה. ולכן עליו להחזיר אותה להם באופן שווה או שיעשה עם זה בהסכמתם דבר אחר.²

מקורות

מבואר בב"ק (קב:) רבי יוחנן אומר, שהמוכר מקנה תמיד את הסחורה שמוכר לבעל הכסף, אפילו אם אינו יודע מי הוא. ולכן אפילו אם אדם שלח שליח ונתן לו כסף שיקנה עבורו חפץ מסוים, והשליח לא אמר שהוא רק שליח, בכל זאת מכיוון שהכסף ששולם עבור החפץ היה של המשלח, אומר רבי יוחנן שדעתו של כל מוכר להקנות את החפץ לבעל הכסף שמשלם לו תמורת הסחורה שמכר. ומאחר והמשלח היה בעל הכסף, לפיכך זכה השליח בהגבתו את הסחורה עבור המשלח, וכן פסק השו"ע חו"מ (ס' קפג א').

והביא הש"ך שם (ס"ק ב) את דברי רבינו ירוחם, שאם הכסף היה של השליח, והוא לא אמר למוכר שרוצה לזכות בהגבתו את החפץ עבור אדם אחר, א"כ מכיוון שהמוכר מתכוון להקנות את סחורתו רק לבעל הכסף, והיות ובמקרה זה השליח הוא בעל הכסף, לכן לא זכה האדם השלישי בחפץ, למרות שהשליח הגביה את החפץ לזכות עבורו. אולם אם השליח אמר למוכר שהוא רוצה לקנות את החפץ עבור אדם אחר, במקרה זה מכיוון שהמוכר מתכוון להקנות את החפץ שברשותו לאותו אדם שרוצה השליח לזכות עבורו, אע"פ שאיננו בעל הכסף, לפיכך זוכה האדם השלישי בחפץ, מיד עם הגבתו השליח את החפץ עבורו.

שתי סיבות מדוע הייתה המתנה שייכת למלמד עוד לפני שקיבלה

לאור האמור, בנידון השאלה דנן, זכה המלמד בסט הכלים כבר בשעה שהשליח הגביה עבורו את הכלים בחנות כשרכשם מחמת שתי סיבות:

סיבה א, מכיוון שהשליח אמר למוכר שהוא קונה אותם כמתנה עבור אדם שלישי שהוא הר"מ שלהם, נמצא שכשהמוכר מסרם לשליח תמורת הכסף שקיבל ממנו, התכוון להוציאם מרשותו ולהקנותם לאותו ר"מ למרות שהוא איננו בעל המעות. וגם השליח בהגבתו את סט הכלים, התכוון לקנותם ע"י קנין הגבהה לר"מ. נמצא שלאחר הגבתו השליח, שייכים כלים אלו לר"מ בלבד, למרות שלא קיבלם בפועל, וכדברי רבינו ירוחם שהובאו בש"ך (בס" קפג ס"ק ב), וכן הסכימו עמו הנהניבות שם בביאורים (ס"ק ב), ובקצות (ס"ק ג) וע"ש.

ב. סיבה ב, הינה על פי מה שכתב השו"ע בחו"מ (ס' קכה, ה) שאם אדם שלח שליח עם כסף שיפרע בזה את חובו למלווה או ששלח עמו את הפיקדון להעבירו למפקיד, ואפילו אם רק אמר לשליח הולך או הבא מעות או חפץ זה למלווה - אינו יכול לחזור בו. כי במקרים אלו אמירת הולך כמוה - כזכה עבורו. אולם אם שלח עמו מתנה להביאו לאדם מסוים, ולא אמר לו שיזכה בה עבורו, יכול המשלח לחזור בו מהשליחות כל זמן שהמתנה לא הגיעה לידי המקבל. והטעם לכך מבואר שם בסמ"ע (ס"ק כב) שלגבי הלוואה ופיקדון הממון שנשלח הינו משועבד למלווה ולמפקיד, ולכן לגביו מספיקה אמירה אע"פ שאיננה מבוררת דיה, כדי לזכות אותו עבורו. משא"כ לגבי מתנה, שמעוניין לזכות למקבל המתנה דבר חדש, לכן צריך לומר לשליח לשון מבוררת.

אולם מוסיף שם השו"ע, שאם מקבל המתנה הינו עני שאין לו כדי פרנסתו לשנה וכו', אמירת המשלח נחשבת כנדר, ולאחר שמסרו לשליח - מיד זכה השליח את החפץ לעני המקבל, ואין המשלח יכול לחזור בו מהמתנה. ומוסיף שם הש"ך (ס"ק כז) שהמשלח גם אינו יכול להתיר את נדרו, כי השליח נחשב במקרה זה כגבאי הצדקה של העני, ולכן בקבלתו - ידו זכתה לעני, וכאילו זה נמצא אצלו.

שמודה על האמת, לחלוק על נבואת משה רבינו, וכלשון הפסוק "וגם בך יאמינו לעולם".

וכך גם כותבת התורה בפר' שמות (ד, יט) לגבי דתן ואבירם, שהקב"ה אומר למשה לשוב למצרים "כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך". ופי' רש"י שם, אלו דתן ואבירם, למרות שעוד היו בחיים, ומתו רק במחלוקתו של קרח, אולם מכיוון שירדו מנכסיהם, ועני חשוב כמת, לכן לא היתה להם השפעה ומעמד אצל פרעה.

נמצאנו למדים, שכאשר יש לאדם עושר כספי ובפרט אם קיבלו בבת אחת, כגון שמצא מטמון, קיבל ירושה גדולה, זכה בפרס הראשון בפיס וכדומה, במקרים רבים גורם לו העושר לאבד את שיקול הדעת הראוי כדי לכלכל את מעשיו. ואפילו אדם גדול כמו קרח שזכה להיות מנושא הארון עם הלוחות, פיקח, צדיק וקדוש, שהתורה הסכימה עם דבריו שאמר "כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה'", "ודבוק בקב"ה, וכלשון הפסוק "ובתוכם ה'" "כלומר, בתוך כל אחד שהכין את עצמו כראוי, ובכללם קרח - שכנה השכינה הקדושה. ועל כורחך, כי הוא קיים גם את תחילת הפסוק - "ועשו לי משכן ושכנתי בתוכם" כלומר, הכין את עצמו שגופו יזכה להיות משכן להשראת השכינה. ולמרות זאת, מכיוון שלא היתה לו ההכנה הנפשית להתעשר עשירות מופלגת, וגם לא נולד במזל של עושר וכלשון חז"ל במדרש, שקרח לקח מעצמו את העושר, לכן היה העושר בבחינת סם המוות עבורו, ועליו התנבא שלמה המלך בקהלת "עושר שמור לבעליו - לרעתו" כי העושר האגדי - הוא זה שגרם למותו עם כל משפחתו.

הסכנה שיש בעושר, בחכמה, ובמעלה מופלגת אחרת

והנה מלבד הסכנה בעושר כספי גדול, גם אדם שזכה למעלות רוחניות מופלגות, למרות שקיבל אותן משמים, אולם אם לא זכה בהם מחמת עבודתו העצמית, אלא שקיבלן בעקבות בקשה טובה או כשכר טוב מחמת זכויות שהיו לו או אפילו אם קיבלן מחמת עבודתו העצמית אולם יש לו מפריעים גשמיים אחרים שמסכנים מעלות אלו, בסופו של דבר דווקא מעלותיו הרוחניות המופלגות מעבר למה שיש לאנשים אחרים, הן יגרמו לו לאבדן והפסד גדול, וכפי שיתבאר בס"ד.

מבואר ברש"י בפרשתנו (טו, יז) שלמרות שקרח היה פיקח גדול, ושמע ממה שרבינו שרק אחד יישאר בחיים לאחר הקטרת הקטורת, בכל זאת היה בטוח שהוא האדם שיישאר בחיים, כיוון שזכה לרוח הקודש, וראה שעתיד לצאת מזרעו שמואל הנביא ששקול כנגד משה ואהרן. נמצא שרוח הקודש שזכה לה, אע"פ שוודאי קיבלה משמים בגלל עבודת ה' הגדולה שלו, אולם מכיוון שהיה לו גם עושר אגדי, חסרון זה גרם להטעותו ולפרש את רוח הקודש לכיוון המסולף שהרג אותו לבסוף. שהרי אדם חכם כמותו, לפחות מחמת ספק נפשות היה צריך לחשוש שאולי הוא לא יהיה האדם היחיד שיישאר בחיים. אבל עקב העושר המופלג שהיה לו איבד את שיקול הדעת, ובמצב זה נעשתה רוח הקודש - לחורבן שלו, והביאה למיתתו המשוונה.

הלימוד וההוראה המעשית מתפילת חנה

לאור האמור זכינו בס"ד להבין מעט את תפילתה של חנה הנביאה בשמואל א' (א, יא) כשיבקשה מהקב"ה בן, וכך אמרה: "ונתת לאמתך זרע

לאור האמור גם בנידון דנן, מכיוון שהמלמד הינו בעל חוב גדול, לכן נחשב כעני. וממילא לאחר שהתלמידים נתנו את כספם לשליח שיקנה עימו מתנה לעני, נחשב הדבר שנתנו את כספם כנדר לצדקה, ולכן אין הם יכולים יותר לחזור בהם ולקבל את כספם חזרה מהשליח. ואע"פ שכוונתם היתה שלא ייתן לעני את הכסף שנתנו לו, אלא שיקנה עמו חפץ שאותו יתנו לעני, בכל זאת נחשב הדבר שהעני זכה בכסף הנ"ל לצורך קניית סט כלים עבורו בלבד. ולכן כל זמן שהשליח מעוניין לעשות את שליחותו, וכל שכן לאחר שכבר עשה את שליחותו, וקנה עם הכסף שנדרו לצדקה את סט הכלים, ודאי הסט נקנה מכספי העני, כי לצורך זה נדרו לו, ולכן לא שייך לקבלו בחזרה.

2. למרות האמור לעיל במקורות במס' 1, הכלל בנדרים וגם בנדר צדקה, שהולכים אחרי כוונת הנודר בשעה שנדר. לפיכך בנידון דנן, כוונת התלמידים הייתה, שיקנו עם כספם רק סט כלים נאה כמתנה לר"מ העני, ומטרה זו אכן נעשתה. ולכן הכסף שנותר מעבר לכך, לא זכה בו העני מעולם. אלא שכל זמן שלא נקנתה המתנה, השתעבד כל הכסף שנתנו לצורכי העני לקניית המתנה. אולם לאחר קנייתה, הוברר למפרע שיתרת הכסף שלא נצרכה לקניית המתנה - לא חל עליה מעיקרא גדר של נדר לצדקה, ולכן לא זכה העני בכסף זה. וצריך השליח להחזירה לתלמידים שנתנוה או שיעשה עם זה בהסכמתם דבר אחר.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

לקחים מהגורם למחלוקתו של קרח

כתב רש"י בתחילת הפרשה (טו, א) שכיוון שמינה משה רבינו את אליצפן בן עוזיאל, אחיינו הצעיר של קרח, לנשיא שבט לוי, ולא את קרח שהיה גדול ונכבד ממנו, נפגע כבודו, ולכן החליט לחלוק על משה ולבטל את מעשיו, וסחף עמו הרבה מגדולי תלמידי החכמים שבדורם.

אמנם מעיון בדברי חז"ל משמע, שהפגיעה בכבודו בלבד, לא היתה גורמת לו לעשות את המחלוקת שעשה, אלא כיוון שהיו לקורח מעלות רוחניות וגשמיות מעבר למה שגופו ונפשו היו ראויים להם, לכן איבד את השפיות הנדרשת לאדם גדול כמותו, שהיה גם פקח וצדיק, ושעליו אמר האר"י הקדוש זצ"ל, ששמו רמוז בתהילים (במזמור צב), בסופי המילים "צדיק, כתמר, יפרח" שהם קרח. כלומר, גם משה רבינו קרא לו צדיק.

כתוב בגמ' בפסחים (קטז). אמר רבי חמא ב"ר חנינא: שלש מטמוניות הטמין יוסף במצרים, ואחת נתגלתה לקרח וכו'. ונאמר בקהלת (ה, יב) "עושר שמור לבעליו - לרעתו" אמר רבי שמעון בן לקיש - זה עושרו של קרח. ופי' הרשב"ם שם וז"ל: שעל ידי רוב ממנו התגאה, ונטרד מן העולם, ע"כ. כלומר, למרות תאוות הכבוד שהייתה לקרח, אולם אם היה עני או עכ"פ עם פרנסה סבירה - לא היה מורד במשה, אלא היה נשאר כעוס ופגוע בלבד. ורק ריבוי הכסף שקיבל בבת אחת כאשר מצא את מטמונו של יוסף, גרם לו להרגיש שהוא מורם מעם, והחליט להילחם במשה. למרות ששמע יחד עם כל ישראל במתן תורה שהקב"ה מדבר עמו, ואומר לו לך אמור להם כך וכך. וכפי שמבואר בהרחבה ברמב"ם (פ"ח מיסודי התורה הל' א), שלאחר מתן תורה, לא שייך למי

אנשים". ופירשו חז"ל את כוונתה (ברכות לא; ובילקוט שמעוני שם, ובעוד מדרשים), שחנה ביקשה מהקב"ה שבנה שייולד יהיה לא ארוך ולא גוך, לא חכם ולא טיפש וכו'. ולכאורה יש להבין, מה החיסרון בכך שייולד לה בן חכם? אלא שחנה, שהייתה מצאצאי קרח ידעה מה גרם לסבה הגדול לחטוא. ובנוסף היא כנביאה - צפתה ברוח הקודש שעתידי להיות בעם ישראל המלך שלמה הצדיק, שקיבל מהקב"ה חכמה עילאית, וזכה לה עקב בקשתו מהקב"ה שייתן לו חכמה לשפוט כראוי את בני ישראל. אולם דווקא בגלל שקיבל בבת אחת חכמה מופלגת כל כך, לכן החכמה הזאת גרמה לו לחטוא ולעבור על מה שאסרה התורה למלך - לשאת הרבה נשים ולאגור הרבה כסף וסוסים וכו'. ובגלל חכמתו הגדולה אמרו חז"ל שהיה בטוח שלא יחטא, ולבסוף נכתב עליו במלכים (א, יא) "ויהי לעת זקנת שלמה - נשיו הטו את לבבו אחרי אלהים אחרים". ולכן חנה התפללה לקב"ה שהיא לא רוצה שלבן שייולד לה תהיה חכמה חריגה ומופלגת משאר בני אדם, אלא שייתן לה "זרע אנשים" כלומר - זרע שמובלע בין האנשים - לא חריג באופן קיצוני לשום מעלה רוחנית או גשמית.

מסקנת הדברים, אע"פ שרצון הקב"ה שאדם יתפלל אליו ויבקש ממנו הן בקשות רוחניות והן בקשות גשמיות, ובכללם פרנסה ראויה עבור צרכיו וצרכי משפחתו וכו', אולם אין לאדם לבקש מהקב"ה, וכן לא יעשה השתדלות, לקבל עושר גדול או חכמה גדולה במיוחד וכו', כי ברוב המקרים, וכפי שנוכחנו לראות שגם לאנשים גדולים וצדיקים, כל מעלה ואפילו רוחנית אם היא היתה מופלגת ממה שקיימת אצל שאר בני אדם, ביכולתה לגרום לו הרס וחורבן. ועלינו ללכת לאורה של תפילת חנה, שמבקשת - זרע אנשים, זרע שמובלע בין אנשים.

הליכות והלכות בדף היומי

יומא סו:

האם מחויב האדם לסכן את חייו כדי להציל את חבריו מסכנה ודאית?

שאלה

- א. האם ישנו חיוב לאדם לתרום אחד מאבריו, כדי להציל חיי יהודי אחר?
- ב. האם צריך אדם להכניס את עצמו לספק סכנת חיים, כדי להציל יהודי אחר שלכוד בבית שיש בו שריפה או שטובע בים?

תשובה

א. אין חיוב על אדם לסכן את חייו כדי להציל יהודי אחר מסכנת חיים ודאית. אולם במקרים שהתברר שסכנת חיי תורם האברים הינה קטנה מאד, ולעומת זאת בתרומתו הוא מציל חיי יהודי אחר, מותר לו לכתחילה לתרום את אבריו, והעושה כך מקיים מצווה גדולה.

ב. הכלל האמור בסעיף א קיים, גם ביחס להצלת חיי יהודי מטיביעה או משריפה. כלומר, צריך לשקול כדלהלן: אם ישנה סכנת חיים ממשית למציל - אין שום חיוב להציל. אולם אם רוב הסיכויים שכשינסה להציל את חיי הזולת, המציל יישאר בחיים בריא ושלם, במקרה זה למרות

שאינו חייב לסכן את חייו, אבל מותר לו לכתחילה להיכנס לסכנה זו, ומצווה גדולה יקיים בכך, ואפילו אם לבסוף לא יצליח להציל את חבריו.

מקורות

כתוב בגמ' ביומא (סו:) שאלו את רבי אליעזר, האם יש חיוב להציל את הרועה מפי האריה? והוא לא השיב להם תשובה, מאחר ורבי אליעזר לא ענה על שאלות שלא שמע עליהן תשובה מפי רבותיו. והנה התוס' שם בד"ה מהו להציל וכו' ביארו, ששאלתם היתה, האם ישנו חיוב להציל את אוריה החתי שלא יהרגנו דוד המלך וע"ש מה היו צדדי הספק. אמנם השפת אמת ביאר, ששאלתם היתה כפשוטו, האם ישנו חיוב לאדם להכניס את עצמו לספק סכנת חיי ולהילחם עם האריה, כדי להציל יהודי ממיתה ודאית.

הסמ"ע בחו"מ (ס' תרכו ס"ק ב) הביא בשם הירושלמי, שצריך אדם להכניס את עצמו לספק סכנת חיי כדי להציל את חבריו מוודאי סכנה. אולם ציין שם הסמ"ע, שכל הפוסקים ובראשם: הרי"ף, הרמב"ם, הרא"ש, הטור, השו"ע והרמ"א לא הביאו את הירושלמי. ואדרבה מבואר בשו"ת הרדב"ז (ח"ג ס' תרכז) שהובא בפתחי תשובה חו"מ (ס' תרכו ס"ק ב), ובפ"ת יו"ד (ס' קנז ס"ק טו), שוודאי שאין אדם חייב להכניס את עצמו לספק סכנת חיים כדי להציל את חבריו ממיתה ודאית. וזה גם כלול במה שאמר רבי עקיבא בב"מ (סב): חייך קודמים לחיי חבריך. כלומר, אפילו אם חייך הם בספק סכנה, וחיי חבריך הם בוודאי סכנה - חייך קודמים. ורק כאשר אין למציל כל סכנה, במקרה זה חייבה התורה להציל חיי יהודי שחיי נמצאים בסכנה שנאמר "לא תעמוד על דם רע"ך" כמבואר בגמ' בסנהדרין (עג.), ובשו"ע חו"מ (ס' תרכו, א), ולפיכך כך נוקטים להלכה.

אמנם בכל המקרים שסכנת המציל הינה קטנה בלבד, וכמו ברוב המוחלט של המקרים כשתורמים איברים מסוג זה - לא נגרמת סכנת חיים לתורם, אלא כעבור מספר ימים, ולכל היותר כעבור שבועות מספר, חיי התורם חוזרים לתפקד כרגיל, במקרים אלו, למרות שאין חיוב לתרום אבר, אבל ודאי שמותר לכתחילה לתרום את האבר להצלת חיי חבריו, והתורם מקיים בכך מצווה גדולה, ויקבל על כך שכר רב משמים. ולפי גדרים אלו יש לדון גם לגבי הצלת אנשים מטיביעה או משריפה, שתלוי בכל מקרה לגופו מהם אחוזי סיכון חייו של המציל.

יומא סו:

הצלת תרנגול מחתול רעב שרוצה לטורפו

שאלה

האם ישנו חיוב הלכתי או מוסרי להציל תרנגול מחתול שרודף אחריו להורגו, כאשר ברור לנו שהחתול רעב במיוחד ואם לא יאכל את התרנגול - החתול ימות מיד מרעב?

תשובה

א. אם התרנגול שייך ליהודי, והחתול הפקר או ששייך לגוי - חייבים להציל את חיי התרנגול, מטעם מצוות השבת אבדה שמחייבת להציל את ממון חבריו מפני הפסד.

ב. אם החתול והתרנגול שייכים לשני יהודיים שונים, ההלכה היא כדלהלן: אם בעלי החתול הזניחו את הטיפול בו ולא נתנו לו במודע אוכל - צריכים להציל את התרנגול מהחתול.

אולם אם בעלי החתול היו אנוסים. כגון, שהיו חולים ולכן לא יכלו לדאוג לו לאוכל, וברור לנו שאין לחתול אפשרות אחרת שיישאר בחיים, אם לא יאכל את התרנגול - אין חיוב לרואה להציל את חיי התרנגול מהחתול. אולם במקרה שהחתול יישאר בחיים גם בלי שיטרוף את התרנגול, כגון שיש באפשרותו לאכול מהאוכל הנמצא בפחי אשפה שברחוב - חייבים להציל את התרנגול.²

ג. אם החתול והתרנגול הינם הפקר - אין שום חיוב הלכתי ומוסרי להציל את התרנגול. אולם מי שהציל את התרנגול - לא עבר במעשהו כל איסור.³

מקורות.

1. מבואר ביומא (סו:) ששאלו את רבי אליעזר, האם צריכים להציל את הכבשה מהאריה שרוצה לטורפה, והוא לא ענה להם תשובה על כך, מאחר ונמנע מלהשיב מה שלא שמע מרבותיו. והנה התוס' שם בד"ה מהו וכו' ביארו, ששאלתם היתה, האם מצווים להציל את בת שבע מלהינשא לדוד המלך, וע"ש את צדדי הספק. אולם רבינו אליקים ביאר, שהכוונה היתה כפשוטו. כלומר, אם אריה רעב, וברור לנו שאם לא יאכל את הכבשה הוא ימות, האם למרות זאת צריכים למנוע ממנו מלטרוף את הכבשה, באופן שאין סכנת חיים לאדם שמציל.

ונראה לענ"ד כדלהלן. בנידון השאלה דנן, והוא הדין בנידון הגמ' לגבי הכבשה, אם הנטרף היה שייך ליהודי, במקרה זה איננו דנים על הצלת בעלי החיים מצד עצמם, אלא על החיוב להציל את ממון היהודי מפני הפסדו, מאחר והתורה ציוותה אותנו במצוות השבת אבדה. ולכן אם הבע"ח הטורף לא שייך ליהודי, ואילו בע"ח הנטרף שייך ליהודי, אם אין סכנת חיים למציל, במקרה זה - אנו מחויבים להציל את הנטרף מחמת מצוות השבת אבדה שנצטוונו להציל את ממון היהודי מהפסד.

2. אם הטורף והנטרף שייכים לשני יהודיים, אם כאשר החתול לא יטרוף את התרנגול, הוא ימצא אוכל בפחי אשפה שברחוב וכו' ויישאר בחיים, אם כן בנידון זה קיימת רק הצלת ממון של בעל התרנגול, ולכן חייבים להציל את התרנגול.

אולם אם ידוע לנו בבירור שהחתול רעב מאוד, ואם לא יאכל את התרנגול הוא ימות מיד, נמצא שיש לפנינו כעת שני חיובי השבת אבדה של ממון יהודי, הסותרים אחד את השני. מצד אחד הפסד ממון של בעל החתול, ומצד שני הפסד ממון של בעל התרנגול. ואין שנעשה - נגרום בכך להפסד ממון של אחד מהם. לפיכך במקרה זה לא נצטוונו להשיב אבדה, ואין הרואה צריך לעשות מאומה, אלא יניח להנהגת הבורא ית"ש את עולמו כטבעו של עולם.

אמנם דין זה קיים, רק אם בעלי החתול היו אנוסים בכך שלא האכילו את החתול שברשותם, כגון שהיו חולים וגם לא יכלו לבקש מאחרים שיאכילו אותו וכיו"ב. אולם אם בגלל פשיעתם לא האכילו אותו, נחשב החתול מצדם - "כאבדה מדעת", כלומר, שהם פשעו בכוונה על שמירת ממוןם שלא יאבד. ובמקרה זה אין חיוב על אנשים אחרים להציל את החתול שהוא ממוןם, שלא ימות. מאחר ונאמר במצוות השבת אבדה

"אשר תאבד ממנו ומצאתה" - פרט למאבד ממון לדעת, כמבואר בשו"ע חו"מ (ס"ו רסא, ד).

ומצד שני מכיוון שישנו חיוב להציל את ממון של בעל התרנגול שלא פשע בממונו, לפיכך יצטרכו להציל את התרנגול מהחתול.

3. אם החתול והתרנגול היו הפקר, נמצא שאין כאן חיוב של השבת אבדה, והנידון הוא, האם ישנו חיוב מוסרי להתערב בהנהגת הקב"ה את עולמו. ולענ"ד מכיוון שאנו מאמינים באמונה שלימה שאין שום דבר מקרי שקורה בעולם שאינו נעשה ברצונו ובהשגחתו המלאה של הקב"ה בלבד, והיות והוא ברא מלכתחילה מסיבות הידועות לו, בעלי חיים שכל חיותם הוא מאכילת בעלי חיים אחרים בלבד כמו הדגים הגדולים שבים שמזונם היחידי הוא - אכילת הדגים הקטנים. וכך גם מאכלם של רוב החיות הטורפות שביער כמו האריות והנמרים וכו'. נמצא שבמקרה זה לפי טבעו והנהגתו של העולם, רצון הקב"ה שהחתול יישאר בחיים ולא התרנגול, ולכן לא נצטוונו לעשות כל מעשה למנוע זאת.

ההבדל המהותי שקיים בין בני אדם לבעלי חיים במושגים רע, ואכזרי.

בנידון דנן, אין החתול נחשב לחיה הרעה, והתרנגול - לעוף המסכן. כי מלכתחילה ברא הקב"ה את החתול עם טבע כזה, שיתנהג באופן הזה כשהיה רעב. נמצא שהוא עושה את מה שהוא צריך לעשות. והדבר נכון בפרט כלפי בעלי חיים, שרק באופן זה הם יישארו בחיים וזה כל מזונם. אם כן לשם כך הם נבראו מלכתחילה, שיטרוף חיות אחרות כדי שיוכלו לחיות.

ורק בני אדם שיש להם שכל ובחירה לעשות מעשים טובים ולא להזיק לזולת - הם צריכים לתקן את מידותיהם ותכונות הנפש שנבראו עמם, כי יש באפשרותם לעשות זאת. ואדרבה כל אדם נולד גם עם מידות רעות, וכלשון התורה בספר בראשית (ח, כא) "כי יצר לב האדם רע מנעוריו" ופי' רש"י שם: משנער לצאת ממעי אמו - ניתן בו יצר הרע, ע"כ. לפיכך שייכים בו המושגים רע, אכזרי וכו'. כי חיוב האדם להיות טוב ומטיב לזולת, ולא להזיק ולצער לשווא אף בריה בעולם כולל בע"ח, ונצטוונו על כך באיסור "צער בעלי חיים". ולכן למרות שנברא האדם גם עם מידות רעות, יש באפשרותו לתקנם. ואם לא מתקן את מידותיו כפי שיכול לעשות - נחשב אדם רע, אכזרי וכו'.

משא"כ לגבי בעלי חיים, הם הרי אנוסים על התנהגותם הטורפת שגולדו עמה, ואין להם כל אפשרות ובינה לשנות את טבעם, ולכן לא שייך לגבם המושג רע או אכזרי, אלא זהו טבעו של עולם, וכך רצה הקב"ה שהעולם יתנהל, ולשם כך בראם עם תכונות אלו.

אמנם מסתבר, מכיוון שכל הבריה נבראה לשמש את האדם, לפיכך אם מסיבות שונות החליט האדם לחמול על התרנגול - לא עבר במעשיו שום איסור. כי כלפי האיסור של צער בעלי חיים שציער את החתול, הוא הרי במקביל מנע במעשיו צער בע"ח מהתרנגול, וממילא אין עדיפות לאחד על פני השני. כמו כן אין הוא נחשב שמתערב בשיקולי הקב"ה בהנהגת העולם, מאחר ומלכתחילה נתן הקב"ה רשות לכל יהודי לעשות כרצונו בעולם, כל זמן שאינו עובר במעשיו על איסורי התורה או על דברי חו"ל הקדושים.

העלון יוצא לע"נ: הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

מסביב לשולחן

המקור בפרשה: ושמרו את משמרת אהל מועד (יח, ד) רמב"ם ביה"ב פ"ח ה"ב.

עורך - הרב שלמה רוזנשטיין

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא ספרה בע"ן בהלכה כאנדה ובסוסר

משולחן גבוה

הרב מאיר שולביץ

עיקרי העניין

עיקרי העניין שמירת המקדש

מקור העניין. בפרשתנו (יח, ג) נִשְׁמְרוּ מִשְׁמֶרֶתְךָ וּמִשְׁמֶרֶת כָּל הָאֹהֶל אֲדָא אֶל כָּל הַקֹּדֶשׁ וְאֶל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִקְרְבוּ וְלֹא יָמְנוּ גַם הֵם גַּם אֲתָם: (ד) וְנָלוּ עֲלֶיךָ וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמֶרֶת אֹהֶל מוֹעֵד לְכָל עֲבֹדַת הָאֹהֶל וְזָר לֹא יִקְרַב אֲלֵיכֶם: (ה) וּשְׁמֶרְתֶּם אֶת מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ וְאֶת מִשְׁמֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא יִהְיֶה עוֹד קֶצֶף עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וכו' (במדבר פרק ג פסוק ו) הַקֹּרֵב אֶת מִטָּה לְוִי וְהִעֲמִדְתָּ אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל הַפָּקֶד וְשָׁרְתוּ אֹתוֹ וְכִי רָשִׁי שֶׁ, ושרתו אותו - ומהו השירות, ושמרו את משמרתו, לפי ששמירת המקדש עליו שלא יקרב זר, כמו שנאמר (במדבר יח, א) אתה ובניך ובית אביך אתך תשארו את עון המקדש, והלויים הללו מסייעין אותם, זה הוא השירות:

טעם המצוה. כתב הרמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ח הלכה א שמירת המקדש מצות עשה, ואף על פי שאין שם פחד מאויבים ולא מלסטים, שאין שמירתו אלא כבוד לו, אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין. וכ"כ בספר החינוך מצוה שפח, משרשי המצוה מה שכבר כתבתי כמה פעמים, כי בכבוד הבית סבה לתת מוראו אל לב בני אדם, ובבואנו שם לבקש תחנה וסליחה מאת אדון הכל יתרככו הלבבות אל התשובה במהרה, וכענין שאמרנו בארוכה בסדר ואתה תצוה [מצוה צ"ח]. ומכבודו של בית הוא למנות עליו שומרין כדרך המלכים הגדולים אשר בארץ שיעשו כן. וכמו שבא במכילתא אינו דומה וכו', כמו שכתוב בסמוך. אמנם רהיטת לשון הפסוק משמע וְזָר לֹא יִקְרַב אֲלֵיכֶם: וכו' רש"י וזר לא יקרב אליכם - אתכם אני מזהיר על כך: שענין השמירה הוא לשמור מטמאים וזרים שלא ייכנסו, וכ"כ להדיא הרמב"ם בספר מורה הנבוכים (חלק ג פרק מה) "ואמנם היות השמירה והסבוב סביב למקדש תמיד, הוא לכבד אותו ולפארו שלא יחרסו הסכלים גם כן והטמאים אליו ולא בעת האנינות וכל מי שלא רחץ גופו כמו שיתבאר". וראה ברשימות שיעורים (מסכת סוכה דף נא ע"א) שכתב: וחוב שמירת המקדש היא לא רק לשמור המקדש מטמאה אלא אף מחילול קדושה ע"י עריות. ונראה, דשמירה מכל דבר עבירה היא ממצות שמירת המקדש. והראייה, דהא בתפלת על הנסים בחנוכה אומרים ופינו את היכלך וטהרו את מקדשך ואח"כ והדליקו נרות בחצרות קדשך, דא"א היה להדליק הנרות ולעשות עבודה כ"ז שלא פינו את ההיכל מכל ע"י ועבירה, דפינוי ההיכל הוא ממצות שמירת המקדש. והנה, בהפסרת פ' שקלים האשכנזים מתחילים בן שבע שנים יהואש במלכו וקוראים בענין חזון

בדק הבית ששייך בפשטות לענין השקלים. ברם מנהג הספרדים הוא להתחיל בויכרת יהודיע ויבאו כל עם הארץ בית הבעל ויתצוה את מזבחותיו ואת צלמיו שברו, וצ"ע דמה ענין זה לפ' שקלים. ונראה, דאיבוד ע"י מהמקדש היא ממצות שמירת המקדש ולכן שייך לבדק הבית ולשקלים.

מי שמר? כתב בערוך השולחן העתיד הלכות בית המקדש סימן טו, כתב הרמב"ם שם דין ד: מצות שמירתו שיהיו הכהנים שומרים מבפנים והלויים מבחוץ וכ"ד עדה שומרים אותו בכל לילה תמיד בכ"ד מקומות הכהנים בג' מקומות והלויים בכ"א מקום עכ"ל, וזהו משנה בריש מדות דהכהנים בשלשה מקומות והלויים בכ"א ע"ש. וכתב המנחת חינוך מצוה שפח, פשוט כמו דלויים אינם נפסלים במומין כמו שמבואר בכ"מ וגם בשנים לא נפסלו בבית עולמים כמבואר בחולין ה"נ לענין שמירת המקדש בודאי אף כהנים בע"מ כשרים דלא מצינו דיהי' זה עבודה דבע"מ יפסלו בודאי הם כשרים וחללים אינם כהנים כלל ופסולים וזה פשוט.

שמירת המקדש ביום ובלילה. ברמב"ן (במדבר א. ג) כתב: וטעם ושמרו הלויים את משמרת משכן העדות, שישמרו אותו בלילה, וילכו סביב המשכן כמו שאמרנו הכהנים שומרים מבפנים והלויים מבחוץ וכו' ע"כ. ועי' ברמב"ם (פרק ה' דבית הבחירה הלכה ב') דמצות שמירת בית המקדש היא כל הלילה ע"ש. והמפרש כאן כתב דשומרים את המקדש ביום ובלילה וכמובא לעיל. ובבאר שבע כאן כתב על דברי המפרש הנ"ל: זה לא היה ולא נברא, לפי שאין מצוה שמירה זו אלא דוקא בלילה אבל לא ביום וכן כתבו בהדיא הרמב"ם וסמ"ג ור"ש ור"ע מברטנורה ז"ל בריש מדות עכ"ל. וע"ע בסה"מ לרמב"ם (מ"ע כ"ב) שכתב: שצונו לשמור המקדש וללכת סביבו תמיד לכבודו וכו'. והנה כתב "תמיד" ומשמע ג"כ ביום ובלילה ולא כדבריו לעיל בהל' בית הבחירה שכתב כל הלילה. אכן הגר"מ הלר ז"ל הביא בהקדמתו לסה"מ שהוציא (עמ' י"ד) שהנוסחא המדויקת בסה"מ היא: וללכת סביבו תמיד בכל לילה כל הלילה ע"כ. וכן הביא בחינוך (מצוה שפ"ח) ע"ש. וראה עוד במש"מ (בהל' בית הבחירה הנ"ל) שתמה ג"כ על המפרש תמיד שכתב דחוב השמירה ביום ובלילה, דמנין זה, ובמנחת חינוך (מצוה שפ"ח) באריכות ע"ש.

שמירת המקדש ע"י קטנים. עי' במתני' תמיד פ"א בית אבטינס ובית הניצוץ הרובין היו שומרים שם וכו' המפרש דרצה לאמר כהנים קטנים פחותים מבן י"ג שנה וכו"כ הכ"מ פ"ח מבהב"ח ה"ה, וצ"ע דאיך יניחו לעשות מצווה ע"י קטנים דלאו בני מעבד מצווה נינהו. ראה

מין שר התורה

רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א

שמירה ע"י קטנים או נשים

רמב"ם ביה"ב פ"ח ה"ה, והרובין שומרין שם, והמפרש פ' קטנים פחותים מ"ג, והמל"מ הקשה דהא קטנים לאו בני מצוה נינהו ואיך מוסרין המצות לקטנים. וי"ל דהמצוה אינה על השומר, רק על הב"ד או הכהנים מוטל שידאגו שיהא שם שומר, וגם קטן יכול לשמור כמבואר ביו"ד ס' קט"ו ס"א דקטן בן ט' ראוי לשמור גבי חלב שחלבו גוי, וכן גבי לקרות לאור הנר בשבת מינה החזו"א קטן לשמור (שו"מ כן במנ"ח מצוה שפ"ח). ולפ"ז יש ליישב מה שתמהנו לעיל ה"ב מה איצטריך בספרי פסוק למעט נשים תיפוק ל' שהוא מ"ע שהז"ג להשיטות דשמירה אינה אלא בלילה, ולפ"ז אין כאן קושיא, שאין המצוה על הנשים אלא על ב"ד או הכהנים שיעמידו שומר, ובזה ס"ד שגם אשה כשרה.

(דרך חכמה)

שריפת בגדי שומרין שנתרשלו

רמב"ם ביה"ב פ"ח ה"י, ומעמידין ממונה אחד על כל משמרות השומרים וכו', וכל משמר שאינו עומד ואומר לו איש הר הבית שלום עליך ניכר שהוא ישן וכו', ורשות היה לו לשרוף את כסותו. כתב הרא"ש בריש מדות דאין כאן משום בל תשחית דהפקר ב"ד הפקר, עכ"ל. וצ"ע מה ענין הפקר ב"ד לכאן אטו הפקר מותר להשחית, הא כתיב לא תשחית את עצה.

ואולי כונתו שב"ד יכולין להפקירו מכל האדם שלא יוכל א' לזכות בו וממילא אין כאן בל תשחית ומה שלא תירץ כתי' התפא' שלצורך מותר, וכדתיניא ע"ז י"א א' שורפין על המלכים, אפשר דס"ל שאין זה צורך כ"כ דאפשר בעונש אחר, ועוד דשם אינו דרך השחתה דניכר שעשה לכבוד המלך, ולא דנו שם אלא משום דרכי האמורי, אבל כאן דרך השחחה הוא שהרי רוצה להשחיתו ולקנסו.

(דרך חכמה)

לבישת בגדי כהונה בזמן השמירה

דעת המנ"ח ששמירה אינה עבודה, ובע"מ וכל הפסולים לעבודה כשרים בה, והאבני נזר חולק והביא רא' מדכתב רבנו בה"ו לא היו הכהנים השומרים ישנים בבגד"כ אלא מקפלין אותן כו', ומבואר שכל היום היו שומרים בבגד"כ, והרי רבנו ס"ל בסוף הלכות כלאים שאסור ללבוש בגד"כ שלא בשעת עבודה והלבוש לוקה משום כלאים (ובגמ' תמיד כ"ז א', יש לפרש דאכהנים אחרים קאי ולא על השומרים, אבל רבנו כתב בהדיא על השומרים).

ולענ"ד י"ל דהנה רבנו כתב בפ"ח מכה"מ ה"א, דבגד"כ מותר ליהנות בהן, לפיכך לובשן ביום עבודתו (ואין זה בדוקא שהרי שמעון הצדיק לבש בגד"כ לצאת לקראת אלכסנדר מוקדון) ואפי' שלא בשעת עבודה חוץ מן האבנט מפני שהוא שעטנז, וע"כ י"ל שלבשו השומרים בגד"כ שזה הוא כבודם וגם שידעו שהם שומרים חוץ מן האבנט, ועמש"כ בזה בהל' בית הבחירה פ"ח ה"י.

(דרך חכמה ביה"ב פ"ח)

תמיהה היאך היה משה שומר ומשורר והלא משורר ששיער במיתה

תנן בתמיד כו. בכ"ד מקומות הכהנים והלוויים היו עומדים ושומרים המקדש, ויליף לה מדכתיב בפרשת במדבר משה ואהרן ובניו שומרים משמרת המקדש, משה לוי היה ושומר את המקדש, ואהרן ובניו כהנים היו ושומר את המקדש, ומבואר מזה דמשה לוי היה, ושומר את המקדש מדין עבודות לוי, [ועכס"מ פ"ג כלה"מ ה"ט, ובקרי"ס פ"ח בית הבחירה, ועמש"כ בפרשת במדבר בדין שמירת המקדש (פ"ג פל"ח)]. אשר לכאורה יש לתמוה בזה, דהנה איתא בערכין יא. מנין לעיקר שירה מן התורה וכו' שנאמר משה ידבר והא' להים יעננו בקול, ודרשו חכמינו על עיסקי קול, ופירש"י [ד"ה על] שהקב"ה היה מצוה את משה לשורר, לפי שמשה לוי היה, וקשה דהלא מפורש בערכין יא: דמשורר ששיער חייב מיתה, דכל לוי ממונה לעבודתו שלו, וכל שעשה עבודת חבירו חייב מיתה, וקשה דהלא משה רבינו היה גם משורר וגם שומר, וצ"ע.

שו"ר בשיטמ"ק הנדמ"ח בשם הרא"ש וז"ל, אין לפרש שצוה למשה לשורר בקול, דאמרין בריש גמ' [תמיד כו.] דמשה משוער היה ומהלויים, ומשוער ששר במיתה, אלא [חסר כמה מילים] לשורר בקול, והרב המגיה שם כתב דכוונת הרא"ש שהקב"ה אמר למשה שיצוה לאחרים לשיר שירה, אכן הלא דעת רש"י בערכין דמשה עצמו היה משורר, ושוב צ"ע קושית הרא"ש שהרי משורר ששיער חייב מיתה, וצ"ע.

אשר נראה בזה, דהנה דין נשיאת הארון בכתף הוא מצוה הנוהגת לדורות, וכמבואר כן בסוטה לה. במעשה דדוד המלך ופרץ עוזה, והר"מ מנאו במנין מצוותיו מ"ע ל"ד ובחינוך מצוה שע"ט, והנה דעת הר"מ והחינוך שם דמצוה זו מוטלת על הכהנים, וחלוק ממשא המשכן וכליו בכתף שמצותו מוטלת על הלוויים בני קהת, וכבר עמד ע"ז הרמב"ן בשורש השלישי היכן נשתנה דין משא הארון מלוויים לכהנים, יעו"ש.

ובמכתבי מרן רי"ז הלוי [ע' 154] ביאר, דעד שנבנה הבית היתה קיימת עבודת משא של הלוויים במשכן וכליו, והוא מצות עבודת משא שנצטוו בה בני קהת לשאת את המשכן וכליו, והוא דין כללי למשכן וכל כליו, וכאשר הגיע למנוחת עולמים בירושלים פקע דין עבודת משא המשכן וכליו, ומעתה לא היתה עבודת הנשיאה אלא מצוה בעלמא לישא את הארון על הכתף, ומצוה זו היא מצוה לדורות במסוים בהארון ולא במשכן וכליו.

מעתה נראה דכוונתה לענין מצות שמירת המקדש, דתרתיה איתנייהו ביה, חדא דין עבודה, ושנית דין מצוה, וחלוקים המה בגדריהם, דמצות העבודה הרי היא חיוב המוטל על הלוויים בתורת עבודה, [וכל לוי שלא קיבל עליו לעבוד כל עבודת הלוי אין מקבלין אותו, וזהו מה שיש בשמירה דין עבודת לוי], ונלמד מקרא דועבד הלוי הוא, אכן דין נוסף הוא דאיכא בתורת מצוה בעלמא לשמור את המקדש, ובזה באה מצוה השמירה כמצוה בפנ"ע.

אשר נראה בזה עפ"י מש"נ דבמצות שמירת המקדש איכא תרתי, חדא שמירת המקדש לבל יכנס בו זר וטמא, ושנית מפני הכבוד כענין פלטרין של מלך שיש לו שומרין, ומעתה י"ל דמצוה זו לשמור שלא יכנס זר וטמא באה בתורת עבודה, ואילו מצוה זו לשמור את המקדש מפני הכבוד, זה אינו בתורת עבודה כי אם כמצוה בעלמא, וכלשון הר"מ והחינוך במצוה זו של שמירת המקדש שענינו מפני כבוד פלטרין של מלך.

והנה בתמיד כה: תנן בג' מקומות הכהנים שומרים במקדש ובכ"א מקומות הלוויים שומרים, ושם כו. איתא מנא ה"מ ופירשו הרא"ש דפריך מה המקור למצות שמירה, אמר אביי אמר קרא והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה משה ואהרן ובניו שומרים משמרת המקדש וגו', ותמה בבאר שבע והלא מקראות מפורשים בפרשת קורח שיש מצוה לשמור המקדש, ולמה מיייתי מקראות אלו שאין מפורש בהם החיוב ומצוה.

אכן למש"נ י"ל, דכל המקראות שבפרשת קורח לחיוב שמירה, באו ללמדינו מצות שמירה לבל יכנס זר וטמא, וזהו בכלל מצות ועבד הלוי, ואילו הש"ס מקשה מנא ה"מ דמלבד שמירה דעבודת המקדש יש גם מצוה בפנ"ע לשמור המקדש, וע"ז מיייתי מן הכתובים בפרשת במדבר, שנכתבו טרם שנאמרה פרשת עבודת הלוויים [לשמור שלא יכנס זר] שבפרשת קורח, דההיא פרשה ניתנה רק אחר טענת בני ישראל האם תמנו לגווע.

הלא מעתה נמצא, דמה שמשה רבינו שמר המקדש, לא היה זה בתורת עבודת לוי, כי תורת עבודת לוי ליכא אלא בשמירת המקדש מזר וטמא, ואילו המקור שמשה שמר המקדש הוא מן הכתובים בפרשת במדבר, טרם שנתחדשה פרשת שמירת המקדש מפני זר וטמא, וכמו דמיייתי הש"ס בתמיד ראה מן הכתובים הללו שיש מצוה לשמור המקדש מפני הכבוד, וכמש"נ דעדין לא נתחדשה פרשת שמירה האמורה בפרשת קורח.

והדברים מכוונים עם דברי הגר"א בריש תמיד וז"ל, האי שמירה מפורש בסדר קורח משום שלא יכנס זר בתוכו, והא דפריך גמ' מנא ה"מ, נ"ל דפריך בבית המקדש כיון שהשערים מסוגרים למ"ל שמירה, ומשני והחונים וכו', וע"כ מצוה עליהם לשמור, דאל"כ למ"ל כולי האי באדם אחד סגי, אלא ע"כ מצוה הוא על הכהנים והלוויים וכו' עכ"ל, משמע דשמירת משה לא היתה לשמור שלא יכנס זר אלא לכבוד המקדש.

הלא מעתה ניחא קושית הרא"ש היאך הותר למשה רבינו להיות גם שומר וגם משורר, והוא לפי דכל עיקר הך דינא דמשורר ששיער חייב מיתה, הוא משום שנצטוו הלוויים להיות איש איש על עבודתו ואל משאו, וכמו שמבואר בחידושי מרן רי"ז הלוי וכן"ל, אשר זהו דוקא באותן העבודות כגון שירה ושיעור ושמירת המקדש מפני זר וטמא, אך שמירת המקדש מפני כבודו אינו אלא מצוה, ופירי יכול לוי המשורר לשמור המקדש מפני הכבוד.

במנחת חינוך (מצוה שפח) ובספר אמבזה דספרי (פ' קרח) כתבו ששמירת המקדש אינה עבודה וכל המצוה שיהא המקדש שמור ובכה"ג סגי בקטנים. ועי' בערוך השולחן העתיד הלכות בית המקדש סימן טו ז. וזה שהרובין שומרים שם והיינו רכי שנים שלעבודה אין מניחין אותם ומפני שהם רוצים ליכות בעבודת בהמ"ק היו מעמידים אותם לשמירה, אך המפרש בתמיד פ"י פחותים מיי"ג שנה. ותימא לומר כן שיסמכו על קטנים בשמירתן, ועוד דבלשון הירושלמי רובין נקראו אותם שלא הגיעו עדיין לזקנה, ובירושלמי חלה פ"ב אומר שם שהיו נוהגין בתרומה ומעשר בח"ל עד שבאו הרובים וביטלו, הרי גדולי התורה היו. והבית המוקד כבר כתבנו שהיה חציו בקדש וחציו בחול ולכן גם בתוכו היו יכולין לישן בחציו של חול, ולכן היה שם מוקף רובדים וזקני בית אב ישינים שם. (והכ"מ כתב כהמפרש).

שומרי המקדש בקריאת המגילה. בספר דף על הדף מגילה דף ג עמוד א, הביא מחכ"א שנסתפק האם גם השומרים בכ"ד מקומות הלכו לקריאת המגילה, דאפשר דדוקא בעבודה שאפשר לאחרה ולקיים המ"ע אח"כ, משא"כ בשמירה הרי כל רגע איכא מ"ע דשמירה ולא תדחה מפני קריאת מגילה, ובפשטות זה תלוי במחלוקת קמאי, דלפי שיטת הר"ן במגילה דאין שום מ"ע דאורייתא נדחה לגמרי מפני קריאת המגילה, וכן פסק הרמ"א להלכה בסי' תרפז, א"כ שמירת המקדש לא נדחית מפני קריאת המגילה, אך לפי הטו"ז והגר"א בסי' תרפז דפירסומי ניסא עדיף, א"כ גם מ"ע של שמירת המקדש נדחית, ומהלשון כהנים בעבודתם ולויים בדוכנס דייקא, אפשר לדייק דדוקא מעבודתם ודוכנס ולא משמירתם. ודו"ק.

שמירת המקדש בזמן הזה. הגאון ר' משה מעשיל גלבשטיין ז"ל מירושלים (מתלמידי הצמח צדק והאדמו"ר מקאצק), חיבר ספר "משכנות לאביר יעקב" ששם טוען שדין שמירת בית המקדש נוהג גם בזמן הזה, ואם הרשות נתונה מטעם המלכות, אז מוטל עלינו גם עכשיו להעמיד שם משמרות כהונה ולוי לשמור, ואף שאין בכוחינו למנוע מהנכנסים והיוצאים, מ"מ משמר זה הוא משמר הכבוד כמו שכתב הרמב"ם, והאריך בזה הרבה מאד, ורצה לקבוע מסמרות, ולעשות כן מעשה. אמנם האבני נזר בשו"ת (יו"ד סי' תמ"ט) חלק עליו מכמה סיבות (א) דכיון דזרים נחלוה והם שולטים על מקום המקדש, לא שייך שם שמירה כלל. (ב) מוכיח דיש סוברים דשמירה היא עבודה, וממילא טמא מת אסור לעשות עבודה, אפילו אינו בפנים. (ג) גם בלויים כיון שמשורר ששיער חייב, א"א לנו לידע לאיזה משפחה אנו שייכים למשוררים או לשומרים, וממילא בטלה לה שמירה בזה"י. וכ"כ **בקובץ תשובות הרב אלישיב** חלק ג סימן יט, "וכמו שלא נוהג דין שמירת המקדש בחורבנו אף דלדעת הרמב"ם קדשה לעתיד לבא, וזה מטעם דלא שייך ענין כיבוד לאחר שהיא מושפלת כ"כ".

שמירת המקדש

במהות מצוות 'שמירת המקדש' כתב הרמב"ם: 'ואף על פי שאין שם פחד מאויב ולא מלסטים, שאין שמירתו אלא כבוד לו. אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרים לפלטרין שאין עליו שומרים.'

נלמד את סדר הדברים בפרשת קרח ועדתו ואת דברי רבותינו המפרשים ונמצא כי יש לכאורה עניין נוסף במהות מצוות 'שמירת המקדש'.

'העמק דבר' בתחילת הפרשה כותב: 'יש לדעת ולהתבונן מכל ענין הפרשה מהליכות המחלוקת ומועג שהגיע להם כי לא נשתנו בערכם ובכונות מחלוקתם קרח ודתן ואבירם ומאתיים וחמישים איש.' 'יש להבין שמאתיים וחמישים איש היו באמת גדולי ישראל בכל פרט גם ביראת ד' והיה מניעת הכהונה, שהוא גורם דבקות ואהבת ד' כאש בוער בקרבם, לא לשם שררה וכבוד המדומה. כי אם להתקדש ולהשיג מעלה זו על ידי עבודה.'

'וגם המה ידעו אשר דבר ד' אמת בפי משה ואין להרהר אחריו ח"ו. רק הרהרו בליבם אחר רצון ד' ומסרו עצמם למסירת נפש ולמות על אהבת ד' כי עזה כמות אהבה'. המניע של מאתיים וחמישים מקטירי הקטורת היה כולו קודש.

אחרי תלונות קרח ועדתו קרו שני דברים: האדמה פצתה את פיה ובלעה את קרח ועדתו וכל אשר להם חיים שאולה ואש יצאה ואכלה את מאתיים וחמישים מקריבי הקטורת.

עם זאת, הקב"ה מצווה לעשות ממחנות מאתיים וחמישים האיש, 'קוועי פחים ציפוי למזבח' ו'יהיו לאות לבני ישראל' כדי שכל ישראל יראו טהרת מניעיהם של 'נשיאי עדה קריאי מועד אנשי שם'.

אחרי כל זה, למחרת, 'וילוו כל עדת בני ישראל' 'על משה ואהרן לאמר אתם המיתם את עם השם'. מתרגם אונקלוס: 'אתון גרמתון דמית עמא דהשם'.

כותב הרמב"ם: 'כי יאשימו אותם על שנתנו העצה הזו להקטיר קטורת זרה'. 'שהיו העם מאמינים עתה בכהונת אהרן. אבל היו חפצים שיהיו הבכורות משרתי המשכן במקום הלויים ולא ירצו בחילופין שעשו בהם. כי היו חפצים שיהיה לכל השבטים חלק בעבודת בית השם'.

ומסיים הרמב"ם: 'וזה טעם פרח מטה אהרן לבית לוי'. לכן היה צורך בבירור נוסף וסופי להשיב על טענתם של נשיאי ישראל שצריך שיהיו בכורות מכל שבטי ישראל משרתי המשכן. לכן נצטוו משה 'וקח מאתם מטה מטה לבית אב מכל נשיאיהם לבית אבותם' 'והיה האיש אשר אבחר בו מטה יפרח'.

גם אחרי הבירור הסופי של 'והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמל שקדים' ואחרי שהקב"ה מצווה את משה 'השב את מטה אהרן לפני העדות למשמרת לאות לבני מרי ותכל תלונתם מעלי ולא ימותו' ומשה עושה כדבר ד'.

שוב אומרים בני ישראל למשה 'הן גווענו אבדנו כולנו אבדנו' מתרגם אונקלוס: 'הן מיננא קטלת חרבא, הא מיננא בלעת ארעא, הא מיננא דמיתו במוותנא'. 'הן גווענו אבדנו כלנו אבדנו'. היתכן ש'כל הקרב הקרב אל משכן השם ימות'.

כותב 'העמק דבר' על הכפלות 'כל הקרב הקרב': 'הקרב הראשון משמעו שהוא רוצה קרבת אלוקים בדבקות ואהבה'. והקרב הנוסף 'הקרב אל ד' משמעו שמתקרב אל היכל ד' כדי להשיג קרבת אלוקים'. הוא רוצה להיכנס למשכן.

'וזה צעקתם כי מי שיעלה על רצונו להשיג דבקות ורוה"ק הלא אין מעצור לפניו לפרוץ גדרו ולעלות להיכל ד' כי עזה כמות אהבת ד' וא"כ עלולים המה למות'.

בני ישראל צועקים אנחנו רוצים להשיג קרבת ד' להיות דבקים בו יתברך ואנחנו פוחדים ויראים כי כל התקרבות אל המשכן היא סכנת חיים. על זה משיב הקב"ה ואומר לאהרן: 'אתה ובניך ובית אביך אתך תשאו את עון המקדש' ו'תשאו את עון כהונתכם' אתם תהיו אלו שישמרו 'וזר לא יקרב אליכם'.

כמו שמסיים ה'העמק דבר': 'והנה על כל זה הייתה התשובה שאהרן ובניו נזהרו שלא יניחו לזר להיכנס ולפרוץ הגדר' ובזה יגנו על ישראל שלא ימותו.

נמצאנו למדים כי במצוות 'שמירת המקדש' נכללת גם שמירה על בני ישראל שאהבת ד' ורצונם בקרבת ד' ובדבקות בו יתברך לא תביא אותם לפרוץ ולעלות להיכל ד'.

הגאון רבי אשר וייס שליט"א
ראש ישיבת דרכי תורה

שמירת המקדש ביום

כתב הרמב"ם הל' בית הבחירה פ"א ה"ב, "שמירה זו מצותה כל הלילה" וכ"ה ברמב"ן בפרשת במדבר וכ"ה בחינוך מצוה שפ"ח, ובפירוש הר"ש מדות פ"א ה"א. ובמנחת חינוך תמה מנ"ל לרמב"ם דאין מצוה זו אלא בלילה, והביא את דברי המפרש בריש תמיד דמצוה זו נוהגת ביום ובלילה, עי"ש.

ונראה בטעם הרמב"ם והרמב"ן לפי דברי הרא"ש בריש תמיד שכתב, "שימור זה אינו משום חישוב גניבה דאין עניות במקום עשירות, אלא גזירת הכתוב הוא, דכתיב ושמרו, וגם כבוד המקדש שלא יסיחו דעתם ממנו לא ביום ולא בלילה דכתיב ביהודע (מ"ב י"א) ושמרתם את משמרת הבית" הרי דענין הכבוד שבשמירה היא "כדי שלא יסיחו דעת ממנו", דאין זה לכבוד בית ה' שיהיה שמם וכלל ישראל יסיח דעת ממנו, ולפי"ז נראה דביום עצם עבודת הכהנים הלא הוא היפך ענין היסח הדעת, ואין כבוד גדול ממנו, אבל בלילה שבה אין עבודה במקדש מלבד הקטרת האברים ופדרים שנתותו, נצטוו לשמור כדי שלא יסיחו דעת מן המקדש.

ומריש הו"א דבאמת נוהגת מצוה זו אף ביום מבחינת עצם המצוה, אלא שבפועל אין המצוה אלא בלילה שבו יש היסח הדעת משום שאין בו עבודה, ונפ"מ בדרך זה אם מסיבה כל שהיא תתבטל עבודת הבית, כמו שהיה מי"ז בתמוז שבו בטל התמיד וכדו', אם יהיו מצווים בשמירה אף ביום, וניחא לפי"ז שבשלשת המקומות שבהם הרמב"ם רגיל לכתוב תמצית גדר המצוות בקיצור, במנין המצוות, בספר המצוות, ובפרטי המצוות שבתחילת ההלכות שבמשנה תורה, לא כתב דמצוה זו בלילה ולא ביום, ואדברה בסהמ"צ כתב דמצוה זו נוהגת **תמיד**, ולפי המבואר נחא, דבעיקר גדרה נוהגת מצות השמירה ביום ובלילה, אבל כיון שמהות המצוה שלא יסיחו דעתם, מתקיימת ענין זה ביום ע"י כהני המקדש, ולפי"ז אין בהכרח מחלוקת בין הראשונים בענין זה.

אך באמת נראה טפי מפשטות לשון הרמב"ם "שמירה זו מצותה כל הלילה" דאין עיקר המצוה נוהגת אלא בלילה, ומה שכתב דהמצוה **לשמור תמיד** כונתו בזמן השמירה שלא יפסקו מלשמור וללכת סביב ולא סגי בשמירה שלא יוצא ונכנס וכדו', וטעם הדברים כנ"ל דגדר המצוה משום היסח הדעת וביום ליכא היסח ד"ד.

שמירת המקדש בזה"ז

בשו"ת אבנ"ז יו"ד ח"ב סי' תמ"ט דן באריכות אם מצוה זו נוהגת בזמן הזה, ובתחילת דבריו כתב לחקור מה מהות שמירה זו, אם לשמור כלי המקדש שלא יגנבום, או שלא יכנס בו זר. דאם מצות השמירה משום כלי המקדש לא שייך בזמנה"ז, ואם משום כניסת זרים נוהגת מצוה זו אף בזמנה"ז, עי"ש.

(ואף שכתב הרא"ש דאין שמירה זו משום גנבים, דאין עניות במקום עשירות, אלא מצות השמירה משום כבוד הוא, וכמ"ש בהרחבה במנחת אשר במדבר סי' ב', וכדברי הרמב"ם והרמב"ן שהובאו שם, כונת הדברים דנצטוו לשמור משום כבוד הבית, אך מ"מ מצווים הם **לשמור** דאל"ה במה הם שומרים ואיזה שמירה יש כאן, וזה לא כהבנת המנ"ח הנ"ל דאין הם אלא עומדים על משמרתם, כדרך שומרי ארמונות המלכים בזמנינו).

אך באמת נראה פשוט דאין מצוה זו נוהגת כלל בזמנה"ז, דכל ענינו משום "שאינו דומה פלטרין שיש עליו שומרים לפלטרין שאין עליו שומרים", כלשון הרמב"ם בהל' בית הבחירה פ"א ה"א, ואם אין לנו פלטרין, שומרים למה לו, והלא מצות השמירה לכבוד לגדלו ולרוממו, ובזמן שאין בית מה נכבד ומה נרומם. וראיה לזה, מהא דבמצוה כ"א כתב הרמב"ם דמצות מורא המקדש נוהגת בזמנה"ז, ובמצוה כ"ב מצות שמירת המקדש לא כתב כן, ומדשתק ש"מ לא ניח"ל, וז"ב.

והנה האבנ"ז כתב שם בסוף דבריו דאסור לשמור בזמנה"ז, דהלא משורר ששיער חייב מיתה, וחזינו בתענית דף י"ז דחלוקת המשמרות לא בטלה בחרבן הבית, וכהן שיועד משמרו אסור לשתות יין בו ביום, וכן בחלוקה שבין המשוררים לשוערים עי"ש. אך באמת אין זה נראה כלל, דהלא כתב הרמב"ם בפ"ג מכלי המקדש ה"ח דמשורר שנתקלקל קולו יכול להיות שוער, וברדב"ז שם כתב דק"ו דיכול להיות שומר, הרי לן דאין זה חלוקה ע"י רוח הקודש. אלא חלוקה מעשית לפי יכולתם של הלויים וכחם, א"כ פשוט לכאורה דחלוקה זו בטלה בחרבן הבית.

(מנחת אשר במדבר)

יעל חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים

בית המקדש איננו קיים בעוה"ר, אבל המקום בקדושתו עומד ולא זזה שכינה ממנו. בתנאים אלו של ימי גלותנו, האם יש תוקף מעשי כלשהו למצוות שמירת המקדש.

שמירת המקדש

על מצות שמירת המקדש נצטוונו בתורה "ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות ושמרו משמרתך ומשמרת כל האהל" (במדבר י"ח ג'), ומלבד שהיא מ"ע, היא גם נמנית במנין הלאוין שהזהירה תורה שלא לבטל את השמירה ושמרתם את משמרת הקודש" (שם ה'), דלשון שמירה אזהרה היא, וכ"כ הרמב"ם פ"ח מהלכות בית הבחירה ה"ג ובחינוך מצוה שצ"א.

והנה נחלקו הראשונים והאחרונים בטעם מצוה זו. הרמב"ם כותב בפ"ח מהלכות בית הבחירה ה"א וז"ל "שמירת המקדש מצ"ע ואעפ"י שאין שם פחד מאויבים ולא מלסטים, שאין שמירתו אלא כבוד לו. שאינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין". וכ"כ בשהמ"צ מ"ע כ"ב ובפירוש המשניות פ"א מסכת תמיד. היוצא מדבריו, דאין השמירה אלא כבוד ופאר להיכל ה' שגדולתו ורוממותו הם השומרים דוגמת שומרי ארמון המלך, וכ"כ בתפארת ישראל במס' תמיד והרמב"ן במדבר א' יג.

כתוב בפסוק "ויאמר ה' אל אהרן" (במדבר י"ח א') ומפרש רש"י למשה אמר שיאמר לאהרן להזהירו על תקנת ישראל שלא יכנסו למקדש, "אתה ובניך ובית אביך", הם בני קהת אבי עמרם, "תשאו את עוון המקדש", עליכם אני מטיל עונש הזרים שיחטאו בעסקי הדברים המקודשים המסורים לכם הוא האהל והארון והשלחן וכלי הקודש, אתם תשבו ותזהירו על כל זר הבא ליגע. "ואתה ובניך" הכהנים "תשאו את עוון כהונתכם", שאינה מסורה ללוים, ותזהירו הלוים השוגגים שלא יגעו אליכם בעבודתכם. "וגם את אחיך" בני גרשון ובני מררי "וילוו עליך וישרתוך ויתחברו אליכם להזהיר גם את הזרים מלהקרב אליכם, וישרתוך" בשמירת השערים ולמנות מהם גזברין ואמרכלין, "וזר לא יקרב אליכם", אתכם אני מזהיר על כך (רש"י). ומשמע מדבריו דמצות השמירה הוא שלא יגש זר לעבודה, וכ"כ הגר"א במסכת תמיד, והוא מסתמך על הפסוק שבו הוזכרה השמירה בבית אחת עם האזהרה "וזהר הקרב יומת".

הרא"ש בריש מסכת תמיד כתב וז"ל "כבוד המקדש שלא יסיחו דעתם ממנו לא ביום ולא בלילה". וכתבו האחרונים להסביר דאין פירוש הסח הדעת זה כהיסח הדעת בקדשים מחמת חשש טומאה וכיב"ז כמו שמפרש בס' עזרת כהנים פ"א מ"א תמיד, כ"א שלילת הסח הדעת מורה על רוממות וגדלות הבית תמיד ישנם אנשים סביבו אינם מסיחים דעתם ממנו לעולם, וכמו שמצינו לגבי תפילין וציץ שכל זמן שהם עליו לא יסיח דעתו מהם אפילו רגע אחד מצד קדושתן, ולא מטעם שלא יפיח בהם. וכדברי התו"י יומא ח' ע"א ד"ה תפילין ובתוס' שבת מ"ט ע"א. וכן פירש השאגת אריה סליט. ע"י רמב"ם הלכות תפילין פ"ד ה"ד. וזה כעין משי"כ הרמב"ם שדין הוא השמירה הוא משום כבוד הבית וכמש"כ "אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין", דהיינו שע"י כך נחשב יותר מקום המקדש בזמן שיש עליו שומרין.

שמירת המקדש בזה"ז

רק במאה השנים האחרונות נתעוררו קצת דיונים הלכתיים בספרות הרבנית בקשר לכותל. לפני למעלה למאה שנה חי בירושלים ת"ח

אחד ששמו המלא היה ר' הלל משה מעשיל גלבשטיין שנקרא בפשיטות בשם בני ירושלים ר' מעשיל, הוא היה נין ונכד לבעל השל"ה חסיד קוצק שעלה לירושלים ועסק בתורה בנגלה ובנסתר. הוא חיבר ספר שנגלה ונסתר משמשים בו כאחד "משכנות לאביר יעקב". הספר מוקדש למסכת תמיד. בדבריו לראשית המסכת רוצה ר' מעשיל לחדש, שמצות שמירת המקדש ע"י כהנים ולויים קיימת גם בזמן הזה כשאין מקדש אלא מקום המקדש בלבד. ושמירה זו כיון שאי אפשר בימינו לקיימה במקומות שנקבעו במשניות תמיד ומדות, שהם על הרוב אפסר לדעתו לקיימה בשעת הדחק גם בסמוך להר הבית, דהיינו ע"י הכותל המערבי. ומתוך כך הוא מציע שיתפללו בקביעת ע"י הכותל מנין של כהנים ולויים, כדי לקיים מצות השמירה.

לכאורה משמע, שמצוה זו של שמירת המקדש נוהגת גם בזה"ז, כיון דק"ל דקדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבוא, ואף שיש לומר שמצות שמירה נוהגת דוקא בזמן שיש בית המקדש בנוי, כיון ששמירתו כבוד לו ואינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרים וכלשון הרמב"ם, מ"מ כיון שהמקום הוא קדוש בקדושת המקדש, נוהגים בו כל הכיבודים של בית המקדש. אולם האחרונים כתבו דעצם הדבר שכתב הרמב"ם שחייב שמירה נובע מדין פלטרין של מלך כשהבית בנוי וההיכל עומד על תלו, הרי פשוט כיום שאין היכל אין מצוה זו נוהגת, ובפרט לפמשי"כ התפארת ישראל שהוא כשמירה של כבוד כעין שמירת ארמונות של מלכים, וא"כ כשאין הארמון קיים אין על מה לשמור. וכן כתב החינוך במפורש במצוה שפ"ח "ונוהגת בכהנים ולויים בזכרים בזמן הבית". וכתבו האחרונים להסביר זאת לפי מה דמבואר בספרי לפרשת קרח דכהנים שומרים מבפנים מקרא "ידאתה ובניך לפני אהל העדות" והיינו רק בעזרה וכמש"כ הראב"ד בפירושו לתמיד דף ל' והיינו בב' המקומות בבית אבטינס ובית הניצוץ, וא"כ לא שייך מצות שמירת הכהנים בזה"ז דא"ל להכנס לעזרה בטומאה, ואף דמצוות שמירת המקדש היה בלשכות דאין חייבין על כניסתן בטומאה, כמבואר בזבחים נ"ו, מ"מ בזה"ז לא יודעין מקומן של הלשכות, ונכון שעל שמירת הלוים לא שייך זה, דהרי הלוים היו שומרים בשער העזרה מבחוץ וכן בשער הר הבית בפנים, דהוא רק מחנה לויה וטמאי מתים מותרין ליכנס לשם, מ"מ כיון דעיקר מצות שמירה בכהנים ולויים היו טפלים לכהנים וכמפורש במדבר י"ח ב' "וילוו עליך וישרתוך וגו'" משמע דלוים גלויים אל הכהנים וטפלים להם, וכן מפורש בספרי זוטא בפרת קרח "וילוו עליך וישרתוך" הם טפלים לך ולא אתה טפילה להם, וכיון דבזה"ז א"א לקיים מצוות שמירת הכהנים משום דהם טמאי מתים, ע"כ גם שמירת הלוים א"א שינהוג בזה"ז.

האדמו"ר ממונקאטש זצ"ל בס' עולת תמיד דף כ"ה כתב מדוע אין שמירה נוהג בזה"ז שנראה שנותן כבוד להפלטרין היינו כעת בית תפלתם (טומאתם) של הישמעאלים, וע"י בשו"ע יור"ד סימן קמ"ב סעיף י"ג דאסורין לנטוע אילני סרק שרגילין לנטוע בפני ע"ז הגם שאין עובדין אותה רק שהוא לכבוד, וא"כ אף שמכוונים לכבוד קדושת מקום ביהמ"ק מ"מ נראה שהוא לכבוד הבית ע"ז שלהם (ע"י שו"ת מנחת אלעזר ח"ב סימן כ"ז ובשו"ת מהר"ם שיק יור"ד סימן קנ"ב). ויותר מזה מפורש בלשון הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות לזרעים בענין סדר המסכתות וז"ל "ואחרי מעילה הביא מסכת תמיד, והניח אותה באחרונה בשביל שאין בה דיבור לא על דרך חכמה ולא על אסור והיתר אלא סיפור שהוא אומר האין מקריבין את התמיד ע"ל ואם נאמר שיש חייב שמירה בזה"ז הרי יש נ"מ הלכה למעשה בענין המשמרות של ביהמ"ק שע"ז התחילה יסוד המסכת על ככה האין נוהגים גם בזה"ז, אלא ודאי בזמנינו אינו נוהג כלל. ויתכן דהרמב"ם לשיטתו שסובר דרק זמן שיש פלטרין של מלך יש שמירה משא"כ בזה"ז שחרב אין חייב שמירה.

הנושאים הבאים

חקת- הפסקה

בלק- פת ויין של עכו"ם, ויחל העם (כה א), על פתן משום יינם, ועל יינם משום בנותיהם, שבת יז ב. פנחס, עניני ראש

מכון ירושלים

אוצר מפרשי התורה

אוצר כל הפירושים והביאורים על התורה בעריכה תמציתית וייחודית להשיטת בחנויות הספרים

אשת חיל

מדרשים, נפתר, ראשונים, אחרונים, חסידות

הפרשה המזכרת

קרח 62

חינוך והגות על פי משנתו של הרש"ד הירש

עורך הרב שלמה רזנשטיין

המבנה הארגוני של היהדות

יסוד היסודות, עיקר העיקרים, ועמוד התווך של ההתנהלות התקינה של העם היהודי, היא ההבנה של 'המבנה הארגוני' של עם ישראל. אמנם ישנה אי נוחות מהשימוש במושג חולין זה לנושא כה מרומם, אך דומה כי דווקא ההנמכה וההפשטה של המושג, יש ביכולתו להעביר את המסר שכבר עלה בעבר במאמריו, בצורה ברורה וטובה.

את רוב הדברים להלן, נביא מתוך לשונו של הרש"ד הירש בפרשתינו, גם לאור האחריות הכבדה של מי שאמרם וגם כדי לראותם במתק לשונו.

הנחות היסוד של דבריו להלן הם, א' מוסרי התורה לעולם הם יהיו מוסרי התורה, ולא רק אם כל העם הם בבחינת עמי הארצות, אלא גם אם כל עם ישראל יידע להבין וללמוד ויהגה בתורה יומם ולילה. יש פוסקי הלכה ומוסרי תורה והם מביאים את דבר ד' ב' אין חירות עצמית 'להמציא' מצוות חדשות או עבירות חדשות ולקדם עליהם מלחמה. יש שולחן ערוך, יש את ציווי הבורא, מה שנצטוונו הוא אשר נעשה, רצונות קדושים והתעוררויות הבאות מתוך רגש רב, אין ביכולתם לחדש מצוות בתורה.

פריחת מטה אהרן

בפרשת קורח אנו פוגשים את הערעור הראשון על מעמדם של משה ואהרן – כל העדה כולם קודשים ומדוע תתנשאו על קהל ד'. על פי ציווי ד' מניחים כל הנשיאים את המטה, ומטה אהרן פרח דבר אל בני ישראל וקח מאתם מטה מטה לבית אב מאת כל נשיאיהם לבית אבותם שנים עשר מטות, איש את שמו תכתב על מטהו. ואת שם אהרן תכתב על מטה לוי, כי מטה אחד לראש בית אבותם. והנחתם באהל מועד, לפני העדות אשר אועד לכם שמה. והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח, והשכתי

מעלי את תלנות בני ישראל אשר הם מלינים עליכם. והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויצא פרח ויצא ציץ ויגמל שקדים. ויצא מטה את כל המטות מלפני ה' אל כל בני ישראל, וידאו ויקחו איש מטהו.

כדרך שלוחות העדות מעידים שד' הוא נותן התורה, כן מעיד מטה אהרן שד' הוא הבוחר בבני אהרן, ורק על יסוד בחירת ד' הם משמשים ככהנים במקדש התורה הזאת, מטה אהרן הונח בצד לוחות העדות במקדש, ולמדנו מכאן מה משמעות הבחירה של בני אהרן והלוויים: בני אהרן נבחרו מתוך הלוויים, והלוויים נבחרו מתוך העם, וכך הורחק העם ממקדש התורה, והרחקה זו איננה אלא המשך להגבלה הנזכרת בשמות יט, יג. אותה הגבלה נהגה בשעת מתן תורה, ובאותו מעמד ניתנו גם הלוחות שהם עדות נצח לתורה, ההגבלה באה להורות שהתורה הגיעה אל העם ולא התפתחה מתוך העם. כבר ביארנו, מה רבה החשיבות של העובדה הזאת, בה תלוי כל אופייה של התורה, שהיא נצחית ולא תשתנה ויד לא תיגע בה.

הגבלה הכרחית

אך אותה הגבלה נמשכת והולכת על ידי חניית בני אהרן והלוויים מסביב למקדש התורה ועל ידי הרחקת העם מן המקדש הזה, וכך נקבעת לדורות אותה עובדה שמקור התורה הוא מחוץ לתחום האדם ואין תוקפה מותנה לא במקום ולא בזמן. הצורך בקביעת העובדה הזאת ילך ויגדל ברבות העיתים. שהרי עם ישראל על כל שכבותיו בלא הבדל מקצוע ומשלוח יד נקראים ללמוד את התורה, לקבל את עולה ולקיים את מצוותיה, ועתידה התורה להשלים את שליחותה בעם. היא תחדור בכל רוח ובכל לב, תעצב כל מחשבה וכל רגש, כל השקפה וכל מעשה, ורוח העם המופרית מן

התורה – והמתנחלת בעם מדוד לדור תלך ותתקרב לרוח התורה.

בסופו של דבר ייסתם הפער שבין חזון התורה לבין הגשמתה בעם, וכך תלך ותתמעט היהירות שבטענתו של קרח "כי כל העדה כלם קדושים ובתוכם ד'". וככל שיתגשם החזון הזה, כן ילך ויגדל החשש שמא ימרוד האדם במאור שהאיר את עיניו ותוך כפירה במקור האלוהי של התורה ייחס אותה לרוח האדם, וכך יחדלו להיות תלמידים ומשרתים לתורה ויעזו לבחון אותה ברוח ביקורתית. משום כך ניתנה מצות הגבלה הנוהגת בכל הזמנים. היא מרחיקה את העם מן העדות וממקדשה באמצעות הלוויים והכהנים, והיא מזהירה גם את הגדול שבחכמי התורה, השוגה באהבתה תמיד גם הוא חייב לתפוס את התורה באובייקטיביות המוחלטת שלה. כי התורה היא אלוהית ואין אדם רשאי להתקרב אליה ואפילו הכהנים לא יקריבו לעדות התורה אלא בלבוש של סמל שירותם ולאחר קידוש ידים ורגלים.

בכל דור ודור אזהרת ההגבלה יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת: "ד' העד בעם פן יהרסו אל ד' לראות ונפל ממנו רב: וגם הכהנים הנגשים אל ד' יתקדשו פן יפרץ הם ה'".

התמסרות ללא שרירות

אמנם שמירה זו כוללת גם את הרחקת כל הזרים מן העבודה. וכאן הביצוע החיובי של כלל העבודה במקדש טבוע במטבע הציות לתורה, וגם הכהנים והלוויים הכשרים לעבודה מוזהרים מפני כל שרירות אישית. וכל סדר העבודה מביע, שהמקדש ועבודתו – הן המעשים הנעשים בו והן העושים את המעשים – כולם נתקנו על פי רצון ד' עד לפרטי פרטיהם, ולא ייעשה שם דבר על פי שיקול דעתו של האדם. ולפיכך, הביצוע הנאמן של העבודה ימנע מאלוהי את החטא הגורר אבדון, ולא יהיה עוד קצף על בני ישראל.

ד' חפץ לתת את נתינתו, ואם הבינונו ביטוי זה אל נכון, הרי זה פירושו: אמת, "מתנה" היא מעשה חפשי של רצון אישי, ולפיכך מסירת עצמנו ורכושנו לד' נובעת ממעמקי החירות של רצוננו. אך מאידך, התמסרות זו – על מניעה ואופניה – חייבת להיות רחוקה מכל שרירות, עלייה להיות קבועה בחוקים, כל עצמה תהא רק "ציות מתוך חירות", "עבודת מתנה", התמסרות חופשית לקיום ייעוד חיינו כפי שנקבע בתורת ד'. ונמצא אפוא שנתנת המתנה היא כעין המתנה הניתנת, כי אנחנו נותנים

לד' את הנכסים שאנחנו קוראים להם קנייננו, אך לאמיתו של דבר אינם אלא קניינו של ד' ואנחנו רק מחזירים לד' את מה שקיבלנו מידו, "ומידך נתנו לך". (דברי הימים א' כט, יד).

אולם האמור בנכסים הניתנים, אמור גם בעצם נתינתם, כי גם הנתינה עצמה היא ומהותה, איכותה ותכליתה – גם היא מקיימת את מצוות ד', ונמצא שה"מתנה" שלנו איננה אלא "נתינה" של ה', היא מעשה המגשים את רצון ד' על ידי שאנחנו מצייתים לו מתוך חירות.

ציות מלא ללא המצאות

הציות לרצון ד' הוא יסוד היהדות. היא פוסלת התעוררות פנימית גרידא: היא שוללת "כוונה דתית" המבקשת את ביטויה ואת סיפוקה בעשיית רצון ד' שהאדם בדה אותו מליבו. לא לכך ייקרא עבודת ד'. היהדות אומרת "הגיד לך אדם מה טוב ומה ד' דורש ממך" (מיכה ו, ח). ביהדות "עבודה" זו תפילה כמשמעה "עבודת ד'". והעובד את ד' שומע בקולו והוא עושה את רצונו על ידי שהוא מקיים את מאמרו, והקדוש מכל קדוש שבקודש הקדשים היא תורת ד' המלמדת חוק ומשפט, והמעשים המסמלים את ההתמסרות לתורה – הם עצמם קבועים בתורה זו. והעושים את המעשים הם עבדי התורה כדרך שהם עבדי המקדש, והם נתמנו לכך בידי ד'.

בשם ד' ובשם תורתו הם נוטלים את הסמלים של התמסרנו החופשית לדרישות שנקבעו בתורתו, אכן רק בני אהרן נתמנו לעבוד "עבודה מתנה" במקדש התורה, ועבודתם היא לשם קיום התורה, על ידי כך עצם התורה ומקדשה חתומים בחותמת מקורם האלוהי, ויחד עם זה נודע על ידי כך שכל מעשי חיינו בטלים בעשיית רצון ד'. במאמרו של קרח "כי כל העדה כלם קדושים ובתוכם ד'". הוא הכריז על מרד בבחירת בני אהרן לכהנים, על ידי כך כפר בעובדה שמשה נשלח בידי ד' ובסופו של דבר היה בכך משום כפירה בתורה מן השמים.

במקומה הוא העמיד את העצמאות של כל יחיד, וכל אדם שליבו רחש דבר טוב וקדוש יעשה את מה שליבו אומר לו לעשות, ודי לו בכך כדי להיות ראוי לקירבת ד' ורצוי בעיני ד'. מול העצמאות הזו, החותר תחת אושיות היהדות, מסיים כאן דבר ד': "עבדת מתנה אתן את כהונתכם והזר הקרב יומת" – מיתה בידי שמים (סנהדרין פד ע"א).

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצלה"ה

קרח תשפ"א • גליון תל"ב

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה ע"ה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

מצה של טבל

וְאֵי הִנֵּה נִתְּתִי לָךְ אֶת מִשְׁמַרְתְּ תְּרוּמַתִּי וְגו' (י"ח ח')

הנה איתא במשנה בפסחים (ל"ה א') דאין יוצאין ידי חובת מצה בטבל. ופירש רש"י (שם ל"ה ב' ד"ה דמאי) דטעמא משום דהוי מצוה הבאה בעבירה. [וכן מבאר בקושיית התוספות בסוכה ל' א' ד"ה משום].

והקשה בהמקנה בקדושין (ל"ח א') נימא דעשה דאכילת מצה דוחה לא תעשה דאכילת טבל, ונמצא דאין כאן עבירה כלל דאם לא כן בכל מצות עשה שדוחה לא תעשה נימא דהוי מצוה הבאה בעבירה.

ובפשוטו יש לתרץ דאירי דוקא באופן שיש לו גם מצה של היתר, וביכול לקיים שניהם לא אמרינן דעשה דוחה לא תעשה.

והנה יש לדון מהו אם שכח שהיא טבל, ואם היה יודע שהיא טבל היה אוכל מצה אחרת, האם בדיעבד אמרינן בזה עשה דוחה לא תעשה.

ושורש הספק, מי אמרינן בדדיעבד נימא עשה דוחה לא תעשה, דהרי לפי שכחתו לא יקח מצה אחרת ואם כן חשיב אי אפשר לקיים שניהם. או דילמא לא אמרינן בזה עשה דוחה לא תעשה, דהרי למעשה היה יכול לאכול מצה של היתר. ואם כי אין בינת אדם לי היה נלענ"ד כהצד השני.

ביטול עשה דהפרשה

הנה בהמקנה (שם) כתב ליישב [בדרך אחד] דבאכילת טבל איכא גם ביטול עשה דהפרשת תרומות ומעשרות, ואם כן הרי אין עשה דמצה דוחה לא תעשה ועשה דטבל, דהיינו לא תעשה דאכילת טבל ועשה דהפרשת תרומות ומעשרות. ושפיר הוי מצוה הבאה בעבירה.

[הנה לענין פיקוח נפש אמרינן (יומא פ"א א') דתרומה חמירא מטבל, ותיקשי הא בטבל איכא ביטול עשה דהפרשה. אך יש לומר דגם בתרומה איכא ביטול עשה דמשמרת].

ויש לדון האם באמת חשיב שדוחה לא תעשה ועשה :

א. או עשה דאכילה או עשה דשריפה

הנה מקשינן בגמרא זבחים (צ"ז ב') לענין בשר קדשים שבלע מפסולי המוקדשין, דנימא דעשה דאכילת קדשים כשרים דוחה לא תעשה דאכילת פסולי המוקדשין. [ומשני דאיכא גם עשה שלא לאכול פסולי המוקדשין, ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה. תו משני דאין עשה דוחה לא תעשה שבביקדש].

והקשה בעמודי אור (סי' נ"א) הרי בלאו הכי איכא גם עשה לשרוף פסולי המוקדשין, ואם כן אם יאכל הקדשים עם הפסול הבלוע בו, יבטל העשה דשריפה, ואין עשה דאכילת קדשים דוחה לא תעשה ועשה, והיינו לא תעשה דאכילת פסול ועשה דמצות שריפה.

ותירץ בחזון איש (קדשים קמא סי' ל"ז ס"ק י"ב) וזה לשונו, אפשר דאין האוכל נותר עובר בעשה של שריפה אלא שאינו מקיימה וגורם שלא יוכל לקיימה. עכ"ל.

והיינו דלא דמי להא דאמרינן (שבת סוף כ"ד ב') לענין יום טוב דאין עשה

דמילה דוחה לא תעשה ועשה דמלאכה ביום טוב, דהתם בעשיית מלאכה מבטל עשה דשבתת יום טוב, משא"כ הכא באכילתו רק אינו מקיים העשה. [ונפקא מינה כשאינו יכול לשרוף האם יהא מותר לו לאכול].

נמצא דהוה כשני עשין שהם שקולות ויכול לקיים רק אחת מהם, ובאחת מהם יש לאו כנגדו ויהא מוכרח לדחותו, ובאחד מהם אין לאו כנגדו, שלחאמור יכול לקיים העשה שיש לאו כנגדו.

ב. או עשה דמצה או עשה דהפרשה

מעתה דברי המקנה שהעשה דאכילת מצה אינו דוחה הלאו דטבל מכיון דאיכא באכילת טבל גם ביטול עשה דהפרשה, לכאורה זה דלא כדברי החזון איש, דהרי לדברי החזון איש מכיון דיכול לקיים או עשה דמצה או עשה דהפרשה, נימא דיכול לקיים העשה דמצה אע"פ שדוחה האיסור דטבל, ולא לקיים העשה דהפרשה אע"פ שכך לא ידחה לא תעשה.

אלא אם כן נימא לחלק, דעשה דהפרשה קשור עם הלאו דטבל, משא"כ לענין עשה דשריפה ואיסור אכילת פסולי המוקדשין, שהם שני דברים נפרדים. נמצא דלענין טבל חשיב שהעשה דאכילת מצה דוחה שניהם, גם הלא תעשה דטבל וגם העשה דהפרשה, משא"כ לענין עשה דאכילת קדשים אינו דוחה אלא לא תעשה דאכילת פיגול, אבל עשה דשריפה הוא עשה אחר.

ג. ציצית עם כלאים או לולב

הנה אם נימא דהמקנה וחזון איש פליגי, לכאורה הוא הדין דפליגי לענין עשה דציצית שדוחה לא תעשה דכלאים, ויש לו גם מצוה אחרית כגון מצוות לולב, ויש לו כסף רק לאחת מהם, או לציצית או ללולב. דלדעת המקנה נימא דחשיב דהעשה דציצית דוחה לא תעשה דכלאים ועשה דלולב, משא"כ לדעת החזון איש.

אלא אם כן נימא דהכא שאני דסתרי אהדדי בעצם הפעולה, כגון בעמודי אור דיכול או לאוכלו או לשרוף, וכן בהך דמצוה של טבל דיכול או לאוכלו או להפריש ממנו תרומה. משא"כ בגוונא הנ"ל שרק יחסר לו הזדמנות לקיים מצוה השניה. ואם כן בהא נימא דלכולי עלמא עשה דוחה לא תעשה.

ד. פיסקא דהחזון יחזקאל

הנה שמעתי פיסקא מהחזון יחזקאל, דאם יש רופא שמקבל בשבת שתי הודעות על חולים, ולאחד מהם יכול להגיע בחמש דקות ברגל, ולהשני יכול להגיע בחמש דקות רק על ידי חילול שבת כגון במכונית, דקאמר החזון יחזקאל דיעשה איזה שירצה.

ואם נימא דבאופן הנ"ל דציצית דכלאים ומצוה אחרת הוה בפלוגתא דהמקנה וחזון איש, מעתה יש לעיין אם דמי להך דחזון יחזקאל, מי אמרינן דמבואר מהחזון יחזקאל כדברי החזון איש דיכול לדחות הלא תעשה.

או דילמא שייך לחלק, דבמצוות אזלינן בתר כל חדא באפי נפשה, משא"כ בפיקוח נפש אמרינן דכולהו חשיבא כחדא, ועיין.

הר"ן אתי שפיר, דמשהו תרומה חמירא מהרבה איסורים דטבל.

כמה קושיות על המקנה

אמנם לענין דיש לעיין בדברי המקנה בכמה אנפי:

קושיא א' - היאך יכול להפריש ביום טוב

חדא, דהנה מדרבנן אסור להפריש תרומות ומעשרות ביום טוב, ואפילו על מנת לקיים מצות מצה, וכמו דחזינן במשנה בראש השנה (ל"ב ב') דאם יש שופר על אילן ביום טוב אין תוקעין בו, כיון דחכמים העמידו דבריהם, ואם כן הוא הדין לענין הפרשת תרומות ומעשרות, ושוב נימא דאי אפשר לקיים שניהם ואם כן עשה דוחה לא תעשה ואמאי לא יצא.

וכי תימא דמן התורה יכול להפריש ביום טוב, אם כן מן התורה אפשר לקיים שניהם, [וכך כתב הגרע"א בגליון או"ח סי' תמ"ו על מגן אברהם סק"ב], אבל בפשוטו אזלינן בתר המציאות, ואם כן שוב נימא עשה דוחה לא תעשה.

וכי תימא דאם שרי משום עשה דוחה לא תעשה, תו ליכא איסור תיקון דבלאו הכי מותר לאוכלו, אך אם כן יאסר ליה לאכול בלא התיקון ואם כן יש תיקון. [וקא נגאע בדברי תוספות ביבמות (ו' א' ד"ה שכן) דהקשו על רש"י דהכשר מצוה, דאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה. ועיין].

קושיא ב' - תרומה אינו שלו

תו יש לעיין היאך כתב המקנה שיכול להפריש ממנו תרומה, הרי אם יפריש תרומה היאך ייצא בהתרומה ידי חובת מצה, הרי התרומה לאו ידידה דחייב ליתנה לכהן, למאן דאמר טובת הטאה לאו ממון, ואם כן לא יוכל לצאת בו ידי חובת מצה.

ויש לומר דכוונת המקנה דיתן לכהן ויחזור ויקחנו ממנו, או יתנהו במלוה לכהן, דבכהאי גוונא שפיר אמרינן עשה דוחה לא תעשה, ולהכי בעינן קרא לרבי שמעון.

אבל אכתי תיקשי אמאי לדידן מיפסל משום מצוה הבאה בעבירה, הרי אם יפריש תרומה לא יוכל לצאת ידי חובת מצה משא"כ בטבל.

קושיא ג' - לתוספות איכא יותר מכזית

תו יש לעיין דהנה הקשו בתוספות (סוכה ל"ה א' ד"ה אתיא) למה לי קרא בטבל דאינו יוצא, הרי בלאו הכי אין כל הטבל שלו דחלק מהתרומה יצטרך ליתן לכהן.

ותירצו תוספות דאיירי דאוכל יותר בכזית, נמצא שזולת חלק התרומה יש כאן שיעור מצה עבירו. ואם כן אכתי גס לרבי שמעון יוכל לקיים שניהם, דיוכל להפריש תרומה ולאכול המותר, ואכתי גס לשיטתו הוה מצוה הבאה בעבירה.

וצריך לומר דהמקנה קאי לשיטת הרמב"ן בסוכה (שם) דפליג על תוספות וסבירא ליה דטבל הוה לכהן כיון דיוכל לתקנו ממקום אחר, הלכך סגי בכזית, וזוהי שפיר אמרינן כדברי המקנה דלדידן הוה מצוה הבאה בעבירה שהיה יכול לתקן והיה תרומה פחות מכשיעור, משא"כ לר' שמעון לא ירויח בתיקונו דהרי יהא כאן שיעור מלקות על התרומה. ולפי זה תוספות דהקשו על רבי שמעון תיפוק ליה משום מצוה הבאה בעבירה אזדו לשיטתייהו.

תו יש לומר דלעולם איירי באמת בכזית מצומצם, ואיירי דלאחר שפירש יהא שלו, כגון דירש מאב אמו כהן.

[אך אם כן תיקשי באופן דלאחר הפרשה אינו שלו, אם כן אי אפשר לקיים שניהם, ותו נימא עשה דוחה לא תעשה. אך באמת לא קשה דאז איירי ביתר מהשיעור, דאם לא כן לא הוה לכהן. אך להרמב"ן תיקשי דסובר דטבל הוה לכהן דיוכל לתקנו ממקום אחר, אם כן בכזית מצומצם אי אפשר לקיים שניהם].

קושיא ד' - טבל במיתה

עוד יש להעיר על המקנה, דגם לרבי שמעון הוה מצוה הבאה בעבירה, שהרי טבל לתרומה הוא במיתה, ואם כן לא שייך עשה דוחה לא תעשה, נמצא דאם לא יפריש יהא מיתה בידי שמים על כזית שלם דטבל, ואם יפריש יהא רק איסור דפחות מכזית תרומה שהוא רק לאו. ותיקשי על ר' שמעון. וכך הקשה במהר"ם שיק.

אלא יש ליישב דאיירי בטבל למעשר שני ומעשר עני דליכא מיתה,

עשה דמצה דוחה איסור טבל

הנה הבאנו קושיית המקנה (קידושין ל"ח א') אמאי אמרינן דאין יוצאין ידי חובת מצה בטבל, משום דהוה מצוה הבאה בעבירה, הרי נימא דעשה דאכילת מצה דוחה לא תעשה דאכילת טבל ואין כאן עבירה כלל.

ומתוך בהמקנה, דהרי אפשר לקיים שניהם דיכול להפריש תרומה מהטבל, ואפילו באופן שיש לו רק כזית מצומצם, אכתי עדיף שיפריש ויאכל חצי שיעור תרומה ולא יאכל שיעור שלם דטבל. [והובאו דברי המקנה בתשובות חתם סופר (או"ח סי' קל"ז), ובחידושי חתם סופר לפסחים (ל"ה ב')].

ונביא דברי המקנה, ואחר כך נביא מה שיש להקשות על דבריו בכמה אנפי:

א. יכול להפריש תרומה מהטבל

הנה כתב בהמקנה ליישב [בדרך א'] דהא קיימא לן דכל היכא דאפשר לקיים שניהם אין עשה דוחה לא תעשה, והרי בטבל יכול להפריש תרומה מיניה וביה מהטבל, ואם כן כיון דלא הפריש ואכל הוה מצוה הבאה בעבירה.

אמנם כתב דאכתי תיקשי דבאופן דאיכא כזית מצומצם, דאם יפריש ממנו תרומה יהא פחות מכזית, אם כן אינו יכול להפריש, דהרי צריך לאכול את כל הכזית מצוה, והרי תרומה אסור באכילה לזר.

ב. יאכל גם התרומה

אך כתב בהמקנה (שם) דמכל מקום אף בכהאי גוונא יכול לקיים שניהם, דהרי יכול להפריש תרומה ולאכול התרומה לשם מצה, מפאת דעשה דאכילת מצה ידחה לא תעשה דאכילת תרומה לזר, והרי התרומה תהא פחות מכשיעור, ואם כן עדיף לאכול רק פחות מכשיעור תרומה ולא שיעור שלם של טבל, מעתה כיון דלא עשה כן שפיר הוה מצוה הבאה בעבירה.

ג. לרבי שמעון דאסור גם כל שהוא

הנה איתא במשנה במכות (י"ג א') דשיטת רבי שמעון דבכל מקום חייב בכל שהוא מלקות, ולא אמרו כזית אלא לקרנן.

מעתה כתב בהמקנה, דאם כן מה תועלת יש בהפרשה כיון דעל כרחך יצטרך לאכול גם התרומה, אם כן לא הרויח בהפרשתו, דמה לי לאו דטבל או לאו דתרומה, אדרבה אמרינן (יומא פ"ג א') דתרומה חמירא מטבל, הלכך לרבי שמעון אין תקנתא, ושפיר יכול לאכול מצוה של טבל דעשה דוחה לא תעשה ולא הוה מצוה הבאה בעבירה.

וזוהי יישוב קושיית תוספות בסוכה (ל"ה א' ד"ה משום) למה לי קרא קרא [בל תאכל חמץ] דאין יוצאין במצה של טבל לרבי שמעון, תיפוק ליה משום מצוה הבאה בעבירה, דלהאמור לרבי שמעון שפיר הוצרך קרא דאין יוצאין בטבל דהרי אמרינן בזה עשה דוחה לא תעשה.

ד. האם אזלינן בתר הרבוי או החומר

הנה שיטת הר"ן (יומא ד' ב' מדפי הר"ן ד"ה גרסינן) דאזלינן בתר הרבוי, וכמה איסורים קלים כגון כמה כזיתים נבילה, חמירי מחד איסור חמור כגון חילול שבת בשחיטה דהוא בסקילה.

מעתה לענין דלשיטת הר"ן הכי נמי רבוי של איסורים דכל שהוא של טבל, חמירי מאיסור דכל שהוא אחד של תרומה, אע"פ דאיסור דתרומה חמירא מאיסור טבל, ואם כן אכתי לרבי שמעון הוה מצוה הבאה בעבירה דהרי מדוע לא תיקן כדי להפחית באיסורים, דבטבל איכא הרבה איסורים דטבל, משא"כ אם היה מפריש תרומה, לא היה איסור טבל כלל אלא היה רק איסור אחד דכל שהוא תרומה.

וצריך לומר דהמקנה הכא אזיל בשיטת רשב"ץ (ח"ג סי' ל"ז) דפליג על הר"ן וסבירא ליה דחומר דאיכות חמירא מרבוי כמות, נמצא דאיסור החמור דתרומה חמירא גם מרבוי איסורים קלים דטבל.

ה. האם הכא לכולי עלמא הרבוי חמירא

הנה היה מקום לומר דאף לרשב"ץ דחומר איכות חמירא מרבוי כמות, הני מילי לענין סקילה או כרת כנגד לא תעשה, אבל לענין חומר דתרומה לגבי טבל בזה לכולי עלמא רבוי הכמות חמירא וכהר"ן.

אך מחידושי חתם סופר ביומא (פ"ג א') וכן כפות תמרים (שם) מבואר לא כך, דהרי הקשו לענין חולה שמוכרח לאכול תרומה או טבל, שיפריש תרומה מהטבל והשאר יהא חולין. ותירצו דלהחולקים על

ובזה הא באמת יכול לקיים שניהם אף לרי שמעון. וכך כתב במהר"ם שיק (שם).

תו תירץ בחתם סופר בתשובות (שם) דאתי כמאן דאמר דעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת, והיינו שיטת רש"י ביבמות (ו' א' בהא דהכשר מצוה). [ואולי בטבל למעשר שני לרבי שמעון דבכל שהוא, יהא לא תעשה ועשה ואינו נדחה, משא"כ לדין יהא רק חצי שיעור. אך במהר"ם שיק דחה דלרבי שמעון בכל שהוא, רק מלקות בכל שהוא ולא עשה].

חצי שיעור לא מצטרף

הנה הקשינו (קושיא ד' הנ"ל) על המקנה, דגם לרבי שמעון הוה מצוה הבאה בעבירה, בדמקום מיתה בידי שמים על כזית שלם, יהא רק חצי שיעור שהוא רק לאו.

ומיישב במהר"ם שיק (שם) דזה אינו, דמה לי איסור לאו מה לי איסור כרת.

וכי תימא דאם כן גם לרבנן אמאי הוה מצוה הבאה בעבירה, נימא מה לי איסור דשיעור שלם מה לי איסור דחצי שיעור.

אך הא דלרבנן הא דהוה מצוה הבאה בעבירה, אינו מפאת דיכול לעשות משיעור שלם חצי שיעור, דמה לי איסור דשיעור שלם מה לי איסור דחצי שיעור, אלא מפאת דגם איסור חצי שיעור ליכא, שלא חזי לאצטרופי דהאי חצי שיעור דתרומה הא הותר משום עשה דוחה לא תעשה ולמאי יצטרף.

א. הקל הקל תחילה רק מדרבנן
לכאורה תמוה הא תנן ביומא (פ"ג א') לענין הקל תחילה, דחלב ונבילה יאכל נבילה.

וצריך לומר דסבירא ליה דהיינו רק מדרבנן וכדעת קרית ספר (סוף פ"ד הל' מאכ"ס), אך הא בחתם סופר (יו"ד סי' ע') לא סבירא ליה הכי.

ב. האם החצי שיעור מצטרף

הנה יש לעיין במי שהיה מוכרח לאכול חצי כזית איסור משום פיקוח נפש, ואכל חצי כזית, והמשיך ואכל עוד חצי כזית, וכך היתה דעתו מתחילה, האם יתחייב מלקות.

ובזה חדית לן בברוך טעם (שער הכולל דין א' ד"ה והשתא, וכמו כן בהגהותיו שנדפסו בחרם שלמה) דיש לדון דחייב, דהרי באופן שאדם מוכרח לאכול באיסור משום פיקוח נפש, אמרינן ליה שיאכל פחות פחות מכזית, חזינן דאם יאכל כזית בבת אחת חייב, וטעמא דמילתא דהרי במקום שאכל חצי שיעור אכל שיעור שלם, ואם כן יש לומר דהכי נמי בנידון דידן כשהיה היתר רק על חצי שיעור.

מעתה לכאורה דברי מהר"ם שיק הנ"ל דחצי שיעור שהותר לא חזי לאצטרופי, הם דלא כדברי הברוך טעם, דלברוך טעם הרי מי שלשם פיקוח נפש היה סגי ליה בחצי כזית ואכל כזית שלם חייב מלקות.

ויש לחלק דהברוך טעם איירי באופן שידע מתחילה שדעתו לאכול כזית, משא"כ בנמלך, אבל אין החילוק מוכרע דמכל מקום אשתכח על ידי אכילתו השתא דאכיל כזית.

ג. חצי שיעור דתרומה חמירא דחצי שיעור דטבל

הנה הא דאמרינן דלרבנן דרבי שמעון אפשר לקיים שניהם דיכול לעשות חצי כזית תרומה וחצי כזית חולין, הנה אם יאכל טבל, על חצי כזית טבל יש לו היתר דהרי בלאו הכי יהא איסור חצי שיעור תרומה, ואם כן לא נשאר אלא אידך חצי כזית טבל, והרי תרומה חמירא מטבל, ואם כן גם לרבנן אי אפשר לקיים שניהם. [והיינו כד נימא דחצי כזית פיקוח נפש לא מצטרף לאידך חצי כזית ודלא כברוך טעם].

ד. חזי לאצטרופי

הנה עיקר הנחת המהר"ם שיק דאיסורא דחצי שיעור משום דחזי לאצטרופי, אינה מוסכמת, והגרע"א בתשובות (קמא סי' קנ"ד) נסתפק מהו בחצי שיעור של סוף היום האם אסירא אע"פ דלא חזי לאצטרופי.

שליח להפריש תרומה

הנה עובדא באחד שעשה שליח להפריש תרומה, ואחר כך תרם בעצמו, ואחר כך נשאל על מה שהפריש, ואחר כך הפריש השליח.

א. אתי דיבור ומבטל דיבור

הנה איתא בסוגיא בקידושין (נ"ט א') דדעת ר' יוחנן במקדש אשה לאחר ל', יכול לחזור בו מהקידושין, וכן בעשה שליח לקדש לו אשה לאחר ל' יכול לבטלו, דאתי דיבור ומבטל דיבור, ודעת לריש לקיש דאינו יכול לבטל, דלא אתי דיבור ומבטל דיבור.

[ואיכא תרי לישני לריש לקיש אם לא אתי דיבור ומבטל דיבור רק לבטל קידושין לאחר ל' דחשיבא טפי מעשה ולא במנוי שליחות, או דילמא אף במנוי שליחות].

ב. קידשה עצמה תוך ל'

הנה במקדש אשה לאחר ל', ואחר כך האשה קידשה עצמה לאדם אחר תוך הל' יום, חלו קידושין השניים. ודנו קמאי בדעת ר' יוחנן, מהו בנתגרשה מהשני בתוך הל' יום, דעת רמב"ן ר"ן (שם) דשוב יחולו הקידושין הראשונים, אבל דעת רשב"א (שם) דהוה כחזרה בה ואם כן לא יחולו קידושין הראשונים.

ושורש הפלוגתא, במתקדשת לאחר מסתמא תוך הל' יום, האם חשיבא כחזרה, או דילמא אינה חזרה אלא דעתה דאם קידושין השניים לא יתקיימו מכל מקום יחולו הראשונים.

ובפשוטו בהאי פלוגתא תליא נמי אם נתקדשה לאחר ונמצא דהקידושין לא חילו, כגון דהעדים היו פסולים או דהיה קידושין בפחות משה פרוטה.

ג. רק אחר כך קידשה השליח

הנה בפשוטו בהאי פלוגתא דרמב"ן ורשב"א תליא נמי בעשתה שליח להתקדש וקידשה עצמה ונתגרשה, ורק אחר כך קידשה השליח, דלהרשב"א לא יועיל בלא מנוי חדש ולהרמב"ן יועיל.

אך יש לדון לא כך, דנהי דלהרשב"א חזרה בה בעת שנתקדשה, מכל מקום יועיל השתא מצד זכות דהא גלתה דעתה דרצונה להתקדש להאי פלוני וממילא יועיל מדין זכות.

[והנה בהא דאמרינן (נו"ר י"ב א') בעשה שליח לקדש ומת דאסור בכל הנשים שבעולם חוץ מהני דבעת המנוי לא תפסי בהן קדושין, מקשים דיועיל הקידושין גם לאלו דבעת המנוי לא תפסי בהם הקידושין, מכיון דעכשיו תפסי, ואם כן יועיל מפתא זכות, ומתגרצים או דלא מהני גלוי דעת בדבר שלא בא לעולם, או דלא שייך זכות אם אינו אומר איזו אשה, עיין בחזון איש (אה"ע נשים סי' נ"ח סק"ב), וכל זה לא שייך בנידון דידן].

ד. בנידון דידן דהפרשת תרומה

מעתה בנידון דידן דהפרשת תרומה, לכאורה תליא במחלוקת רמב"ן ורשב"א, דלרמב"ן יועיל הפרשת השליח, מכיון דבהא שהפריש מעצמו אין חזרה מהשליחות, אבל לרשב"א לא יועיל דיש כאן חזרה. אמנם לפום מאי דכתבנו דגם לרשב"א יועיל בקדושין מפתא זכין לאדם שלא בפניו, הכי נמי יועיל בתרומה.

ה. זכין מאדם

וכי תימא דלא מהני זכין מכיון דהוה זכין משל חבירו על של חבירו, אמנם הרי גם בזה אמרינן זכין שלא בפניו, וכמו שכתב בתרומת הדשן (סי' קפ"ח) לענין משרתת המפרישה חלה מעיסת בעלת הבית שלא מדעת בעלת הבית. ופסק כן ברמ"א (יו"ד סי' שכ"ח סעי' ג').

ואע"פ דבקצות החושן (סי' רמ"ג סק"ח) פליג על הרמ"א, וסובר דאע"פ דהוי זכות, מכל מקום זכין לאדם ולא מאדם, דלהוציא מרשות אדם אי אפשר אפילו אם הוי זכות. אמנם רבנן בתראי (תשובות באר יצחק א"ח סי' א' ענף ג', וחזון איש אה"ע נשים סי' מ"ט) כתבו דלא כקצות החושן, והסכימו לתרומת הדשן דמהני זכיה גם בכהאי גוונא.

[ואולי בנידון דידן אין כאן זכות בעצם ולא דמי להך דמשרתת].

ה. הכנות לעשיית החלות

הנה בעשתה שליח לקדש וקידשה עצמה דתליא קדושי מי קדמו, משמע דאם קידושי השליח קדמו לשלה אע"פ שעשתה כל ההכנות, מכל מקום חלו הקידושין של השליח.

וצריך לומר דלא תליא בפלוגתא רמב"ן ורשב"א, דהכנות אינו כלום. מעתה מי שעשה שליח להפריש תרומה ועשה כל ההכנות להפריש בעצמו, מכל מקום אין כאן ביטול השליחות. [וכן לענין לאחר ל'].

והנה לפי זה מי שאכל מאכלי חלב ועשה כל ההכנות לאכול בשר ולבסוף לא אכל עדיין בשר, יכול לאכול ממאכלי חלב מכח ברכה קמייתא, אמנם יש לחלק דנהי דלא הוי ביטול אבל הוי היסח הדעת.

עניני שבת

וויש לעיין כאשר הקלוקל מקלקל את המלאכתו לאיסור, כגון עט שמקבלת מים, אם כן אין עשיית מוקצה, דגם קודם היה מוקצה, אך העירוני לנכון דהשתא נעשה עצים ואבנים].

מעשה נמצא דהכלי כאן מונע השימוש מפאת שאם ישבור אותו יעבור עבירה. ואם כן יש לדון דמהאי טעמא חשיב צורך מקומו.

והרי זה דמי למי שיש כלי שמלאכתו לאיסור שאסור לו להכנס כאן בהיות הכלי כאן, כגון הא דקיימא לן שאסור לעמוד בפני האש ערום, וכן דנו לענין תפלין להוציאם מהחדר [למאי דאמרינן בס"י ר"מ], האם חשיבא צורך מקומו.

אמנם כל זה הוא באופן שודאי ישבר, אבל בספק, הרי שרינן דהוי דבר שאינו מתכוין ואינו פסיק רישיה, והלכך כגון בנמצא הכלי שמלאכתו לאיסור במטה וירא שיפול, זה אין להתיר מפאת איסור סותר.

ד. לטלטל כדי להציל מוקצה

הנה כשיש פטיש, ורוצה להשתמש בפטיש זה להציל מוקצה שלא יגנב, משמע דשרי, דחזינן (שבת מ"ב ב') לדעת רבה דנוטלין כלי לכסות מוקצה, אף שרבה (שבת קכ"ד א') סבירא ליה דגם כלי של היתר אסור מחמה לצל. חזינן דכדי שלא תינזק חשיב לצורך גופו ולא מחמה לצל.

[ולהשתמש בכלי שמלאכתו לאיסור להציל כלי זה עצמו, כגון להבריה בפטיש זה גנב שרוצה לגנוב פטיש זה, בספר האיר יוסף הלכות מוקצה ס"י ס"ז כתב דיש לומר דאסור].

אמנם כל זה אינו ראייה לנידון דידן, דלחד גיסא יש לומר דהכא שרי כיון דבלא סילוק המוקצה לא ישתמש במקום, אמנם לאידך גיסא יש לדון דהכא אסור, דכל אי השתמשות במקום כשהמוקצה כאן, היינו רק מפאת הפסד המוקצה.

והנה אף כי אין לי ראייה, וחזינן דנחלת ישראל לא הכריע, לכאורה יש לומר דשרי, דסוף סוף הוה צורך מקומו. אמנם ראוי שישים דבר היתר ויקח.

ה. אמרי בינה

הנה באמרי בינה (הל' שבת ס"י ט"ז) הוכיח דאם אינו הולך במקום השפוד מכיון דהשפוד מפריע לו חשיבא צורך מקומו, אמנם מדברי הגרע"א (גליון המשניות פרק כירה) מבואר דהוי צורך מקומו. ואם כן יש לעיין לענין נידון דידן.

ענינים שונים

ב. נאבד אצלו

אמנם אם נאבד מיד הלוח ולא גבה לכאורה פטור מלשלם. מעשה גם לענין קידושין אם נאבד מהאשה לא תתקדש. אך הא על ידי השטר יש התחייבות ומה לן אם גובה או לא גובה לענין הקידושין והמכר, וכמו בנתחייב בקנין סודר ובה קידש וקנה ואחר כך לא גבה.

ג. מוכר כתובה

הנה חזינן דיכולה האשה למכור כתובתה בטובת הנאה, וחיילא המכירה, אע"ג דלא גבו ממנה, כגון שמתה קודם, דמכל מקום נתנה כתובה, ואם כן מאי שנא אם מתה קודם או שלא גבו ממנה, מכל מקום חיילא המקח.

אלא שיש לחלק דהכא אדעתא דהכי מכרה, ואם כן הכל תליא האומדן דעת.

[שוב העירני הנ"ל דבתשובות חכם צבי (ס"י קמ"ז) דן במי שפרע חובו בשטר חוב].

כלי שמלאכתו לאיסור

הנה קיימא לן דכלי שמלאכתו לאיסור, אסור לטלטל מחמה לצל, אבל מותר לטלטלו לצורך גופו ולצורך מקומו.

ואם יש תרי כוונות, כגון שהפטיש בחמה ורוצה גם לפצח בו אגוזים בצל, וגם שלא יתקלקל הפטיש, שרי, דמכל מקום יש כאן היתר לצורך גופו, וכן כשצריך המקום של החמה נמי יהא שרי, וכך מבואר במשנה ברורה (ס"י ש"ח ס"ק ט"ז) בשם המגן אברהם בשם הירושלמי.

אלא יש לעיין כשנמצא הפטיש כאן על הקרקע, ורצונו להשתמש בהמקום, אך השימוש במקום תזיק לפטיש, והיינו שעצם ההליכה שייך גם על הפטיש ואין לו בזה קושי בהליכתו עליו, אבל כשילך עליו ישבור הפטיש, הלכך כל זמן שהפטיש שם לא ילך בהמקום.

א. עוד גווני כהנ"ל

כמו כן יש לציר עוד גווני כהנ"ל, כגון שרוצה לשפוך מים במקום זה, והמים יזיקו להפטיש.

וכן כגון שיש כלי שמלאכתו לאיסור [למשל עט] בתוך הכיור, ורצונו לייטול ידים, אך המים יזיקו לעט, היכי נדון לה.

שוב ראיתי ספיקא דנא בספר נחלת ישראל (פרק ב' הערה ל"א) ולא הכריע, ואופן ספיקו שהכלי שמלאכתו לאיסור מונח על המטה, ומפחד שבאמצע שינתו ידחוף הכלי ויפול וישבר, והלכך אינו הולך לישון.

ב. שורש הספק

שורש הספק, האם דיינינן לה כצורך מקומו ויהא מותר, דהרי מטלטל הפטיש כי הפטיש מפריע לו השימוש במקום כי לא יוכל להשתמש בהמקום כשהפטיש מונח בהמקום.

או דילמא דיינינן לה כמטלטל מחמה לצל, והיינו כדי שהפטיש לא ינוק, כי אם היה מסכים שהפטיש ינוק לא היה הפטיש מפריע לשימוש במקום.

ג. איסור סותר

הנה יש להעיר דיש לדון דשרי מטעם אחר, דהרי אם ישחית הכלי, הרי עובר גם על איסור סותר שישנו בכלים, אם היא סתירה גמורה, ונהי דגם קודם היה כלי שמלאכתו לאיסור, אבל משוי ליה למוקצה גמור. וגם אם השברים אינם ראויים, הרי עושה אותם למוקצה וזה ביטול כלי מהיכנו, כמו דחזינן במכניס כרים למים.

לוח צ"ק ולא פדא

שאל הגאון רבי נפתלי נוסבוים שליט"א, הלוח מחבירו כסף והמלוח נתן לו צ"ק והלוח העביר הצ"ק לאחר, ובסוף הצ"ק לא נפדה, האם חייב הלוח לשלם שהרי המלוח לא נחסר אך הלוח קיבל תמורה.

א. עוד גווני כהנ"ל

הנה כעין זה יש לדון במי שכתב שטר על עצמו ומסר לחבירו, וחבירו היה צריך לשלם עבורו, ומסר חבירו לאחר והאחר לא גבה.

וכן יש לדון במי שקידש אשה בשטר חוב על עצמו או קנה בו קרקע, [להפוסקים דמהני קנין כסף אף שהכסף אגידא גביה], והאשה או הקונה העבירו לאחר והוא לא גבה.

אך הא זה שקיבל צ"ק ולא גבאו, אטו יתחייב לשלם. [ואולי יש חיוב תשלום אך גם חיוב לאידך גיסא מכא הא שלא גבה. וצריך תלמוד].

בעזה"י"ת ניתן לקבל את
הגליון מידי שבוע במייל:
L5703949@gmail.com

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשונו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

וידבר משה

דרשות הגאון ר' משה נתן יונגרייז זצוק"ל

בס"ד

פרשת קרח ולא שבט לוי בלבד - אלא כל איש ואיש

ועוד שאם בא לחלוק צ"ב הלשון 'איני מלמד את בני'.

וביאר ע"פ מה שאמרו בברכות (לה, ב) תנו רבנן ואספת דגנך מה תלמוד לומר, לפי שנאמר לא ימוש ספר התורה הזה מפיו יכול דברים ככתבן, תלמוד לומר ואספת דגנך הנהג בהן מנהג דרך ארץ דברי רבי ישמעאל, רשב"י אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וכו', תורה מה תהא עליה, אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי אחרים וכו', אמר אבי הרבה עשו כר"י ועלתה בידן כרשב"י ולא עלתה בידן.

והביאור שלדעת רשב"י לא הותר לבטל מלימוד אף לא שעה אחת, והקרא ד'ואספת דגנך' היינו ע"י אחרים, אך לר' ישמעאל נאמר בקרא ד'ואספת דגנך' היתר לבטל מלימוד התורה בשביל עסק דרך ארץ, ולפ"ז כשאמר אבי הרבה עשו כר"י ועלתה בידן משמע שבא לפסוק הלכתא כר"י.

ובמקום אחר (בדרושי ל"ג בעומר) הבאנו מדברי החת"ס בסוכה (לו, א) גבי בעניין מה שאמרו שאתרוג הכושי כשר והדומה לכושי פסול וכו' רבא אמר לא קשיא הא לן והא להו [לבני בבל - כשר, לבני ארץ ישראל - פסול], ובחת"ס הביא מרבו בעל ההפלאה זצ"ל שאמר בדרך רמז, דהא דאמרו בברכות הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם היינו שעשו כרשב"י ולא רשב"י ממש, שודאי שמי שכוונתו לשם ה' הבוחן מחשבותיו ויודע עשתונותיו - בודאי יעלה בידו, אלא הם עשו כרשב"י נדמו לו ולא בעצם פנימיותם ע"כ לא עלתה בידם, ואמר היינו דאמרי הכא אתרוג הכושי היינו הצדיק המשונה במעשיו, ככושי המשונה בעורו, הוא כשר, אך דומה לכושי שרוצה לדמות עצמו לרשב"י זה פסול כי לא עלתה בידו.

והוסיף החת"ס שגם רבי ישמעאל לא אמר מקרא ואספת דגנך אלא בא"י ורוב ישראל שרויין, שהעבודה בקרקע גופה מצוה משום יישוב א"י ולהוציא פירותיה הקדושים, ועל זה ציותה התורה ואספת דגנך וכו' אבל כשאנו מפוזרים בעו"ה בין אומות העולם וכל שמרבה העולם יישוב מוסיף עבודה ה' חורבן, מודה ר"י לרשב"י וע"ז אנו סומכים על ר' נהוראי במשנה בסוף קידושין מניח אני כל אומניות שבעולם ואיני מלמד בני אלא תורה היינו בחו"ל וכנ"ל, והיינו דמתדש רבא באתרוג הכושי אפי' אינו נדמה אלא כושי ממש דהיינו רשב"י וחבריו האמתיים מ"מ הא לן והא להו לבני בבל כשר ולבני א"י פסול דבעי יישוב א"י ע"י ישראל, עכ"ד, והדברים נפלאים.

כשעושים רצונו של מקום אין צריך השתדלות כלל

ג] והנה כתב הרמב"ם (פי"ג משמיטה ויובל הי"ג) 'ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו לדעה את ה', והלך ישר כמו שעשהו האלוקים, ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם, הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעוה"ז דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללויים, הרי דוד ע"ה אומר ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיק גורלי עכ"ל.

לזכות לשלימות בעבודת ה' יתברך שני ימים - צריך הכנה בדבועי כל השנה

א] כתיב (ית, כא) 'ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר בישראל לנחלה חלף עבדתם אשר הם עבדים את עבדת אהל מועד', ולהלן (שם, כד) 'על כן אמרתי להם בתוך בני ישראל לא ינחלו נחלה', ומתבאר ששבט לוי לא מקבלים חלק בארץ ישראל כשאר שבטים, כי על שבט לוי הוטלה עבודת הקודש ועליהם להתמסר אך ורק לתפקיד זה, ובכדי לספק צרכיהם ציותה תורה לתת להם מעשר חלף עבודתם.

ובספר שערי אורה הביא בשם הגאון בעל האור שמח לבאר על מה שכתב ברמב"ם (פ"ג מהל' כלי המקדש ה"ט) וז"ל, שמואל הרואה ודוד המלך חילקו הלויים לארבעה ועשרים משמרות, ועובד משמר בכל שבת, וכל אנשי משמר מחלק אותם ראש המשמר לבתי אבות, וכל יום מימי השבת עובדים בו אנשים ידועים, וראשי האבות מחלקין אלו העובדים ביום שלהן איש איש על עבודתו וכו'. ומתבאר שכל לוי עבד במשך השנה בערך יומיים, היינו יום אחד לכל כ"ד שבועות.

ולכאורה צ"ע א"כ מדוע לא יהיה לו שדה וחרם משום שמוטלת עליו עבודת בית המקדש, הא לכאורה יכול הוא לעבוד כל השנה, וב' ימים בשנה יעבוד בבית המקדש, ועוד יש להתבונן מדוע מגיע להם את כל המעשר מישראל הרי עובדים הם בסך הכול שני ימים בשנה.

ומבואר מזה שכדי לעבוד בשני הימים האלו בשלימות, צריכים להתכונן כל השנה כולה, היינו שאי אפשר לעבוד את השם אפילו יומיים בשנה מבלי להיות עסוק בזה כל השנה כולה בלי הפסק כלל, וכל השנה צריכים להיות במצב העבודה של ב' ימים אלו, כי בעבודה רוחנית אין הפסק, ופשוט הוא, שכן הוא בלימוד התורה שהוא העבודה הנרצית לפניו, עכ"ד.

מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה

ב] במשנה בקידושין (פב, א) רבי מאיר אומר, לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה ויתפלל למי שהעושר והנכסים שלו, שאין אומנות שאין בה עניות ועשירות שלא עניות מן האומנות ולא עשירות מן האומנות אלא הכל לפי זכותו. ובהמשך המשנה, רבי נהוראי אומר מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה, שאדם אוכל משכרה בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא, ושאר כל אומנות אינן כן כשאדם בא לידי חולי או לידי זקנה או לידי יסורין ואינו יכול לעסוק במלאכתו הרי הוא מת ברעב, אבל התורה אינה כן אלא משמרתו מכל רע בנערותו ונותנת לו אחרית ותקוה בזקנותו וכו', ע"כ.

ובחי' מרן ר"י הלוי (פ' חיי שרה) כתב שלא נתבאר אם ר' נהוראי בא לחלוק על דברי ר"מ שקדמו לו שאמר לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקי וקלה, וזה פלא שהרי בעירובין (יג, ב) אמרין דר"מ הוא ר' נהוראי בעצמו, ואיך אפשר שיחלקו ר' מאיר עם ר' נהוראי.

יזכוהו הקל. אלא שלכאורה קשה שכל זה שייך לאחר שניתנה תורה ומקיים לא ימוש ספר התורה הזה מפיק בלי הפסק, אז זוכה לשמירה מיוחדת מהקב"ה, אבל קודם מתן תורה לא שייכת מדה זו, וע"ז באה המשנה שמצינו שעשה אברהם כל התורה עד שלא ניתנה ונתגלו לו טעמי תורה ושפיר גם אצל אברהם היה שייך להתנהג במידה זו של רשב"י וחביריו וכו' שע"ז סובבת כל המשנה.

ובמסילת ישרים (פרק ה') הביא את מה שאמרו חז"ל באבות (פ"ד) 'הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה'. כי הנה העסק מוכרח הוא לאדם לצורך פרנסתו, אך ריבוי העסק אינו מוכרח שיהיה כל - כך גדול עד שלא יניח לו מקום אל עבודתו, על כן נצטוונו לקבוע עתים לתורה, וכבר זכרנו שהיא המצטרפת יותר לאדם לשיגיע אל הזהירות, וכמאמר רבי פינחס תורה מביאה לידי זהירות, וזולתה לא יגיע אליו כלל, והוא מה שאמרו ז"ל (שם פרק ב) ולא עם הארץ חסיד. וזה, כי הבורא יתברך שמו שברא היצר הרע באדם, הוא שברא התורה תבלין לו, וכמו שאמרו ז"ל (קידושין ל) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין.

והנה פשוט הוא, שאם הבורא לא ברא למכה זו אלא רפואה זו, אי אפשר בשום פנים שירפא האדם מזאת המכה בלתי זאת הרפואה, ומי שיחשבו להינצל זולתה, אינו אלא טועה, ויראה טעותו לבסוף כשימות בחטאו. כי הנה היצר הרע באמת חזק הוא באדם מאד, ומבלי ידיעתו של האדם הולך הוא ומתגבר בו ושולט עליו. ואם יעשה כל התחבולות שבעולם ולא יקח הרפואה שנבראה לו שהיא התורה, כמו שכתבתי, לא ידע ולא ירגיש בתגבורת חליו אלא כשימות בחטאו ותאבד נשמתו וכו' עיי"ש כל המשך לשונו הזהב, [וע"ע בספר שערי אורה (פ' חוקת) מש"כ לבאר בגמ' יומא עד"ז].

ולמדנו מדבריו שגם אם אין מתאים לכל אחד המהלך של רשב"י להיות כשבת לוי שה' הוא נחלתו ואין צריך לעשות שום השתדלות, אך יחד עם זאת הרי התרופה היחידה כנגד יצר הרע וחילותיו הוא להגביר את כוח התורה, וכמו שאמרו חז"ל 'הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה', שהרי הקב"ה ברא את המכה הזו - וברא גם את התרופה היחידה למכות היצר היא סגולת התורה.

ובביאור הגר"א כתב שמקורו מדברי הגמרא בברכות, מפני שזו היא מדתו של רשב"י וחביריו לפרוק עול החשבונות הרבים ולא להתעסק כלל בהשתדלות בדרך ארץ, ולמדנו מזה שאע"פ שנפסקה ההלכה כר"י שהנהגה בהן מנהג ד"א, מ"מ גם זו המידה של רשב"י וחביריו מידה היא, ואם בא איש מכל באי עולם להתנהג במידה זו, אינו צריך לשום דבר בעוה"ז כי ה' יזכהו בעוה"ז דבר המספיק לו בלא שום השתדלות מצדו כלל.

ולפי"ז כתב שבאמת ר"מ ור' נהוראי השנויים במשנה בקידושין לא פליגי כלל ולפיכך שני הדברים נפסקו להלכה, שנפסק שילמד אדם את בנו אומנות נקי וקלה, והיינו כר"י שהנהגה בהן מנהג ד"א, אך דברי ר' נהוראי הם ענין אחר לגמרי, שאע"פ שכך הוא הדין ללמד את בנו אומנות, אבל יש עוד מידה והיא מידת רשב"י, ולזה מבאר את היתרונות שיש במידה זו שאדם אוכל משכרה בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא וכו', ואין זה סתירה שבוודאי לכל אדם ההלכה היא שהנהגה בהם מידת ד"א, ולכן אמר ר"מ שלעולם ילמד לבנו אומנות קלה ונקיה, אך מאידך אמר רבי נהוראי שהוא ר"מ עצמו, 'מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה', היינו שהוא עצמו בוחר לבנו מדה אחרת, מידתו של רשב"י וחביריו וכמו שכתוב ברמב"ם בהל' שמטה ויובל הנ"ל.

ובזה ביאר הגר"ז את סוף דברי המשנה הנ"ל בקידושין, 'מצינו שעשה אברהם אבינו את כל התורה עד שלא ניתנה, שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרת מצותי חוקותי ותורת', ולכאורה אין לו שייכות כלל לתחילת המשנה. ובתוספתא כתוב 'וכל כך למה מפני שעשה את התורה עד שלא באת, שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרת מצותי חוקותי ותורת' וכו' מלמד שנתגלו לו טעמי תורה ודקדוקיה. ולכאורה אינה מובנת השאלה 'וכל כך למה' הרי שנינו משנה שלימה באבות (ה, ג) שאברהם אבינו עמד ב' ניסיונות, ומהו הפירוש של וכל כך למה.

וביאר הגר"ז שהמשנה לומדת מאברהם שגידלו המקום וקרבו בנערותו ובזקנותו ללמדך שאפילו בלא השתדלות הקב"ה נותן ומזכה, וכן יהיה ההנהגה עם כל מי שינהג כמידת רשב"י שגם

לע"נ
הר"ד שמואל יצחק ב"ר דוד הלוי
ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ
הבה"ח יקותיאל זלמן ב"ר יהושע בנימין ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 285
סיון תשפ"א

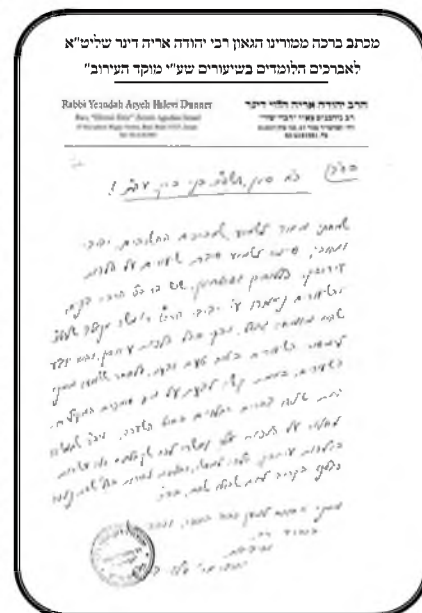
מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

בדבריו ציין שגם הוא עצמו מתחדש בליבון השאלות המתחדשות, על ידי העלונים "תיקוני עירובין", שמגיעים אליו כל שבוע, והוא עובר עליהם בליל שבת לראות את השאלות החדשות, כדי לחזק את ההבנה המוחשית והקיום של הלכות עירובין. ומסר דברי חיזוק ועידוד מיוחדים מאוד, לעורר את האברכים שזכו ללמוד את העירובין בצורה כל כך מעשית וברורה, שלא יעצרו ויסתפקו בכך, אלא יקחו את זה למעשה, וכל פעם שרואים ברחוב עמוד או לחי של עירוב, להתבונן האם הוא כשר או שיש בו איזה בעיה, ובכך לעורר בנו את הידיעות ולהוסיף ללמוד את ההלכות תמיד. וסיים בדברי ברכה שכל האברכים יזכו לדעת להורות כהלכה בהלכות עירובין, ויסיפו להשלים את הלימוד גם בשאר חלקי התורה.

מכתב ברכה ממורינו הגר"א דינר שליט"א

ממורינו הגאון רבי יהודה אריה דינר שליט"א, רב בית הכנסת "דברי שיר" בבני ברק, קיבלנו מכתב ברכה להגל המעמד. ואלו דבריו, "לאברכים החשובים שסיימו לשמוע את סידרת השיעורים על הלכות עירובין,

כללותיהן ופרטותיהן, מידידי שליט"א שהוא מומחה גדול ובקי בהלכות עירובין, ויודע למסור השיעורים בטוב טעם ודעת. ולאחר ששמעו באמת קשה לדעת על מה סומכים המקילים, היות שאלו דברים התלויים בשערה. ויה"ר שתמשיכו לחזור על הלכות אלו, ואשרי לכם שקיבלתם כזה עשירות בהלכות עירובין הלכה למעשה. ובזכות זהירות בהלכות שבת, נזכה כולנו בקרוב ליום שכולו שבת, אכ"ר."

מערכת הכשרות בד"ץ שארית ישראל השתתפה במעמד ומסרה ברכות לאברכים שלמדו לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, ומתוכם האברכים היוצאים להוראה בעניני עירובין הלכה למעשה. שיזכו לעמוד על משמר השבת בכל אתר ואתר.

הלכות שבת "כהרדים התלויים בשערה" במובן אחר

נביא כאן דוגמא אחת עד כמה העירוב תלוי על הבדל כחוט השערה, מהמקומות שבדקנו בשבוע זה באחד מהישובים במרכז הארץ. עברנו יחד עם האחראי על העירוב, והיתה ניכרת ההשקפה שלו והשליטה בכל העמודים, ותוך כדי נסיעה על לאורך קו העירוב, הערנו לו את ההערות מה צריך לתקן, מה לכתחילה ומה בדיעבד, ואיזה דברים שהוא חשב שהם דחופים, ובפועל יש הרבה דברים יותר חשובים.

במסגרת השיעורים אנו לומדים ג"כ שצריך לשים לב לצורת הקשירה בראשי העמודים, ולא מספיק לראות שיש חוטים מתוחים, כי לפעמים שינוי קטן בראש העמוד פוסל את כל העירוב, והאחראי לא יודע את החשיבות של השינוי הקטן הזה. לכן כשבאים להדריך או לערוך בדיקה

מעמד סיום ללומדי השיעורים "עירובין למעשה"

בשבוע זה התקיים בס"ד מעמד מיוחד לעשרות אברכים שסיימו את מחזור השיעורים של "עירובין למעשה", ורכשו ידע עצום בהלכה למעשה בהלכות עירובין הנוגעות בזמנינו. במעמד זה השתתפו האברכים מכמה קבוצות ומחזורים שנערכו בשנה האחרונה, מקבוצת האברכים ברמות, שהתקיימה בתחילת החורף, ומקבוצת האברכים במיר שהתקיימה בחצי השני של החורף, וכן מקבוצת האברכים שלמדו בגבעת שאול בירושלים וסיימו בשבוע שעבר, ומקבוצת הלומדים בבני ברק, ומקבוצת הלומדים במודיעין עילית.

במעמד הסיום נערכה מצגת מיוחדת על דירוגי הכשרות של העירובים השכונתיים הקיימים ברחבי הארץ. מצגת זו כוללת מפות של יותר ממאה עירובים שכונתיים, ומיועדת למי שכבר רכש את הידע ההלכתי המקיף שנלמד במסגרת השיעורים, וכעת אפשר להגדיר לו מה המצב בכל מקום, עם משפטים קצרים וברורים, שהוגדרו ע"י מוקד העירוב. כגון, מהו עירוב מהודר המוקף בג' מחיצות, או ג' עם שרול, ג' בעומד מרובה משולב בצוה"פ, שכונתי קלאסי, מהו עירוב פחות מרמה שכונתית, חשב שישם ריבוא, עם שטחי קוצים, עמודים עקומים, ועוד הגדרות הלכתיות עם ההוראה שנמסרה לנו מרבני זמנינו, כיצד להורות לציבור השואל הלכה ברורה והנהגה, למרות שאינו יודע מה טמון ומה ההלכה בכל אחת מההגדרות.

הלכות התעודות לנבחנים הראויים להוראה

האברכים היקרים שעמלו על הנלמד לחזור ולשנון, נבחנו על כך במבחן בכתב הכולל סיכום מקיף ויסודי, ובס"ד ניכרת שליטתם בהלכה בצורה טובה. לאחר המצגת נערכה חלוקת התעודות לכל האברכים שעברו את המבחן בהצלחה, שבעז"ה יקחו את הלימוד הזה למעשה, בהרבה אפשרויות. דבר ראשון לקיים בעצמם ובמשפחתם ובהזדמנויות שיסעו לכל מיני ערים וישובים עם קבוצות של הישיבות או שמחות משפחתיות, שידעו לבדוק מה רמת הכשרות במקום שמגיעים אליו, וכמה ואיך צריך להיזהר שלא להיכשל בו בהוצאה מחוץ למקום המותר. וכן כאשר צריך לבנות עירוב לחצר, איך עושים כהלכה עם

כל פרטיה ודקדוקיה, ברמה המהודרת, בלי לטעות בדברים קטנים שיכולים לפסול לגמרי את העירוב. וכן להיות שותף בתיקון ופיקוח העירובים השכונתיים בשכונה שבה הם גרים, או להקים עירובים חדשים מהודרים, לתועלת קבועה לעצמם ולבני משפחתם, ולזכות את הרבים הגרים סביבם.

דברי חיזוק והערכה מהגאון רבי ישראל גואלמן שליט"א

במעמד המיוחד השתתף הגאון רבי ישראל גואלמן שליט"א, רב שכונת רמות א', ושיבח את הלימוד של עירובין למעשה. בדבריו הדגיש שלא מספיק ללמוד הלכה, אלא צריך לתרגם אותה למציאות ולהמחיש בכל סעיף את הדוגמאות המעשיות. הדברים אמורים גם במלאכת קושר וגוזה, אבל ק"ו בהלכות עירובין שאנשים לא שמים לב מספיק, לכן צריך כל הזמן לעורר את השאלות המעשיות, שזה נותן את העירנות והזיכרון לקיים למעשה.

תקופתית מקיפה, צריך להתבונן על כל הפרטים ואפילו על צורת הראש של כל עמוד ועמוד.

כל ישוב ממוצע, ההיקף של חוטי העירוב המקיפים אותו הוא ארבע קילומטרים ואף יותר, כי ההיקף צריך לסובב סביב הרחובות ולהבדיל בין הבתים לשדות. לכן רוב הבדיקה נעשית בנסיעה ברכב, ובמקומות שיש שאלה יוצאים ברגל. בתוך כדי נסיעה שמנו לב באחד מראשי העמודים שהחוט נמצא בקצה ממש, ובקלות יכול להשתנות מעט ולהיפסל. אמרנו

בחדרים התלולים כשהיה, שינוי קל בחוט יכול לפסול

לאחראי שיצא איתנו אל העמוד, והערנו את תשומת ליבו לדבר, במצב הזה עדיין העירוב כשר, אבל צריך להיות עירני לדבר, ולא לעשות כך במקומות נוספים. מהו השינוי שאירע כאן. הענין הוא שהיום שלא קושרים את החוט למעלה [מכמה סיבות טובות], אלא רק מניחים אותו שישתלשל למטה, יש

להקפיד להעביר אותו לצד הנגדי של העמוד, כדי שישב טוב על העמוד, וכאן שהוא שילשל אותו למטה באותו צד שבו החוט מגיע, לכן הוא קפץ כלפי מעלה, במצב שקצת יותר למעלה הוא יהיה מחוץ לעמוד.

מדבר זה למדנו שיש להקפיד גם על צורת שילשול החוט כלפי מטה, שגם לזה יכול להיות השלכה הלכתית גדולה.

בסיום המעמד נערך שיעור נוסף בענין העירוב החדש שנעשה בצומת רמות, עם ביאור הנידונים הרבים והעמוקים שנחלקו בהם הרבנים הגאונים, הגר"י דזימטורבסקי שליט"א שהורה בעשייתו, והגר"מ רוזנר שליט"א שהשיג על העירוב בכמה דברים, ותשובת הגר"ש גלבר שליט"א על דברי ההשגות, וביאור גדרים אחרים בדיני עומד מרובה ובגדרי צורת הרשות וג' מחיצות. השיעור התקיים כדרכינו בליווי תמונות ומפות להמחשה, איך סגרו והפרידו מהעירוב את כל המחלפים שיוצאים לכבישים הגדולים 1, 9, וכביש בגין, כדי לצמצם את החשש לרשות הרבים דאורייתא, ומדוע גם לדעת העושים זה לא מועיל לכל השיטות ויש סיבה מוצדקת שלא לטלטל בו.

המצב העגום שנוצרים לתכניות ולא להלכות

בשבועות אלו מגיעות למוקד הטלפוני של מוקד העירוב, מאות שאלות מאנשים שנוסעים למקומות שונים ברחבי הארץ, והרבה מהם נוסעים למקומות שהעירוב אינו טוב. יש מקומות שאינו מהודר, יש מקומות שהוא ברמת כשרות רבנות שאינה ראויה למשפחות בני תורה, אפילו לא כדי לתת לילדים לטלטל. ויש מקומות שאפילו זה אין שם, מקומות שרובם חילונים ואין אחראי לתקן את העירוב, שכמובן אין עירוב במקום. ולמרות זאת אנשים מתפללים, האם באמת אי אפשר לסמוך על העירוב, הרי יש שם אנשים שמטלטלים. ואחרים דוחקים ושואלים, תן לי פתרון לטלטל, לצערינו אנשים לא נערכים נכון מראש, ונוכרים ביום שישי או לכל היותר ביום רביעי, כאשר כבר סגרו עם המשכיר ונערכו כל ההכנות, ומנסים לדחוק את המשיב במוקד העירוב שיגיד להם שאפשר לטלטל. לא זו הדרך, אנו מבינים את המצב העגום שבו הם נתונים, את חוסר הנעימות, את ההפסד של החוויה בטויל של שבת בחצות הישוב, אבל לא מוותרים על שמירת השבת הראויה בשביל כך.

לא יתכן שנברר את כל עניני עולם הזה, אם הדירה נקיה, יש נוף, יש מזגן, ועוד כהנה וכהנה, ורק את הדברים שנוגעים להלכה, כגון כשרות העירוב, לא נכנס ברישית הבידורים. וגם כשנוכרים בכך, אומרים מסתמא יש עירוב טוב כי הרי המשכיר אומר שהיתה שם ישיבה פלונית ששכרה את המקום [שגם הישיבה היא אמרה שפעם היתה שם ישיבה אחרת, וכולם נגדרים אחרי טעות של אלו ששכחו לברר ונאלצו לא לבטל ולהסתדר בלי לטלטל, מזה לומדים אחרים שכנראה גם אפשר לטלטל שם...].

המקומות האלו הם אינם כשרים מעיקר הדין, ואין לנו להסתמך עליהם אנו האמונים על התורה והמצוות, לא מכניסים עצמינו למצב כזה, ואם נקלענו למצב כזה, שכחנו לברר מראש, דוקא בגלל זה לא נטלטל כלל, כדי שפעם הבאה נזכור שלא נוסעים למקום בלי לבדוק מראש שהעירוב ממוקד ונמצא במצב שכונתי טוב.

הקמת עירובים לקבוצות שדואגות לעירוב מהודר

במקביל לאנשים שמבקשים לטלטל במקומות ממוקדים, יש התקדמות טובה בארגונים ובמוסדות, ובמשפחות שעושות שמחה מורחבת

או התאחדות בצימרים ביישובים, שמזמינים סידור לעירוב טוב, למתחם שהם מגיעים לשבת, גם כשמדובר בהקמה מורכבת שיכולה לעלות יותר מאלף שקלים, כדי לא להכשיל ח"ו את האורחים בטלטול האסור או בטלטול פחות ממה שהם רגילים להקפיד.

אחד מהמקומות שהגענו בשבוע האחרון היה ביישוב באזור מודיעין, ושם יש מתחם להשכרה שפונה אל ההרים, והרבה קבוצות עורכות את הסעודות בחצר, באופן שלא שייך להימנע מלטלטל, ואע"פ שבאותו ישוב היה עירוב ממוקד ע"י אברך טוב, אבל רמת הכשרות לא הגיעה לרמה של שכונה חרדית רגילה. ולכן המשפחה פנתה אל מוקד העירוב כשבועיים קודם, בזמן שעמדה לשכור את המקום, ושאלה אם המוקד יוכל לסדר שם עירוב טוב, ולאחר האישור הם סגרו עם המקום. ואכן ביום חמישי הגענו למקום עם ציוד והקמנו את העירוב בצורה שיקף את האזור הפתוח שבו עורכים את הסעודות, כדי שיוכלו לטלטל בכשרות המהודרת.

עניין תלוי סגור הולך בכביש ללא חיוב

בשעת ההתקנה התעוררו שאלות הלכתיות מוונות. לדוגמא היא מקום אחד שבעל המתחם תלה קישוט עם פרח מעל הלחי, ויש לו בליטה רחבה האם זה כגג המפסיק בין הלחי לחוט. וההוראה היתה שכיון שזה אמור להישאר בקביעות, הרי זה הפסק, למרות שאינו מחובר חזק.

דברים אלו נעשים כעת ע"י המוקד במקומות רבים, וזה חלק בלתי נפרד מההכנות. כמו שמזמינים הפקת אירוע, ציוד לתכנית, מזמינים גם התאמה נכונה לאורחים מבחינת כשרות. אך כאמור שלצערינו בינתיים מדובר במעט מהקבוצות של הציבור החרדי, והרבה מהם עדיין אינם יודעים על גודל הבעיה שיש בעירוב ביישובים, ואינם יודעים כמה צריך להיזהר מנסיעה לשבתות למקומות אלו.

בעקבות הביקוש הגדול לדעת על הכשרות בבתי הארחה רבים ברחבי הארץ, וכן על צימרים הנמצאים במאות יישובים, המוקד משתדל לערוך בדיקות פרטיות ועצמאיות בעשרות יישובים שיש בהם ביקוש גדול, ויוצאים מידי שבוע למקומות נוספים.

הדבר כרוך בהוצאות רבות, וזאת בנוסף לעלות הוצאת העלונים שאין להם מקור מימון. בימים הקרובים אנו נערכים למגבית חדשה וגדולה, לאחר כשנתיים שלא נערכה מגבית, וזאת כדי שנוכל להמשיך בס"ד לתת שירות מהיר וטוב לכל המשפחות "בכל מקומות מושבותיהם ובכל מסעיהם".

כולנו צריכים! כולנו נהנים! כולנו שותפים...

שמירת השבת!

לשאת במשא שאתה וילדיך נהנים ממנו כל שבת

ה-150,000 ש"ח

לא נתנים להורמנות הזו לחתוך מהידים ומצטרפים למגבית רפעיילות של שנת תשפ"א

וזכרים מיד בזכות העצומה - זכרי הרבים הגדול ביותר

ידוע לכל גודל העזרה והסייע שמקבלים כשצריכים לברר על העירוב, ומתקשרים למוקד העירוב ומקבלים מידע אמין ומידי. וכמה קשה כשאין מענה מדויק ולא יודעים איך לברר אצל מישהו מוסמך. נבקש בזאת מכל מי שיכול, שיעמוד לימיננו ויסייע לנו כעת, הן בתרומה משלו, והן להתרם אחרים שאפשר לתת להם את הזכות להיות חלק מהמהדירים על השבת.

וכל התורמים והעוזרים יתברכו בכל טוב, מברכת השבת מקור הברכות.

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת קרח

על שלחנם של אחרים

היה מעלה נושא לשיחה, הוא היה מתחיל לשוחח אודות אדם מסוים שלא מצא חן בעיניו - משה בן עמרם.

לא היתה שום סיבה שלא לאהוב את משה רבינו. הוא היה אדם חביב מאוד - מה יש לא לאהוב במשה? אבל לקרח היו את סיבותיו שלו, וכדי לשכנע את אורחיו בדעותיו, הוא דאג להעלות את הנושא בזמן שהם אכלו ממעדניו ושתו את יינו. כאשר הם ישבו ליד שלחנו ואכלו, הוא היה אומר איזו אימרה ששמה ללעג את מי שהוא ראה בו את אויבו המושבע - משה רבינו.

הנהגתו של אורח נעים

אם אתה מתארח אצל מאן דהו לסעודת שבת, ובעל הבית אומר איזה דבר תורה בשלחן השבת, אין לך ברירה אלא להתפעל מ"דברי החכמה" שלו, ולא משנה כמה חכמה חסרה בהם. אתה אוכל את החלה שלו ואת הצ'ולנט שלו, אז אתה חייב לשבח את הווארט שהוא אמר. אם היית שומע את אותו הווארט ממישהו אחר, לא היית מתלהב כל כך. אולי היית מגיב, "זה לא הפשט", או "מנין לך שכך?", אבל ליד השלחן של המארח שלך זה ווארט טוב, אפילו טוב מאוד.

ומה אתה עושה כשהמארח שלך מספר בדיחה? בוודאי שאתה צוחק! אם בעל הבית מספר בדיחה, כל האורחים צריכים לצחוק, בלי קשר לשאלה עד כמה היא באמת מצחיקה. האין זה כך? כאשר אתה יושב ליד שלחנו של מישהו ואוכל על חשבוננו - אתה שבוי בידיו. האמת היא, שמבחינה מסוימת כך צריכים אורחים להתנהג. עליהם להפגין הערכה מסוימת כלפי בעל הבית. אין זה ממידת דרך ארץ שהאורח יאמר לבעל הבית: "הסברא שלך עקומה!" האם אתה חושב לריב עם המארח שלך על יד השולחן? אתה אורח, וכל מה שיעשה בעל הבית אמור למצוא חן בעיניך.

אינך יכול להביע את דעתך האמיתית. אתה יושב ושותה את הוויסקי המשובח שהוא הגיש לך, ובעל כרחך אתה צריך להנהן כנגד כל רעיון או דעה שיביע בעל הבית. הווארטים, הדעות, הבדיחות וכל השאר, הנם "עסקת חבילה" יחד עם הוויסקי.

אנשיו של קרח

כאשר קרח התייצב במחלוקתו הקטלנית אל מול משה רבינו, הוא לא הגיע לבדו, "ויקח קרח... ונדתן ואבירם... ואון בן פלת... ויקמו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים" (במדבר טז, א-ב). משמעות הדבר, שקרח הצליח לכנס סביבו מספר לא מבוטל של אנשים שהיו מוכנים להתעמת עם משה רבינו ולערער על מנהיגותו. לא היו אלה אנשים קטנים, כאלו שאפשר לשכנעם בקלות למרוד במנהיגם על ידי דמגוגיה זולה. הם היו "נשיאי עדה" - אנשים שהיו מנושאים ומרוממים מעל שאר העם, "אנשי שם" - אנשים שהתייחדו בשמם הטוב. ובכל זאת, אנשים חשובים אלו שוכנעו על ידי קרח להצטרף אליו במרד שלו; ובסופו של דבר הם הצטרפו אליו גם לגיהנם, והלכו לאיבוד יחד עם קרח.

יש כאן שאלה גדולה - מה ראו מאתיים וחמישים איש אלו להצטרף לקרח? הרי מדובר כאן על האנשים החכמים ביותר, שבוודאי ידעו שאין להם מה להרוויח בהצטרפותם לקריאת-תיגר זו על משה, שנבחר על ידי הקב"ה להנהיג את עם ישראל. זו שאלה גדולה: כיצד שוכנעו אנשים כה גדולים להצטרף לקרב שההפסד בו ידוע מראש?

לבלוע את הפתיון

הדברים יתבהרו לנו ע"פ דברי הגמרא בסנהדרין (נב), אשר מבארת לנו פסוק סתום ובלתי מובן בספר תהילים, וז"ל הגמרא: "אמר ריש לקיש מאי דכתיב (תהילים לה, טז) 'בְּחִנְפִי לִעְגִי מְעוֹג חָרָק עָלַי שְׂנִימוֹ', בשביל חנופה שהחניפו לקרח על עסקי לגימה חרק עליהן שר של גיהנם שניו" [ופירש רש"י: "בחנפי לעגי מעוג - בשביל חנופת של לגימות מעוג שהאכילם והשקם קרח לעדתו ונתחברו עמו חרק עלי וגו', מעוג לשון דבר הנאכל כדכתיב (מלכים א' יז) באלמנה הצרפית שאמרה לאלהיה חי ה' אלקיך אם יש לי מעוג"].

קרח היה עורך סעודות ומסיבות עבור חבריו ושכניו; הוא היה איש עשיר, והוא מצא הזדמנויות לעשות חגיגות. כל מיני מסיבות - גם סעודות מצוה - והוא היה מזמין אנשים להסב על שלחנו. ובסעודות אלו, בעוד אורחיו יושבים ליד שלחנו, אוכלים שותים ונהנים, קרח המארח

בגלל העוגות שאכלו יחד עמו. למדנו מזה, שכאשר אוכלים על שלחנם של אחרים, צריכים אנו להיזהר לבל נילכד ברשתם. כאשר אדם אוכל, זהו הזמן בו הוא נתון לשכנוע, וכך אומרת הגמרא במסכת חולין (ד, ב), שהסתה אינה אלא באכילה ושתייה. זוהי גם עצה טובה למי שחפץ לשכנע את חבריו באיזה דבר - אל תעשה את זה כאשר הוא רעב! תדאג שהוא יאכל, שיהיה שבע, ואז ניתן יהיה לשכנעו.

הזדמנות פז

הורים המבינים זאת, ידעו לנצל את הזמן בו הילדים נמצאים בבית כדי להשפיע עליהם. בזמן שאתה מאכיל את הילד הקטן או הילדה הקטנה שלך, זהו הזמן הטוב ביותר ללמד אותו את יסודות האמונה. זמן האכילה הוא הזמן המתאים לעצב את דעותיהם והשקפותיהם. גם בנים או בנות גדולים, הסמוכים על שלחן אביהם, אפשר להשפיע עליהם וללמדם יסודות לחיים. הם עדיין אינם כל כך עצמאיים, ולכן תוכל להשתמש בכלי הזה כדי ללמד אותם כיצד להתנהג, ובכך לעזור להם לחיות חיים מאושרים. אם תשכיל לנצל לשם כך את זמן האכילה - תראה הצלחה גדולה במעשי ידיך.

מצד שני, הזמן הזה של אכילה ושתייה הוא הזמן המסוכן ביותר, כי אין הסתה אלא באכילה ושתייה. זהו אחד מהלקחים שעם ישראל למד ממעשה קרח - להיזהר מהשכנוע והחנופה הבאים על ידי אכילה על שלחנו של אחר. היצר הרע, שרו של גיהנם, מחכה להכניס אותך לרשת שלו כי עכשיו אתה טרף קל; שיקול הדעת שלך אינו פועל באותה מידה, בחירתך החפשית אינה מתפקדת כל כך טוב כאשר אתה אוכל על שלחן אחרים, ושרו של גיהנם מחכה לראות מה אתה עומד לעשות. אם אתה נשען לאחר ומאפשר למילים של המארח להיכנס אל תוך שכלך יחד עם האוכל שלו, השר מתחיל "לחרוק עליך שינמו"!

חי - מת

נושא זה הינו חמור יותר ממה שאנחנו חושבים; אכילה על שלחנו של אדם אחר אינה סכנה רק בכך שיתכן ותיאלץ לנענע את ראשך בהסמכה כאשר המארח מדבר דברי גנאי אודות אחד מהגדולים. האמת היא שסכנה זו גדולה מספיק כדי לפחד ממנה - לפעמים ע"י הנהון קטן בראש, אדם יכול לקנות לעצמו חלק נכבד בגיהנם. אבל בעז"ה יתבאר עד כמה הנושא הזה הוא **באמת** גדול - למעשה זהו ענין של חיים ומוות!

הגמרא (ביצה לב, ב) מבארת שיש שלושה אנשים ש"חיהם אינם חיים". אמנם הם נושמים, הולכים ומדברים, אבל זהו רק כלפי חוץ - כי באמת, מבחינה מסוימת, הם כבר לא חיים. הראשון הוא "מי שאשתו מושלת עליו". אדם זה אינו יכול לבצע שום מהלך מבלי לקבל את

עוגת לשון הרע

אולם, מצב זה עלול להוליד בעיה. מה יקרה אם בעל הבית מתחיל לגלוש ללשון הרע? דבר זה עלול לקרות - אתה מתארח אצל אדם שלפתע מתחיל למתוח ביקורת על ציבור כזה או אחר, על מנהיגיו ורבניו, וכעת אתה נמצא בין הפטיש לסדן.

האיש הזה מאכיל אותך כעת לשון הרע, מבלי שתהיה לך היכולת להימלט מפניו. אתה שבוי בידיו! עליך לשמור על פיך סגור וחתום, ולהיזהר שלא להסכים עמו אף במילה אחת. הסט את מבטך ממנו, כי כאשר אתה מביט בפניו בעודו מבזה גדול כזה או אחר, הרי זה כאילו אתה מעודד אותו: "כן, כן, תמשיך!" האמת היא, שאפילו אם תשב בשקט, הרי שבזה אתה מעודד אותו, כי אם לא היה לו קהל מאזינים, הוא לא היה מדבר.

אולם המכשול כאן אינו רק מצד זה שאתה מעודד אותו בשתיקתך. מכיון שאתה אורח שלו, דבריו מתחילים להתיישב על ליבך, וכך, "לעגי המעוג" שלו גורמות לך להחניף לו, והרעיונות שלו מתחילים לחלחל אל מוחך.

ולכן, אם יש לך אפשרות להישמט מהשלחן בטענה כזו או אחרת עד שיגיע זמן ברכת המזון - זהו הפתרון הטוב ביותר. אם יש צורך, אתה יכול לומר פתאום, "אוי ויי! נזכרתי שבטעות השארתי בביתי ברז פתוח. אני חייב לרוץ הביתה לפני שכל הדירה מתמלאת במים!" ואז רוצ' הביתה **ותשכח לחזור!** זהו מקרה חירום!

ואל תחשוב שלהימלט החוצה זהו מעשה "קיצוני". אם אין לך יישוב הדעת לחשוב על פתרון מוצלח יותר - פשוט תקום ותברח! אז הוא יגיד שאתה משוגע, ולא יזמין אותם יותר לעולם - אבל הצלת את חייך. "מוטב לי להקרא שוטה כל ימי, ולא לעשות שעה אחת רשע לפני המקום" (עדויות ה, ו).

שינוי החדות של הגיהנם

וכך, מספרת לנו הגמרא, שכנע קרח את האורחים שלו בדעותיו. כך הם הגיעו יחד עמו לגיהנם! כאשר פער קרח את פיו לדבר נגד משה, הם ישבו ליד שולחנו ושתקו. חלקם אפילו הנהנו בראשם כאות הסכמה לדבריו - ככה זה כשאתה אורח. מה עוד הם היו יכולים לעשות? אורח אינו יכול לנהוג בגסות רוח כלפי מארחו. "בחנפי" - הם החניפו למארחם, "לעגי" - אז הם גם לעגו למי שהוא חפץ שילעגו לו, "מעוג" - משום שהם אכלו את העוגות שלו, את המאכלים שהגיש. יש מידה מסוימת של חנופה שהאורח משלם למארחו, וזה מה שקרה לאורחיו של קרח - הוא השתמש בשלחן שלו כדי לדכא את דעותיהם של אנשים אלו ולשכנע אותם לעבור לצדו במחלוקתו כנגד משה ואהרן.

באותו רגע, שרו של גיהנם חרק את שיניו בכעס כנגדם, והכריז: "הרי אתם שלי!" הם נבלעו באדמה יחד עם קרח,

אלא שהוא לא הבין את זה, הוא לא הבין מהי חירות. באמריקה חושבים ש"חירות" פירושה חופש כשלעצמו, חופש ללא כל מטרה, והם סבורים שזהו אידיאל - להיות חופשי לעשות מה שאנחנו רוצים! איזה "משיגאס"!

"חופש" הוא דבר בעל ערך רק מכיוון שאתה חופשי לבחור להיות עבד ה'. יש לך את החירות ליצור שכל של תורה - "ובחרת בחיים" (דברים ל, יט). מטרת החיים היא לממש את הבחירה החפשית שלנו. לשם כך הגענו לעולם הזה - בשביל להשתמש במתנה הנהדרת הזו ולנצל את הימים, השעות והדקות שלנו, בבחירה בין טוב לרע, ובין טוב לטוב יותר.

מתנה מוגבלת בזמן

מתנה זו תהיה ברשותנו לזמן מוגבל בלבד - תשעים או מאה שנה. אפילו אם משהו יזכה למאה ועשרים שנה - כאשר נעזוב את העולם הזה, נהיה בעולם הבא לנצח נצחים, ואנחנו נזכה למציאות מלאה אושר ושמחה, וכל סוגי ההנאה יהיו מוענקים לנו - אבל בחירה חפשית לא תהיה לנו. ואנחנו נתגעגע לזה, אנחנו נצטער על כך שאין לנו את הזכות לבחור בטוב.

משמעותם של דברים היא, שכל דבר שמפריע לבחירה החפשית שלך בעולם הזה, כל דבר שכוכל אותך - הוא סכנה גדולה ביותר, מכיוון שהוא גורם לך לאבד את המתנה היקרה ביותר שניתנה לך בחיך, שהיא מטרת החיים עצמם!

אשה שאינה מאפשרת לבעלה לעבוד את ה' - היא גוררת אותו לכל שמחה ואינה מאפשרת לו ללמוד בערב. או שדורשת ממנו לעבוד שעות נוספות כדי שיוכל לקנות לה שטיחים מפוארים. הוא אינו יכול לשלוח צ'ק לשיבה אלא אם כן היא חותמת על הצ'ק - אדם זה כבר אינו בחיים.

כמו כן, אדם הסובל יסורים הוא אדם כבול בשלשאות, כי הוא אינו יכול להפעיל את בחירתו החפשית כרצונו. כללו של דבר: כל דבר שמגביל את הבחירה החפשית שלך, זה כמו להגביל את חיך!

כבול לשלחנו של בעל הבית

וזהו הטעם שגם המצפה לשלחנו של אחרים חיי אדם חיים - הוא מקבל טובות מאדם אחר, וממילא הוא אינו בן חורין לפעול על פי בחירתו החפשית. אתה כבול למארח שלו, ואם הבחירה שלך כבולה, זה כמו להיות מת. אמנם אדם זה אינו מת ממש, ישנם הרבה דברים טובים שהוא עדיין יכול לעשות: הוא יכול להתפלל טוב, ללמוד היטב, אבל הוא אינו אדם חפשי - הוא מסר את פנינת הבחירה שלו לאדם אחר, כי האוכל והשתיה שהוא מקבל מחבירו משעבדים את מוחו; הוא אינו יכול לומר אחרת מדעת המארח שלו, ובסופו של דבר האידיאלים של

האישור של אשתו. היא "עומדת על גביו" ומסתכלת תמיד לראות מה הוא עושה. היא יודעת הכל על הכספים שלו. כאשר נערכת מגבית בבית הכנסת למען מטרה חשובה, הוא אינו יכול להשתתף בה משום ש"הבוס" לא נתן לו אישור. הוא עבד לאשתו - אלו אינם חיים!

השני ברשימה הוא "מי שיסורין מושלין בגופו" - אדם שעובר עליו סבל רב, והוא סובל עד כדי כך שהכאב שלו שולט עליו; הוא אינו יכול ללכת להיכן שהוא רוצה והוא גם לא יכול לעשות מה שהוא רוצה לעשות כי הוא סובל מכאבים כל הזמן. הוא לא מסוגל ללמוד כמו שצריך או להתפלל כמו שצריך. מה חבל עליו כי הוא עבד לסבלו, וחיו אינם חיים.

והשלישי שחיו אינם חיים הוא זה שאנחנו מדברים עליו כעת: "המצפה לשלחן חברו" אדם שארוחותיו תלויות באחרים. נתבונן נא - לאיש הזה אין אשה שנותנת לו פקודות, וגם לא יסורים הגורמים לו לסבל. החיים שלו יפים; הוא אוכל טוב והוא אפילו לא משלם עבור האוכל - הוא אוכל על שלחנו של משהו אחר. ובכל זאת חז"ל אומרים לנו שהוא איש מת.

אם שלושת אלו נקבצו יחד במימרא זו של חז"ל, חייב להיות מכנה משותף ביניהם. אם כך, עלינו להבין מהו הדבר שגורם לחייהם של שלושת אלו להיות מוגדרים כ"חיים שאינם באמת חיים"?

מהם "חיים"?

כדי לענות על שאלה זו, עלינו קודם כל להבין מה הפירוש "לחיות"? בשביל מה אנחנו נמצאים כאן בעולם הזה? אני יודע שתאמרו שהתכלית היא ללמוד תורה, לקיים מצוות ולעשות מעשי חסד, וזה נכון; אבל אלו הם הפרטים. כוונתי להגדרה הקולעת והמתמצתת - לשם מה אנחנו חיים?

והתשובה היא: בחירה חפשית! זהו הדבר היחיד שאנחנו יכולים באמת לקחת מהעולם הזה! קיבלנו מתנה - יש לנו היכולת לנהוג על פי תכתיביו של השכל - ואלו הם החיים האמיתיים. זה יקר יותר מכל נכס אחר, זוהי פנינה שאי אפשר להשוות אליה שום דבר - ולא תוכל למצוא כמותה בחנויות התכשיטים הטובות ביותר. בחירה היא המתנה הנדירה ביותר בבריאה, ובשביל זה אנו חיים - להיות חפשיים לבחור.

חירות אמיתית

כשמדברים על "חירות" באמריקה, אלו הם מילים ריקות, הם אינם מבינים מה זה אומר באמת. יש משפט מפורסם שנאמר ע"י אחד מה"אבות המייסדים" של ארה"ב: "תנו לי חירות או תנו לי מוות". דברים אלו נאמרו מכח אינסטינקט אמיתי הקיים באדם - יש באדם אינסטינקט, שאם הוא אינו חופשי, לא משתלם לו לחיות.

כבולים אליו ואל האידיאלים שלו. הם כבר לא יכלו לראות את גדולתו של משה, כי "בחנפי לעגי מעוג" - עוגות החנופה והלעג עשו את שלהם.

ארעא דרבנן

מי שמקבל מחבירו הרי הוא משתעבד אליו ומאבד את כח הבחירה שלו. עד כמה היסוד הזה הינו חשוב והכרחי לחיינו - נוכל ללמוד ממעשה המסופר בגמרא בקידושין (נט, א). בגמרא מסופר על רבי אבא קנה חלקת אדמה מסוימת, ולבסוף התברר לו שרב גידל כבר היה "מהפך" בקרקע זו [מחזר עליה לקנותה - רש"י], וממילא יש כאן את הדין "עני המהפך בחררה", ואסור לו לרבי אבא לרכוש את הקרקע. משנודע לו הדבר, ביקש רבי אבא לתת את הקרקע במתנה לרב גידל, אולם רב גידל לא רצה לקחת את הקרקע במתנה. וכך נשאר הדבר במשך שנים רבות - רבי אבא לא אבה להשתמש בקרקע משום שרב גידל היפך בה ונשא ונתן עם הבעלים לגבי קנייתה, ואילו רב גידל לא חפץ לקחת קרקע במתנה. מצב זה גרם שחלקת אדמה זו נקראה בשם חדש: "ארעא דרבנן" - קרקע החכמים.

חלקת אדמה זו נשארה במצבה ובשמה במשך דורות רבים, היא עמדה בשיממונה במכרז העיירה, ובכך היוותה מצבת זכרון לאותו מעשה שבגינו היא עומדת שוממה. אנשים היו מדברים על הארעא דרבנן הזה, ומספרים את סיפורו של הויכוח שניטש בין שני החכמים לגבי מי זכאי לקבל את הקרקע. זהו מסוג הויכוחים שאנחנו לא מכירים בימינו.

המעשה הזה דורש ביאור ופירוש, ולא נעסוק בזה במסגרת זו, אבל הנוגע לענייננו הוא שרב גידל שהיה עני המהפך בחררה, לא אבה לקבל את מתנתו של רבי אבא, על אף שידע שבין כה וכה רבי אבא לא ישתמש בקרקע, מכיון שהוא, רב גידל היפך בה, ואם כן נשאלת השאלה: למה לא? מדוע לא הסכים רב גידל לקבל במתנה את השדה אותה היה חפץ לקנות מלכתחילה? מה גרוע כל כך בלקבל מתנה?

מתנה מסוכנת

התשובה לשאלה זו נמצאת בדברי הגמרא עצמה. אומרת הגמרא שהטעם שרב גידל לא רצה לקבל את השדה במתנה הוא משום דכתיב (משלי טז, כז) "שונא מתנות יחיה". זוהי עצה טובה שנותן לנו שלמה המלך ע"ה: אם אתה רוצה לחיות - שגא מתנות. וכן אנו מוצאים בגמרא במסכת מגילה (כח, א), שכאשר בית הנשיא היו שולחים מתנות לר' אלעזר, הוא לא היה מקבל אותם, ומגיב: "לא נחא לכו דאחיה [האם אין נח לכם שאחיה]? דכתיב שונא מתנות יחיה".

מארחו הופכים גם לאידיאלים שלו, וגם כאשר הוא לא נמצא בבית מארחו, הוא כבר לא יכול לחשוב באופן עצמאי. לא יתכן שאדם יהיה "נוטל" וישאר חפשי לבחור! זו טעות! ברגע שאדם לוקח מהשני, הוא נמכר לעבד, והופך למשועבד לנותן. הוא כבר אינו אותו אדם.

כבול למשכורת

למרבה הצער, אנו רואים דברים כאלו המתרחשים כל הזמן. אברכים צעירים, מלאים באידיאליזם, שמקבלים משרת רבנות בקהילה של אנשים חומריים, אנשים "עולם הזה'דיק", לאחר זמן מה נהיים כמותם. כיצד נהיה דבר כזה, שהרב מקבל את המנטליות של ועד הקהילה? אל נא תחשבו שזו רק האווירה הכללית השוררת במקום - זה גם נכון, אבל יש כאן טעם הרבה יותר עמוק - הרב הצעיר אוכל משלחנם של הועד. הם אלו שקובעים את גובה המשכורת שלו, והאם יקבל העלאה בשנה הבאה, וממילא הוא נהיה משועבד אליהם.

צריכים לדעת, שכאשר קהילה משלמת לרב משכורת גבוהה, לא משנה עד כמה הוא ירא שמים, עד כמה הוא ישר, כעת הוא כבר לא כמו שהיה קודם לכן. כל העלאה שהוא מקבל - גורמת לו להיות נמוך יותר ויותר. ואם נשיא הקהילה נותן לו מתנה, לדוגמא מימון נסיעה חנם לארץ ישראל, אז הוא ממש "גמור"! הוא הפך כעת לעבד שפל, הוא כבול בשלשלאות הכבדות ביותר, ושכלו כבר אינו יכול להתעלות מעל לרמה של ה"רבה" החדש שלו. במקום להיות משועבד לראש ישיבה שלו, הוא משועבד ל"בעלאבאס" נחמד!

מכר את הבחירה

סופו של דבר הוא שהרב הצעיר הזה מאבד את בחירתו החפשית, וכל הדברים שהוא יאמר מעתה הם דיבורי סרק, כי הרי אף אדם אינו כפוי טובה עד כדי כך לתקוף את זה שהיטיב עמו. זה בלתי אפשרי! הוא היה מדבר נמרצות נגד הדברים שבני קהילתו עושים שלא כדין, הוא היה יוצא חוצץ כנגד נגד מי שצריך לצאת כנגדו, אבל כעת הוא כבר לא חפשי לפעול כרצונו. הוא כבר לא יפתח את פיו כי הוא מכר את הבחירה שלו עבור נזיד עדשים. וכל מי שחושב שהוא יכול להיות יוצא מן הכלל אינו אלא טועה - הוא מרותק וכבול לאידיאלים של אלו שמאכילים אותו.

אמנם, יש הבדל בין האדם הצעיר אותו אנו מתארים, שלא השכיל לספוג אל קרבו את ריח התורה במשך שנים רבות, לבין אברך מבוגר יותר, בשנות השלושים לחייו, שלמד בכולל במשך שנים ועלה ונתעלה בלימוד הש"ס ובעבודת המוסר, שהוא כבר מוגן יותר; הוא קשוח ועקשן. אולי הוא יוכל להימנע ממלכודות אלו - כולי האי ואולי - אולי הוא ימשיך לחיות, ימשיך לבחור בחיים!

וזה מה שקרה לאנשי קרח. הם היו אנשים טובים, אבל ברגע שהם נהנו מהעוגות שהגיש להם קרח, הם היו

אותו לשכל יותר נעלה, למח שכל-כולו תורה - זהו הדבר הטוב ביותר! אין שום ספק בדבר! נאמר שהגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל היה מזמין אותנו אליו לסעודת השבת - צריך היה לתפוס הזדמנות זו בשתי ידיים! בכך תהיה משועבד לטוב ביותר! שב שם ליד השלחן, וכל מה שהוא אומר, תהנה בראשך ותאמר: "כן, כן!" במעמד זה אתה תבלע אל תוך קרבך את ההשקפות והדעות הטובות ביותר!

אבל בינתיים איננו מתארחים על שלחנם של צדיקים. אנחנו מתארחים על שלחן אחרים ואנחנו מקבלים ונוטלים עוד ועוד, ובזה אנו מוותרים על שכלנו לטובת אחרים, ומאבדים בכך את הפנינה היקרה ששמה בחירה חפשית.

שלחנה של אמריקה

וזה מביא אותנו לנושא העצוב של להיות אורחים על שלחנם של הגויים. להיות בגלות פירושו לסמוך על שלחן אחרים. אקדים ואבהיר נקודה חשובה: "גלות" אין פירושה רק אמריקה. מדינת ישראל היא גם כן גלות, ואין לטעות בזה כלל! לגיאוגרפיה אין שום משמעות בזה, ותל אביב אינה שונה במאומה מפריז וניו יורק. בניו יורק אנחנו אוכלים על שלחנם של ראש העיר והמושל, ובתל אביב אנו אוכלים בביתם של הציונים, וזה לא פחות גרוע. האמת היא שזה גרוע יותר.

בכל מקום בו אנו נמצאים, אנחנו האורחים והם המארחים. למרות שלא תחלום להיכנס אל תוך ביתו של שכנך הנכרי ולסעוד עמו את ארוחת הערב, למען האמת אנחנו סמוכים על שלחנם של נכרים. הם נותנים לנו מקום לחיות בו את חיינו. הם נותנים לנו חירות ועוד טובות הנאה. אנחנו מרוויחים על ידם את לחמנו - הם הקליינטים שלנו, ופירושו של דבר הוא שאנחנו סומכים עליהם.

אנחנו נהנים מהם בדרכים רבות. הם מסייעים את האוטובוסים, הם מביאים את ילדינו לתלמודי התורה ולבתי הספר, ואותנו לכוללים. אנחנו מקבלים מהם כל מיני הטבות ממשלתיות. אנחנו מוגנים על ידי החוק, והמשטרה תעמוד לצדנו בעת הצורך. אפילו אם המשטרה אינה עושה דבר, עצם נוכחותם מרתיעה חלק מהאנשים מלבצע פשעים, ואנחנו מרוויחים מכך.

אם חלילה פורצת שריפה - מי יהיה זה שיבא להציל את חיי היהודי? אלו הם הכבאים הגויים. הם יגיעו בכבאיות ויילחמו בלהבות, ויתכן אפילו שיחלצו יהודים מבנין בוער. אולי יהיה זה גוי שיבצע החיאה מוצלחת ויציל בכך את חייו של בן-ישראל.

הוא הוא היסוד שביארנו: חיים פירושו הכח לבחור בין טוב לרע, והמקבל מתנה - מכר בזה את בחירתו, והרי הוא הופך למשועבד לנותן המתנה.

בחור שעומד בפני בר המצוה שלו, או חתן וכלה העומדים להינשא - מן הסתם יהיה להם קצת לשמוע את הדברים הללו. אז נניח את דעתם בתירוץ כלשהוא, שלמעשה המתנות שהם מקבלים אינן מתנות, אלא פירעון חוב, שהרי אלו שנותנים להם מתנות עושים זאת משום שהם קיבלו מתנות מהורי חתן השמחה בעבר, כך שזהו סוג של חוב.

אז יש לנו תירוץ, יש איזו הצדקה לכך, אולם אחרי ככלות הכל זהו רק תירוץ, כי יסוד גדול למדנו כאן, שהמקבל מתנה מחבירו הרי הוא משתעבד אליו ומאבד את הכח לבחור בכוחות עצמו, ולאבד פנינה יקרה זו של כח הבחירה, הרי זה כמו לוותר על החיים עצמם!

מונומנט היסטורי

עיקרון זה הוא חשוב כל כך, שמגיע לו להיזכר לעד על ידי מצבת זכרון. וזה מה שאכן קרה - ה"ארעא דרבנן" עמדה ריקה ושוממה. דורות של ילדים שאלו את הוריהם: "מה הסיפור עם הקרקע הזה?" והם היו מספרים את אשר סיפרו להם הוריהם, על שני החכמים שכל אחד מהם סירב להנות מהקרקע. "זו אינה סתם חלקת אדמה" היו אומרים ההורים, "זהו זכרון לרב גידל שלא רצה לוותר על חייו על ידי קבלת מתנה". כולם היו מתארים כיצד לא רצה רב גידל לוותר ולו במעט על כח הבחירה שלו. הוא וויתר על אדמה יקרה זו רק כדי להישאר אדם חי - אדם שכח בחירתו שלמה ומלאה, אדם שאינו מאבד את הפנינה החביבה הזו בקלות.

כך היה בימים עברו - הורים לא סיפרו לילדיהם סיפורי מעשיות חסרי משמעות, הם סיפרו להם על ארעא דרבנן, על היסוד של "שונא מתנו יחיה", שמי שהוא "נוטל" הרי הוא בסכנה של איבוד עצמאותו; הוא מוותר על בחירתו החפשית, ופירושו הדבר הוא לוותר על חייו.

שלחן של צדיקים

אינני בא לומר שאי אפשר להתארח על שלחנו של אף אחד. ישנם הרבה צדיקים שהייתי מאוד שמח להתארח אצלם ולאכול על שלחנם, ובכך לשעבד את עצמי אליהם. מה טוב יותר מזה? הרי לשם מה אנו רוצים ששכלנו יהיה חפשי ובלתי משועבד? כדי לקבל שכל של תורה. אז אם אתה משתמש בבחירה שלך כדי לקחת את שכלך ולשעבד

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שער אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

אמריקה? הגוי הזה או הגוי הזה? אמריקה היא המתנה שנתן לנו הקב"ה, ואנחנו מביעים את הכרת הטוב שלנו על מתנה זו על ידי זה שאנחנו משתפים פעולה עם אמריקה ושומרים עליה עד כמה שניתן.

פת עכו"ם

אולם סוף כל סוף, אנחנו אוכלים את העוגה המתוקה הזו על שלחנם של הגויים. ראש העיר ניו יורק, רואה את עצמו כידידה של הקהילה היהודית [מה שאגב לא נכון, לא אכפת לו ממנו כלל, אלא שהוא חפץ שנצביע עבורו, ולכן הוא מציג את עצמו כידיד], הוא נותן כל מיני הטבות לישיבות ולעוד מטרות. מה יקרה אם עכשיו הוא יחפץ לחוקק חוקים כנגד התורה הקדושה? האם אנחנו נעז להילחם על הדברים הללו, או שמא נשתוק? התשובה ידועה - הוא קנה אותנו במעט כסף, ולכן הוא "האיש שלנו".

העובדה שאנחנו אוכלים את העוגה של הגויים, גורמת לנו לאבד את הבחירה החפשית. אנחנו מבטלים את רצוננו בפני רצונה של אמריקה. זה חטא להיות "אמריקאי"! היו אנשים טובים, אזרחים נאמנים, אבל אל תמכרו את עצמכם ותתנו ל"אמריקניזציה" - למנטליות ולדעות של אמריקה, להשתלט עליכם!

מתנה עצומה - נסיון עצום

אני נזכר במשפחות הראשונות שהחלו להגיע לאמריקה בתחילת המאה העשרים למינים. הייתי אז ילד קטן, אבל ראיתי מה קורה. יהודים הגיעו מעיירות קטנות באירופה בהן לא היתה מכונית אחת. המכוניות האמריקאיות דאז, למרות שלא היו מפוארות כל כך, הדהימו את היהודים שמימיהם לא ראו דבר כזה.

הם הגיעו לארה"ב וראו נורות חשמליות. הם מעולם לא ראו נורת חשמל עד אז! הם היו המומים! אני זוכר היטב את התפעלותם! אמנם אני נולדתי באמריקה, אבל גדלתי בחברתם של יהודים יוצאי אירופה, יהדות בולטימור היתה אז כמעט כולה מורכבת מיוצאי אירופה. הם היו "משוגעים" על אמריקה. הרחובות מלאים בחנויות! אפשר לקנות כאן הכל! הכל זמין! ובעיקר, כאן הם היו אנשים חפשיים - לפחות זה מה שהם חשבו; הם חשבו שהם חופשיים.

והחופש הזה, החופש לאכול על שלחנם של הגויים, היה הנסיון הגדול של יהודים אלו. עובדה זו גרמה להם לשעבד את דעתם לגוי הארץ, כי כאשר אתה מתיישב בבית של מישהו והוא מדבר אתך בזמן שאתה אוכל, ומטיף לך כל מיני דעות והשקפות - בסוף אתה בולע את דעותיו יחד עם האוכל שאתה אוכל. בתחילה, השכל שלך אומר "לא! לא!", לכל האידאילים של אמריקה ושל תל אביב, אבל הגוף שלך אומר: "כן! כן!", ולאט לאט, השכל מתחיל גם כן להסכים לגוף.

וזה אומר שיש בינינו לבין הגויים רמה מסוימת של קירוב הדעת. לא יתכן אחרת. אני זוכר שפעם נחלץ לעזרתי שוטר גוי. היה לנו שכן שהחזיק ברשותו כלב גדול, והוא היה מאפשר לכלב להסתובב בחפשויות, ופעם אירע שהכלב נשך אותי. התקשרתי לתחנת המשטרה כדי להגיש תלונה, ובעליו של הכלב עמד שם וחירף וגידף אותי. שוטר גבה-קומה ממוצא אירי הגיע, ומיד עמד לצידו. הוא השתיק את בעל הכלב, ורשם את פרטיו. באותו רגע הרגשתי שהגוי הזה הוא המושיע שלי. מבחינה מסוימת, באותה שעה נמכרתי לו לעבד.

אנו סמוכים על שלחנם, וממילא אנחנו משתעבדים אליהם. הטובות שאנחנו מקבלים מהם, גורמות לנו לבלוע גם את הדעות שלהם, ואין דבר מסוכן יותר מאשר למכור את השכל שלך לגוי.

אזרחים נאמנים

אינני רוצה שתטעו ותחשבו שאינני אזרח נאמן! חלילה! בודאי שאנחנו אזרחים נאמנים למדינה בה אנו חיים. לימדונו חז"ל (ב"ק צב, ב) כי "בירא דשתית מיניה לא תשדי ביה קלא" - בור ששתית ממנו, אל תשליך בו גושי עפר. להיפך - צריך לעשות מה שאפשר כדי לשמור על הבור הזה. זהו יסוד שמלמדת אותנו הגמרא - שיש להביע הכרת הטוב גם כלפי חפץ דומם, ואם כן בודאי שיש לנו הכרת הטוב לאמריקה, ואנחנו נאמנים אליה.

אמריקה היא מדינה טובה, יהודים באו ממדינות בהם היו נתונים הם לרדיפות ולעינויים, ובמדינה זו הם קיבלו את כל הזכויות. כאשר המהגרים היהודים הגיעו לארצות הברית, הם נישקו את האדמה מרוב שמחה! ולא רק אלו שברחו מפניו של היטלר ימ"ש, גם אלו שהגיעו קודם לכן, אלו שברחו מהצאר הרוסי ואלו שבאו משאר מדינות אירופה - הם הגיעו למדינה שבה יש להם הזדמנויות שוות, והם נדהמו מהחביבות שבה הם התקבלו על ידי בעלי הבית הגויים. אני הייתי באירופה במשך תקופה מסוימת שבה למדתי בישיבת סלבודקה, וכאשר שבתי לארה"ב, חשתי עוד יותר עד כמה זוהי מדינה מבורכת. אמריקה היא מתנה שניתנה לנו מאת ה'.

עוגה אמריקאית

אמריקה הינה ברכה גדולה מאוד; הדבר דומה לעוגה גדולה וטעימה - יש כל כך הרבה חופש, כל כך הרבה הזדמנויות להתפרנס, וכאשר נותנים לאדם עוגה טעימה שכזו, הוא צריך להעריך את מה שהוא מקבל. לכן צריכים אנו להכיר טובה לקב"ה על כך שנתן לנו מתנה זו. אולם איננו אוהבים את אמריקה, אלא את השי"ת שנתן לנו את אמריקה! ומי שהקב"ה נתן לו את אוסטרליה, צריך לאהוב את ה' שנתן לו את אוסטרליה.

כולנו צריכים להיות אסירי תודה לאמריקה. אבל זו לא אמריקה בעצמה שאנחנו מודים לה - מי היא בכלל

שכל מה שיש לנו הוא רק ממנו; אנחנו אוכלים ליד שולחנו ורק אליו אנחנו משועבדים!

שבת שלום ומבורך!

פרושים וביאורים על סדר התפילה

מתוך ספר תפלת אביגדור - פירוש התפילה מאת רבינו זצ"ל

עזרת אבותינו אתה הוא מעולם מגן ומושיע לבניהם אחריהם בכל דר ודר - ופירוש עזרת, מושיע, מגן (עיין לקמן בתחילת שמונה עשרה אצל מלך עוזר ומושיע ומגן). ואמר אחריהם (שהוא מיותר, כי כל הבנים באים אחרי האבות ולא לפניהם) להגיד שבגלל זכות האבות זכו הבנים אחריהם בהגנה ובישועה. וכזה היה בכל דר ודר. וז"ל הרמב"ם (מורה נבוכים ג, מג) שזה גם כן הוא ממה שהתורה תלויה עליו, ר"ל שכל טוב שהטיב השם לנו וייטיב, הוא בזכות אברהם יצחק ויעקב אבותינו, מפני ששמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט.

ברום עולם מושבך - ישב מציין קביעות (כמו וישב בארץ מדין - שמות ב, טו), אתה קבוע תמיד במצב אשר נקרא רום עולם, דהיינו:

(א) שאתה רואה ויודע הכל, כמו שהיושב במקום רם רואה יותר משאר בני אדם.

(ב) שאתה גבור על הכל, כמו שהעומד במקום רם גובר על העומדים בשפל.

(ג) שאתה נעלם ונעלם מחמת רוממותך עד שאי אפשר לבני אדם (וגם למלאכים) להכירך, כמו שקשה לבני אדם העומדים בעמק לראות ולהכיר את העומד במקום רם.

אשרי איש שישמע למצותיך - אצל מצוה שייכת לשון שמיעה דהיינו הרצון לציית ולעשות.

ותורתך ודברך ישים על לבו - לב מציין המחשבה והרגש, ואלו שייכים אל התורה, המורה כאן (כאשר כבר כלל המעשים בתיבת מצותיך) על ידיעת התורה וההגיון בה, ודברך פירושו הנבואות, העצות וההבטחות כמו האזהרות של התוכחה והזירוזים והגדת העתידות בתורה ובנביאים. ואמר כאן אשרי איש, כי רק הוא מאושר, ואין ליקר או להחשיב כמאושר אף אדם אחר. מאושר רק מי שישמע לעשות המצוות שלך וישים על לבו התורה שלך והדבר שלך, כי אתה ברום עולם מושבך ומשפטך וצדקתך עד אפסי ארץ, ושכרם בלי סוף, ואתה הוא ראשון וכו'.

זה מה שקרה לרבים מהיהודים בארצות הברית; הם הפסיקו לחשוב כמו יהודים כי הם בלעו את כל האידיאלים האמריקאים: ספורט, שוויון ועוד - יחד עם העוגה שהוגשה להם. העושר של אמריקה השפיע במידה רבה כל כך על האנשים הללו שבאו מהעירות הקטנות באירופה, והם נשבו בקסמו. הם הגיעו ממדינות חקלאיות; מהתרבויות הנחשלות של פולין, גליציה וליטא. לא היה הרבה מה לאכול בשלחן של מזרח אירופה; לא היה חופש, לא היתה פרנסה, לא היה שוויון, ולכן כאשר הם הגיעו לכאן, הם היו כל כך המומים מהעוגה הטובה של אמריקה, שהם קרסו; כל העקרונות שלהם קרסו. הם שכחו את כל מה שהם למדו, ובלעו את האידיאלים של אמריקה יחד עם החירויות החדשות שהם קיבלו.

לא לאבד את הראש!

לאור כל האמור, אנחנו צריכים לשמור על עצמינו תמיד. כמובן שאנחנו אסירי תודה על האפשרות לשבת ליד שולחנה של אמריקה - בהחלט. אבל עובדה זו, שאנחנו אוכלים מהידים שלהם, מחייבת אותנו להיות ערניים במיוחד ולשמור על שכלנו תמיד. שלא נחיה כמו חיות שהולכות אחר האינסטינקטים שלהם.

זוהי הסכנה הגדולה של שלחן אחרים - יש מחיר אותו אנחנו משלמים על כך שאנחנו יושבים ליד שולחנם; אנחנו הפוכים להיות משועבדים לרעיונות ולאידאלים שלהם. אי אפשר להימלט מזה. אנחנו אוכלים את העוגה שלהם אבל אנו מאבדים את עצמאותנו. אנחנו צוחקים מהבדיחות שלהם ומאשרים את התנהגותם. במקום שקרח ידבר, נשיא ארה"ב, ראש העיר, העיתונאים ושכנינו הגויים מדברים אתנו. ואנחנו בולעים הכל בגלל שאנחנו יושבים ליד השלחן שלהם.

עצמאות אמיתית

הצעד הראשון להחזרת החופש שלנו - החופש שלנו לחשוב בדרכי התורה; החופש שלנו לרכוש השקפות של תורה - זה להיות מודע לסכנה שבוויתור על הבחירה שלנו באמצעות נטילה מאחרים. עצם הידיעה הזו בכחה להגן עלינו. איננו רוצים להיות כמו עדת קרח שוויתרו על הבחירה שלהם, ובכך וויתרו על העולם הבא שלהם. לא נוותר על השכל שלנו בגלל עוגה כזו או אחרת.

ובחרת בחיים! אנחנו רוצים לשמור על הבחירה החפשית שלנו בשלמותה, ולחיות רק על פי רצונו של השי"ת! ולכן, בכל מקום אליו אנחנו הולכים, בכל מקום שאנחנו אוכלים, בכל מקום בו אנחנו משיגים אושר, אנחנו זוכרים תמיד שהשכל שלנו - האידיאלים וההשקפות שלנו - מכורים רק לקב"ה. כל דבר טוב שאנחנו מקבלים בעולם הזה, נזכור תמיד שמי שנותן לנו את הטוב הזה הוא אך ורק השי"ת. נזכיר לעצמינו תמיד

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

איתא בגמרא (נדה ל, ב) שהעובר במעי אמו לומד את כל התורה כולה. האם גם בת לומדת את כל התורה?

תשובה:

התשובה היא, שמלמדים אותה את כל התורה של בת. בנות אמנם אינן לומדות את כל פרטי הדינים שאינם למעשה עבורן, אבל הדברים שעל כל בת לדעת הם אינסופיים. עליה לדעת את תורת המדות הטובות, זהו נושא אדיר! התורה של אמונה ודעת את ה' הוא נושא שאין לו סוף!

בברכת יוצר אור, אנחנו מתארים כיצד המלאכים "תמיד מספרים כבוד קל" - הם אף פעם אינם מסיימים לספר בשבחו של הקב"ה. המלאכים הינם בעלי דעת גדולה ורחבה מאוד - ברגע אחד הם יכולים לקלוט את מה שאנחנו לא נספיק להבין במשך כל חיינו, ואף על פי כן, הם ממשיכים לספר ולתאר את כבודו וגדולתו של השי"ת. השבחים אף פעם אינם נגמרים להם! זהו נושא שכולם צריכים ללמוד, ואפשר להמשיך וללמוד אותו במשך כל החיים!

עלינו לדעת - אנשים ונשים כאחד, שאחד התפקידים המרכזיים והחשובים בחיינו הוא להכיר במציאות השי"ת. ויש כל כך הרבה מה ללמוד בענין הזה! וכידוע כך אמר הגר"א לבנותיו, שעליהן ללמוד תמיד ספיר מוסר - כל ספרי המוסר זמינים לנשים ג"כ.

אם אשה לומדת את כל הנושאים הללו, היא משלימה את נפשה ונחשבת כמו גדול הדור. היא למדה את התורה השייכת לה, והצליחה בכך. אם כן, בודאי שגם בנות לומדות תורה במעי אמן ממש כמו הבנים, אלא שכל אחד לומד את התורה אותה הוא נצטווה ללמוד.

התפקיד הזה של "תורתך ודברך ישים על לבו" הוא עיקר תפקיד היהודי, שאין מספיק לשמוע, או אפילו להבין, אלא צריך לשים על לבו, עם רצון חזק לקיימו. וז"ל רבינו יונה (שערי תשובה ב, יג) בעת אשר יהגה בתורת ה' ויקרא בדברי הנביאים והכתובים... **יחד** לדבריהם ו**יכין לבו** להיטיב דרכיו ומעלליו, ויתרצה אל ה', כענין שנאמר (ישעיה סו, ב) ואל זה אביט אל עני ונכה רוח ו**חד** על דברי. כן כתוב בענין יאשיהו (מ"ב כב, יא) ויהי כשמוע המלך את דברי ספר התורה ויקרע את בגדיו, ובענין עזרא נאמר (נחמ' ח, ט) כי בוכים כל העם בשמעם את דברי התורה.

כמה מאושר הוא האדם שחי כן. התורה היא לו לתורת חיים, כל סיפורי התורה מורגשים אצלו, חייו מיוסדים על רוח התורה, ומקבל הוא את כל עושר התורה. אשרי האיש. וכשהם שומעים למצותיך ושמים תורתך ודברך על לבם הרי הם **עמך**, ואז:

אמת אתה הוא אדון לעמך - אין ישראל יתום או הפקר, אלא יש לו בעלים **ואדון** הדואג עליו ומשגיח עליו, כי הוא **עמך**. אמנם תנאי יש בדבר, כשהם נאמנים לתורתו אז הם **עמך**, [עם הוא שווה לעם].

ומלך גבור לריב ריבם - כאשר הריב הוא **ריבם** של ישראל עמך, אזי אתה הוא **המלך** המנהיג בחכמה את ענייניהם **והגבור** העושה למענם בגבורה, ואתה עושה ריבם כריבך, וכל הקמים על ישראל נחשבים כקמים עליך (מכילתא שמות טו, ז).

נאה דורש

פנינים

ממיטב ספרי המגידים בהוצאת "יפה נוף"

חכמת אשתו של און בן פלת

#ואון בן פלת בני ראובן (טו, א)

הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל אמר רעיון יקר, ווארט שכבר התפרסם בשמו בתפוצות ישראל, אבל עם פרסומו, בדרך כלל לא נותנים לב להתבונן עד כמה נפלא הוא, ועד כמה הוא מעשי על כל צעד ושעל. אמרו חז"ל (במדבר רבה יח, כ): "חכמות נשים בנתה ביתה" - זו אשתו של און בן פלת, ואנלת בדיה תהרסנו - זו אשתו של קרח. אשתו של און בן פלת הצילתהו ואלו אשתו של קרח היא זו שגרמה למותו. היא פתתהו ובעצתה בא כנגד משה, והיתה סבת כל המחלוקת, ו"רבים חללים הפילה" (לשון רבנו בחיי בפרשתנו).

איזו חכמה היתה מנחת במעשיה של אשתו של און? והלא לכאורה לא עשתה משהו מיוחד. בסוף הכל, נתנה לו לשתות יין משבח, וסיעה בידו לשכב על משתו, כדי שישן טוב ומה שבטוח בשוח, כי בנדיב בעת השנה הוא ישאר בבית ולא ילך אתם. כך הרויחה זמן גורל, כי ממש בשעות אלו המצב החמיר. קרח ועדתו נבלעו באדמה, והוא נצל בעולם הזה, וגם נצל מאבוד חלקו לעולם הבא.

ואיך באמת הסכים און בן פלת ללכת לישון, הרי הוא היה ראש המפלגה? איך בעצומה של הקמת המפלגה החשובה כל כך והגורלית, אחד מראשי ה'חבורה' הסכים לשכב לישון ולעזב את כל העניין לכמה שעות? כיצד הצליחה אשתו לשכנע אותו לשתות יין? ממש פלא!

היא פשוט אמרה לו: "מה אתה מרויח מכל הספור, עכשיו אתה בסוף הכל דרגה ב', וכאשר קרח יהיה כהן גדול גם כן ישאירו אותך מעמד שני או שלישי. אם כן מה אתה נכנס בכלל לעבי הקורה? לא תרויח כלום מכל העניין".

וכי זו חכמה? כל אחד יכול לומר את מה שאמרה: אתה עכשיו שמש, ובשקרח יהיה כהן גדול גם תהיה שמש, וכי על חכמה זו שלמה המלך מצביע כ"חכמות נשים בנתה ביתה"? וכי היה עליה ללמד פילוסופיה כדי לחשב את החשבון הפשוט הזה?

אמר רבי חיים שמואלביץ זצ"ל יסוד נוסב ויורד: כן! בשעת מחלוקת, בלהט האש, אם האדם מסגל לחשב לעצמו חשבון פשוט ברמה של אחד ועוד אחד שנה שנים - אכן, זו חכמה אדירה!

אדם בשעת מחלוקת מאבד את הראש ולא מסגל לערוך חשבונות פשוטים. שקול הדעת שלו לא קום. ואם, בכל זאת, הוא נעצר וחושב את הדבר העקרוני, החיוני, ואת הסברה הפשוטה, זו חכמה גדולה. שה' ישמר ויציל, שאף אחד לא יגיע לכאלו מצבים ולכאלה נסיונות.

(רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל - יחי ראובן)

תבדק עם מי הולכים הארחי פרחי...

ויקמו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמושים ומאתים נשיאי עדה קראי מועד אנשי שם (טו, כ)

פגש אותי יהודי ואמר לי: "כבוד הרב! אפשר לשאל שאלה?" משהשבתני בחיוב, שאל:

הנה, קרח בעצמו לא היה אדם פשוט. הוא היה בעל שיעור קומה! חז"ל אומרים כי היתה לו, לקרח, רוח הקדש, וזהו אותה "עינו שהטעתו" שאומרים חז"ל, והוא באו דבריהם ברש"י. והרי רק אדם גדול בעל שיעור קומה זוכה לכך.

יתרה מכך: קרח הרי לא הלך לבד; מאתים וחמשים צדיקים, ראשי סנהדראות, צרפו את חתימותיהם אליו. חז"ל (במדבר רבה

יח, כ) דורשים את התארים שכתבה עליהם התורה: "נשיאי עדה" - מיוחדים שבעדה! "קראי מועד" - שיודעים לעבר את השנים ולקבוע חדשים! "אנשי שם" - שהיה להם שם בכל.

מה יהודי פשוט, נורמלי, מעם ישראל, אמור לעשות במצב כזה? מצד אחד עומד משה רבנו, גדול הדור, שהוציא את ישראל ממצרים, עשה להם נסים ונפלאות, נתן להם את התורה במעמד הר סיני - והוא טוען כי ה' בחר באהרן אחיו לכהן הגדול.

אבל... מצד שני עומד קרח עם מאתים חמשים ראשי סנהדראות, תלמידי חכמים עצומים היודעים לעבר חדשים ושנים, וגם להם יש טענה, לפיה הכהן הגדול מגיעה למישהו אחר.

אדם פשוט עומד נכון: מחד גיסא - נכון, אין גדול כמשה רבנו. אבל, מאידך גיסא - מאתים וחמשים האנשים הללו יודעים מה שהם מדברים, הם מודעים למה שהם עושים... אם הם הצטרפו למאבקו של קרח - כנראה שיש דברים בגו!

ואם כן, שואל אותי יהודי: מדוע יש תביעה כלפי אותם אלו שהלכו עם קרח? סוף כל סוף יש איזשהו צדק לא מבטל במהלך הזה! כשנאומים מאתים חמשים רבנים חתומים על "קול קורא", זה בהחלט משפיע על דעת הקהל!

נעניתי ואמרתי לו: "ר' איד! אם בצד אחד עומדים משה רבנו ואהרן הכהן, ובצד שני מאתים חמשים רבנים - עליך לבחון עם איזה צד הולכים הארחי פרחי... אם אתה רואה שהשקצים הולכים עם צד אחד - תברח ממנו!"

אם שני השקצים, דתן ואבירם, הולכים עם קרח - תברח משם! רוצ' והצטרף לצד שכנגד!

רבנותי! בכל מחלוקת, ופוח, עמות, בין שני צדדים - צריך לבדק עם מי הולכים הארחי פרחי, יושבי הקרנות - ומשם למחר ולברך!

(רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל - יחי ראובן)

שקועים בבץ ואועקים "לשם שמים"...

בספר "תפארת למשה" הובא משל נפלא, כיצד נראית מחלוקת שכל צד בה טוען שמעשיו אף ורק "לשם שמים"

שני יהודים מעירה קטנה הלכו השכם בבקר לבית המדרש להתפלל. היה זה בזמן החורף, כשהדרכים סביב לבית המדרש היו מלאות ברפש וטיט, וכאשר הלכו שניהם יחדיו אמר אחד לשני: "למה נתלכלך שנינו בתוך הבץ והטיט, מוטב שרק אחד יתלכלך ולא שנינו".

שאלו השני: "ואיך?"

"פשוט", ענה הראשון, "אחד ילך בתוך הבץ והשני ירכב עליו". "ומי ירכב על מי?"

"מי שהוא חשוב יותר, ויביא לכך ראיה מן התורה - הוא ירכב על גבו של השני".

אחד מהם היה שמו "שלום", והשני היה שמו "ישראל".

אמר שלום: "הרי נאמר בפסוק: 'שלום על ישראל' (תהלים סכת, ו), הרי שאני חשוב יותר ולכן אתה תלך בבץ ואני ארכב עליך". וכך הנה, ישראל הלך ברגליו בתוך הבץ ושלום רכב על ישראל.

באמצע הדרך עצר לפתע ישראל ואמר: "נזכרתי, יש לי ראיה מן התורה להפך. נאמר: 'ונתתי שלום בארץ' (ויקרא כו, ו), הרי ששלום צריך לילך על הארץ, לבוסס בתוך הבץ!"

אומר ועושה. מיד זרק את שלום על הארץ, לתוך הבץ, ותבע שעל פי תורה מחיב שלום להרביבו על כתפו.

וכך יצאו שניהם שקועים ומלכלכים מהבץ והטיט, והגיעו לבית מדרש כשכל אחד צועק על השני: "לשם שמים", ולא עוד אלא שמעשיו הם רק "על פי תורה", וגם יש לו ראייה מפרשת על כך מן התורה...

כך בדיוק נראית מחלוקת "לשם שמים". כל אחד שקוע בבץ שלו, כל אחד מלכלך ברפש וטיט, ועוד צועקים: "לשם שמים" ושכל מה שעושים הוא רק "על פי תורה"...

על התנהגות כזו, קשה מאד לחזור בתשובה, כי שניהם צועקים "לשם שמים", ו"על פי תורה", ואינם יודעים ואינם מרגישים ששניהם שקועים בבץ ומלכלכים ברפש וטיט, והם הם אשר מעכבים את הגאולה.

(רבי שלום מאיר וולך שליט"א - אדרבה)

אין שטות גדולה יותר מאשר להכנס למחלוקת

%את תוצאותיה הקשות של מדת הקנאה, רואים אנו בפרשת קרח. ו"ל שואלים: קרח שפקח היה, מה ראה לשטות זה. תמה רבנו על שאלה זו, מה זה שני לפקחותו של קרח, וכי צריך להגיע לפקחות מיוחדת כדי לא לחטא? והלא גם אדם מן השורה אינו חוטא אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות.

זוהי כונת חז"ל בשאלתם: 'קרח שפקח היה', קרח שזכה בכאלו אוצרות עצומים שלא זכה בהן אדם בעולם; הוא היה מטועני הארון, והיתה לו עשירות מפלגת ומעמד נכבד, מה ראה לשטות זו שרק בגלל קנאתו בנשיאות אליצפן יעורר את אש המחלוקת, ובמו פיו יאבד את עצמו ואת משפחתו מן העולם, וכי יש לה שטות גדולה כזו?

שח רבנו הגרא"ל זצ"ל בעידנא דחדוּתא: מסדור התפלה מוכח, שקל יותר לעשות שלום בין אש ומים מאשר בין בני אדם... כי אנו אומרים: "עשה שלום במרומוי הוא יעשה שלום עלינו". מביאים אנו את הדגמא הגדולה ביותר של שני הפכים מהקצה לקצה, אש ומים, שחיים בשלום בשמים, ועם הדגמא הזו אנו מבקשים מהקב"ה שאם הוא עושה שלום ביניהם במרומוי - שיעשה שלום גם עלינו. משמע שיותר קל לעשות שלום בין אש ומים מאשר בין שני בני אדם. הטעם, כיון שלבני אדם יש בחירה ולפעמים הם מתעקשים להשאר בריב.

עם זאת, מבקשים אנו מהקב"ה תמיד ומתפללים: כמו שאתה עושה שלום במרומים - תעשה שלום גם אצלנו, כי אצלנו הדבר יותר קשה.

אדם יקר נקלע נגד רצונו, למחלוקת בעקבות שהשכנים הרחיבו דירתם [ולדאבוננו דבר המצוי הוא]. אחרי שנים רבות של מחלוקת, שנאה וגם סכסוך ממוני, התעורר על הדבר, ושלח לשאל אם יש טעם לעשות צעד קטן מצדו לצמצם את המחלוקת, שהרי לפחות את הסכסוך הממוני אפשר לפתור על ידי בוררות עם בוררים מסמכים, או כיון שהשנאה ממילא תשאר [לפי סברתו העכשווית], עדיף אולי לא לעורר את הענין, בבחינת "מדי דברי בו זכר אפרנו עוד" - ודוקא תתעורר השנאה מחדש.

השיב רבנו, שלמרות החשש, עליו לנסות לעשות מה שביכולתו, ולאט לאט יכולה השנאה לפוג!

בקש השליח מרבנו עצה או מלת עדוד, כדי שיהיה כח לאותו אדם להצליח בתהליך קשה זה.

אמר רבנו: "אם יותר - תהיה הצלחה, ואם לא - פארקערט [להפך]". השליח הודיע, איך יאמר לו דבר חריף כזה, ושאל אם אפשר למסור מסר יותר רך.

אמר לו רבנו באפון חד וברור: "אמירה רכה זה לנשים, אבל לגברים צריכים לומר דברים קשים כגידים". דהינו, צריכים לומר לו את האמת כהנחתה, למרות שאמת זו קשה עבורו, שהרי זה לטובתו. ואכן אותו אחד שמע והצליח להסדיר את הצד הממוני.

תם ולא נשלם. כאן מתחיל הפרק השני בספור [ומפני חשיבותו הבאנו את השקלא וטריא בפרוט]: רבנו רמז לאותו אחד, שלא מספיק שהסתיימה נקדת המחלוקת,

אלא צריכים לעשות ממש שלום. דבר זה היה קשה לו ביותר, שהרי מטבע הדברים, השנים הרבות שבהם חיו בצל המחלוקת, גרמו משקעים רבים של כעס וחשדנות ביניהם. בקשו לשאל את רבנו שיאמר בברור אם בכל זאת חשוב הענין לעשות שלום ממשי, ללחץ ידים זה עם זה, ולפתח דף חדש ביניהם.

ענה רבנו ואמר: ודאי כן.

שאל אותו אדם ובקש, שכיון שבה קשה לו המלחמה עם מדותיו, שיאמר לו רבנו את הסברא בענין, כדי להקל את מלחמתו הפנימית. מעין טעם למצוה.

ענה רבנו ואמר: גדול השלום!!

עדין לא בא אותו אחד על ספוקו, ושאל שוב לטעם שיתישב על דעתו.

ענה רבנו שיאמרו לאותו אחד: וכי אחרי מאה ועשרים ימשיכו לריב?!... אם כך שיקדימו וישלימו עכשיו!!

הוסיף ואמר: "אחאב ותרו בממונו היה" (סנהדרין קב ע"ב). ופרוש הדבר: יותר היה חשוב לו שלא תהיה מחלוקת מאשר הכסף. לכן היתה לו הנהגה שהיה מותר ומרויח שלום.

הוסיף רבנו ואמר: הרי מה מחיב במריבה להגיע למצב בו אחד שונא את השני, כסף?! כפרה הכסף! והרי על פי רב לא מדברים על סכומים גדולים, ובגלל זה נהיה שונא לשני ועובר על אסור דאורייתא של "לא תשנא את אחיך בלבבך" (ויקרא יט).

אפלו אם המריבה היא על הרבה כסף, אם בגלל זה תהיו אויבים זה לזה - ותר!! אדם לא יודע עתה, היום הוא פה וברגע אחד יכול "לגמר", אז מה זה "הרבה כסף"? ברגע יכול לא להיות פה, ומה יגיד למעלה?...

(מתוך האור - פניני הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל)

אבירים שלם רעה תחת טובה

ולא הרעתי את אחד מהם (מ"א, כז)

מה מרמז משה רבנו בדבריו "את אחד מהם"? המנוע שהפעיל את כל מערכת המחלוקת ונהל את כל העסק היה - דתן ואבירים. הם שמנו את גלגלי מערכת ההסתה נגד משה רבנו. אמר משה: וכוונתי שיצאתי בילדותי מבית פרעה, ראיתי שני אנשים עברים נצים, ואמרתי לרשע, למה תכה רעה. שני האנשים הללו היו דתן ואבירים. דתן היה זה שהכה את אבירים, ועליו צעק משה 'רשע'.

והנה - אומר משה - אני מבין את דתן שהוא נגדי, הרי צעקתי עליו שהוא רשע, אבל אבירים מדוע נוהג כך כלפני? הוא משלם לי רעה תחת טובה!

"ולא הרעתי את אחד מהם" - אחד מהם, אבירים, צריך היה להמנע מכך, שהרי הישבתי אתו, ובכל זאת הוא עשה מה שעשה.

והיה הדבר רע מאד בעיני משה. הרמ"ע מפאנו כותב, ששני הפרים שלקח אליהו לעם ישראל - כדי לומר להם שלא יפסחו על שני הסעפים, אם ה' הוא האלקים לכו אחריו ואם הבעל הוא האלהים לכו אחריו - הם כנגד דתן ואבירים. שני הפרים שלקח אליהו, היו שני עגלים שנולדו באותו יום וגדלו באותה ארזה, אכלו מאותו סיר, שתו מאותם מים, והיו דומים זה לזה כתאומים. לאחר מכן ערך ביניהם גורל, מי לה' ומי לבעל.

הפר שעלה בגורלו להיות מקרב לבעל, היה בוכה ולא רצה ללכת לכוון המזבח. אמר לו אליהו: כשם ששם שמים מתקדש על ידי חברה, כך שם שמים מתקדש על ידי. מכרחים לקחת שנים, זה כנגד זה.

שני הפרים הללו נתקנו על אותה מחלוקת נוראה וחלול ה' שגרמו לה בחייהם - אחד הפרים היה כנגד דתן, והשני היה כנגד אבירים. אבירים היה אדם גאה ביותר, אבי-רם, ולא רצה להכנע. לעמת זאת את דתן היה אפשר לרבו מפעם לפעם. כנגד זה - הפר שיצא לבעל היה אבירים, והפר שיצא לשם ה' היה דתן.

(רבי בן ציון מוצאי שליט"א - דורש ציון)

אריה שאג

לקט פנינים ושביבי מוסר מתוך ספרי "אריה שאג"
משיחותיו של מגיד המישרים
רבי אריה שכטר זצוק"ל

פרשת קרח תשפ"א

רואה את המציאות בעיניים שלו, ומפרש אותה לפי המבט האישי שלו?

התשובה לכה היא כי מבטו של האדם על המציאות נקבע לפי הנגיעות שלו. הוא יכול לראות מציאות מוחשית ולפרש אותה בצורה מעוותת בעליל בהתאם לרצונותיו ותאוותיו.

כה נהגו קרח ואשתו. הגמרא (סנהדרין קי ע"א) מספרת, שיום אחד שב קרח לביתו כשהוא קרח לגמרי, לאחר שזקנו ושער ראשו גלחו.

כאשר תמנה אשתו לפשר הדבר, השיב לה קרח: 'מלשה רבנו הורה לגלח את כל הלויים'.

אמרה לו אשתו: 'מלשה לא יכול לסבל שיש לכם זקן והדרת פנים, הוא רוצה להיות היחיד בעל הדרת פנים, ולכן הורה לכם לגלח את הזקן והשער'. קרח נסה לדחות את דבריה: 'הרי מלשה עשה כן גם לעצמו. הוא גלח את שערו ואת זקנו, שהלא גם הוא משבט לוי'. אמרה לו אשתו: 'מלשה מוכן להסיר את הדרת פניו ולגלח את שערו וזקנו, העקר שאתם תהיו בלי הדרת פנים...' "תמות נפשי עם פלשתים" (שופטים טז, ל). כמו האשה במשפט שלמה שאמרה: "גם לי גם לך לא יהיה" (מלכים א ג, כו), וכמו אותו אדם שהיה מוכן לעקר לעצמו עין אחת, ובלבד שיעקרו לשונאו שתי עיניים. כה גם משה מוכן, כביכול, להרע לעצמו כדי להרע בכפלים לזולתו...

נשאלת השאלה, הרי מקדם אמרה אשת קרח שמשה מבקש להיות היחיד בעל הדרת פנים, ורגע לאחר מכן היא הופכת את גרסתה, וטוענת שמשה נוקט חלילה בגישה של "גם לי גם לך לא יהיה". איך היא משנה את הגרסה בתוך רגע מן הקצה אל הקצה?

הרי לנו כי מבטו והגיונו של האדם נקבעים לפי הנגיעות שלו. אם המציאות אינה תואמת את ההשקפה שלו ואת המאויים שלו, אין לו שום בעיה לענות את המציאות ואף לסתור את עצמו. העקר שיוכל למלא את תאוותיו.

נגיעה אישית מעוותת את האדם

חז"ל מספרים במדרש (ילקוט שמעוני רמז תשנ) וזו לשונם: "התחיל (קרח) לומר לפניו דברי ליצנות, אמר להן: 'אלמנה אחת היתה בשכונתי ועמה שתי נערות יתומות, והיה לה שדה אחת. באה לחרש, אמר לה מלשה: 'לא תחרש בשור ובחמור יחד'. באה לזרע, אמר לה: 'שדה לא תזרע כלאים...' מה עשתה, עמדה ומכרה את השדה, ולקחה שתי כבשות כדי ללבש גזותיהן ולהנות מפרותיהן. פיון שילדו, בא אהרן ואמר לה: 'תני לי את הבכורות...' הגיע זמן גזיזה וגזזה אותן, אמר לה: 'תני לי ראשית הגז'..."

לטובתו אפלו שלא בצדק, בלי שיהיה מודע לשחד ובלא שיבין מדוע נטה לטובתו.

אמי ע"ה ספרה לי כי בעיר הלדתה ארע מעשה בדן. יהודי קדוש וצדיק, שישב בדן תורה, והיה נראה לו להצדיק את ראובן. אך בדיון הבא היה נראה לו לפתע כי יש להצדיק דוקא את שמעון. הדן לא הבין מה ארע, איך התחלפו לפתע בראשו כל הסברות והטענות?

בקש הדן לעבר שוב על כל פרטי הנדון, יצא לחדר צדדי ופשט את מעילו, והחליט שראובן הוא אכן הצודק. נכנס בחזרה לבית הדן, לבוש במעילו, ושוב גלה פתאם כי שמעון הצודק.

מה קורה פה? לפני רגע היה ברור לו בלי שום ספק שראובן צודק, ועכשיו יש לו ראיות ששמעון צודק. איך זה יכול להיות?

שוב יצא הדן לחדר הצדדי, פשט את מעילו מחמת החם, עבר על כל הסוגיה, והתברר לו במחור כי ראובן צודק. לבש את מעילו, נכנס לבית הדן ופתאם שוב סבר כי שמעון צודק.

כאשר הדיון התמשך והתארך, ראתה הרבנית שבעלה הדן כבר מתש, והציעה לו להחליף את המעיל בחלוק קליל. ואכן הדן קבל את הצעתה ונכנס לחדר בית הדן, כשהוא לבוש בחלוק קל במקום המעיל הכבד שלבש לפני כן. אך הפעם, כשישב בבית הדן, היה לו ברור כשמש שראובן צודק, וכה נחתם הדן לטובת ראובן.

למחרת כאשר בדקה הרבנית את המעיל, היא מצאה בכיסו מספר שטרות מכבדים. ואז התברר כי רק מחמת השחד שהטמין שמעון בכיס מעילו של הדן, נטה לב הדן לטובת שמעון בכל עת שלבש את המעיל, אף שלא ידע מהמתנה שקבל. למדנו עד כמה גדול כחו של השחד המעורר את עיני הדן אף אם אינו יודע שקבלו!

ראית המציאות נקבעת לפי מאויי הלב

ויקהלו על משה ועל אהרן (טז, ג)

ישנם דברים שאינם מתרחשים במציאות, אלא שכיחים לעולם הדמיון, ותלויים בפרשנות וסקול הדעת של כל אדם ואדם. יש שיפרשו את הדברים באופן אחד, ויש שיפרשו אותם באופן אחר לחלוטין. ואין בכך שום תמיהה וסתירה, שכן הדברים אינם מוחשיים, אלא נתונים לשפטה ולשקול הדעת של כל אדם ואדם, לפי הבנתו ולפי עולם המושגים שלו.

בשונה מדברים שבדמיון, המציאות היא דבר מוחשי וממשי, שאינו נתון לפרשנות ולשקול דעת. אם כן, כיצד יתכן שבכל אופן כל אחד ואחד

חכם אמתי נקי מנגיעות

ויקהלו על משה ועל אהרן (טז, ג)

מפרשת קרח עלינו לקחת לקח ומוסר. מאתים וחמשים ראשי סנהדראות, "נשיאי עדה קראי מועד אנשי שם" (במדבר טז ב), הצטרפו אל קרח במחלקתו. היו אלו אנשים חכמים וצדיקים. אנשים גדולים מאוד שאנו קטנים מלהבין את מדרגתם. אך בכל זאת הם נסחפו אחר קרח וקבלו את דברי הגנות שדבר על משה רבנו, שהקב"ה העיד עליו כי הוא 'עבד נאמן'.

ה"חזון איש" צ"ל היה אומר כי לחכם אין נגיעות ואין אינטרסים. האינטרס הגדול ביותר של החכם, הוא להזהר מלעבר חלילה על רצון ה' יתברך.

בעיני החכם, נגיעה ואינטרס גרועים יותר ממנוף ברזל שיודר חלילה על ראשו ומרסק אותו. הפחד של החכם מדבר עברה, גדול יותר מכל אינטרס שיכול להיות בעולם. בקרב אנשים גדולים באמת, אין נגיעות של כבוד, כסף וקרבת משפחה. אולם אנחנו הקטנים מלאים בנגיעות. כל טובת הנאה, מחמאה או מעט תשומת לב, יכולה להיות עבורנו נגיעה, ולשבש את שקול דעתנו.

פעם ראיתי בבית חולים ילדה, שהתפתחה אצלה נפיחות חמורה ליד העין. היה צורך לחבר אותה לאינפוזיה, אך היא פחדה מאד. הרופאים נסו לשכנע אותה: "אם לא תסכימי ששימונו לך אינפוזיה כדי לטפל בדלקת, את עלולה לאבד חלילה את העין!" אבל הילדה, שהיתה לה נגיעה של חשש מהקאב, לא השתכנעה על אף שהיתה עלולה לאבד את העין.

התנהגותה המבלבלת של הילדה יכולה להיות משל להתנהגותנו. אנו נשמעים לרגשות בגלל כל מיני נגיעות קטנוניות, ולא חשים לתוצאות החמורות.

כחו של השחד הסמוי

התורה אומרת: "השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים" (דברים טז יט). לכאורה יש מקום לעמד ולשאל, הרי אדם חכם וצדיק ממילא לא יקח שחד, ואם כן איך יתכן שהשחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים?

התשובה היא כי אם נותנים לדן שחד, אפלו בלי שידע על כך, השחד הסמוי כבר מעור את עיניו ומשבש את ארח מחשבתו.

היות והקב"ה הסתכל באורייתא וברא עלמא, וכתב בתורה שהשחד יעור עיני חכמים, ממילא לא יעור שום דבר, והשחד מעור גם בלא ידיעה. אם אחד מבגלי הדן יגניב מבלי משים שחד לכיסו של הדן, יחוש הדן קרבה אל אותו אדם, ויפסק

אמרה: 'אין בי כח לעמוד באיש הזה, הריני שוחטתן ואוכלתן'. כיון ששחטה אמר לה: 'תני לי הזרוע והלחיים והקבה'. אמרה: 'אכלו אחר ששחטתי אותן לא נצלת מידו', ואמרה: 'הרי הן עלי חרם'. אמר לה: 'כלו שלי הוא, שכן אמר הקב"ה: 'כל חרם בלשאל לך יהיה'. נטל והלך לו והניחה בוכה היא עם שתי בנותיה".

קרח רצה לבזות את משה, ללעג למצוות התורה ולהציג תמונה מעוותת כאלו אין חלילה בתורת ה' רגישות וחמלה. הוא לא הסתפק בכך, וטען כי הכהנים משתמשים בחלילה במצוות התורה כדי לנצל אנשים תמימים ואלמנות חסרות ישע.

ומה האמת?

הקב"ה לא צריך את המתנות שלנו, שהרי הכל שלו ומשלו. "כי ממך הכל ומידך נתנו לך" (דברי הימים א כט, יד). הכל נתן לנו מידו הפתוחה והרחבה. כך אומרים חז"ל במדרש (ויקרא רבה כז, ב): "מי הקדימני ואשלים, מי קלס לפני עד שלא נתתי לו נשמה... מי עשה לי ציצית עד שלא נתתי לו טלית, מי הפריש לפני פאה עד שלא נתתי לו שדה, מי הפריש לי תרומה עד שלא נתתי לו גרן, מי הפריש לפני חלה עד שלא נתתי לו עסה, מי הפריש לפני קרבן עד שלא נתתי לו בהמה".

השדה והכבשים שהיו ברשות אותה אלמנה, בעצם לא היו שלה. בורא העולם הפקיד אותם בידיה בתנאים מסוימים. עליה להפריש לכהנים חלק מסוים. כפי שאומרים חז"ל (חלין קצ ע"א): "כהנים משלחן גבוה קא זכו", הכהנים זוכים למתנות כהנה מהקב"ה. לכן רק אחרי שהיא נתנה לכהנים את חלקם, כל השאר נעשה שלה.

ה' יתברך צוה זאת לטובת האדם. הקב"ה אינו נזקק לחסדי הבריות כדי לתת לכהנים את המגיע להם. הוא יכול לתת להם ישירות מן השמים, כמו שהוריד את המן לישראל במדבר. אך בכל אופן צוה עלינו הקב"ה לתת לכהן את חלקו, כדי שעל ידי ההליכה אל הכהן נזכה להתקרב ולהתחבר אליו, לקבל את השפעתו ולשמע את עצותיו והדרכתיו בעבודת ה'.

אם כן עלינו לשמח ולהודות ולהלל את ה' על כל החסד והטובה שעשה עמנו, כאשר צוה עלינו לתת לכהנים את חלקם. אך במקום להודות לה', בא קרח והציג את הטובה הזו בצורה מסלפת. במקום לראות את חסד ה' ואת כל הטוב שבמצוות התורה, הוא ראה בבזול אכזריות ואטימות. כל זאת נבע מחמת נגיעה אישית שעננה את עיניו.

על ידי עמל זוכים לאמתה של תורה

מדוע אנו צריכים ששים מסכתות עם כל הסוגיות הרבות הפרושות לאורך כל הש"ס? מדוע לא הסתפקו חז"ל בפסקי הלכות ברורים ונהירים? הרי על ידי כך נתן היה למנע אינספור מחלוקות

וספקות וזכוכים אינסופיים! לשם מה אנו זקוקים לכל השקלא וטריא שבכל סוגיא וסוגיא?

לעתים דנה הגמרא בבאור קטע מן המשנה, ומעלה הנחה אפשרית להבנת הדברים, שעל פיה תפסקנה כל ההלכות הנוגעות לענין. והנה באה הגמרא ומוצאת סדק בהנחה הזו, וממילא ההנחה מתבטלת. ואז מחפשת הגמרא הסבר אחר לאותו קטע, כדי לסתם את הפרצה. לפעמים הגמרא מעלה שש, שבע או שמונה אפשרויות כאלו עד שהיא מגיעה למסקנה הסופית.

מדוע כל זה נצרך? כי הגמרא רוצה ללמד אותנו איך לברר את האמת! אמת היא דבר מחלט, אין בערך ואין 'פחות או יותר'. אם זה לא מאה אחוז אלא רק תשעים ותשעה אחוז, אין זה אמת. אם הדבר אינו אמת, הוא לא יכול להחזיק פהלפה לדורות.

כך אומרת הגמרא: (סוטה מז ע"ב): "משברבו בעלי הנאה, נתעו הדינים ונתקלקלו המעשים ואין נוח בעולם". מפרש רש"י וזו לשונו: "מתוך שהם בעלי הנאה, אין מטריחין עצמן לעין דבין ובאסור והתר להורות לצבור. מתוך כך נתקלקלו מעשיהם, וכיון שכן אין להקב"ה נחת רוח בעולמו ואין עולמו נוח לו".

אנו אומרים בברכת התורה: "וצונו לעסק בדברי תורה", כמו בעסק בעסה, שיש צורך בשלש מאות שיפה ובשלש מאות בעיטה, עד שהעסה נהיית משלמת, כך צריך להלחם במלחמתה של תורה, כפי שתארנו לעיל את אופן הלמוד של האמוראים. ורק על ידי כך מגיעים לכוון לאמתה של תורה!

אין לבחש במחלקתם של גדולים

לפני שנים רבות פרצה מחלוקת ידועה בין שני צדיקים גדולים, הלא הם רבי יהונתן איבשיץ וצ"ל ורבי יעקב עמדין וצ"ל. באותה תקופה קשה, נכרה עדין השפעתו הנוראה של משיח השקר, שבתאי צבי שר". וכל מי שמעשיו נראו דומים כביכול להנהגותיהם של שבתאי צבי ואנשיו, נחשד בשבתאות.

היו שחשדו בגאון רבי יהונתן איבשיץ, שהוא כביכול ממשיכי פת השבתאים, חס ושלום. מעשים מסוימים שעשה, כגון כתיבת קמיעות, התפרשו בטעות על ידי מתנגדיו כאלו הם המשנה להנהגותיו של משיח השקר, שהתזמר להיות בקי בתורת הקבלה, ועסק בה שלא לשמה. המחלוקת בערה ופלגה את הצבור. לרבי יעקב עמדין היו תלמידים רבים, שחלקם הוציאו ספרים שונים כנגד רבי יהונתן איבשיץ ושיטתו. ספרים שקימים עד היום, אם כי לא מדפיסים אותם ולא מהדירים אותם. אחד מתלמידיו רבי יעקב עמדין, תלמיד חכם גדול ומפלה, סיים לערוך קנטרס, ספר בשם 'עקיפת עקרב' שהפיל מסרים כנגד רבי יהונתן, בדיוק בעת שעמד לערוך ברית מילה לבנו. בברית אחרלו לו

האורחים, שהרף הנולד ילחם אף הוא כנגד הדעות של רבי יהונתן, וכלם ענו אמן, ואף רבי יעקב עמדין עצמו הסכים לברכתם.

הרף הנולד גדל ונעשה תלמיד חכם גדול. בגיל עשרים הוא התחתן ונולדו לו בן ובת. והנה לפתע פתאום הוא פפר בעקר, התנצר והותיר את אשתו עגונה עם שני ילדים קטנים. במטרה למצא בעיני ידידיו הווצרים, כתב המשמד ספר עב כרס שהפיל דברי שטנה כנגד הדת היהודית. שונאי ישראל נתפסו לספר זה כמוצאי שלל רב. ושמו של המומר צא לשמצה בכל קהלות ישראל. בסוף ימיו של המשמד, עזבו אותו ידידיו הנוצרים לבדו. הם נוכחו בשקר שבספרו והתרחקו ממנו. לאחר שנשאר בגפו, זקן, חולה ורחוק ממשפחתו וממפרי, החלו להתערר בלבו הרהורי תשובה. הוא כתב לבתו מכתב: "ברצוני לחזור בתשובה, האם תסכימו לקבל אותי אליכם?". בתו וחתנו של המומר נאותו לקבלו לביתם, ומאז חי האיש בעלית הגג, מבודד מכל אנשי העיר, כשהוא מבלה את כל ימיו בחרטה ובתשובה. במשך חמש עשרה שנה, עסק בלמוד תורה ובקיום מצוות, והרבה בסגופים כדי לכפר על חטאו הנורא. בעת שעמד להפטר מן העולם, קרא האיש לבתו ולחתנו ואמר להם: "ראו מה אים כחה של המחלוקת! אמנם רבי יעקב עמדין התכוון בברכתו לטובה, שאלחם באפיקורסים, אולם תחת זאת מצא לו הסיטרא אחרא מקום להתפס בברכתו של אותו צדיק, שנהפכה לקללה. אמנם הפכתי ללוחם וכתבתי ספר בקרתי, אך לא כנגד פת השבתאים אלא כנגד היהדות!". בקול רועד המשיך הזקן בדבריו: "היות ואבי התכוון לשם שמים, זכו אותי מהשמים לחזור בתשובה. לכן מבקש אני שתלכו לאחד מגדולי הדור, ספרו לו את המעשה, ובקשו ממנו ללמד את העם לקח חשוב ונורא, שגם אם ישנה מחלוקת בין שני אנשים גדולים, אסור לקטנים להתערב! המחלוקת בין הגדולים היא מחלוקת לשם שמים, ולפיכך הם לא יעשו עליה. אבל הקטנים שמוסיפים אש למדורה, משלמים מחיר כבד!".

הבת קימה את בקשתו האחרונה של אביה. היא הגיעה אל רבי בנימין דיסקין וצ"ל, אביו של המהר"ל דיסקין וצ"ל, ובקשה להשמיע באזניו את המעשה, כדי שיהיר את הרבים ויודיע להם איזו סכנה נוראה טמונה בהתערבות במחלוקת.

כסופו של דבר, נוכחו הכל לראות כי אין ממש בחשדות כנגד רבי יהונתן איבשיץ והמחלוקת שקכה. לא זו בלבד, אלא שרבי יהונתן איבשיץ ורבי יעקב עמדין נקברו זה לצדו של זה. שנים רבות לאחר שוך המחלוקת, התגלה רבי יהונתן איבשיץ בחלום לאחד מגדולי הדור ואמר בפניו את הדברים הבאים: "דע לה, כי אני ורבי יעקב עמדין יושבים כעת יחדיו בגן עדן, ונהנים מזיו השכינה, אך כל אלו שהשתתפו במריבה ובחשו במחלוקת, יושבים בגיהנום!".

הפצת ספרים בבתי כנסת
י. בלוי
עד הבית

הפצת ספרים **י. בלוי** באתר bloy.co.il
להזמנות במייל bloyseforim@gmail.com
מוקד ההזמנות בטלפון או בוואטסאפ 054-8564033 | בין השעות 7:00 בבוקר עד 1:00 בלילה

מבצע ענק!
הספר 'אריה שאג'
על 'בין המצרים'
ב-20 ₪ בלבד!

מתיקות החפץ חיים

שו"ת בעניינים אקטואליים

"מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשונך מרע"

גיליון מס' 38 | פר' שלח - קרח | תשפ"א

בס"ד

כלל ג' - איסור לשון הרע בין בפניו ובין שלא בפניו, ואפי' בדרך שחוק

ב. סכם ובאר את שאר סוגי האנשים המובאים בחפץ חיים - לעניין מצוות עשה של "בצדק תשפוט עמיתך"

שאלה: לאחר שנתבאר עניינו של תלמיד חכם, שצריך לדון לכף זכות אף כאשר נוטה הוא לחובה, מלבד כמה עניינים - וכנזכר לעיל, סכם ובאר את שאר סוגי האנשים המובאים בחפץ חיים, הן לעניין אדם בינוני, והן לעניין אדם רשע, והן לעניין אדם שאיננו מכיר. (מקור החיים - סעיפים ז' וח', ובאר מים חיים - ס"ק י'. וכן לעיל בפתיחה, עשין, ושם בבאר מים חיים - ס"ק ג')

תשובה: א. באדם רשע - בכל האופנים בין אם זה נוטה לכף חובה, ובין אם זה ספק השקול, ואפי' אם הדבר נוטה לכף זכות - מותר לו לדון לכף חובה. (מקור החיים - ס"ז)

ב. באדם בינוני - בין אם זה נוטה לכף זכות, ואפי' במקום שיש ספק השקול - צריך מן הדין לדון לכף זכות. ואם הדבר נוטה לכף חובה - מותר לו מן הדין לדון לכף חובה, ומכל מקום נכון מאוד שיהא בעיניו כמו ספק. (מקור החיים - ס"ז) ומידה טובה בעלמא [והיינו מידת חסידות] לדון לזכות. (באר מים חיים - ס"ק י')

ג. באדם שאיננו מכיר - מצד מידה טובה צריך לדון לכף זכות - בכל האופנים. בין אם נוטה לכף זכות, ובין במקום שיש ספק השקול, ואפי' אם נוטה לכף חובה. (חפץ חיים - לעיל בפתיחה)

ד. ירא שמים - כבר נתבאר לעיל, שצריך לדון לכף זכות מן הדין - בכל האופנים. (מקור החיים - ס"ז) ודע לך בני - שעד כאן דיברנו לעניין מצוות עשה ד"בצדק תשפוט עמיתך" אבל לילך ולספר עליו לשון הרע, אם זה במקום שחייב לדון לכף זכות - ודאי שאסור לו לספר זאת הלאה.

ג. צדיק / בינוני / רשע - איך מודדים זאת, לעניין מצוות עשה "בצדק תשפוט עמיתך"

שאלת התבוננות: איך אפשר לדעת מיהו אדם צדיק או בינוני או רשע. האם יש לדון בכלליות - וכגון: שידוע על פלוני שהוא צדיק, שכל מעשיו בתכלית השלימות, או באדם בינוני שידוע עליו, שפעמים נכשל ופעמים לא. [ואף שאיננו יודעים על מקרה ספציפי זה שעשה האם נזהר בו - וירא שמים הוא, או פעמים כך או כך - ובינוני הוא] או שיש לדון בפרטיות - על כל מעשה ומעשה שמגיע לפנינו, האם בזה מתנהג כמו צדיק, או כמו בינוני, או רשע, ואין אנו

המשך סעיפים ז' ח' ט'

א. הנסיונות למצוא זכות על חברו - בכל מחיר

שאלה: מה אופן הפרקטי לדון לכף זכות, ובמה זוכה. **תשובה:** הדין את חברו לכף זכות מידה כנגד מידה שגם אותו ידונו לכף זכות, ומעשה (גמ' שבת קכז:) באדם אחד שירד מגליל העליון [והיה זה ר' עקיבא קודם שנהיה לרב - מובא בהגהות על הגמ'] ונשכר אצל בעל הבית אחד בדרום [והיה זה ר' אליעזר בן הורקנוס - שהיה באותה תקופה עם הארץ. כך איתא בהעמק שאלה על השאלות שמות שאילתא מ' - באות ב'] שלוש שנים, בערב יוה"כ אמר לו: תן לי שכרי, ואלך ואזון את אשתי ובני, אמר לו: אין לי מעות. אמר לו: תן לי פירות, אמר לו: אין לי. תן לי קרקע - אין לי. תן לי בהמה - אין לי. תן לי כרים וכסתות - אין לי. הפשיל כליו לאחוריו, והלך לביתו בפחי נפש. לאחר הרגל נטל בעל הבית שכרו בידו, ועמו משוי ג' חמורים אחד של מאכל, ואחד של משתה, ואחד של מיני מגדים - והלך לו לביתו של אותו פועל, אחר שאכלו ושתו נתן לו שכרו. ואז אמר לו הבעל הבית: **בשעה** שאמרת לי תן לי שכרי, ואמרת לי שאין לי מעות - במה חשדתני, ענה לו הפועל: שאמרת שמא פרקמטיא בזול נזדמנה לידך, ולקחת בהם. **ובשעה** שאמרת לי תן לי בהמה, ואמרת לי שאין לי בהמה - במה חשדתני, ענה לו הפועל: שאמרת שמא מושכרת ביד אחרים. **ובשעה** שאמרת לי תן לי קרקע, ואמרת לי שאין לי - במה חשדתני, ענה לו הפועל: שאמרת שמא מוחכרת ביד אחרים. **ובשעה** שאמרת לי תן לי פירות, ואמרת לי שאין לי - במה חשדתני, ענה לו הפועל: שאמרת שמא אינן מועשרות. [ואסור ליתנם לעם הארץ] **ובשעה** שאמרת לי תן לי כרים וכסתות, ואמרת לי שאין לי - במה חשדתני, ענה לו הפועל: שאמרת שמא הקדיש את כל נכסיו לשמים.

אמר לו הבעל הבית: העבודה [לשון שבועה] כך היה - שהדרתי את כל נכסי לשמים, בגלל הורקנוס בני שלא עסק בתורה, ולא רציתי שיהנה מנכסי. וכשבאתי אצל חברי שבדרום התירו לי כל נדרי, [כיון שלא הקדישם בכל ליבם - אלא כדי לאוסרם על בנן] ורק עכשיו יכולתי לבוא, ולשלם לך.

ואתה כשם שדנתני לזכות - המקום ידון אותך לזכות. **בא וראה** כמה צריך למצוא כל טעדיקי שיכול - כדי לדון לכף זכות, ולפרשו על הצד היותר טוב. (והפוסקים הביאו גמ' זו להלכה - ר"ף בהלכותיו, וכן החפץ חיים בבאר מים חיים - ס"ק י')

מסתכלים במה אוחז הוא בשאר העניינים. (רמז: לכאורה זה תלוי, האם מה שאנו דנים לזכות - זה משום שכן מסתבר לומר על אותו אדם, או שזה משום "ובו תדבק" שנצטוונו על כל פנים בתלמיד חכם, שצריך לידבק בו - ואם כן זה מתייחס בכלליות על אותו אדם)

תשובה: יש בזה מחלוקת: יש אומרים - כצד ב', שצריך לדונו בפרטיות על כל מעשה ומעשה איך אותו אדם ביחס אליו, ואם כן גם אם בשאר עניינים איננו צדיק כל כך, אבל בעניין שלפנינו אנו יודעים שצדיק הוא - יש לו דין כמו של צדיק. (חלקת בנימין - אות כה)

ויש אומרים - כצד א', שאנו דנים לפי מצבו הכללי, ולא לפי כל דבר ודבר איך הוא ביחס אליו. וכן משמע מלשונות הראשונים - שכתבו שצדיק היינו שצדיק בכל ענייניו. (קובץ מרפא לשון, ח"ד - עמ' 145, בשם הגר"ד ליטוואק, וכן ס"ל הרגשי חיים - באות כז', וכן משמע בעיקר הדינים, הרחב דבר - להרב קליין, בעניין רשע) - וכן עיקר.

ה. הלווה לחמותו שטר כסף, וגם הוסיף עוד משפט "נראה מתי הכסף יחזור אלי"

שאלה: מעשה בחתן שחמותו ביקשה ממנו הלוואה קטנה, כשנתן לה - אמר לאשתו: "נראה מתי הכסף יחזור אלי" והיא חייכה, ולא הגיבה. לאחר שתיקת תדהמה בת יומיים מצד החמות, וכאשר התחילה לפתח רגשות קשים כלפי החתן החדש. שאלה את בתה: למה ביישה חתנה כל כך, הבת לא זכרה בתחילה במה מדובר, עד שנזכרה והתנצלה בפני אימה שחתנה כלל לא התכוון אליה - אלא שיש לו תחביב לעשות על כמה שטרות סימן קטן, ורוצה לראות האם אחר גלגולים רבים יחזור השטר אליו, או לא, ולכן גם על השטר שהלווה לה שאל כן, היות והיה לו סימן בו. ועכשיו שואלת החמות מה דינה. האם עברה על מצוות עשה זו של "בצדק תשפוט עמיתך" שצריך לדון אדם לזכות, או שמא כיון שהוא דבר שרחוק כל כך מן השכל - לא הייתה אמורה לחשוב על זה כלל. (מקור החיים - ס"ז, וס"ח. באר מים חיים - ס"ק י'. רמז: בדרך כלל מדובר בסתם אדם שהוא בינוני, ועוד שהמשפט שאמר הוא נוטה לחובה, ורוחק מן השכל לדון לזכות - ומן הדין מותר לדון לחובה)

תשובה: כיון שבדרך כלל זה אדם בינוני - יש לדון לפי זה, ומבואר בחפץ חיים שבמקום שהדבר נוטה לכף חובה - נכון שיהא הדבר אצלו כמו ספק, והיינו מידה טובה בעלמא לדון לזכות (באר מים חיים - ס"ק י'). ומן הדין מותר לדון לחובה - ועל כל פנים בעיני עצמו. ולספר זאת לאחרים - יש בזה משום לשון הרע, וכדי להתיר זאת צריך תנאים המבוארים לקמן בכלל י'. (מקור החיים - ס"ח)

ה. עצות לדון לכף זכות

שאלה: מה העצות, והדרך - כדי שנוכל לדון לזכות. (רמז: זה תלוי בכמה גורמים: דבר ראשון יש להסתכל מי האדם שלפנינו ומה דרגתו הרוחנית. וכן מה הסיטואציה והגורמים שגרמו לזה - הן מבחינת הזמן, והן מה עבר עליו באותו יום - מהאנשים אשר סביבו.)

תשובה: 'דבר ראשון' - יש להסתכל מי האדם שעושה את המעשה. האם ירא שמים / בינוני / רשע או שאין מכירו. [ודיניהם מבוארים לעיל באות ב'] 'דבר שני' - לאחר שכבר צריך לדון לכף זכות, יעשה זאת בכל דרך שהיא: א. באיזו סיטואציה מדובר אולי היה בזמן לחץ [מלחמה / טילים]

ב. אולי האדם עצמו לחוץ מגורמים אשר סביבו [בני ביתו, חברים, בוס בעבודה, לא ישן באותו יום / מתוך מרידותו וקשיו נהג כך / גמ' תענית "תלמיד חכם דרתח אורייתא קא מרתחא ליה" - והיינו רוחב לבו מתוך תורתו - משום ללבו יותר משאר אנשים. הובא בקונטרס מתורת הלשון]

ג. אולי לא ראה את כל הפרטים או השתלשלות העניין. (חוט שני, שמירת הלשון, פרק ב' - סימן א')

ד. אולי לא ידע חומר איסורו. (חלקת בנימין - אות כג')

ה. אולי עשה כן בשוגג, או מדרבנן, או שאחר כך עשה תשובה. (הגר"ח קנייבסקי - הובא באורחות חיים אות נו')

ו. גם הרבה פעמים נזדמן לו כעס על עניין אחר ונתגלגל גם זה ואין אדם נתפס בשעת צער. ('חפץ חיים' לעיל עשין ג', באר מים חיים - ס"ק ג')

ז. להמעיט את עוצמת העבירה - שבמקום לומר עליו שהוא 'רמאי וגזלן', יאמר עליו שהוא בטלן, ואין לו הבנה במשא ומתן כלל וכלל - וגם בזה יוצא ידי חובה מצווה זו. (נחלי דבש)

ו. סוחר משאות הלון ושוב - מהמכולת של אחיקם

שאלה: ראובן מסתכל מחלון ביתו בשעות הלילה על המכולת של אחיקם, ורואה הוא אדם שאין מכירו - סוחר משאות הלון ושוב. האם יש כאן מצוות עשה של "בצדק תשפוט עמיתך" וצריך לדונו לכף זכות או לא. (מקור החיים - ס"ח. שם לב: שכאן המעשה נוטה לכף חובה, אך לא עד כדי כך בשביל לספרו לאחרים)

תשובה: מותר לו לדונו לחובה, וכל זה רק שיוסכם זאת בעיני עצמו - אך לא בשביל ללכת לספרו לאחרים, ויש בו משום לשון הרע אם לא נשלמו הפרטים והתנאים - המבוארים לקמן בכלל י'.

ז. סוחר שמציע שותפות לפני כמה אברכים

שאלה: מעשה בסוחר שהציע שותפות לפני כמה אברכים, והמבינים אמרו שהשותפות בעסק עלול להביא רק נזקים. האם צריך לדון אותו לכף זכות, או לא - ואפשר לומר עליו שהוא רמאי וגזלן (מקור החיים - ס"ז. רמז: שגם כאן מדובר באדם בינוני, והספק שקול - ויש צדדים לכאן, וצדדים לכאן)

תשובה: גם כאן, יש לו לדונו לכף זכות, ולומר עליו שהוא 'בטלן ואין לו הבנה במשא ומתן', והמכנהו 'גזלן ורמאי' - הרי זה מוציא שם רע, ובמיוחד שאפשר לסבב תועלת זו בדרך אחרת. (נחלי דבש)

אלהרות / הארות והצטרפות לרשימת הגפולזה:

Shemesh648@gmail.com

אלגוריתם: זנך הפולאים (12) סניף 366 א-1 79181

חדשי

ניתן לתרום להוצאת העלון דרך "נדרים פלוס" עבור: מתיקות החפץ חיים

לעילוי נשמת

הרה"ג יעקב בן צבי יהודה זצוק"ל

מרדכי בן רחל ז"ל
אסתר בת חנה ז"ל

הרב אברהם בן שמחה זצוק"ל
כדורי בן מסעודה ז"ל

קדושת בתי מקדש מעט

בהמונת הגרמ"מ לובין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

זה, המלך הנהו ממש עמנו קרוב בתכלית עד שעל האדם אמנם להחזיק עצמו בנאות והדר, נאות בתכלית הפשיטות בהרחצת גופו ונקיותו בבגדים נקיים ויפים, ולהחזיק עצמו ביפיו תואר ומראה, כי תמיד בשכנות המלך הוא נמצא ואין יניח כל רבב ואבק על עצמו. חז"ל אומרים על כמה אמוראים שהיו נוהגים להתקטט לתפילה במיני בגדים שונים משום "הכון לקראת אלקיך ישראל", והנה אנחנו מבינים ודאי את החסידים הראשונים שהיו שוהים שעה אחת לפני התפילה כי למען עלות השמימה אמנם כן כי צריכים ודאי להכנה רבבית של שעה שלימה, אבל להתלבש בבגד נאה, כגון פוזמקי וכדומה, מה זאת הכנה לתפילה? אלא הוא מהסוד הגדול של אמונתנו בקרבות הכלל ישראל עם קודשא בריך הוא וביחוד גם בעמדתו בתפילה, קרבות מלכנו אתנו עד כדי כך עד כי נמצא אמנם ממש אתנו, ולפני מלך אין עומדים ודאי בבגדים קרועים או מלוכלכים. הדברים הללו ממחישים לנו ביותר עד כמה על האדם להרגיש ולהתנהג בבית מלכו של עולם.

ג] להמנע מרקיבה בבית הכנסת
הלכה נוספת נאמרה מכת הרגשה יסודית זו. בשו"ע שם (סעי' ז'): יכול לירוק בו ובלבד שישפשפפו ברגליו או שיהיה שם גמי שאם ירוק לתוכו לא יחא נראה. ובמשנ"ב (סק"ד): והאר"י היה נזהר מרקיבה ומסתברא דממדת חסידות הוא דעבוד, אבל מדינא שרי כדאיתא בגמרא, ועיין שם דהטעם, כי ביתו דלא קפיד אינש על זה, ויש לעיין לאותם האנשים העשירים דמקפידים בביתם על הרקיבה, אם כן גם בבית הכנסת ובית המדרש יהיה אסור להם לרוק (שעה"צ ס"ק ט"ו).

ובראשית חכמה (פרק ט"ו) כתב: עוד מענין כבוד בית הכנסת שלא ירוק בו אם אפשר לו וכו', וכן מדרך המלכים שאין אחד מהשרים רוקק בחצרו כ"ש בביתו, והכלל לדברי היראה: יהיה מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם. הרי שמדימוי זה של בית המלך למד הנהגה זו, שאע"פ שממדת הדין מותר לירוק בביהכ"נ, מן הראוי להמנע מכך, כפי המנהג בחצרות ובתי המלכים.

ד] להמנע מהגבהת הקול בבית הכנסת
ובראשית חכמה הוסיף מדיליה הנהגה חשובה הראויה בביהכ"נ, שגם היא נלמדת מהנהגה הראויה לבית המלך, וז"ל (ד"ה עוד מענין): עוד מענין כבוד בית הכנסת, שלא ירים קולו בתוכו לקרוא לשום אדם וכיוצא, שמדרך היושבים בבית המלך שאין מגביהים קולם לפניו אלא קול בחשאי, והנה צוואת הרמב"ם ע"ה לבנו שיתנהג בדרך הענוה ושלא יגביה לעולם קולו כי אם בתורה ותפילה מפני כי מלא כל הארץ כבודו, וזה ממנהג הענוה וראוי לקיימו לעולם, כ"ש בהיותו עומד בבית המלך מלכו של עולם ששם שכנתו שראוי להתנהג בענוה זאת, ובזה מורה שיש לו מורא מהשכינה ומקיים מצות "ומקדשי תיראו".

ונסיים בסיום שיחת הרב: כאשר אנו הולכים אל בית הכנסת עלינו להכיר הכרה זו, כי אנו באים אל בית המלך, ושכך עלינו לנהוג שם בהתאם להליכות בית המלך.

בשבוע שעבר הבאנו שיחת חיזוק מאת הגאון רבי מנחם קליין שליט"א רב ביהכ"נ 'כתב סופר' ב"ב (וכפי שצינו השיחה הודפסה בספר 'קדושת בית הכנסת' הבנוי מהשיעורים והשיחות שאמר הרב שליט"א מידי שבת בשבתו). בשיחה שהובא התייחס הרב שליט"א לזה שבית הכנסת הינו בית המלך והנמצא שם עומד לפני המלך, וזה דורש ממנו להתנהג כראוי וכפי שהביא מהחיי אדם בצוואתו (אות י"א) שכתב: ואמנם בבית הכנסת אסור לדבר בו שום דבר של בטלה כי הוא בית המיוחד למקום ב"ה, וכי יעלה על דעת האדם כשיעמוד בית המלכות לפני המלך שידבר עם שום אדם או שיראה איזה שחוק בודאי מתחייב ראשו למלך וכ"ש לפני מלך מלכי המלכים שכל יום הוא מצפה לתפילתן של ישראל ואין לא יבוש האדם מפני בוראו, ולכן בני חביבי הזהרו בזה ואל תהיו בקשר רשעים המדברים דברי בטלה בבהכ"ס כי אינו נפשם ואסור לעמוד אצלם כמו שכתוב במושב לצים לא ישב. והוסיף הרב שליט"א שמצינו לכמה הלכות שנפסקו מכת הרגשה יסודית זו. ומחמת חוסר מקום בגליון לא הבאנו את דברי הרב שליט"א, השבוע בס"ד אנו מביאים את הדברים:

א] כיבוד וריבוי בית הכנסת

כתב המחבר (סי' קנ"א סעי' ט'): נוהגים בהם כבוד לכבודן ולרובצן. ובספר ראשית חכמה (שער היראה פרק ט"ו) הרחיב הדיבור בזה: ומסוג הכבוד הזה לכבוד ביהכ"נ וביהמ"ד, שכיון שבית הכנסת הוא מקום שהשכינה הנקראת 'כבוד' שורה שם כמ"ש דוד המלך ע"ה אהבתי מעון ביתך ומקום משכן כבודך וכן אמר ישעי' הנביא אצל ענין בית המקדש 'לפאר מקום מקדשי ומקום רגלי אכבד' ונודע שבית הכנסת נקרא 'מקדש מעט' כדפי' ז"ל במגילה פ"ג, ולכן צריך לכבוד ולרובץ ולהסיר ממנו כל עפר ולכלוך וכיוצא כדרך שמכבדין בתי המלכים, ואמר בספר החסידים (עין באר היטב סק"י) על זקנו של רש"י שהיה מכבד את מקום הארון שבו ס"ת בזקנו. הרי שדין זה, לכבוד ולרובץ, נובע מההבנה היסודית הזו שבית הכנסת הינו בית המלך, ושכך - מוטל עלינו לכבדו ולנקותו כפי שעושים בבתי המלכים.

ב] נקיון הבגדים כעומד לפני המלך

הלכה נוספת נובעת אף היא מהרגשת אמת זו. בשו"ע שם (סעי' ח') נפסק: טיט שעל רגליו ראוי לקנחו קודם שיכנס להתפלל, וראוי שלא יהא עליו ולא על בגדיו שום לכלוך. מקור הלכה זו הוא ממש"כ הב"י שם בשם מהר"י בן חביב, ונוסף שם הטעם: ק"ו משנכנס לפני מלך בשר ודם. המחשה נפלאה לכך מצינו בדברי המשגיח דמיר הגאון הצדיק רבי ירוחם זצ"ל, ואלו דבריו הנפלאים (דעת תורה דברים כ"ג): אתמול לרגלי יציאתנו לקראת הנשיא של המדינה, שוחחנו על מה שכולנו הלבשנו עצמנו לכבודו בבגדי השבת מנוקים ומגוהצים ביופי, לא אחד יצא בבגד מחוסר איזה כפתור, ומטעם היחידי והפשוט כי כאשר המלך בא הלא אין זה כבוד-מלך להתהלך לפניו בבגדים מלוכלכים או קרועים. ומהו התרגשנו והתעוררנו ביסוד גדול, אשר אמנם מלא מזה בחז"ל הקדושים, אלא שלא עומדים על

בירורי הלכה

לשתות ולדבר² שיחה בטילה בעזרת הנשים, וכן הדין לענין שאר הדברים שנאמרו לגבי ביהכ"נ³.
גם. לאשה מועלת אמירת פסוק כשנצרכת ליכנס לביהכ"נ לצורכה (כגון לקרא לבתה) אף שאין היא מצווה בת"ת או שתאמר איזה דבר תפילה⁴ או תשהה מעט.

קדושת העזרת נשים והבאת ילדים לבית הכנסת

א. הפוסקים דנו בגדרה של עזרת הנשים של בית הכנסת [והיינו כשאין לומדים ומתפללים שם גברים כלל, שבמקום שגם לומדים ומתפללים שם גברים הרי בלאו הכי היא קדושה משום כן, ויש בזה כמה פרטים ואכ"מ] והכריעו שיש בה קדושה אם כי היא קלה מקדושת עזרת הגברים⁵. ולכן אסור לאכול

1. עי' שו"ת מהר"ם לובלין סוס"י נט, בית שלמה או"ח סי' כא וערוה"ש קנ"ז ז'. [ומהר"ם לובלין והב"ש הנ"ל כי דקדושתה פחותה]. וכ"כ עוד הרבה אחרונים כמוכא במשכן דוד עמ' ט"ז.
2. ובדברי פוסקי זמנינו: שבה"ח ח"ט סי' כ. הגר"ש אלישיב, ישא יוסף או"ח ח"ב סי' מז-ז. הגר"ק, משכן דוד עמ' י"ז.
3. ווי העמודים (נד' בסו"ס שלה"ק) פ"י אות לג.
4. ובפסקי הגר"ש אלישיב כתב להקל לענין נישוק (שאסר הרמ"א סי' צח בביהכ"נ). וטעמו כפה"נ לפי שאין בזה קלות ראש ואינו אלא מדברי ספר חסידים והאגודה להראות שאין אהבה כאהבת המקום, ע"ש.
5. הגרמ"מ לובין.
6. כמש"כ הח"א (כלל יז, סעי' יב) ובקצשו"ע (סי' יג סעי' ג) שג"ז מועיל לכניסה.

הכנסת, ואם כי ודאי מנהג יפה הוא נראה⁶ שבקטנים פחותים מבני ג' שנים אין בזה חיוב מן הדין⁷. [ויל"ע אולי הוא חיוב כשמנשקים הס"ת].
 ז. כתב המשנ"ב (סי' צח סק"ג): בשל"ה קורא תיגר על המביאים ילדים לביהכ"נ, והיינו קטנים שעדיין לא הגיעו לחינוך, מטעם כי הילדים משחקים ומרקדים בביהכ"נ ומחללים קדושת ביהכ"נ וגם מבלבלים דעת המתפללים, ועוד גם כי יזקינו לא יסורו ממנהגם הרע אשר נתחנכו בילדותם להשתגע ולבזות קדושת ביהכ"נ. אבל כשהגיעו לחינוך אדרבא, יביאנו אתו לביהכ"נ וילמדוהו ארחות חיים לישב באימה וביראה ולא ינחנו לזוז ממקומו, ויזרוהו לענות אמן וקדיש וקדושה (עי"ש בשל"ה בסוף עניני תפילה וקריאה"ת). ועי' בתדב"א ח"א פ"ג, גודל העונש שיש להאב שמניח את בנו לענות דברים של הבל ותפלות בביהכ"נ. [מתוך ספר 'חנוכת הבית' ובהכוונת הגרמ"מ לובין שליט"א]

ג. כניסה לביהכ"נ כדי לראות הקפות של שמחת תורה חשובה כניסה לצורך מצוה (שיש בזה תועלת רוחנית למסתכל⁸ וגם כבוד התורה⁹), ולכן מותר להכנס לעזה"נ לשם כך ואין צורך לומר פסוק בתחילה.
 ד. האחרונים האריכו בחומר חובת נתינת המחיצה בעזרת הנשים, ובעת ההקפות החובה להקפיד על עמידת המחיצות ביתר שאת, ושלא תגבנה הנשים עצמן מעל המחיצה כדי לראות.
 ה. רבים מביאים את ילדיהם לבית הכנסת בכדי שישקו את ספרי התורה ובשמח"ת כדי לשתפם בהקפות. והמקור הוא מהרמ"א (סו"ס קמ"ט) שכתב: ויש שכתבו שמביאים התינוקות לנשק התורה כדי לחנכם ולזרזם במצות, וכן נוהגין.
 ו. רבים נוהגים להניח כיפה לראש התינוקות כשמביאים אותם לבית

6. הגרנ"ק, משכן דוד פ"ה סעי' מד.

7. כמו שציין בזה באג"מ ח"א ס" מא ליומא ע.

8. הגרמ"מ לובין.

9. ובגדולים יותר דעת המג"א (רפ"ב סק"ח) לביאור המחצה"ש שהוא חיוב מן הדין.

קוראים כותבים

כותב שקראוהו כך עד סוף ימיו. ולכאורה צריך ביאור מה חומרת המעשה שעשה עד כדי כך שעד סוף ימיו קראוהו 'בן חמצן' מה שלא מצינו בכל חוטא אחר שעד סוף ימיו קוראים אותו על שם חטאו? ואולי אפשר לומר שחומרת החטא הוא **כיון שעשה זאת בבית-המקדש שזהו מקום שצריך לירא מפני ה'** ובביהמ"ק צריך להתנהג הרבה מעבר למקום אחר. ומעתה נלמד דה"ה **לביהכ"נ דהוא מקום השראת השכינה שצריך להתנהג הרבה מעבר למקום אחר**, וכדכתב המשנ"ב (קנ"א סק"א) וכ"ש שיש לזהר בביהכ"נ וביהמ"ד מעון דבורים אסורים כגון לשה"ר ורכילות ומחלוקת וקטטות כי מלבד שהם עונות חמורים מאד עוד **יגדל העון יותר במקום קדוש כי הוא מזלזל בכבוד השכינה ואינו דומה החוטא בינו לבין עצמו לחוטא בפלסין של מלך לפני המלך**. י"ה"ר שנתחזק כולנו בענין מורא מקדש מעט ונזכה בקרוב לבנין ביהמ"ק אמן.

לכבוד העלון החשוב והמחזק מאוד 'קדושת בתי מקדש מעט'. בשבוע שעבר הבאתם שיחה מהגאון רבי מנחם קליין שליט"א באופן הראוי שצריך לנהוג בביהכ"נ. בלומדי דף היומי התבוננתי לכאורה בדברים אלו, הגמ' ביומא ריש פר' טרף בקלפי אומרת, שבזמן שמעון הצדיק היתה ברכה בעומר ובשני הלחם ובלחם הפנים וכל כהן שמגיעו כזית יש אוכלו ושבע ויש אוכלו ומוותיר, ומשנפטר נשתלחה מאירה וכל כהן מגיעו כפול, הצנועין מושכין את ידיהם והגרגרין נוטלין ואוכלין ומעשה באחד שנטל חלקו וחלק חברו והיו קורין אותו בן חמצן עד יום מותו. וכותב תוס': אע"פ שגם גרגרין אחרים חוטפים ואוכלים כמותו האי דקרו אותו חמצן טפי מאחריני י"ל לפי שהוא חטף מחמצן אחר וכו' ע"ש. וראיתי בשיטת בר בירב שמביא בשם הרשב"א לבאר למה קראו לו בן חמצן ולא בן גזלן וביאר דכיון דאירי במתנות כהונה דמשולחן גבוה קא זכו אין זה גזלן אלא חמצן. וב'ביניה'

סיפור השבוע

להתקשר לרופא אחד שהוא מומחה גדול ביותר, ואני הייתי בעבר תלמיד שלו. התייעצתי איתו, והוא אמר שיש אפשרות לעשות צנתור באופן אחר, עשיתי כפי שהציע ו**ב' זה הצליח! ומאחר שזה הצליח יש לילד שלכם לב חדש, ואתם יכולים לחזור הביתה בלי דאגות!** את כל זה סיפר לי האברך בשמחה גדולה. שאלתי את האב, אתה יודע מה הקשר בין לב לבין זהירות מדיבור בשעת התפילה? והשבתי בעצמי: מדברי האר"י הקדוש הוא, **שאם אדם עובר על מצווה ח"ו הוא פוגם באיבר שכנגד המצווה. כאשר מתקנים את האיבר הרוחני מתרפא האיבר הגשמי. כתוב במהרש"א ש'אנוכי ה' אלוקיך זה הלב של כל המצוות, מי שחפץ לקיים כראוי מצווה זו של 'אנוכי ה' אלוקיך' שלא ידבר בשעת התפילה**. והוספתי: אתה תיקנת את הלב שלך. קיבלת על עצמך שלא לדבר בשעת התפילה שזה הלב של כל המצוות, והקב"ה נתן לבנך לב חדש. עד כאן הסיפור האמיתי עד הפרט האחרון, שסיפרתי לבחור.

הבחור שמע את הסיפור, שם את ידו על פיו ואמר: **'אני לא מדבר יותר בשעת התפילה!'** הוא ידע, שאסור לו לשחק עם הלב. הבעיה שלו היתה מאד לא פשוטה. הרופאים אמרו שהריאות שלו מתכווצות באופן חריג והלב גדל באופן חריג, והוא עלול לקבל דום לב בכל רגע נתון, רגע אחד אולי הוא ילך בשלווה ברחוב וברגע הבא יהיה מוטל חסר הכרה על המדרכה... השיחה איתו התקיימה ביום חמישי בשבוע, ביום שלישי שלאחר מכן הלך הבחור לבדיקות. **'היי בחור, מה קורה לנו כאן??'** שאל הרופא בתמימה. **'עברת טיפולים שלא ידועים לי? אני לא מבין, הכל תקין אצלך... איך זה??'** איך זה? - הוא תיקן את הלב של כל המצוות וקיבל על עצמו שלא לדבר בשעת התפילה, והקב"ה נתן לו לב חדש תקין. (כבוד בית ה')

מספר מזכה הרבים הרב מאיר מיכאל גרינוולד שליט"א, יום אחד דרשתי בישיבה בנושא של **זהירות מדיבורי חולין בבית הכנסת**, ולאחר הדרשה ניגש אלי בחור אחד 'יש לי בעיה בלב', הוא אמר 'מה אני צריך לעשות?' אמרתי לו **'לשמור על הפה בזמן התפילה ובבית הכנסת'**, 'כמה זמן אני אצטרך להקפיד על זה?', 'כל החיים'. הבחור קצת הזדעזע מהרעיון. 'כל החיים להקפיד על זה?! מה, תמיד אני אצטרך להזהר לא לדבר...?' אמרתי לו: 'אתה עושה משחקים עם הלב? זה נראה לך משחק ילדים? אתה יכול לעשות מה שתחליט, אבל רק תשמע לפני כן סיפור קצר: באחת ההזדמנויות שדרשתי בציבור בענין קדושת בית הכנסת, ניגש אלי אברך וסיפר שבנו התעלף בת"ת ארבע פעמים. **עשו לו בדיקות, וגילו ליקוי נדיר של שני וורידים הסמוכים ללב**. מאחר שסוג הבעיה הזה מאד נדיר, אין הרבה ידע בנושא, ואין כמעט ניסיון מעשי בטיפול. עסקנים מנוסים אמרו להורים המיוסרים, שיש רק רופא אחד בעולם שיכול לטפל בבעיה ע"י סוג של צנתור. נסע האברך עם בנו לרופא הזה, אך הטיפול לא הצליח. נסעו אליו ההורים פעם שנייה ושלישית, אך ללא כל הצלחה. **בפעם הרביעית הם חיכו ליד חדר הטיפולים, אך הרופא הודיע להם בצער שגם בפעם הזאת לא נחל הצלחה**. הרופא עוד הוסיף ואמר לאב, שעליו להתכונן נפשית לגרוע מכל, כי עלול להיות דום לב בכל רגע. מיד לאחר ששמע את הבשורה הקשה, **אמר האב לאשתו שהוא מקבל על עצמו לא לדבר בשעת התפילה**. עמדו שניהם ובכו, וביקשו מהבורא יתברך רחמים. פתאום, פתח הרופא חלון קטן, וצעק **מזל טוב!! מזל טוב!!** הם הביטו בו המומים ומבולבלים. מזל טוב? מה קורה כאן?? 'רק רגע, עוד כמה דקות תוכלו להיכנס אל הילד', אמר הרופא. כאשר קרא להם הרופא להיכנס, פניו האירו מרוב שמחה 'כאשר שמעתי את הבכיות שלכם' החלטתי

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

לתרומות ולהפצת העלון 052-7101970 | לשליחת חומר ולקבלת העלון: פקס 15335792498 y0527176420@gmail.com

קו משמרת המקדש

מענה לבירורי הלכה בעניני המקדש והקרבנות

שע"י מכון תורת הקרבנות

☎ 03-676-2034

מתוך התשובות של רבני משמרת המקדש על שאלות שנשאלו בגליון הקודם

שאלה. האם יולדת צריכה להביא קרבן תודה.

תשובה. בספר החינוך (קסח) כתב, שקרבן יולדת עניינו הוא 'לתת הודאה להקב"ה שהצילה מחבלי יולדה, שהוא דבר נס'. ותמה המנחת חינוך, אם כן ראוי היה שתביא שלמים לתודה, ולא קרבן עולה.

והנה החתם סופר (שו"ת, או"ח ס"י נא) הביא דברי הרא"ש (ברכות פ"ט ס"ג) שברכת הגומל נתקנה כנגד קרבן תודה, ודברי התוס' (ברכות נד: ד"ה ואימא) שנהגו לברכה בשעת קריאת התורה. וביאר החתם סופר כי מה שנהגו להמתין עם ברכת הגומל עד קריאת התורה, אף שזריזין מקדימין למצוות, הוא משום שעליה לתורה היא במקום הקרבת קרבן (כמבואר במג"א ס"י רפב ס"ק יח לענין קרבן יולדת ביום מא ללידת זכר), ונמצא שהחייב תודה, עלייתו לתורה היא במקום זבח תודה, ומקיים בה 'ויזבחו זבחי תודה' וראוי לסמוך לה 'ויספרו מעשיו ברנה' דהיינו ברכת הגומל, ואכן הבית יוסף (ס"י ריט) דן אם הבעל יכול לברך הגומל תחת אשתו שילדה, הרי שחל על היולדת חיוב תודה, והבעל מקיים חיובה.

אכן באליה רבה (ר״ט סק״ה) ובתוספת שבת (רפ״ב ס״ק ט״ו) כתבו בשם תורת חיים (פרק חלק) טעם אחר לחיוב בעל היולדת לעלות לתורה, והוא מכיון שהיולדת צריכה להודות ואשתו כגופו, ו'ברכו' הוי כעין הודאה, כדכתיב 'הודו לה' ברכו שמו', וכתבו שלכן יכוון בברכתו שנותן הודאה בשביל אשתו, והיא תענה אמן על ברכתו, אך אין ברכת גומל אחרי לידה.

ועי' שו"ת מנחת שלמה תניינא ב-ג סי' ס: "אמנם הטעם שנשים אינן נוהגות בכך הוא כידוע מפני הצניעות שכבודה בת מלך פנימה, ורק ביולדת הואיל וכרגיל הקרובים מתאספים בבית וגם חייבת בקרבנות (אף על גב שאין זה קרבן תודה), רבים נוהגים בירושלם בברכה זו, ויש שרק באות לביהכנ"ס לשמוע "ברכו", משא"כ במפלת אף על גב שחייבת בקרבן אבל כיון דליכא כלל אסיפת קרובים לכן אינן מברכות. אמנם חושבני דלכו"ע הבאת קרבן תודה ליולדת זו רק מצוה אבל לא חיוב, ואף גם ברכת הגומל מבואר במ"א ריש סי' ר"ט דנחשב רק רשות."

שאלה. כוסמין שהם מין חיטים (מנחות ע.) האם כשר למנחות.

תשובה. ע"י ירושלמי חלה פ"א כוסמין ושיבולת שועל והשיפון שלא כשרו לשאר מנחות.

שאלה. האם בדקו טריפות במקדש.

תשובה. עי' שו"ת הריב"ש בס' קס"ג שנקט שצריך לבדוק, ובדעת תורה יו"ד בפתיחה לסי' ל"ט נקט כן לעיקר, והובא בערוה"ש יו"ד סי' ל"ט סעיף ב, אמנם יש מהאחרונים שנקטו שאין צריך לבדוק עי' בשו"מ תליתאה ח"ג סי' נ"ו, רביעאה ח"ב סי' קמ"ז, ובתשו' טוב טעם ודעת קמא סי' נ', ובתפארת יעקב פ"ב מזכחים על התפא"י אות י"א, ובהערות הגריש"א על סוטה דף מ"ח א' משמ' דהגרז"ר בענגים זצ"ל.

הרב משולם משולמי

ר"מ בשיבת בית שמואל
והנ"ץ וראש כולל אהל אלישבע
בזיכרון

Köln 12. 7. 1900

לכבוד

רבני "מכון תורת הקרבנות" ה' עליהם יחיו.

הנה ירדו לכל מפעלכם הנשגב להחדרת והפצת לימוד ענייני הקודש והמקדש יבנה במהרה. אף אמנם דאכשו דרא והתרבו העוסקים בסדר זה מכת רבותינו החפץ חיים, התו"א והגר"ז דע"א ותלמידיהם, מ"מ עיקר מועלכם לראות שיהיה הלימוד לחפש ידעית המעשה. הנה ׀ בספרי תורה, ׀ בחקירות ואירושים שכתבתי ׀ ת"ח ומרפצים לתועלת הנבים, ובשיעור לילמוד, ׀ עם המחשבה מנשית.

כתב בשו"ע הגדול: "הלכות ת"ת פרק ג' "אחר שלמד כל הלימוד המביא לידי מועשה יש לו תועלת תהלה בסדר קדושים וכו' ענין נכון הדבר אם אפשר לו ללמוד הלכות כל הקרבנות שללמות לו מעבודת שמוקדש המוקדש והקדוש של כליו מבורר היטב ברמב"ם ז"ל בסדר עבודה וסדר קרבנות" כאמור יש לראות ללמוד סוגיות אלו בעיון בר לימוד המעשה והדמי' עד שמסכת ההלכה והאחרונים כאילו בא לפניו [דין] למעשה, ובהו הוכרז המהנים לעבודת שמוקדש שחזרו בקרב.

הן עתה נוספה התכנית "לגיונו של מלך" לייסד קיבוץ תלמידי חכמים שיוכלו להשיב ולהורות בהלכות אלו, בית הוראה להלכות המקדש.

הנה בעקבות קריאת רבני המכון נחזק להעמיד הדברים למעשה בס"ד, במסגרת לימוד הלכות וסוגיות אלו.

ידי רצון שזכות התורה יזכנו לראות בבנין ביהמ"ק ולשמח בתיקונו אכ"ר.

דבאתי על החתום

משולם משולמי

כאשר נרשם
השם

כולל אברכים
 "אהל אלישבע"
 הרב משולם משולמי בני ברק

מתוך השאלות שהגישו למשמרת המקדש

- א. מזבח שנפגם אין זורקים את הדם במקומו אבל כשר להקטר אימורים, כמבואר בגמ' זבחים נ"ט א' ובתוס' שם ד"ה עד, ויש לעיין האם לענין תנופת שתי הלחם צריך דוקא שיהיה מזבח שלם או אפשר להניף אע"ג שנפגם המזבח.
- ב. האם צריך להדיח האברים מהדם שעליהם קודם ההקטרה מחמת דם האברים שפירש שאסור מדרבנן.
- ג. האם הולכה להדחת קרב וכרעיים נחשב הולכה וצריך כהן.
- ד. האם אסור שיהיו אחוריו להילכ בזמן שעובד עבודה.
- ה. האם בשפיכת שיריים צריך שיגיע הדם לנקבים שביסוד ויצא דרך שם, והאם מותר לשפוך לתוך הנקבים ממש.
- ו. לדעת הסוברים [לוקו"ה זבחים ל"ח ב'] ששפיכת שיריים כשירה כלילה, האם מיצוי חטאת העוף דינו כשפיכת שיריים.
- ז. האם השלכת מוראה ונוצה הוי עבודה וצריכה בגדי כהונה.
- ח. בניסוח היין שמנסכים אותו לתוך הנקבים שבראש המזבח האם יצא ידי חובה כשהגיע לראש המזבח קודם שנכנס לשיתין.
- ט. קומץ לבונה של מנחה נסתפק הירושלמי האם שיעור הקומץ הוא לפי הבעלים או בקומצו של כהן, ויש לעיין בקומץ של שני בזכי לבונה הבאים עם לחם הפנים, וכן בקומץ לבונה של מנחת העומר שכל ישראל הם הבעלים ולפי מי ישערו.
- י. אסור להשאיר מבשר הקדשים שלא יבא לידי נותר, ויש לדון האם חייבים לשבור העצמות כדי לאכול את המוח.
- יא. האם הדין של אכילת קדשים באופן של למשחה-לגדולה הוא לעיכובא.
- יב. כשמולח אברי התמיד בשבת האם מותר להשהות במלח [כמו שמשמע במשנה בתמיד שהניחו על הכשב והלכו לקרוא ק"ש] ואם יש לחוש משום מעבד באוכלין.
- יג. מי שהתנדב עץ למזבח מביא גזיר שארכו אמה כמבואר ברמב"ם הל' מענה"ק פ"ט ה"ג, ויש לדון האם אפשר להקדיש בפירוש עץ פחות מרוחב אמה.
- יד. האם מצות קיום האש על המזבח מתקיימת גם באש של מעלה.
- טו. האם מנחת נסכים צריך להקדישה עבור קרבן מסויים.
- טז. קמץ ונתן לשמאל, נפסל מדין נשפך. מה הדין אם קמץ והתיישב או
- שנעשה מחוסר בגדים או חציצה, האם נפסל.
- יז. עד מתי מותר לאכול לחם הפנים ואימיתי נפסל בלינה.
- יח. האם מותר לקבל דם בכלי טמא למ"ד שדם קדשים לא מקבל טומאה.
- יט. האם הוצאת כף ומחתה ביוהכ"פ צריך רק בימין.
- כ. האם כהן עם הארץ יכול לעבוד במקדש.
- כא. בגדי כהונה שנתלכלכו הרי הם פסולים לעבודה, כמבואר בזבחים י"ח א', ויל"ד בכהן שבתן כדי עבודתו נתלכלכו בגדיו בדם האם עבודתו פסולה.
- כב. האם יש פסול של "ממשקה ישראל למנחה" בשמן למנורה, או שזה שייך רק בדבר הקרב למזבח.
- כג. זר שאכל תרומת לחמי תודה אביעאי בגמ' מנחות ע"ז ב' האם חייב מיתה וחומש כתרומה או לא, ויש לדון לפי הצד שחייב חומש האם כשמשלם לחמי תודה נעשו כמו שאר תרומה או שנעשו כתרומת לחמי תודה שנאכלים ליום ולילה.
- כד. קדשי קדשים ששחטתן בצפון האם צריך שכל הבהמה או רובה תהיה בצפון, או שמספיק שרק צואר הבהמה יהיה בצפון כדי שיתקבל הדם בצפון.
- כה. דם שניתז על בגד ולא נבלע בו אלא נשפך מיד על הקרקע, האם טעון כיבוס לענין שיפסל לזריקה.
- כו. יש מהאחרונים שדקדקו מדברי הגמ' בזבחים צ"ד א' שכשם שדם שניתז על בגד טעון כיבוס כך דם שניתז על כלי צריך לגוררו, ויש לדון לפ"ז בדם שנתקבל בכלי שרת ואח"כ נתנו בכלי חול, האם מעורב כאן דם פסול כיון שמה שנגע בדפנות כלי חול טעון גרירה.
- כז. לחמי תודה שעשייתן אפילו חוץ לעזרה, האם צריך עשיה לשמה.
- כח. כהן שזכה בפיים באחת מן העבודות, האם יכול ליתן עבודתו לאחר.
- כט. מתי זמן נעילת שערי העזרה, האם אחר גמר גמר עשיית התמיד, או סמוך לשקיעת החמה.
- ל. שותפים המביאים קרבן למ"ד שכולם סומכים, האם חייבים בסמיכה באופן שאי אפשר לקיים תיכף לסמיכה שחיטה.
- לא. תודה שמתו בעליה שקריבה על ידי היורשים, האם מביאים עמה לחמי תודה.

ניתן לשלוח תשובות לדוא"ל: e036166932@gmail.com

שלוחה 4

כשרות הקרבנות, פסולי קרבן (טמא ויצא ונותר)

שלוחה	לשאלות בדיני:
1	מומים ופסולים בקרבנות
2	קרבן בעל חי נפסל או התערב
3	פיגול ושלא לשמה
4	פסולי הקרבנות - לן טמא ויוצא
5	שריפת פסולי המוקדשין
6	עלו לא ירדו

שלוחה 5

כהנים, לויים ובית המקדש

שלוחה	לשאלות בדיני:
1	משמרות הכהנים והלויים
2	בגדי כהונה
3	קידוש ידים ורגליים
4	הפסולים לעבודה
5	הלויים
6	בנין ביהמ"ק והמזבח
7	כניסה למקדש
8	ברכות במקדש
9	מחצית השקל, ותרומה חדשה
10	ערכין וחרמין

שלוחה 3

חייב חטאת ואשם מחוסרי כפרה בכור, מעשר, פסח ורגלים

שלוחה	לשאלות בדיני:
1	שגגות המחייבות חטאת ואשם
2	הוריות
3	קרבן תודה ולחמי תודה
4	קרבנות זב ויולדת
5	קרבן פסח
6	עליה לרגל וקרבנות ראייה חגיגה ושמחה
7	ביכורים
8	בכור
9	מעשר בהמה

שלוחה 2

קרבנות ציבור, תמידין ומוספין ויום הכיפורים

שלוחה	לשאלות בדיני:
1	המעמדות
2	קרבן התמיד
3	תרומת והוצאת הדשן
4	הקטרת הקטורת
5	הטבת והדלקת המנורה
6	ניסוך היין והתקיעות
7	שיר של יום
8	לחם הפנים
9	העומר ושתי הלחם
10	עבודת יום כיפור
11	ניסוך המים וערבה

שלוחה 1

הקרבנות זבחים עופות ומנחות

שלוחה	לשאלות בדיני:
1	לקיחת הקרבן, ההקדש ודינים לאחר ההקדש
2	קדימה בקרבנות
3	סמיכה
4	ארבע עבודות הקרבן
5	מחשבות בהקברה
6	חלקי הבהמה (אימורים, ודברים הנאכלים)
7	תנופה
8	חלוקת הקרבנות
9	אכילת הקרבנות
10	נותר מריקה ושטיפה
11	חטאת ועולת העוף
12	קינים שנתערבו
13	הקרבנות המנחות
14	מנחת הביתין
15	מנחת חינוך

כמו כן ניתן לשלוח שאלות בדוא"ל לאיגוד רבני משמרת המקדש בכתובת 6183442@gmail.com ולציין בשורת הנושא את הנושא המדובר כגון נותר, סמיכה וכדו'.

אוצר החידות והידועות לפרשת קרח

ע"י

מרדכי זיסקינד הגר
ומאיר שולביץ

חידה. הכן משה רבינו הזכיר לדתן ואבירם שלא עשה להם כלום על כך שהם הלשינו אותו לפרעה שהרג את המצרי?

תשובה. בחזקוני מפרש דהא דכתיב לא חמור אחד מהם נשאתי דקאי על דתן ואבירם, כי בדין הוא שיצטרכו דתן ואבירם להביא החמור למשה רבינו שיוכל לבוא למצרים, ומשום שהם גרמו שמשה יברח למדין, כשהלשינו לפרעה על שהרג את המצרי, ואעפ"כ לא חמור מהם נשאתי מדתן ואבירם, וכן ולא הרעותי את אחד מהם, והיינו שכיון שחזר משה רבינו למצרים והיה מלך על כל ישראל היה יכול משה להשיב להם על שגרמו לו לברוח ממצרים, ואעפ"כ ולא הרעותי וגו'. וכ"פ בספר אמרות משה. ובספר תכלת מרדכי כתב דבפרשת שמות כתוב, והנה שני אנשים עברים נצים ויאמר לרשע למה תכה רעיק, וכתב רש"י שאנשים האלו היו דתן ואבירם, ומשה מנע את האחד מלהכות את חברו, וא"כ זה שניצל מן המכות היה צריך להכיר טובה למשה רבינו, והנה באו כאן לחלוק על משה שניהם יחד, וזה חרה מאוד למשה ואמר, ולא הרעותי את אחד מהם, הרי לא הנחתי שיכה אחד מהם את חברו.

חידה. מי חיפש אנשים שיודעים לעבר חודשים ושנים ומדוע חיפש דווקא אותם?

תשובה. בגמרא סנהדרין (ק"ע"א) איתא שקורח חיפש אנשים מיוחדים שבעדה, קרואי מועד שהיו יודעים לעבר שנים ולקבוע חדשים וכו'. וביאר הגרי"צ סלנט בספרו באר יוסף כי קורח בחר באנשים היודעים לעבר שנים ולקבוע חדשים, כי ידוע דעיבור השנים וקביעות החדשים תלויים ג"כ כפי מעשיהם וקביעותם של הבית דין וראשי ישראל, והרי מדתו של הקב"ה להסכים ולגמור על ידי מי שהוא מתמנה להיות נשיא וראש ישראל וכדאיתא בראש השנה (כה ע"א), דהקב"ה גומר על ידם לקיים כל מה שעושים, ולכוונה זו לקח קורח ראשי סנהדראות שיודעים לעבר שנים ולקבוע חדשים, כדי לסתור את ההוכחה שאהרן הוא הנבחר מפי השם, מצד שראו ירידת האש מן השמים לקבל קרבנותיו, כי אין מזה שום ראיה, כי אם היה משה ממנה מי שהוא אחר במקומו, היה הקב"ה גומר הכל גם ע"י הכהן ההוא שהיה מתמנה. ומשה השיב להם כי מינוי זה לא נמסרה לבית דין והקב"ה הסכים על ידם, אלא שהקב"ה בכבודו ובעצמו בחר באהרן והבדילו להיות קודש קדשים, כמו שהקב"ה ברא לבדו אור וחושך, וכשם שאין בידינו לשנות שינוי כל שהוא בין יום ולילה, כך אין בידינו לשנות מה שהקב"ה בחר באהרן להיותו קודש קדשים.

חידה. היכן חמור נקרא בהמה טמאה, ומדוע התורה באמת לא הזכירה את החמור?

תשובה. הא דכתיב בפרשתן לפדות את בכור הבהמה הטמאה, היינו רק בחמור בלבד וכדאיתא בספרי. וכתב בספר הכתב והקבלה ואפשר שלזה הוסיף הה"ן (ה"א הידיעה), הבהמה הטמאה, להורות על מין בהמה טמאה שהזכיר במקום אחר ופטר חמור, ובספרי דרשו על לשון הבהמה הטמאה דאמר קרא.

חידה. סגולה נגד הקורונה ומקורה בפרשה, ומניין שאף בשינוי מהנכתב בתורה בפרשה עדיין הסגולה קיימת?

תשובה. מצינו בפרשתן שקטורת עוצרת המגיפה, כמו שכתוב אצל קורח בעת שהייתה המגיפה, אמר משה רבנו לאהרן קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטורת ועי"ז תעצר המגפה. ואנו שאין לנו את הקרבת הקטורת, מ"מ יש לנו את פרשת הקטורת, ונשלמה פרים שפתינו, וכמו שכתב הגאון רבי עקיבא איגר במכתבו למנוע מגיפה, לומר פרשת הקטורת בוקר וערב, והדבר מפורש בזוהר פרשת וירא.

חידה. אין קטיגור נעשה סניגור, היכן לקחו את הקטיגור והפכו אותו להיות לפני ה' תמיד?

תשובה. הרמב"ן וכן בספר הדרש והעיון הקשו היאך נעשו מהמחתות שהקריבו בהם קרח ועדתו רקעי פחים ציפוי למזבח והפכו אותו להיות לפני ה' תמיד, והרי אין קטיגור נעשה סניגור. וביאר הגר"ב רוזנבלום ע"פ דברי הנצי"ב בהעמק דבר כי הר"ן איש היו באמת גדולי ישראל בכל פרט גם ביראת ה', והיתה מניעת הכהונה כאש בוערת בקרבם, לא לשם שררה וכבוד המדומה כי אם להתקדש ולהשיג מעלה זו ע"י עבודה. ומסרו עצמם למסירת נפש ולמות על אהבת ה', כי עזה כמות אהבה, והמה בקשו להשיג מעלת אהבת ה' ע"י עבודה. ובשביל שמכל מקום כווננו לשם שמים משום הכי נענשו באש שיצאה מבית קודש הקדשים והיה בזה ענין כבוד, ולכן היה המזבח מצופה בנחושת המחנות של ר"ן איש, כי היו חשובים לפני ה'.

חידה. היכן אפשר למצוא רמז בפסוקי הפרשה שאשתו של קורח היא הסיתה אותו למחלוקת.

תשובה. רבי וידאל הצרפתי בספרו צוף דבש כתב ויקח קורח - לשון ליקוחים, שבסיבת אשתו אשר לקח לו לאשה חדשה, וכדרשם אולת בידיה תהרסנו. וכן פירש בספר צמח הצבי כי ויקח קורח שהמקח של אשתו היה מקח רע, והאשה במקום להיות לאיש עזר כנגדו, לא היתה לו עזר אלא כנגדו.

חידה. היכן אפשר למצוא רמז בפרשה שתלמיד חכם עדיף אפילו יותר מכהן גדול.

תשובה. המהרא"ל צינץ בספרו מלוא העומר ביאר את הפסוק עבודת מתנה אתן את כהונתכם והזר הקרב יומת, להורות לכהנים שלא ירום לבבם שהם משרתי ה', כי ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ. וזהו עבודת מתנה שלא בא לידכם מכח בחירתכם, אלא מתנה שכך רצונו של השי"ת שהם מסוגלים יותר לעבודה.

חידה. למה אומרים לפני תקיעות את המזמור [בפרק מז] למנצח לבני קורח מזמור?

תשובה. נאמר בשם צדיקים כי בבני קורח ראו כח התשובה, דמשה רבינו אמר להקב"ה אל תפן אל מנחתם, היינו שלא לקבל אותם גם אם יחזרו בתשובה, ובכל זאת נמלטו בניו ויצאו ממעמקי השאול, וזהו חיזוק במצב שנעלו שערי התשובה, ובכל זאת יכול להיחלץ. וכ"פ הגר"ל חסמן בספרו אור יהל ועוד ביאר כי יסוד קיום המלוכה הוא באחדות העם, ופירוד המלוכה הוא בפירוד הדעות, ומי לנו עדים נאמנים יותר מבני קורח שיבואו ויעידו עד כמה המחלוקת גרועה והרסנית ועד כמה פירוד הלבבות מכלה כל חלקה טובה. ובברכת יעבץ (ח"ד) פירש שמעמד בני קרח בא לחזק האמונה במלכותו יתברך, וכך בראש השנה באים לחזק אודות מלכות שמים וקבלת עול מלכותו.

חידה. מי מאנשי המחלוקת בקורח ועדתו לא שמע לעצת משה שיקחו מחתות ויקטירו 'ותנו בהן אש ושימו עליהן קטרת'.

תשובה. המהרש"א בסנהדרין (קי"א) ביאר דדתן ואבירם לא היו בכלל מקריבי הקטורת, כי חלקו גם על מעלות משה. וכ"פ באזנים לתורה כי משה רבינו לא נתן להם להקטיר. ולכאורה כן מבואר להדיא ברמב"ן. ובמשך חכמה מבאר כי קרח היה בעל מחלוקת כמו דתן ואבירם, וחיפש עלילות על משה כדי להמעיט מעמדו וחשיבותו, וגם קרח לא הקטיר קטורת.

חידה. במדרש במדבר רבה (בפרשתנו) מובא על אשתו של און בן פלת, הוי יתבא אבבא היא וברתה וסתרא למזייה כל מאן דאתא בשביל און בעלה כיון דחזייה הדור אדהכי והכי אבלעינהו היינו דכתיב (משלי יד) חכמת נשים בנתה ביתה זו אשתו של און בן פלת, היכן מרומז בפסוק עצמו שהתעסקה בשערותיה.

תשובה. י"ל משום לשון בנין דכתיב "בנתה ביתה", והוא ע"פ הא דאיתא בשבת צ"ה א' "גודלת ופוקסת משום בונה" ו'לפריך גמ' "וכי דרך בנין בכך" ומשני "אין, כדדרש רבי שמעון בן מנסיא, ויבן ה' אלקים את הצלע, מלמד שקילעה הקב"ה לחוה והביאה אצל אדם, שכן בכרכי הים קורין לקלעיתא בניתא".

חידה. מה השייכות בין היתר בורר דאוכל מתוך פסולת לעדת קורח.

תשובה. בס' מאור השבת [ח"ב סי' יא עמ' תמח] כתב: שלהסוברים שיש איסור בורר בהוצאת שקית תה מתוך מי התה, יש עיצה להפריד את השקית מהשתיה ע"י שיחזיק את הכוס שהשקית בתוכו ביד אחת, וביד השניה יחזיק את השקית, ויוריד את ידו הראשונה האוחזת בכוס, והיד השניה האוחזת בשקית התה תשאר מוגבהת באויר, ונמצא שבורר אוכל-הכוס עם השתיה, מתוך הפסולת - השקית שמותר בכה"ג כשבורר לצורך שתייתו לאלתר.

ושם [הע' נב], הביא שכן שמע מהאדמו"ר מגור בעל הפני מנחם זצ"ל, שאצל אביו בעל האמרי אמת זצ"ל, נפל פעם איזה שהוא דבר בצלחת של האוכל, ונתן עיצה זו הנ"ל, והוסיף ואמר רמז: שנאמר "מוריד שאול ויעל" דעל ידי שמוריד לשאול א"כ ממילא נמצא זה ויעל - עומד למעלה.

וכ' שם שמצא שמובא כבר רמז זה על הגה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר זצ"ל [תורת יחזקאל, מ"תפארת ישראל" חוברת ב'] שאמר שגם

בשמים משתמשים עם עיצה זו, שאם רוצים להציל מאן דהו מהגיהנם ואינו ראוי כל כך להוציאו, אזי "מוריד שאול" מורידים את הגיהנם בהשפלה למטה, ונמצא זה "ויעל" עומד למעלה

חידה: מה משותף בין משה רבינו רבינו הקדוש ורב אשי.

תשובה. במשלי [יא,כח] כתוב: "בוטח בעשרו הוא יפול", ודרשו חז"ל (לקוט שמעוני משלי רמז תתקמז) "בוטח בעשרו הוא יפול - זה קרח". והחתם סופר (חי' עה"פ תרומה עמ' קיח ד"ה במס' גיטין) הקשה מה קשור הנושא של עשירות לענין מחלוקתו של קרח שבטח בעשרו והתגאה בזה. ופירש הדבר לפי הגמ' בגיטין [נט]. שמימות משה ועד רבינו הקדוש לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד, ומימות רבינו הקדוש ועד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד. וברש"י שם כ' ש"תורה וגדולה במקום אחד" פי' שגדול בתורה ובעושר יותר מכל ישראל, והביא שהמהר"ם שי"ף שם (גיטין נט. בהספד על רבו מוהר"ר חיים כ"ץ זצ"ל בפ' וארא) כתב: שהשותף בין **משה, לרבי, ולרב אשי**, הוא ששלשתם סיימו חלק אחד מג' חלקי התורה, משה סיים את המקרא, ורבי סיים את המשנה, ורב אשי סיים את הגמרא, ולכן כל מי שנשלם חלק תורה על ידו באופן שלא יהיה ראוי לחלוק עליו בשום אופן צריך שיהיה משולם בתורה וגדולה מכל ישראל, ע"כ. ולפי"ז ביאר החת"ס את ענין מחלוקתו של קרח, שכיון שקרח היה עשיר מאוד, חשב הוא שעשיר הוא יותר ממשה, וא"כ אין מתקיים אצל משה "תורה וגדולה במקום אחד - יותר מכל ישראל", ויכול לחלוק גם על תורתו.

חידה: מהיכן בפרשתינו ניתן ללמוד, שבמקרה שיו"ט חל בערב שבת, ויודע שבשבת יהיה לו סכנת נפשות, ויהיה נצרך לחלל משום פקו"נ, עדיף שיחלל את יו"ט אפילו שהפיקו"נ עדיין לא בא לפנינו משום דחילול יו"ט קל מחילול שבת.

תשובה. הנצי"ב בספרו העמק דבר (במדבר יז,כ) כתב דממה שנאמר והנה החל הנגף בעם שהודיע אהרן שהחל הנגף, למרות שכבר היה יד מוע מדברי משה, משום שאהרן שינה מדבר משה, ולא נתן הקטורת עד שבא אל העם, למדנו מזה שדבר משה היה מדעת עצמו ולא מדבר השם, ומטעם פקו"נ שדוחה, ולכן צוה שיהיה הקטרה בפנים ולא יהיה אלא איסור קטורת זרה, ואיסור הוצאה לחוץ שאינה באזהרת כרת, אבל כ"ז כשהוא ברור שכבר החל הנגף, משא"כ אם אין ידוע בבירור טוב לעשות איסור חמור כשיגיע לידי פקו"נ מלעשות איסור קל בשעה שיוכל להיות שאין כאן פקו"נ, מש"ה כאשר אהרן הסתפק אם החל הנגף, שהרי לא דבר בשם ה' ואולי התקבלה תפלתם, ע"כ לא הקטיר בפנים אלא בבואו למקום הקהל וראה והחל הנגף אז ויתן את הקטורת. וכתב ומזה יש ללמוד ביו"ט שחל בע"ש, ובשבת יהיה ענין סכ"נ וצריך לעשות מלאכה ביו"ט או בשבת משום פקו"נ, אם ברור שתהיה הסכנה בשבת יותר טוב להקדים המלאכה ביום טוב דקיל משבת, ואם אין הדבר ברור יותר טוב להשהות וכשתבא הסכנה אז יחללו ש"ק מפני פקו"נ.

חידה: איזה מצוה שמקיימים אותה בלב לא מברכים ברכה, ויש מצוה שאף שמקיימה בלב מברך ברכה, איזו היא?

תשובה. כל מצוות שבלב אין מברך, אבל תרומה מהניא הפרשה בלב, ומכל מקום מברכים עליה.

חידה: איזה איסור דרבנן אם תבשלו בפני עצמו ישאר אסור מדרבנן, אך אם תבשלו עם כל היתר שהוא, ישתנה דינו ויהיה אסור מדאורייתא.

תשובה. א. [צלי קדר, והיינו דכ' רש"י מסכת פסחים דף מא עמוד א, צלי קדר - שמבשלין אותו בקדירה בלא מים ובלא שום משקה, אלא מים הנפלטין משמנו, למאן דיליף לה מקל וחומר - הכא שרי, לרבי דיליף מרבויה - האי נמי בשל מבושל הוא. והיינו לחד מ"ד זה מותר אבל אם תבשלו דבר נוסף תעבור על איסור בישול של קרבן פסח.

חידה: היכן מצינו בסעודה מסויימת, שאם היא בארץ ישראל היא סעודת מצוה, ואם היא בחוץ לארץ היא אינה סעודת מצוה, ויהא בזה נפק"מ לדינא.

תשובה. כתב המגן אברהם סימן תקסח, וכ' בס' ב"ש דחנוכת הבית בא"י הוי סעודת מצוה אבל לא בחו"ל.

חידה. איזו מצוה (שייך לפרשתינו) שהובאה היא על האדם, ואדם אחר יכול בע"כ לגנוב ממנו את המצוה שלו.

תשובה א. [פדיון הבן לדעת הגר"א.

כתב הרמ"א בשולחן ערוך יורה דעה הלכות פדיון בכור סימן ש"ס, ואין האב יכול לפדות על ידי שליח. וכתב על זה בביאור הגר"א שם, (ס"ק יז) (ליקוט) ואין האב כו' וגם כו'. כ"ז הוא תמוה דלא מיבעיא ע"י שליח דשלוחו של אדם כמותו אלא דאף אחר יכול לפדות אפי' בלא דעתו של אב דלא עדיף ממ"ש שאחר יכול לפדות כמ"ש בפ"ד דמ"ש וכן נטע רבעי כמש"ש בפ"ה וכן הקדש כמ"ש בערכין וכ"ש כאן שאינו אלא חוב בעלמא שהרי הכהן גובה ממשועבדים כמ"ש בבכורות מ"ח א' ב' ושם אישתעבדו ניכסי כו' וע"ש כל הסוגיא ובקדושין כ"ט ב' ובתוס' שם וכי הפורע חובו של אחר אינו נפטר הלוי אלא דלכתחלה יותר מצוה באב וכמו מילה ושאר דברים שהאב חייב וגם בריב"ש ליתא מזה כלום אלא בדברי השואל שם וגם אינו מוכרח דבריו ועט"ז וש"ך (ע"כ):

ב. [מצוות תרומת מעשר, שהישראל יכול לפרוש תרומת מעשר כשהמעשר ראשון עוד בידו וליקח המצווה מהלוי בע"כ (עי' רמב"ם).
ג. [בן לוי שמקדים בשיבולים שבכך מונע מהבעלים לתת תרומה על החלק שהוא לקח, אלא שנשאר לו המצוה על החלק שנשאר [ואף אם הקדימו בכרי, שהבן לוי צריך לתת תרומה גדולה, אך אין זה חובה על הבעלים].

חידה. שקית תה הנמצאת בכוס מה העצה להוציאה בלי לעבור על איסור בורר, ואיך זה שייך לפרשתינו.

תשובה. בספר מאור השבת מהגר"מ יאדלר (ח"ב סי' יא סקנ"ב) נתן עצה בשם האדמו"ר מגור בעל הפני מנחם שיחזיק את הכוס שהשקית תה בתוכו ביד אחת, ובידו השניה יחזיק את השקית בכף בתוך התה, ושוב יוריד את ידו הראשונה עם הכוס והיד האוחזת בכף תשאר מוגבהת ונמצא שבורר אוכל (הכוס עם שתיית התה) מתוך הפסולת (שקית התה) שמותר שבורר לצורך שתייתו לאלתר. ואמר רמז ע"ז שנאמר בשמואל א (ב, ו) מוריד שאול ויעל, דע"י כשמוריד לשאול, א"כ ממילא נמצא זה ויעל, שעומד מלמעלה. וזה קשור לפרשת קרח שע"י שהורידו את קרח לשאול, ע"כ ויעל נשאר משה רבינו עומד למעלה.

חידה. מה המשותף בין משה רבינו רבי הקדוש (מסדר המשנה) ורב אשי, ואיך זה שייך לפרשתינו.

תשובה. א. [המהר"ם שיף (גיטין נט ע"א) כתב שהמשותף בין משה, לרבי ורב אשי, ששלשתם סיימו חלק אחד מג' חלקי התורה, משה סיים את המקרא, רבי סיים את המשנה, רב אשי סיים את הגמרא, ולכן כל מי שנשלם חלק תורה על ידו באופן שלא יהיה ראוי לחלוק עליו בשום אופן צריך שיהיה משולם בתורה וגדולה מכל ישראל. ולפי"ז ביאר החת"ס (פ' תרומה) שמחלקותו של קרח היתה, שקרח היה עשיר מאוד, חשב הוא שהוא עשיר יותר ממשה, וא"כ אין מתקיים אצל משה תורה וגדולה במקום אחד יותר מכל ישראל, ויכול לחלוק גם על תורתו.

ב. - לענין החידה מצינו שכולם היו תורה וגדולה במקום אחד ויעויין בחי' חת"ס ב"ב ל"ו טענת קרח היה שהיה עשיר גדול ממשה ויתקיים בו תורה וגדולה עיי"ש

לקראת שבת מלכתא

dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 228

פנינים לפרשת קרח

**מיד התנפלו עלי וגררו אותי, זעקתי: 'גדול המחטיאו יותר מן ההורגו!'.
כדי לסתום את פי חנקו את גרוני, ואשתי זעקה: "הצילו, הורגים את
בעלי!" כמה מהומה, ונהדפתי החוצה כשאני קורא: "יהודים..."**

פנינים של הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל

"שמעו נא בני לוי" (במדבר ט"ז, ח')

כשנסעתי לארצות הברית בפעם הראשונה לביסוס מוסדות התורה, בקשתי להתברך מפי הרבי מסאטמר זצ"ל. שאל: "מי אתם?" אמרתי: "הייתי בן ישיבה עצור בסיביר". "מה שמך?" "יעקב" "ושם משפחתך?" "גלינסקי". "שמעתי עליכם, מה מבוקשכם?" אמרתי: "לקבל ברכה להחזקת מוסדות התורה".

פנה אל הגבאי: "תן לו ברכה מרובה, אלפיים דולר". אמרתי: "באתי לבקש מהרבי ברכה, ולא כסף!". ענה: "אין ברכה שורה על כלי ריק..."

כעבור זמן נכנסתי לאחד מעשירי קהילת סאטמר בבורו פארק. התעניין: "המוסדות נתמכים על ידי המדינה?" אמרתי: "תמיכה בסיסית, שאינה מגיעה לרבע התקציב". אמר: "כחסידי סאטמר אני מנוע מלתת למוסדות המקבלים כסף מהמדינה".

אמרתי: "כחסידי סאטמר, ודאי תשמח לשמוע שהרבי נתן לי אלפיים דולר. קיים אפוא מצות עשה של הליכה בדרכי החכמים. ובמיוחד חסיד בעקבות רבו!"

טען: "לרבי מותר לחרוג מהוראתו, ואני חייב לציית לה!". אמרתי: "אני האחרון שאסית אותך שלא לנהוג כצווי רבך. אבל תנהג עמי בכנות: אם אתה מציית לו באופן מלא בכל העניינים, איני מבקש מאומה, אבל אם יש עניינים בהם אינך מציית לו, אין זו אלא התחמקות!"

מיד העניק תרומה בסך חמש מאות דולרים!...

בא אלי אדם, כולו נסער: "מהו שנצטוונו 'לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל' (דברים י, יא). אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין (רש"י). מה פתאום! אני יודע שזה ימין וזה שמאל - ואלף חכמים לא יוכלו לשנות זאת! האם התורה מצווה שאעשה שקר בנפשי, ואנהג שלא כפי האמת?" הרגעתי אותו: תנוח דעתך. התורה אמת היא, ואינה דורשת חלילה לחרוג מן האמת! "אז מה כתוב כאן?" זהו, תן להסביר. שים לב: לא כתוב כאן: אפילו יאמרו לך על מערב

יהודי אחד נכנס לבית הכנסת 'לדרמן' בבני ברק, וביקש לברר היכן מתגורר הגר"ח קנייבסקי שליט"א "אני רוצה לבקש מהרב קנייבסקי קללה". כיון שנראה היה שמדובר ביהודי טוב ושומר מצוות, הביאוהו המתפללים לביתו של הגר"ח, ומשהגיע תורו, חזר שוב על המשאלה המוזרה: "באתי לבקש מהרב קללה"...

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על עיני העדה

"וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הָעֵדָה לְשָׁרְתָם" (במדבר ט"ז, ט')

המעשה נשלח אלי על ידי הרב אפרים הולצברג, מבאי ביתו הקרובים של מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל. המעשה דלהלן ארע בסעודה שלישית בבית מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, ונכחו בה לבד מהגר"ש - גם בנו הגאון רבי בנימין אלישיב, כמה נכדים ונינים, והרב הולצברג, את הסעודה השלישית היה מרן מקיים לאחר השיעור הקבוע שלו בקרוואן. והנה באותה שבת, לאחר שהרב אלישיב חזר מהשיעור לביתו, נשמעו דפיקות חזקות בדלת הקומה השניה של הבית (התברר ששכחו לנעול את הדלת בחצר, והאיש הדופק נכנס אל תוך הבית, והגיע עד הקומה שבה שכן מרן זצ"ל).

אחד הנכדים יצא לבדוק מי הוא האיש, חזר והודיע שעומד שם רב אמריקאי המעוניין לשאול את מרן כמה שאלות. "הרב עיף מאוד, ואם נתיר לכל אחד להיכנס, יגיעו לכאן המוני יהודים", השיבו לו. התשובה לא הניחה את דעתו של הדופק, והוא המשיך לדפוק על דלת הבית, באמרו שהוא מעוניין לשאול את מרן הגר"ש בעיקר: "מה נוכל לעשות כדי לקרב את הגאולה". בעת הסעודה השלישית לא נתנה לו אפשרות להיכנס.

מה עשה הרב ההוא? המתין עד לתפילת ערבית המתקיימת בבית מרן, אז, כידוע, מתירים להכנס אל הבית, כדי להשתתף בתפילה, הרב האמריקאי נכנס אף הוא להתפלל, אבל האריך מאוד בתפילת שמונה עשרה, וגם לאחר שכל הקהל כבר עזב, הוא עדיין התפלל. מרן הרב אלישיב החל כבר לומר את המזמורים של מוצאי שבת קודש, והאורח עדיין שקוע בתפילה, כשסיים, הרים הרב אלישיב את עיניו מהסידור, והתפלא לראות בחדר דמות לא מוכרת. בשלב זה הבינו המקורבים שלא יוכלו כבר למנוע אותו מלהציג את שאלותיו, והציגוהו בפני מרן. שקיבלו בסבר פנים יפות, וביקש לדעת מה ברצונו לשאול.

"היו לי הרבה שאלות, אבל אשאל רק אחת מהן". אמר האיש. "אנחנו רואים את כל הצרות הנוראות שיש בזמן האחרון, מחד, ומאידך גיסא - שומעים את ההצהרות המפחידות המגיעות מאיראן בעניין האטום: אבל למרות הכל, האווירה כיום היא שהאדם מרגיש שיש

לו הכל, ובפרט באמריקה, כך שהרצון והשאפה לגאולה השלמה שקנו פעם בלבו של כל יהודי, לא מפעמים כך כך כיום הזה, מה ניתן לעשות כדי לקרב את הגאולה?" הרב הולצברג מספר שמרן זצ"ל שמע את השאלה בכובד ראש, והשיב: "יש לכוון היטב בשלושה-עשר העיקרים שאומרים אחרי תפילת שחרית!".

בברכה שלמה

בתקופת מלחמת העולם השניה, כאשר שרר עוני גדול בכל המדינות, היו ישיבות שלא היה להם לחם לאכול, ותלמידיהן הגיעו ממש עד שער רעב, פשוטו כמשמעו. בישיבת 'תורת אמת' בלונדון, בראשות הגר"י שניידר זצ"ל, למדו באותה תקופה תלמידים רבים, והמצב היה איום ונורא, אף מאפיינה בלונדון לא היתה מוכנה לספק לחם לישיבה. והנה, הגיעה שמועה אל ראש הישיבה, שהיה גאון וצדיק מופלא, שבקצה עיר הבירה האנגלית יש מאפיה שבעליה מוכנים לספק שקים של ככרות לחם לישיבה מדי יום ביומו, אבל יש בעיה אחת: למאפיה אין מוביל, הישיבה תצטרך לדאוג לרכב שיביא את השקים. בחור אחד מן הישיבה התנדב לבצע את המלאכה הזו, וכיון שלא היה לו רכב, הלך מידי יום ביומו מרחק גדול מאוד עד לפאתי העיר לונדון והביא את הלחמים לכל בני הישיבה.

**האח לא רק התעלם ממני, אלא
הלך כבר ועשה מעשה, והשקיע
את כל הכסף בשיפוץ בית מלון
באילת. אני רוצה שהרב יקלל את
האח שלי!", סיים היהודי את דבריו**

כסף, בוודאי לא סכום גדול שכזה... האח לא רק התעלם ממני, אלא הלך כבר ועשה מעשה, והשקיע את כל הכסף בשיפוץ בית מלון באילת. אני רוצה שהרב יקלל את האח שלי!", סיים היהודי את דבריו.

הגר"ח השיב, שמעולם לא הוציא מפיו קללה על שום יהודי, וגם עכשיו לא יעשה זאת, "אבל אני מוכן לברך אותך שהכסף המגיע לך, יחזור אליך!".

סופו של המעשה היה, שבאחת השרפות הגדולות שהתחוללה באילת, עלה באש כל בית המלון המשופץ, ולא נותרו ממנו כי אם עיי חרבות. האח ששיפץ את המקום, לא עשה עדיין ביטוח, כך שהוא אבד בין לילה את כל הכסף שהשקיע.

הסוף הטוב של הסיפור היה שמשרד התירות החליט להחזיר למשפץ מסכום ההשקעה שלו, בסך שניים וחצי מיליון דולרים, כאות הוקרה על 'הדאגה שגילה לעיר אילת' האח, שראה בכך את יד ה', והבין שההפסד קרה בגלל עשקו את אחיו, החליט להחזיר לאחיו את הסכום שקיבל, ואף התעורר מכל העניין לתשובה שלימה.

(מתוך הגדה של פסח חשוקי חמד)

יום אחד קרא לו ראש הישיבה ואמר לו: "בזכות המצווה הגדולה הזו שהנך עושה, הנני מברכך שתזכה לעושר רב, עושר שיהיה לו קיום!".

שמו של הבחור היה : משה רייכמן.

היה עוד בחור בישיבת 'תורת אמת' בלונדון, שמדי בוקר בבקריו העיר את כל הבחורים לעבודת התפילה. הוא היה עובר במסירות רבה מחדר לחדר, ומעיר בנחת ובחיבה את מאות התלמידים.

בימי החורף הקפואים של לונדון, ובימי הקיץ החמים, תמיד- תמיד ראו אותו משכים בשעה מוקדמת למלאכת הקודש הזו.

יום אחד נגש אליו ראש הישיבה וברכו ש"בזכות זה שהנך מעיר את הבחורים שלנו, תזכה להעיר ולהאיר את כל עם ישראל בתורתך!" לבחור הזה קראו משה שטרנבוך, מי שאכן צמח ברבות הימים לאחד מגדולי דורנו, ברכותיו של הגר"י שניידר התקיימו בשני התלמידים במלואן.

יהודי אחד נכנס לבית הכנסת 'לדרמן' בשיכון חזון איש בבני ברק, וביקש לברר היכן מתגורר הגר"ח קנייבסקי שליט"א. המתפללים שהבחינו שהוא בא ממרחקים ויש לו משאלה חשובה מאד, ניסו לדובב אותו כדי לשמוע מה מציק לו.

"אני רוצה לבקש מהרב קנייבסקי קללה", השיב האיש. סתם ולא פירש.

כיון שעל פניו נראה היה שמדבר ביהודי טוב ושומר מצוות, הביאוהו המפללים לביתו של הגר"ח, ומשהגיע תורו, חזר שוב על המשאלה המוזרה: "באתי לבקש מהרב קללה"...

"לפני מספר חודשים" סיפר האיש, "עליתי ארצה עם אחי, הרכוש המשפחתי היה גדול מאד, והגיע לחמישה מיליון דולרים.

"הכסף היה אצל אחי, וכיון שסמכתי עליו במלוא המובן, ובדימויות השחורים ביותר לא חלמתי שהוא ינסה לעשוק אותי, לא חתמתי איתו על שטר לראיה שהכסף אצלו.

"והנה, משהגענו ארצה, ובקשתי מאחי שייתן לי מחצית מהסכום הנ"ל, התעלם האח לגמרי מכל הענין, ואמר שמעולם לא היה אצלו

להתחיל את היום ברגל ימין

חווייה רוחנית מדי יום אצלך במייל

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד...
אקטואלי ומרתק.

הצטרפו בחינם לאלפי המנויים, שלחו מייל לכתובת:

dirshu@dirshu.co.il

**הפורתח
בכל יום..**

המייל היומי של 'דרשו'

השופט: "תאמר לי בבקשה, זה שיעור?! וכי זה שיעור של שישה איש?!" כמי שאומר: מה אתה עובד עלי שיש לך שם שיעור?... 'מגיד השיעור' לא התבלבל. הגיב בקול דקיק בכאב ובכנות: "אז אני 'מגיד השיעור' לא טוב, לא רוצים לבוא לשיעור שלי, אבל הרי זה מה שהיה!"

סוד מציאת חן בעיני אלוקים ואדם, של הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל

"וידבר אל קרח" (במדבר ט"ז, ה')

הדבר הוא הורה שאין להחזיק בילד. הוא הואשם גם בחטיפה נוספת של הילד ישראל ויניק, ובהתייחס לילד השני אמר הרב מנדלזון, שהוא אכן פעל למנוע את מסירתו לאביו החורג, לאחר שהילד בכה בפניו שיצילו מידי המיסיון, "ואני מוכן לקבל עלי כל ייסורים על שקיימתי את מצוות התורה!" (ציטוט מהצהרתו של הרב מנדלזון). מהלך המשפט עצמו היה מייגע, כאשר השופט ניסה בכל כוחו לשים ללעג את כל מי שרק ניסה להעיד להכחשת העלילה ולטובת הרב מנדלזון והנאשמים הנוספים. השופט התייחד בשנאה מובהקת לחרדים, העדים בעלי חזות פנים חרדית, חטפו ממנו נזיפות וגערות מול התקשורת ומאות המתאספים במקום.

למרות האווירה העכורה, עדי הסנגוריה עלו בזה אחר זה, הצהירו והוכיחו כי לא היו דברים מעולם, עד שעד התביעה עצמו נאלץ להודות כי שיקר.

הישועה הגיעה מכמה כיוונים לא צפויים. אחד מעידי הסנגוריה המכריעים, היה האברך הצעיר ר' בן ציון פלמן.

לגבי הרב מנדלזון עצמו, עלו לדוכן העדים ראש ישיבת 'חיי עולם' רבי יעקב ברנשטיין וכן המנהל הרוחני רבי פישל גרובר, שהעידו כי באותו מוצאי שבת הרב מנדלזון אמר שיעור בישיבתם 'חיי עולם' בירושלים.

עורך הדין הצליח בדרך לא דרך להשיג מסמך מכריע. אחרי עדותם של ראש ישיבת חיי עולם והמשגיח, הוא מוציא לעיני כולם מסמך

אלול תשכ"א. משטרת ישראל מנסה לעצור את רבה של קוממיות הגאון רבי בנימין מנדלזון זצ"ל בהקשר לחטיפת יוסל'ה שוחמכר, תושבי קוממיות מנעו את המעצר, והמדינה החלה רועשת מחטיפת יוסל'ה: 'איפה יוסל'ה' זעקו הכותרות. זו היתה אחת התקופות הקשות ביותר ליהדות החרדית, המתחדשת ומתגבשת.

אחרי מעקבים ורדיפה, באייר תשכ"ב הגיעו השוטרים ועצרו את רבי בנימין מנדלזון זצ"ל מלצאת מהיישוב קוממיות (לא מעצר, לא 'מעצר בית' אלא 'מעצר ישוב') כמי שהוא 'ראש הנחשים החרדים' ביטוי מהעיתונות, שתכננו את חטיפת הילד מהוריו.

הרב מנדלזון ושותפיו הנאשמים המתונו למשפטם, וארץ ישראל רעשה ת"ק פרסה על ת"ק פרסה. באמריקה נערכו כנסי מחאה.

רקע: בכתב התביעה שהתבסס על העד הראשי, שהיה נהגו של הרב מנדלזון, נאמר כי תכנון החטיפה בראשיתו נרקם באסיפה חשאית ב'עזרת נשים' של כולל 'חזון איש' בבני ברק. באסיפה השתתפו בין השאר, הרב יצחק מאיר לוי, רבי שלום נוח ברזובסקי, רבי בנימין מנדלזון, רבי יעקב ישראל קנייבסקי ועוד.

עד התביעה הראשי: י.ק. היה אדם חלש בשכלו עם פיגור קל, שקיבל רישיון נהיגה ושימש לפרקים כנהגו של הרב מנדלזון בקוממיות.

באותה תקופה הוא נאשם בדריסת ילד בנסיעה רשלנית ועמד למשפט. עורך דינו הציע לו, כי אם יסכים לשמש 'כעד מדינה' בפרשיית יוסל'ה שוחמכר, יפטרו אותו מעונש הדריסה.

י.ק. העיד והאשים. הוא סיפר כי הביא את הרב מנדלזון לכולל 'חזון איש' כמה פעמים, וגם באותו מוצאי שבת ט"ו בשבט, וראה שם את שאר המשתתפים הנאשמים.

המיקום, והדמויות הללו שהאשימו בשקר, קדחו במוחו בעקבות כך, שאכן הביא כמה פעמים את הרב מנדלזון לבני ברק- למסור שיעור בכולל חזון איש, וכן ראה את הרב יצחק מאיר לוי מבקר בקוממיות בבית הרב, וכן את רבי שלום נוח ברזובסקי שהגיע לביקור בבית הרב בקוממיות, ומכאן בישל תבשיל שלא היה ולא נברא, העיד שקר ונשבע כי מדבר אמת.

בבית המשפט, רבי בנימין מנדלזון סירב להעיד ולהיחקר על דוכן העדים, אך מסר הצהרה ממקומו ובה אמר שבתחילה לא ידע שהילד שהתגורר אצל אחד מאנשי המושב הוא יוסל'ה, וכאשר נודע לו

בשנייה הראשונה השופט היה בהלם מהעדות הנחרצות, אבל מיד התעשת וניסה ללעוג לו. קרא לעברו: "מר בן ציון פלמן, אולי אפשר לדעת כמה אנשים יש אצלך בשיעור?" ר' בן ציון: "קבועים שבאים להשתתף בשיעור הם חמישה- שישה משתתפים" (שומעי השיעור בממוצע היו כעשרים)

היוצאים מהלב נכנסים ללב. של מי שאין לו לב...
'מגיד השיעור' לא התפאר בשיעור ענק או בעטיפות אחרות - כדי שישתכנעו בצדקת העדות, הוא אמר את האמת בלבד, ובניסוח מתוק: "ואם אני מגיד שיעור לא טוב, אבל זה מה שהיה!".
הפשטות התהומית, החמימות. הישרות של הגרב"צ, היא הייתה תמיד סוד מציאת חנו בעיני אלקים ואדם.
וכאמור, עד התביעה נאלץ להודות כי שיקר. הנאשמים זוכו מכל וכל. עד התביעה נשפט לשנתיים מאסר בפועל (הרב מנדלזון בצדקתו, סייע לו על ידי עורך דין זריז, שיפחיתו את עונשו לשנה וחצי).
לאחר כשבועיים מהחלטת הזיכוי, הרבנית מנדלזון מקוממיות ע"ה, הגיעה לבני ברק לביתם של הרב והרבנית פלמן, כדי להודות לרב ולומר לרבנית שאכן בסייעתא דישמיא בזכות בעלה הייתה הצלחה במשפט, "לולי העדות של בעלך", אמרה, "מי יודע מה היו התוצאות. תודה לכם!".
השיעור הקצר ששמע השופט הנוקשה מפי האברך הצעיר, והשתכנע, היה זה כמו להבדיל, כל השיעורים שהאמת בקעה מבפנים ופרצה חוצה, בלי תחכומים ללא תורת הנאום, וללא קול חוצב להבות אש, והקול הזה שכנע את השומעים.
(מתוך הספר "ספר ללא שם")

ביקורת של 'מס הכנסה' בישיבת חיי עולם, עליו מתנוססת חתימה של מבקרי 'מס הכנסה' על 'קבלה' של אותה 'מונית' שהביאה את הרב מנדלזון באותו מוצאי שבת מקוממיות לירושלים...
לגבי רבי שלום נוח ברזובסקי, הוא עצמו עלה על דוכן העדים והצהיר כי מעולם לא היה בכולל חזון איש. הרב יצחק מאיר לזין עלה גם הוא ואמר כי באותו מוצאי שבת כלל לא היה בבני ברק. רבי יעקב ישראל קנייבסקי שלח מכתב כי לא התקיימה אסיפה כל שהיא במוצאי"ק בכולל חזון איש.
אלא שכל אלו, סך הכל הם הנאשמים עצמם, שלמרות שהסכימו להיחקר בכל דרך שהיא והעידו, השופט ניסה בכל דרך ללעוג ולזלזל בדברים שלהם.
וכאן בס"ד, ר' בן ציון פלמן האברך הודיע לסנגוריה כי יבוא להעיד, כי לא התקיימה אסיפה כשלהי בעזרת הנשים של כולל חזון איש, כיון שבאותה תקופה מסר שיעורים קבועים מידי מוצאי שבת.
לבקשת הסנגוריה, האברך הגאון רבי בן ציון פלמן עלה על הדוכן, ואמר:
"כבוד בית המשפט. אני שלום בן ציון פלמן, מעביר שיעור במשך כמה שנים, במקום המדובר ובשעות המוזכרות בכתבי האישום- במוצאי שבתות בחדר 'עזרת הנשים' של כולל חזון איש.
"עדות התביעה שבמרכז עומדת האסיפה החשאית בעזרת הנשים של כולל חזון איש, שקר ועלילה, כי הייתי שם ביחד עם חברי השיעור. לא הרב מנדלזון ולא נאספים אחרים ששמום עלה בדיונים היו שם באותו מוצאי שבת. אני שלום בן ציון פלמן פתחתי באותו מוצאי שבת קודש את עזרת הנשים ואני סגרת. הדלקתי את החשמל באותו לילה וכיבתי. לא היה שם איש מלבד חברי השיעור הצעירים ששמעו אותי בשיעור בהלכות שבת".
בשנייה הראשונה השופט היה בהלם מהעדות הנחרצות, אבל מיד התעשת וניסה ללעוג לו. קרא לעברו: "מר בן ציון פלמן, אולי אפשר לדעת כמה אנשים יש אצלך בשיעור?"
ר' בן ציון: "קבועים שבאים להשתתף בשיעור הם חמישה- שישה משתתפים" (שומעי השיעור בממוצע היו כעשרים).
השופט: "תאמר לי בבקשה, זה שיעור?! וכי זה שיעור של שישה איש?!" כמי שאומר: מה אתה עובד עלי שיש לך שם שיעור?...
'מגיד השיעור' לא התבלבל. הגיב בקול דקיק בכאב ובכנות: "אז אני 'מגיד שיעור' לא טוב, לא רוצים לבוא לשיעור שלי, אבל הרי זה מה שהיה!" - דפק על דוכן העדים, כמי שדופק על סטנדר בהכרעת סברא הלכתית.
שקט. שקט השתרר באולם.
השופט השתכנע. הוציא עט וציין את העדות, כנכונה. דברים

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

כשהגיע לכיתה עם ציורו, ניגש אליו אחד מילדי הכיתה, הציץ לעבר הציור וקרא: "ציור כזה שווה משהו? הרי אינו שווה מאומה!", ותוך כדי דיבור השליך את הציור לנגד עיניו של הילד. הילד היקר התאפק ולא ענה מאומה...

הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א על השתיקה ומידות טובות

"והנה פרט מטה אהרן" (במדבר י"ז, כ"ג)

משימה לא פשוטה היא למחול בשעת פגיעה, אך מי שיכול לעשות זאת, ידע כי מרוויח על ידי כך רווחים עצומים שאין לשערם! סיפר לי מלמד ירא שמים מעשה נורא, אשר רעדה תאחזנו לשמעו: אחד מילדי כיתתו היה חולה, ההורים התרוצצו עמו מרופא אחד למשנהו, אך למרבה הצער לא זכו להעלות ארוכה למחלתו. באחד הימים נערכה בכיתה תחרות ציורים, כל ילד ניסה לצייר כפי יכולתו, היו כאלו שהדפיסו במחשב ציורים נפלאים, גם הילד החולה ניסה את כוחו, ואכן, הוא הצליח לצייר ציור נפלא מאוד.

כשהגיע לכיתה עם ציורו, ניגש אליו אחד מילדי הכיתה, הציץ לעבר הציור וקרא: "ציור כזה שווה משהו? הרי אינו שווה מאומה!", ותוך כדי דיבור השליך את הציור לנגד עיניו של הילד החולה.

הילד היקר התאפק ולא ענה מאומה! המלמד לא ראה ולא ידע מן הסיפור כלל, והילד לא סיפר על כך אפילו להוריו.

כעבור יומיים שאל האב את ילדו: "מה הגיב המחנך, כשראה את הציור היפה שציירת?"

"לא הגשתי אותו" - השיב הילד - "כי לא היה כל כך יפה".

האב הבין כי משהו מוזר קרה, והתקשר עם המלמד לברר מה עלה בגורלו של הציור היפה, שהילד עמל עליו כל כך.

רק אז נודע למלמד שגם לו היה ציור. הוא מיהר לקרוא לילד החולה ולחקור מדוע לא הגיש את ציורו, אך הילד התחמק מתשובה, וכמובן שלא סיפר מאומה אודות אותו ילד רע לב.

המחנך חקר וחקר, אסף פרט אל פרט, עד שהצטיירה לפניו התמונה במלואה, הוא מיהר לקרוא לילד ולשאול: "איך לא סיפרת שהילד ביזה אותך ברבים?"

ענה לו הילד בתמימות: "הלא יודע המלמד, שאני צריך רפואה שלימה. חשבת, שהרי חז"ל אמרו (יומא כג ע"א): 'הנעלבין ואינן עולבין, שומעין חרפתן ואינן משיבין... עליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו'. אולי בזכות שתיקתי ירחם ה' עלי, וישלח לי רפואה שלימה!"

לא חלפו אלא ימים ספורים, והנה חל שנוי לטובה! מני אז הלך הילד והתרפא, ברוך ה', והיום הוא כאחד האדם, לפליאתם של הרופאים, שאינם יודעים להסביר את התופעה!

הכתוב אומר: "וזרחו לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה" (מלאכי, ג, כ). בפרשת וישלח מסופר, שכאשר קיבל יעקב אבינו

את המכה משרו של עשיו, הוא צלע על ירכו, ונרפא כאשר זרחה לו השמש בעברו את פנואל כך יהיה גם בעתיד לבוא - השמש תרפא את יראי ה'.

אם נאמר על הנעלבים ואינם עולבים: "ואוהביו כצאת השמש בגבורתו" משמע מכאן, שמי שביישוהו ולא ענה, לא רק שהשי"ת יתן לו כבוד, ולא רק שיתן לו שכר, אלא גם ירפאהו! כי כוחה של השמש הוא מרפא, כדכתיב: "שמש צדקה ומרפא בכנפיה!"

אמנם, חלילה לנו לבייש אדם הזקוק לרפואה, כדי שתהיה לו ישועה, שהרי לא בטוחים אנו שיהיה לו כוח להתאפק מלענות, כי נזקקים לכוחות נפש אדירים לשם כך.

רחמי שמים היו על אותו ילד, שהצליח להתאפק ולא לענות לחברו שביישו. בנוסף היתה לו מן הסתם גם זכות אבות, וכך זכה למה שזכה!

הרה"ק רבי שלמה מראדומסק זיע"א היה צדיק וקדוש, והרבה לנסוע בימי חייו לצדיקים וקדושי עליון. בין השאר הוא זכה לחבר את הספר "תפארת שלמה" - אחד הספרים הנלמדים ביותר בקרב חסידים ואנשי מעשה המלהיטים את נשמתם בעבודת ה', כל קטע מספר זה הוא אש להבה!

מנהגו של רבי שלמה היה להעניק עוגיה לכל ילד אשר בא במחיצתו. באחת השבתות הגיע יהודי מלווה בבנו הקטן, כדי לשבות עם רבי שלמה ולהסתופף בצילו.

זכורני, כי לפני קרוב לעשרים שנה, הגיע הרב שטיינמן למסע חיזוק והתעוררות באחת השכונות המתחדשות בארץ. בסיום הביקור, פניתי אליו בשליחות מי מרבני המקום וביקשתי את עצתו: "ישנם עדיין עשרה ילדים בשכונה שאינם מסודרים עם 'חיידר' לשנה הקרובה". שמע הרב שטיינמן, ושאל: "כמה תלמודי תורה קיימים בשכונה?"

מאוצרותיו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

רבנן וזרחא שמשו בכל העולם. במקום בו היתה מחלוקת - הוא פשוט לא היה.

זכורני, כי לפני קרוב לעשרים שנה, הגיע הרב שטיינמן למסע חיזוק והתעוררות באחת השכונות המתחדשות בארץ. בסיום הביקור המרומם, פניתי אליו בשליחות מי מרבני המקום וביקשתי את עצתו: "ישנם עדיין עשרה ילדים בשכונה שאינם מסודרים עם 'חיידר' לשנה הקרובה".

שמע הרב שטיינמן, ושאל: "כמה תלמודי תורה קיימים בשכונה?" "קיימים כאן כבר שני תלמודי תורה", השבתי, והרב שטיינמן לא הבין: "נו, אז מה הבעיה? שכל תלמוד תורה יקח חמשה מהם". "ראש הישיבה, זאת בדיוק הבעיה", גמגמתי באי נוחות. "כל תלמוד תורה עומד בעקשנותו לא לקבל בשום אופן".

פניו של הרב שטיינמן הרצינו באחת, והוא אמר לי בכאב: "כזו שכונה קטנה, שבקושי נוסדה; יש בה בסך הכל שני תלמודי תורה - וכבר יש בה מחלוקת! זהו כוחו של היצר הרע! הוא דואג שבכל פינה תהיה מחלוקת!..."

מראהו הנסער של גדול הדור נחרט בזכרוני לעד. הכאב שלו היה מוחשי ממש, והרגשתי את הזעקה שלו בוערת בעצמותיו. נעמיק לרובד נוסף שניתן ללמוד מפרשת מחלוקתו של קורח.

פרשת קורח היא אחת הפרשות המפורסמות בתורה. רבו הפירושים והדרושים על כל פסוק ועניין בפרשה הזאת. אין מי שלא שמע כמה וכמה שיחות ודרשות על מחלוקת קורח ועדתו, ואכן, לקחים רבים יכולים אנו ללמוד מהפסוקים שלפנינו.

רבינו הנצי"ב מוואלאז'ין זצ"ל בספרו 'העמק דבר' כותב, כי בכל מחלוקת שבעולם מצויות בשורשה הטעויות שהיו במחלוקת קורח ועדתו. לכן יש להעמיק בפרשה הזאת כדי לדעת לכוון את דרכינו, להיזהר ממכשולות וטעויות עד עולם.

רש"י הקדוש כבר כתב: "פרשה זו יפה נדרשת". בעל ה'פרי מגדים', בספרו 'תיבת גומא' על התורה, כותב על דברי רש"י אלו בדרך צחות, כי כל ההלכות שבתורה יפה כוחן רק בעיתן - הלכות חג בחג, הלכות שבת רק בשבת וכן הלאה. אי אפשר לדבר בחודש שבט על הדלקת נרות חנוכה, ולא בחודש ניסן על בניית סוכה וקניית אתרוג. אך פרשה זו של קורח, יפה לדרוש בה תמיד. תמיד קיימים ניצני מחלוקת בעולם שעלולים לפרוץ, ואין לך שעה ומקום שנקיים ממחלוקת....

אמרה זו המליץ גם מרן הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל, אשר נהג להסתובב על פתחי נדיבים בעולם כדי לאסוף כסף לתמיכה במוסדות התורה. בבואו לקהילות בחוץ לארץ, נשא מדברותיו פעמים רבות במרכזי היהדות המקומיים, ולא נמנע מלהוכיחם על נושא המחלוקת שהיה נפוץ אז עקב חוסר הסכמה רב בין פרנסי הקהילה לציבור.

גם בספר 'חוט המשולש' על מסכת אבות, שחיברו כמה מחכמי הדורות הקודמים, מופיעה מליצה כעין זו: הרי כל אחד שפותח במחלוקת וטוענים בפניו כי מחלוקתו היא כמחלוקתו של קורח, שאינה לשם שמים וסופה להיבטל, משיב ואומר כי מחלוקתו היא כן לשם שמים - ומיד יפתח וידרוש פלפול נאה כדי להצדיק את מעשיו. ועל כן "פרשה זו יפה נדרשת"....

אין זו סתם אמרה מחודדת על דרך המליצה. קורח נחשב לדמות שמייצגת מחלוקת, וקלקול זה נפוץ לדאבונינו גם היום.

בדור האחרון זכינו לאורו של מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן זצ"ל, אשר סלידתו מכל דבר שיש בו ריח של מחלוקת היתה מן המפורסמות. כל ימיו הניף את דגל השלום, ותמיד ברח מפילוגים ומחלוקות. נקודה זו בלטה מאד בהליכותיו, גם קודם שנעשה רב

חכמינו גם לזכור כל יום את האמונה במשה רבינו, ולשנן את הידיעה וההכרה המוחלטת בחשיבותה של אמונת חכמים!

חשיבותם של הדברים בדורינו השפל היא לאין ערוך. דיברנו על נוראות ענין המחלוקת עצמה, אבל בתוך זה צריכה לבעור כלחט החרב המתהפכת הזהירות מפגיעה בכבודם של גדולי התורה!

ראיתי מאמר נוקב של אחד מגדולי ישראל, בו הוא כותב כי אין זו חכמה שאדם ילמד זכות על רבו, וכל מה שרבו יעשה יהיה קודש קודשים. החכמה היא לנהוג כן כלפי רב שאתה לא אוהב, והוא מתנגד לשיטה שלך - ובכל אופן אתה יודע שהוא גדול הדור, ונהנה בכבודו.

רבי יהונתן אייבשיץ, בספרו 'יערות דבש' (חלק ב, דרוש ח), מביא הבחנה חריפה כיצד יכול האדם לדעת האם המחלוקת שלו היא לשם שמים: אם רואים כי הידידות שלו עם נשוא המחלוקת נשארה אותו דבר, ורק קיים ויכוח בנושא מסוים, זוהי מחלוקת לשם שמים, וזו מעלה שמצינו במחלוקתם של בית שמאי ובית הלל. הגמרא (יבמות יג, ב) מספרת, כי שני הבתים השתדכו אלו באלו, והיו אוהבים זה לזה. הכל היה בסדר, רק יש ביניהם מחלוקות בתורה, יש ויכוח על ההלכה הזו וההלכה ההיא, אבל אין זה סותר את ידידות הנפש הקיימת ביניהם!

קשה לאנשים קטנים כמונו להבין זאת. הרי אצלנו כל כך קשה להפריד את האדם מדעותיו. אבל גדולי ישראל, שבאמת היה אכפת להם אך ורק מכבוד שמים, היו מעל לטבע ולרגשות אנושיים פשוטים.

אמרה נאה שמעתי בענין זה, מפי ידידי הגאון רבי יעקב רוזנטל שליט"א:

סבו הגאון הצדיק רבי שרגא פייבל פראנק זצ"ל היה לומד עם הרבי הגאון הקדוש בעל ה'פני מנחם' מגור זצ"ל בילדותו, על פי בקשת אביו הרבי הגאון הקדוש בעל ה'אמרי אמת' מגור זצ"ל, ששכר אותו על מנת שילמד עם בנו לימודים נוספים מלבד מה שלומד ב'חידור', וציוה עליו ללמוד גם ספרי מוסר.

לאחר כמה ימים, בירר ה'אמרי אמת' אצל רבי שרגא פייבל האם מקיים את ציוויו ולומד עם בנו גם מוסר, והשיב בחיוב: "כן, למדנו יחד מסילת ישרים". אמר לו ה'אמרי אמת': "אני חושב כי לילדים יותר טוב ללמוד ארחות צדיקים".

"כדברי הרבי אעשה", אמר רבי שרגא פייבל, "אבל אם יורשה לי לשאול: מדוע 'ארחות צדיקים' עדיף על פני 'מסילת ישרים'? האם מפני שהוא ספר קל יותר לקריאה והבנה?"

"לא!", השיב ה'אמרי אמת'. "הסיבה היא אחרת. מסילת ישרים היא מסילה אחת, ואני רוצה שהילד שלי ידע כבר מגיל צעיר שיש ארחות צדיקים - יש כמה דרכים לעבוד את הבורא, ולא צריכים לזלזל האחד בשני..."

(מתוך אוצרותיהם אמלא)

אחד הדברים שהכי צריך להזהר מהם בהקשר של מחלוקת, הוא הזהירות בכבודם של גדולי ישראל. הדבר אף נכנס תחת ההגדרה של אחד מיסודות עמנו - "אמונת חכמים".

בואו נתבונן. נחשוב על ששת ימי בראשית: כל העולם עומד לפני ההשלמה של הבריאה. מליוני צמחים, הרים וגבעות, חיות ובהמות ומוגוון יצורים, כשבראש ניצבת הבריאה החשובה ביתר - האדם. הקדוש ברוך הוא מסיים לברוא את עולמו המופלא, וכל הבריאה הזו עומדת לפני הפרסום העצום של כבוד שמים המוטל על האדם.

אבל לא, לא הכל מוכן. אני זוכר כיצד אבי מורי שליט"א היה מתאר לנו זאת, כיצד כל הבריאה נעצרת. הוא המתקין בלשונו לתאר בצורות כיצד חווה כבר רוצה להדליק נרות שבת, אבל אדם הראשון אומר לה: "רגע, יש עוד דברים נצרכים שעוד לא נבראו, הבריאה עוד לא הושלמה".

מה עוד צריך להיברא? המשנה במסכת אבות (ה, ו) מביאה רשימה של עשרה דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות, והראשון מביניהם הוא 'פי הארץ'. הבריאה המיוחדת שנועדה לבלוע את קורח ועדתו, אלפי שנים מאוחר יותר.

ההבנה בכך היא, כי אחד מיסודות האמונה של כלל ישראל היה תלוי כאן על הכף, והיה צריך לקבוע בצורה חדה וברורה את גנותו של קורח לעד, ולעומתה את מעלתם של גדולי ישראל ומנהיגי העם לדורי דורות. האמונה בתורה, ואפילו כל התכלית של הבריאה - תלויים באמונת חכמים! מבהיל הרעיון.

בואו ונראה עד היכן מגיעה חשיבותה של אמונת חכמים: ישנו מעשה שמובא בקדמונים (יעוין שמות רבה נא, ובשינוי כמה פרטים - כפי שמובא כאן - במדרש עתיק על י"ח ברכות שנתגלה לאחרונה), אודות גמור מלאכת המשכן וחשבון המלאכה.

התורה הרי מפרטת בארוכה את כל הממון שנתרם למלאכת המשכן ולכן הלכה כל פרוטה ופרוטה. משה רבינו לא רצה לתת שום פתח למלעיזים. אבל כשגמר משה רבינו את החשבון, ראה שחסר בחשבון אלף שבע מאות שבעים וחמישה שקלים.

התחילו מיד המרגנים ללחש ולומר "אהה, הנה תפסנו אותו שהוא לקח לעצמו מנדבת המשכן..." התחילו ווי המשכן לצעוק מאליהם: "ואת האלף ושבע מאות וחמישה ושבעים עשה ויום לעמודים" (שמות לח, כח). הווים היו מוסתרים בתוך עמודי המשכן עצמם ולא ראו אותם, ולכן הם נשמטו מהחשבון, ובדרך נס הם מנעו את טענות המלעיזים.

עד כאן דברי הקדמונים. מה שנוגע אלינו הוא, ה'האליהו רבה' (אורח חיים סא, ה) שמביא בשם ספר 'המנהיג', חכם מתקופת בעלי התוספות, כי הסיפור הזה הוא הסיבה לכך שתקנו להגיד כל יום אחר קריאת שמע אמת ויציב, שיש בו חמישה עשר ווי"ן, זכר לאותו חשד שהופרך.

לאחר האמונה בבורא יתברך וקבלת עול מלכות שמים, תקנו לנו

קבל את גיליון 'לקראת שבת' ישירות למייל שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il

רבי אברהם החוויר כסיד, והחל למלל מילות שבח והודאה לקב"ה, על שהצילו מן הגרוע מכל. כאשר הפקיד חבט את לוח השנה על שולחנו, הוא נפתח בדיוק בחודש ניסן, ורבי אברהם גילה לחרדתו, כי היום, לא ליל י"ד ניסן, אלא ליל ט"ו בניסן! והוא עמד לאכול פרוסת לחם...

הרב יהושע לייבזון עם 2 סיפורים מרתקים על מסירות נפש ליהדות

"פי הבדיל אלהי ישראל אתכם" (במדבר ט"ו, ט)

בחדרו הצר, הותיר פרוסת חמץ ומחצה כדי מאכלו ללילה ולבוקר בטרם זמן שריפת חמץ, ולאחר אמירת "כל חמירא" בהתרגשות הוא נערך לארוחת ערב, אם אפשר לקרוא כך לפרוסת לחם ולירק קמל... בעודו נוטל את ידיו בדקדוק דפק פקיד על דלתו והודיעו כי עליו להבהיל את עצמו אל משרד המחנה. הגיעה חבילה עבורו. במשרד עמד הממונה הראשי כולו אומר כבוד, ומשנוכח ברבי אברהם, החל נובר בחבילה כדי לבדוק אם אין בה פריטים העלולים לסכן את השלטון. כעבור דקה לפתו אצבעותיו פנקס.

הוא שלח אותו מן הקופסה הניחו בחבטה על שולחנו: מה זה? כאשר ענה רבי אברהם כי מדובר בלוח שנה, קצף הממונה ורגז על המשלוח המוזר, כאילו אינך יודע איזה יום היום, והחרים את לוח השנה.

רבי אברהם החוויר כסיד, והחל למלל מילות שבח והודאה לקב"ה, על שהצילו מן הגרוע מכל. כאשר הפקיד חבט את לוח השנה על שולחנו, הוא נפתח בדיוק בחודש ניסן, ורבי אברהם גילה לחרדתו, כי היום, לא ליל י"ד ניסן, אלא ליל ט"ו בניסן! והוא עמד לאכול פרוסת לחם. ר' אברהם כבר לא נתן דעתו על שאר תכולת החבילה, משמים שמרו רגליו! רגע קט לפני שהכניס חמץ לפיו - מנעו זאת ממנו!

"הרבה ניסים ראיתי באותן שנים", סיפר אחר כך, אולם מנס כזה

במסגרת חיפושיו אחרי חומר מעניין ומחזק, הגיעו לידי 2 סיפורים; האחד סיפור של מסירות נפש ליהדות, והשני על מי שגילו את האור ביהדות.

מצאתי מכתב שנשלח לעלון 'מאורות הדף היומי', והנה הוא לפניכם ככתבו וכלשונו:

לכבוד עלון מאורות הדף היומי, שלום רב.

התרגשתי ביותר לקרוא בגיליונכם את סיפורו של היהודי אשר שמר את שבתות ומועדי ישראל בקוטב הצפוני, תוך כדי הכנת לוח שנה. בקשר לכך רציתי לספר לכם, כי לפני עשרות שנים חי בירושלים איש צדיק ותלמיד חכם מופלג בשם רבי אברהם אליהו מייזלס זצ"ל.

רבי אברהם אליהו או כמו שנקרא ר' אלה, חי באירופה לפני מלחמת העולם הראשונה, ולאחריה מצא עצמו בידי הקומוניסטים. בצדקות הרבה ובקנאותו הגדולה לשם ה' הוא לא חת מפניהם כלל והמשיך להרביץ תורה תחת הגזירות והשמד, והקים במינסק ישיבה ששמה היה "ישיבת מסירות נפש".

תקצר העט מלתאר את התלאות שעבר בשנים אלו, רק נזכיר שהתבטא ואמר שמניסיונו, כאשר מסר נפשו ללמוד וללמד - לא עשו לו דבר, ואילו כשהיה חשש לסכנה גדולה והורה היתר לעצמו לחדול מכך - או אז נתפס והואשם בלימוד תורה...

רבי אברהם אליהו חיבר ספר "בן אברהם" והיה מראשי הקנאים בירושלים. הוא היה בליטא, במיר, ואחר כך הרוסים כבשו את המקום והוא הוגלה לסיביר ומסר את נפשו על קיום התורה והמצוות. בהיותו בסיביר לא ראה צורת אדם במשך עשר שנים, עד שחזר למוסקווה, וכאשר ראה משניות פרץ בבכי. אחר כך הגיע לארץ והיה מראשי נטורי קרתא. מעולם לא שח רבי אברהם פרט ודבר מן הקורות אותו באותם הימים, לבד מאשר את המעשה הבא: בעת שהותו בסיביר הקפיד רבי אברהם על קלה כחמורה בכל דרך, ובנפשו גמר אומר כי לא יחלל את השבת ויהי מה. בפסח לא אכל חמץ, ביום הכיפורים לא הכניס מאכל ומשקה לפיו, ומסר את נפשו על קיום התורה והמצוות. לוח שנה לא היה עמו, והוא חישב בראשו המופלג את סדרי לוח השנה.

היה זה בליל י"ד בניסן. רבי אברהם ערך בדיקת חמץ כדת וכדין

לימודי הכימיה היו אלו שהוכחו לו מעל לכל ספק את קיומו של הבורא. "מי שמכיר את הכימיה של החיים אמור לדעת שמאחוריהם עומד מתכנן סופר- אינטליגנטי", פורס אורבך את הדרך בה גילה את בורא עולם

לא מתפעלים וחושבים שתופעת החיים היא מקרית. למי שעוסק במדע אין בהכרח תמונה אינטגרלית.

"במדע המודרני אנחנו נדרשים לחקור לעומק. המחקר המדעי משול במקרים רבים למהלך של ראפטינג בקניון. אנו, המדענים, נאלצים במקרים רבים להתחפר כדי לעבוד ביסודיות רבה, וזה גורם לכך שאין לכל המדענים בהכרח תפישה אינטגרלית. לעניות דעתי, העיסוק האינטנסיבי במדע ובחיבור ליהדות מאפשרים מבט אינטגרלי ונכון על המציאות".

בתקופת היותו סטודנט, עבד אורבך כמדריך תיירים, ולשם כך למד על ההיסטוריה של עם ישראל. "במערכות הלימוד החילונית, לפחות בתקופתי, תולדות עם ישראל מתוארים כפסיפס מייגע, מערכת בלתי פוסקת של סבל וייסורים כמעט שרירותיים, עינויים וגלות חסרת תכלית, תוחלת ותקווה, ורק הציונות הגואלת האירה סוף סוף בקצה המנהרה, אחריה מגיעה השואה, והמדינה הצעירה מהווה פתרון גואל לעם ישראל החוזר לעצמו, כביכול סוף סוף מחדש ימיו כקדם. באופן זה מתעלמים לגמרי ממה שנאמר בנביאים ובכתובים.

"אך כשלומדים ברצף, בלי המיסוך, הדברים נראים אחרת, רואים בחוש שיש יד מכוונת, מבינים שעם ישראל לא יצא לגלות סתם, תולדות עם ישראל מקופלים בתורה. פרשות שלמות מזהירות מראש מפני כל מה שעבר עלינו. רואים שמי ששמר על ישראל זה ה', שמיד עם חורבנה של גלות אחת נמצא מקלט בגלות אחרת. אי אפשר לעצום עיניים ולהגיד שכל מה שעבר עלינו מקרי ושרירותי. הקשר הנפלא בין קהילות יהודיות מרוחקות אלפי קילומטרים, ובלי כל אמצעי תחבורה מינימליים, כמו גם העברת המסורת מדור לדור, כל אלו אומרים דרשני, והיה ברור לי לחלוטין שאין מקרה בעולם והכל מכוון מלמעלה", מתרגש פרופסור אורבך. "עובדות אלו השפיעו עלי מאוד ושינו את הלך מחשבתי מקצה לקצה".

המשך בעמוד 21

אי אפשר להסיח את דעתי! הבא ליטהר - המוסר נפשו עבור קיום מצוות - מסייעים בידו!".

הדברים אמורים גם כלפי לומדי הדף היומי, ה"קורעים" מסדר יומם עבור לימוד הגמרא ומתאמצים לכבוד בורא העולם נותן התורה, שהקב"ה מסייע בעדם להתגבר ולהמשיך בקביעות העיתים לתורה שקיבלו על עצמם.

בברכה

ד. ג.

מתוך עלון 'מאורות הדף היומי'

ועתה לסיפור חייו של פרופסור דורון אורבך, אחד מגדולי המומחים בעולם בתחום האלקטרוכימיה. שאלו אותו את השאלה המתבקשת: מה גרם לך לחזור בתשובה?

פרופסור דורון אורבך (67) הוא כימאי ישראלי בעל שם עולמי בתחום האלקטרוכימיה, ומשמש כראש המחלקה לאלקטרוכימיה באוניברסיטת בר אילן. הוא פרסם למעלה מ-600 פרסומים מדעיים, בכתבי עת מובילים בתחומי כימיה פיזיקלית, אלקטרוכימיה ומדע החומרים, ונחשב מן המדענים המצוטטים ביותר בישראל. במהלך שנה אחת צוטטו עבודותיו כ-7,000 פעמים.

פרופסור אורבך נולד בבית עם חינוך מסורתי, גדל ברמת גן. מה גורם לבוגר יחידות קרביות, מלח ארץ, בעל קריירה חזקה באקדמיה, לשנות במהפך את אורח חייו? ליקטנו עבורכם ציטוטים מעוררי השראה מראיונות שהעניק בעבר לכלי תקשורת שונים ול'הידברות'.

פרופסור אורבך נשוי לשרה, הם מתגוררים בבני ברק, הורים לשבעה ילדים וסבים לעשרות נכדים.

"היו לי חיים טובים כחילוני. הגעתי ליהדות דרך השכל אחרי שהתחלתי ללמוד כימיה", אומר פרופסור אורבך. "נפל לי האסימון כשהבנתי שהכימיה של החיים כל כך גאונית, שקשה לחשוב שנוצרה במקרה".

לימודי הכימיה היו אלו שהוכחו לו מעל לכל ספק את קיומו של הבורא. "מי שמכיר את הכימיה של החיים אמור לדעת שמאחוריהם עומד מתכנן סופר-אינטליגנטי", פורס אורבך את הדרך בה גילה את בורא עולם. "הפיזיקה המודרנית, תורת הקוונטים והרפואה - תחומים שבהם נראה שכביכול המדע סותר את האמונה באלוקים - זה דיס-אינפורמציה. המהנדסים הכי מוצלחים בעולם מנסים לחקות את הגאונות הזאת, בהצלחה מוגבלת מאוד. אני עובד עם חברה בגרמניה בשם BASF, שיש לה מפעל בגודל של רמת גן, אבל כל מי שלמד הנדסה כימית אמור לדעת, שכל עלה דשא שאנחנו דורכים עליו עשר פעמים ביום, שם בכיס את כל BASF הגדולה - כל עלה של צמח לוקח את המיליגרמים שהוא צריך של מים, חמצן וחנקן ומייצר אלפי סוגי חומרים, בלי זיהום אוויר ובלי הררי פסולת. לעולם החי והצומח יש יכולות כימיות אדירות. יש לנו פרופסורים מצוינים לביוכימיה, שמפצחים את תעלומות החיים, ומשום מה

ויהי מקץ שנתיים ימים התבשר חיים בשמחה רבה כי די לסבלו, וכי מעתה יוכל ללון על גבי ספסל שהתפנה בעזרת נשים להיות לו למיטה, ובזה תבוא סאת צערו לידי גמר, ולא יצטרך לנדוד כל יום מהכא להתם ומהתם להכא, שמחתו הרקיעה שחקים...

גאב"ד 'חרדים' הרה"צ ר' אשר אנשיל כץ שליט"א בשבח 'עין טובה'

המדרש (רבה יח ה, ובתנחומא א, ורש"י כאן) תמה ושואל "קרח שפיקח היה מה ראה לשטות זו, ומתרץ: עינו הטעתו, ראה שלשלת גדולה עומדת לצאת ממנו, שמואל ששקול כמושה ואהרן, ועשרים וארבע משמרות עומדות מבני בניו שכולם מתנבאים ברוח הקודש, אמר אפשר הגדולה הזו עתידה לעמוד ממני ואני אדום, ולא ראה יפה וכו'", עכ"ל.

טוב עין הוא יבורך

בימים ההם, טרם נוסדו בהיכלי הישיבות הקדושות מקומות אש"ל אכילה שתיה לניה, ותלמידי הישיבה היו לומדים תורה מתוך הדחק תוך וויתור מוחלט על חיי הגשם, לחמם היה יבש ומים שלהם צר כפי מסת יד בני העיר, שהסכימו לארח אותם לארוחות דלות ('קעסט'), והיו מקיימים בחירוף נפש את דברי המשנה (אבות פ"ו ה"ד) 'ועל הארץ תישן' כפשוטו בהידור רב, מיטה בישיבה?! מאן דכר שמיה, לא מיניה ולא מקצתיה, ישנו על הרצפה כשקש וחציר משמשים להם כמשכב למראשותם.

כך גם הבחור הצעיר 'חיים' שהיגר מגליציה, בשנים שקודם למלחמת העולם השנייה, ללמוד בישיבה בפולין לעסוק בתורת ה' תמימה. בגמר יום לימודו הלך לסעוד את לבו אצל אחד מבני העיר, ומשם הרחיק עוד נדוד במרחק כחצי שעה לבקתת החלבן שהקציב לו מתחת לשולחן מיטה (קרשי עץ...) תמורת שמירה על הרפת לבל ישלטו שם ידי זרים, כך בקיץ בחום ובחורב, וכך בקרח לילות החורף, אמנם קשים היו לו לחיים טלטולי הדרך עד לבקתת הרועים בקצה העיר, סובל היה מקור וחום גם יחד ומפחד הלילות, אך כדאית הייתה לו הטרחה מול הרווח העצום להיותו 'בן תורה' ולהמית עצמו באוהלה של תורה.

ויהי מקץ שנתיים ימים התבשר חיים בשמחה רבה כי די לסבלו, וכי מעתה יוכל ללון על גבי ספסל שהתפנה בעזרת נשים להיות לו למיטה, ובזה תבוא סאת צערו לידי גמר, ולא יצטרך לנדוד כל יום מהכא להתם ומהתם להכא, שמחתו הרקיעה שחקים מכיוון שעל ידי זה ירוויח להספיק יותר בלימודו, ואכן כך הווה, התמדתו יומם ולילה נשאו פרי וזיכוהו להיותו 'צורבא דרבנן'.

כך נמשך סדר יומו החדש תקופת מה, עד ליום מן הימים בו פגש חיים דנן את הגאון הרה"ק רבי ישעיה' מישענע הי"ד שהגיע לפולין לצרכי בריאות עיניו, ולא היה לר' ישעיה' מקום ללון, גם להתאכסן

בבתי יהודי העיירה גומלי החסדים לא יכל מפני שהתקשה בראייתו. 'מצווה הבאה לידך אל תחמיצנה' ללא ספקות ובלא שהות מסר חיים בשמחה את מיטתו שבבניין ביהמ"ד לר' ישעיה' והוא חזר לישון על הארץ בבקתת הקש של החלבן. עם הניסיון הקשה שבדבר זה שמח חיים שמחה של מצווה על שזכה לעמוד בה בעוז.

חלפו הימים ופני השמים קדרו ונתכסו שחורים, עת פרצה מלחמת העולם השנייה. חיות הטרף ימ"ש שבקשו לטרוף כל נפש, כיתרו את הישיבה ותפסו לקרבן-ציבור את בחיר התלמידים כמר חיים, שהוציאו עליו דיבה שהוא אינו אלא מרגל עבור האויב, חד וחלק. תחנוניו שאין בדבריהם שמץ של אמת ושאלו לו בעולמו כלום מלבד ד' אמות הלכה וראשו ורובו רק בתורה, נפלו על אוזניים ערלות ואטומות, ללא דין וללא משפט חרצו דינו על אתר לעונש מוות בירייה לאלתר. בעת שתפוס היה בידיו הכבדות של הנאצי הגוררו כאחד הריקים החוצה להמיתו, נשא חיים תפילה לממית ומחיה: "הן אמנם זכות בי - אין, אך אנא זכרה לי זכות מיטתי שעליה וויתרתי ובאומץ רוחי נתתיה לזולתי, את שכה חשקתי מסרתי, אנא זכותה יעמוד לי להצילני, הושענא והושיעה נא!". חיים נייער מתפילתו עת שומע צעקת הנאצי ימ"ש 'עמוד על מקומך, דום!', המוחש היה מזעזע ומפחיד, ואז מתרחשת התפנית... הנאצי לוחש לו בארשת: "וכי סבור אתה שרוצח שפל הנני? נדמה לך כי אשפוך דם נקי על לא עוול?! קום וברח מהר ככל שתוכל הרחק מכאן ולאו שיישאך

הרוח, שלא יראו אותך יותר כאן לעולם!!". בעוד חיים בורח כל עוד נשמתו בו, ירה הנאצי ירייה לאוויר בכדי שהקצין היושב בפנים יחשוב שהרגו, וישאר חיים בחיים והייתה נפשו לשלל.

ימים ושנים לאחר מכן נענה אותו בחור חיים, שגדל והתמנה לרבה של אנטווערפן פוסק הדור והדרו מרן הרה"ג רבי חיים קרייזוויטש זצ"ל, שהאיר את הארץ בגאונותו והיה לאבוקת אור תורה לכל שארית הפליטה, וכה אמר: "אותה 'עין טובה' שנהגתי לזולת והעברתי לר' ישעיה ה"ד את מיטתי, היא זאת שהצילה את חיי, ומכאן מודעה רבה לאורייתא 'שעין טוב' הוא 'בורך!' (משלי כב ט). (מקורות: ספר 'זכרונם לברכה' עמ' 716 בשם ספר 'עדות חיה' ויז'ניץ מאת הרה"ח הגר"מ שטיינמץ ששמעו מפי מרן הגר"ח זצ"ל. ספר 'אוצר מים' ח"ד דף שג).

שתצילנו מעין הרע

לעומת אותה 'טובת עין' שהכניסה את רבי חיים בין החיים, הרי לעומת זאת 'צרת עין' מוציאה את האדם מן החיים, כאותה ששנינו במשנה (אבות פ"ב מ"א) "רבי יהושע אומר עין רעה ויצר הרע ושנאת הבריות מוציאים את האדם מן העולם", ומבאר המאירי (שם) שעין רעה הוא 'צרות עין' שאינו יכול לראות בטובת רעהו או בממונו וחומד את שאינו שלו, והפועל יוצא מכאלו הוא 'שמוציאין את האדם מן העולם' וכדברי רבי אלעזר הקפר (שם פ"ד מכ"א) שאומר: "הקנאה התאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם", היינו הך, ותוצאותיהן בל יסורון. גם בראשית דברי הימים כבר מצינו את תוצאות הקנאה וצרות העין, בימי הבל וקין, שנאמר בהם (בראשית ד ד) "וישע ה' אל הבל ואל מנחתו, ואל קין ואל מנחתו לא שעה, ויחר לקין מאוד ויפלו פניו" וגו', חרונו היה על הצלחת הבל: למה לזולתי יש ולי קין אין, ותוצאותיו בכי רע - "ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו" - קיים בזה 'מוציאין את האדם מן העולם' כפשוטו וכמשמעו.

ובכן מקבל בזה דברי המדרש המוזכרים לעיל רובד חדש, וניתן לומר שכוונת דבריהם על קורח 'שעינו הטעתו' היינו 'שצרת עינו' הטעתו, והיא זו שהייתה בעוכריו והוציאה אותו מן העולם. הרי כל מחלוקתו נבעה מצרות עין וקנאה באהרון ובמשה ובאליצפן, ואותה עין רעה היא זו שהטעתו, והיא זו שהביאה אותו ואת כל אשר לו לעמקי תהום רבה, ונבלעו באדמה.

כך מצינו גם אצל אחיתופל שהיה רבו של דוד מלך ישראל, וגדול בתורה היה עד שכינוהו חז"ל (סנהדרין שם) 'מגדל הפורח באוויר' לרוב גדולתו בהשגת התורה, ומה עלתה לו בסופו, נגדע במיתה משונה ואבד את חלקו בעוה"ז ובעוה"ב, והכל בעבור שהיה צר עין בתלמידו דוד המלך (מכות יא.), זוהי איפה תוצאתה המרה של אותה 'עין רעה' - אבדון וכיליון. ומדה טובה מרובה, על ידי עין טובה וויתור ונתינה לזולת תוצאותיו תוצאות חיים כרבי חיים שניצל לחיים, והוא מה ששנינו במתניתן (שם פ"ב מ"ט) "איזו היא דרך ישרה שידבק בה האדם, רבי אליעזר אומר עין טובה" וכו', כי דרך החיים נתונה ביד העין, עין רעה מוציאה את האדם מן העולם ועין טובה נותנת

חיים, כדאמרן.

הוא, אפוא, תמימה המדרש בתמימה עזה: מה ראה אותו פיקח לשטות זו לקנא בזולת? הרי הכל קצוב לו לאדם מלמעלה מראש השנה ועד ראש השנה (עיין ביצה טז. בבא בתרא י.), ואין אדם נוגע במה שמוכן לחברו כמלוא נימא, אם כן מה ייתן לך ומה יוסיף לך 'עין רמיי'ה? הלוא יהודי מאמין שהכל קצוב מלמעלה, ומה לך מתקנא בחלקם של אחרים, ואכן תמימה גדולה היא, ולא רק על קורח, אלא לפעמים עלינו עצמינו... איך נכשלנו בשטות זו? והתשובה: עינו הטעתו - הייתה זו הצרות עין שמשטה באדם לקנא בזולתו.

ומזה נשכיל לדעת את אשר אמר משה (טז כו) "סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה ואל תגעו בכל אשר להם פן תספו בכל חטאתם", ולכאורה כולי האי למה. אך בגמ' (בב"מ קז:) דרשינן על הפסוק "והסיר ה' ממך כל חולי" אמר רב זו עין, ורש"י מבאר שהכוונה 'לעין רעה' שכל החללים תלויין בו, ע"כ.

לכן, כיוון שנכשלו קורח ועדתו באותה מחלה ממארת של עין רעה שהוא שורש כל החולאים, חשש משה מהתפרצות חולי הרע הזה, והורה לסור מסביבתו של קורח פן תתפשט אותה מגיפה ממארת [כמוכר לנו בעוונותינו, בתקופה זו בימינו אלה] ויספו כולם בחטאתה. לכן כך גם הוסיף משנה זהירות ואמר 'ואל תגעו בכל אשר להם', לשמור ולהתרחק מאותו חולי מדבק ושומר נפשו ירחק מהם.

הנה 'עין' ה' אל יראיו

מובא במפרשים ששורש עין הרע הוא כתוצאה מחיסרון באמונה בה', ובעת שיבטל האדם דעתו לרצון קונו, יזכה לבער מתוכו את הקנאה והשנאה ואותה עין רע.

נוראים הם דברי ה'תפארת ישראל' (אבות שם) שאומר, 'עין רע' שורשה בספיקות באמונה ובתורה ובנותן התורה. דברים כדורבנות. אין פלא שמוציא את האדם מן העולם, וזהו שאמרו בגמרא (סנהדרין קט:) 'ויקח קרח', שלקח מקח רע, היינו שאין מקח רע כאותו 'עין רע' שנובע מחסרון באמונה, ולא ביטל דעתו לרצון קונו. ובהכי יש לתרץ קושיית המפרשים: למה בא עונשו של קורח להיבלע בארץ דווקא? אלא י"ל בהקדם מה שאמרו חז"ל (בראשית רבה ה ח) למה נקראת שמה ארץ? - משום שרצתה לעשות רצון קונה, בשונה מכל שאר מעשה בראשית שלדעתם ולצביונם נבראו, לא כן הארץ רצתה מיד ובטלה דעתה לרצון קונה עד להיותה 'ונפשי כעפר לכל תהיה'. לכן ע"פ זה היה על קורח ללמוד מן הארץ לבטל דעתו כרצון ה', ומשום שלא למד הימנה, נענש על ידה ונבלע בתוכה בארץ. ובפרט, שהרי שורש עין רעה מקורו בגאווה, שלא יהא לו פחות מחברו ושלא יצליח חברו יותר הימנו, לכן קרח זה שלקח בגאווה היה לו ללמוד מהארץ להיות כאותן 'ענווים ירשו ארץ' וכיוון שלא למד ממנה סופו שנבלע בארץ.

עין טובה - מסירות נפ"ש

החסיד רבי משה מידנער זצ"ל מדמויות ההוד של 'חסידי סלונים' ומגדולי המשפיעים ב'בראנוביץ' של מעלה שמע פעם קבוצת

"בני יקירי, קיבלתי אישור מיוחד מבית דין של מעלה, לרדת לעולם הזה כדי להודות לך. עילוי נשמה כפי שחוויתי היום, בשעה שוויתרת על העליה ותפילת המוספין, עוד לא היה לי מעולם. אני זוכרת היטב את עילוי הנשמה בו זכיתי בשנים הקודמות אבל זה לא דומה בכלל, למה שזכיתי בו השנה"

ומיהו הקטן שפועל ישועות גדולות?

הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

"ולא יהיה קִקְלָח וְכַעֲדָתוֹ" (במדבר י"ז, ה)

על כל אחד ואחד מאיתנו, עוברים לעתים רגעי כאב או פחד. לא תמיד הדבר קורה בעקבות דברים המתרחשים בביתנו פנימה, לפעמים זה קורה בעקבות התרחשויות בכלל ישראל, בקרב חברים, בקהילה. לפעמים אנו שומעים על אסונות נוראיים, מחלות קשות, או אפילו קשיים בגידול וחינוך הילדים, בעיות כלכליות, וכל כיוצא באלה. ביקור בבית החולים מרטיט כל לב, הצצה בטפסי הבקשה במשרדי ארגוני החסד - מעוררת רחמים ודמעות.

אין ספק, צרות עם ישראל מרובות, וכל לב יהודי שואל את עצמו: מה אני יכול לעשות כדי לעצור את זה? מה אני יכול - כאדם פרטי - לפעול כדי לעצור את מחול הצרות המקיף מכל עבר? איך אני, בכוחי הדל, יכול לפתוח לעם ישראל כולו שערי רפואה וישועה, שערי רחמים ופרנסה, שערי שפע וברכה מרובה? האם יש משהו, שכל יהודי יכול לעשות, כדי להרעיף על הכלל כולו חיי עושר ואושר, מניעת צרות וייסורים, חיים טובים ומאושרים?!

התשובה היא: צרות, אסונות, מצוקות - אינם מתרחשים סתם. יש פעולה שאנשים עושים, שמביאה בכנפיה זיהום אוויר נוראי שגורם לכל הצרות הללו. וממש כמו בזיהום אוויר - ברוב המקרים אין קשר בין מזהמי האוויר לבין הנפגעים ממנו. אנשים רבים בכלל ישראל סובלים שלא באשמתם, אלא בגלל שהאוויר מסביב מזוהם, מלא גיצים וגחלים מתעופפות...

כך מגלה הרמב"ם לבנו, באיגרת מרטיטה שחושפת סוד מכבשונו של עולם: 'אל תשקצו את נפשותיכם במחלוקת, המכלה את הגוף, הנפש והממוץ' - בדבריו, מכנה הרמב"ם את המחלוקת כדבר שיקוץ, כדבר מלוכלך ודוחה, המכלה את הגוף, מחסל את הנפש, הורס את המצב הכלכלי בעולם כולו!

ואם לא די בכך, הוא שב ומזהיר, ובאזהרה זו הוא יוצא מגדרו, ומתאר עדות אישית חיה ומפחידה: 'ראיתי בנים שהשחירו, משפחות שנשפכו, עיירות שנתערערו, אנשי אמנה ונכבדים נקלו ונתבזו' - וכל זאת למה? הוא ממשיך ומגלה: 'בסיבת המחלוקת! ולכן שנאו אותה, נוסו מפניה, התרחקו מכל אוהביה, פן תספו בכל חטאתם!'

מילים מרטיטות, מפחידות, אולי אפילו מאיימות. יתכן, שבגלל שיצר המחלוקת הוא כה מפעפע, כה ארסי, כה חזק, כה שתלטן על השכל, על המוח, על הגוף והנשמה - בוחר הרמב"ם בדברים כה נוקבים. הרי כולנו יודעים מה מביאה המחלוקת, כולנו יודעים כמה רוע היא גוררת, כמה שנאה היא מפיצה, כמה רשעות היא מציפה, כמה היא אסון - ובכל זאת פעם אחר פעם, לדאבון הלב, גם אנשים נכבדים נסחפים לתוכה ונופלים למלעותיה, בלי להבין שהם נכנסים לזירה מסוכנת במיוחד!

זירה של מחלוקת, מקום בו יש מחלוקת, שדה קרב אנושי - הוא כמו כביש סואן, 7 נתיבים לכל צד, מכוניות נוסעות על 150 קמ"ש. היש אדם חכם שמוכן להיכנס לכביש כזה רגלית? הלא זוהי התאבדות מוחלטת! כביש כה מסוכן, תנועה כל כך סואנת, משני הצדדים שועטות מכוניות במהירות שיא - מי יכול להבטיח לעצמו שלא יפגע? שלא יישרט? שלא ייפצע?!

כניסה לזירת מחלוקת - גרועה היא פי כמה! היא כניסה למקום מסוכן, בו שני צדדים נאבקים זה בזה, בטווח שביניהם עולים זיקים, ניתזות גחלים, ניצוצות של אש וחרבות מחודדות מתעופפים מכל עבר. יהודי חכם לא נכנס לזירה כזו, בורח ממנה כמפני אש. איזה אדם חכם נכנס לשדה קטל? היש מישהו נבון שמוכן לקחת על עצמו סכנה כה מוחשית?!

וכל דברינו אמורים כאשר אדם נמנה על הצד הצודק במחלוקת.

שכן אם הוא בוחר בצד שלא בטוח שהוא הצודק, אם הוא מעדיף אינטרס אישי או משפחתי ובוחר בצד שיש ערעור על צדקת דרכו - הרי ברור שזה מעשה שטות מוחלטת, שאין בו לא חכמה ולא צדק. אבל, גם כשאדם מצטרף או עתיד להצטרף לצד הצודק, לצד שיש לו טיעונים כבדי משקל - עדיין ההצטרפות למחלוקת היא היא המסוכנת, הכניסה למגרש בו מתרחשת מחלוקת - מסכנת חיים ומזיקה לבריאות!

ומנגד, הברירה מהמחלוקת היא המפתח רב העוצמה לצינורות השפע, היא הדרך הנכונה להרעיף עלינו ועל העולם כולו טובה וברכה, חיים מאירים ומאושרים, נטולי צרות ואסונות ומלאי חיוכים ושמחות. ויתור, בריחה ממחלוקת, נכונות להקריב משהו שנראה שלנו, זכות טבעית שלנו, אפילו עמדה או דעה שאנו בטוחים בה - הם הנוסחה המבטיחה חיי אושר וברכה, הם המפתח לחיים בריאים, עשירים, מאושרים, שמחים ועליזים!

פרשת השבוע חושפת את המחלוקת הנוראה של קרח ועדתו, את האסון הנורא שהיא גרמה, כאשר אנשים נשים וטף סבלו, תינוקות בני יומם שילמו את המחיר. רגע לאחר המחלוקת, מזהיר אותנו אבא שבשמים מהשלכותיה הנוראות, מתחנן שלא ניקח צד ברוע הזה, לבל נהיה שותפים לתהליך כה מסוכן ומפחיד. נכון, יתכן שיש חילוקי דעות, יתכן שיש ויכוחים. עדיין - הבה ננהל אותם בענייניות, מתוך רצון לוותר ולפתור, ובעיקר - ניזהר שהם לא יגיעו למחלוקת בוערת!

אם אנו רוצים לפעול למען עולם טוב יותר, אם אנו רוצים להציל את נפשנו ונפש משפחתנו, אם אנו רוצים להרעיף על עצמנו שפע טובה וברכה - הבה נברח מהמחלוקת, נחפש כל הזדמנות לוותר, לא לעמוד על שלנו. אם אנחנו כבר בעיצומה של מחלוקת - זה הזמן לסגור פינות, לוותר, פשוט לברוח. ובעיקר, הבה נחליט שמעתה ואילך אין לנו כל קשר למחלוקת, אנו בורחים מפניה כמו מאש, כי החיים שלנו יקרים לנו, ואנו רוצים להמשיך לחיות חיים מאושרים ושמחים!

גילוי מטלטל מעולם האמת!

הסיפור הבא מתרחש בבית הכנסת דחסידי נדבורנה חדרה בבני ברק. ביום מן הימים, אחד מחשובי מתפללי בית הכנסת המשלם דמי חבר תמידין כסדרן, ניגש אל הגבאי וביקש לוודא כי בשבת פלונית, שתחול בעוד כחודש ימים, יוכל לקבל את עליית ה'מפטיר' ולהיות שליח הציבור בתפילת המוסף, שכן זוהי השבת שלפני היארצייט של אמו עליה השלום.

גבאי בית הכנסת הציץ ביומנו, ואישר כי השבת היא פנויה מכל 'חיוב' אחר, והמתפלל הקבוע - הזכאי בדין לקבל עליות במהלך השנה ואף לעבור לפני התיבה, יזכה למומש את רצונו, לעילוי נשמת אמו. המתפלל היה מרוצה, כאדם מאורגן מראש רצה לוודא כי כל ענייני היארצייט יתנהלו בצורה הטובה ביותר, ועתה נראה היה כי הכל יילך חלק...

ויהי בצפרא דשבתא, אותה שבת שהמתפלל הקבוע ביקש לקבל

בה את ה'מפטיר', הוא מגיע לבית הכנסת בשעה מוקדמת, בטוח כי ה'מפטיר' והתפילה לפני התיבה בתפילת המוסף ממתנים לו ברוגע... אלא שדקות לאחר שנכנס לבית הכנסת, הבחין בזוית עינו כי מאן דהוא - אורח זר שאינו נמנה על מתפללי בית הכנסת הקבועים, מנהל דין ודברים עם הגבאי. המתפלל הקבוע הסתקן לשמוע על מה הוויכוח, ולחרדתו גילה - - -

האורח הזר מבקש, לא פחות, לקבל את עליית ה'מפטיר' ולהתפלל תפילת מוסף! והרי זה ה'מפטיר' שלו, זה ה'מוסף' שלו, והנה ניצב כאן אדם זר, ולוחץ על הגבאי, פשוט מנסה לאלץ אותו להעביר את הכיבודים הללו אליו! היתכן כדבר הזה?!

לרגע התחוללה בתוכו מלחמה. רבנו של עולם, אם יש צדק בעולם - הרי שהוא מחולל לנגד עיניו. הוא מתפלל קבוע, הוא הזמין מראש, הוא תורם לבית הכנסת רבות בשנים, הוא התארגן לכך שהיום ה'מפטיר' וה'מוסף' שלו. וראו מה הולך כאן - אדם זר מבקש 'להשתלט' על הכיבודים היוקרתיים! הרי גם אם היה מדובר בשבת רגילה - הוא אינו רשאי לדרוש דבר מה מהגבאי, איש לא חייב לו כלום. אבל עכשיו - כשמתפלל קבוע הזמין מראש - הרי זו שערוריה של ממש!

מנגד, קול שקט לחש לו לוותר. 'הרי ממילא איננו מבינים כיצד עליה ותפילה לפני התיבה מסייעות לנשמות בעולם העליון, הרי איננו יודעים מה הן מחוללות לעילוי הנשמות בגן עדן. אנו מנסים לעשות את המירב והמיטב שמקובלנו במסורת שמועילים לנשמה, אבל האם וויתור, ועוד וויתור כה עוצמתי - אינו מחולל עילוי נשמה? הרי גם בו יש כח מסויים! אולי עדיף לוותר, לברוח מן המחלוקת, להקדיש את הוויתור לעילוי נשמת אמה ע"ה?!

ואז הוא החליט. באומץ, בגבורה, בנחישות, הודיע לגבאי כי הוא מוותר. הגבאי ניסה להתקומם, אמר 'חס וחלילה, נראה לך שאתן לו? מה פתאום? האחד בא לגור וישפוט שפוט? לבית הכנסת יש סדר, יש תקנון, לחברי הקהילה יש זכויות יסוד מוקנות, והעליה והתפילה בשבתות יארצייט הן אחת מהן. לא יעלה על הדעת, אינני מתכוון להיכנע!'

ואילו המתפלל הקבוע, שכבר החליט שעליה, חשובה ככל שתהיה, אינה שווה כדי מחלוקת, המחלוקת מסוכנת כפליים והרת אסון שבעתיים מאשר לוותר על העליה היוקרתית, עמד על דעתו: 'לא ולא ידידי הגבאי. אני מוותר. לא רוצה מחלוקת, לא רוצה חילוקי דעות, לא רוצה ליצור איי נעימויות. תן לו את העליה, תן לו גם את תפילת המוסף. אני אסתפק בעליה אחרת, אתפלל לפני התיבה ביום היארצייט עצמו. אני מעדיף לוותר, לא רוצה מחלוקת!'

לנוכח דבריו הנחרצים, קיבל הגבאי את הדברים והעניק את העליה, כמו גם את תפילת המוסף, למתפלל הזר. התפילה הסתיימה באווירה שבתית טובה ועילאית, כולם קיבלו את שלהם - המתפלל הזר שעמד על שלו קיבל את שביקש, המתפלל הקבוע שוויתר על הכל היה מאושר מהוויתור, והגבאי - הצליח שכל הצדדים יצאו מרוצים...

לכל אורך הסיפור בבית הכנסת, נכח במקום הגה"צ רבי אהרן טויסיג

שליט"א, מפיו שמענו את הפרטים לאשורם. אלא שהסיפור עדיין לא נגמר - - -

ביום המחרת, הגיע המתפלל הקבוע לבית הכנסת, והפעם היה נסער ונרגש. הכרת פניו ענתה בו כי עבר חוויה רגשית מטלטלת, ועד מהרה פתח וסיפר מה אירע במהלך הלילה: ובכן, באישון ליל, בעיצומה של שנתו העריבה, והנה בחלומו הגיעה אליו אמו עליה השלום, זו שלכבודה ביקש את עליית ה'מפטיר', זו שלעילוי נשמתה רצה להתפלל את תפילת המוסף לפני התיבה, אלא שוויתר כדי למנוע מחלוקת. והנה היא נגלית אליו בחלום, פניה מאירות וקורנות, והיא אומרת לו בלאט:

'בני יקרי, קיבלתי אישור מיוחד מבית דין של מעלה, לרדת לעולם הזה כדי להודות לך. עילוי נשמה כפי שחוויתי היום, בשעה שוויתרת על העליה ותפילת המוסף, עוד לא היה לי מעולם. אני זוכרת היטב את עילוי הנשמה בו זכיתי בשנים הקודמות, כאשר מדי שבת יארציית עליית ה'מפטיר' והתפללת מוסף לפני התיבה לכבודי. אבל זה לא מתקרב, לא דומה בכלל, למה שזכיתי בו השנה - עת ויתרת בגבורה על הכיבודים המגיעים לך, עת ברחת ממחלוקת!'

ככל הדברים האלה אמרה האם לבנה בחלום הלילה, והוא התעורר כשגופו רוטט בהתרגשות, כל כולו מכוסה זיעה קרה, איבריו נוקשים באימה. לא בכל יום זוכה יהודי לקבל ביקור מאמו שבעולם האמת, והוא זכה! ואת המסר שבפיה - אותו סיפר בנה בסערת נפש, כדאי לזכור, לשנן ולחדד:

עליות, כיבודים, ועוד הרבה דברים - הם חשובים ביותר, עקרוניים מאוד, רמי מעלה עד מאוד. אלו נושאים שמימיים שאין לנו בהם השגה, יש בהם עילוי נשמות, חזקות מוקדמות, משמעותיות עמוקות. אבל יש כאן גילוי שמימי מדהדד:

הכל חשוב ויקר מאוד, עד שמעורב בו בדל של מחלוקת, נגיעה של קרב, ניצוץ של אש בוערת. ברגע שמחלוקת מתקרבת, שטונים מתחילים לעלות, שחילוקי דעות מתחילים להישמע - אדם חכם בורח, נמלט, יודע שחשוב פי כמה לברוח מהמחלוקת, לוותר, להימנע מהשתתפות בזירת קרב מדממת שכזו.

מחלוקת לא מביאה טוב, היא מביאה רע. ההיפך - הבריחה מהמחלוקת, ההימנעות מהקרב, הוויתור שלפעמים כרוך במאמץ איתנים - הוא הדבר הנכון, הפעולה הנכונה, שגם גורמת יותר עילוי נשמה, גם מעוררת רחמי שמים, וגם מביאה בכנפיה חיי אושר ושמחה. יהודי יקר, הבה נברח מהמחלוקת, נימנע מכל סכסוך, גם כשאנו צודקים, גם כשנראה לנו שיש משמעותיות שמימיות עמוקות. זה הדבר הנכון לעשות, זה מה שמביא שפע וברכה!

ילד פועל ישועות...

אל חדרו של הרה"ק ה'פני מנחם' מוגר זי"ע נכנס יהודי מחסידינו, ובידו פיתקא בה מפורטים שמות בני משפחתו. הוא ביקש ברכה כללית עבור כולם, והרבי - כשעיין בפיתקא, נחו עיניו על שם אחד הבנים, ילד צעיר כבן עשר. לפתע, עצר הרבי מקריאת הפיתקא, הרים את עיניו הטובות אל היהודי העומד לפניו, ושאל: 'הילד הזה

המוזכר כאן - יש בו משהו מיוחד?'

החסיד עמד נדהם. זו לו הפעם הראשונה בה נתקל בשאלה כזו, זו ההזדמנות הראשונה בחייו בה הרבי עוצר לפתע מקריאת רציפה, ומתעניין בשם מסויים. די מהר התאושש מההלם, והשיב על אתר: 'דווקא כן, יש בו משהו מיוחד. הוא התברך במידת הוויתור, הוא פשוט וותרן בלתי נלאה. נראה לי שזה די נדיר, שילד כה צעיר מעולם לא נקלע למריבה או לסכסוך, לא עם חבריו ולא עם בני משפחתו.

תמיד הוא מוותר וסוגר את הסיפור, פשוט אי אפשר לריב אתו!'

הרבי שמע את הדברים וחיך, בירך את האב ברוב נחת מהילד הזה ומשאר בני המשפחה, והמשיך בקריאת הפיתקא. הביקור המרומם בחדר הרבי הסתיים, והשאלה הנדירה של הרבי - כבר כמעט השתכחה מן הלב. אלא ששנה לאחר מכן, חלה התפתחות מפתיעה:

היה זה בשעת ערב, כששוב הגיע אותו חסיד וביקש להיכנס אל הרבי. הפעם עננה של דאגה כיסתה את פניו, אותות של מצוקה אישית גבוהה ניכרו מעיניו. כשנכנס אל הרבי, השיח את אשר על לבו, סיפר על צרה שהתרגשה במשפחתו, וביקש עצה וברכה מהרבי - כיצד להתמודד לנוכח הצרה שניתכה עליו כרעם ביום בהיר, והוא חש אובד עצות...

הרבי עצם את עיניו, ראשו אפוף שרעפים. לאחר שתיקה קצרה, פקח הרבי את עיניו ואמר: 'ראה נא, הלא דיברנו לפני כשנה, וסיפרת לי שיש לך בן שהוא וותרן במיוחד, לעולם לא מסתבך במחלוקת, אף פעם לא הגיע למריבה עם איש. עצתי לך, שתיגש אל בנך יקירך ותבקש ממנו להתפלל על הצרה שהתרגשה עליך, תגיד לו לעמוד ולהתחנן לפני הבורא יתברך שיחיש את ישועתך. בטוחני שתפילתו של הוותרן אינה שבה ריקם, ובמהרה תזכה להיוושע!'

החסיד נפעם. הוא לא העלה על דעתו, שבשעה שהוא מבקש מהרבי להתפלל עליו - הרבי ישלח אותו לבנו הצעיר, ילד שטרם חגג בר מצוה... אך אם הרבי ביקש - זה מה שעשה: הוא שב הביתה, קרא לבנו, סיפר לו על הצרה ועל עצת הרבי כי דווקא הוא - כוותרן מדופלם, כמי שמעולם לא מסתבך במחלוקת, יתפלל על הישועה הנכספת!

הבן שמע, התרגש כל כולו, הן מי יעלה על הדעת שהרבי יבקש מילד קטן להתפלל לישועה?! - מיד אמר כמה פרקי תהלים, וגם בימים הבאים הוסיף והתפלל. ואכן, ראו זה פלא, לא חלפו אלא ימים מספר והצרה נעלמה כלא היתה, הבעיה עמה התמודדה המשפחה פשוט נעלמה, תפילתו של הוותרן הביאה בחיקה את הישועה הנכספת!

סיפור מופלא זה, המובא בספר 'כבודם של ישראל', מאיר לנו עינינו את כח השלום, את העוצמה של הבריחה ממחלוקת. הנה כי כן, ילד קטן, עלם חמודות, שכוחו בפיו ובוויתוריו, שעוצמתו נובעת מהיותו בורח ממחלוקת - הרבי שולח אליו לבקשו שיתפלל, הרבי קובע כי תפילתו תביא את הישועה - כפי שאכן קרה!

הבה נלמד מהסיפור הזה, כולנו, מנער ועד זקן, ילדים צעירים ועד סבים מזדקנים. הבה נזכור כי גדול כח השלום להרעיף ישועות. בריחה ממחלוקת, וותרנות, מביאות בכנפיהן ישועות נשגבות, המשך בעמוד 22

"אין להוציאו מהשיבה..." - פסק ה'חפץ חיים' - "צריך לדבר אל ליבו שישוב בתשובה, והוא עוד יהיה רב גדול בישראל..." , והעיד הגאון רבי אליהו לופיאן זצ"ל שהכיר את הבחור ואכן נעשה רב בגולה

'עזות פנים' חמורה מכל, ומוציאים על כך מהשיבה...

הרב ישראל ליוש

"ויקמו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים" (במדבר ט"ז, ב')

וקמו בחולפא ואורו הילכתא צאנפוי למשה על עיסק חילפא, משה אמר אנא שמעית מן פוס הולפא יהא שמיה מברך לליכית יהוה מן חיוור וחוטא חד לתיכלא יהי ציה, קרנא וחברוי עבדו גולין וליכיתיהו פולחון למיכלא, מה דלא פקיד יי, ומסעדין להו גופריא מבני ישראל מאתן וחמשין אמרפלי פנישתא מערעי זמן למיטל ולמישרי מפרשין צמקין: (תרגום יונה בן עזיאל)

בתחילת פרשת קרח מדגיש התרגום יונתן שהתקוממותם של אנשי קורח היתה בחוצפה... טענותיהם ומעשיהם הובילו למרד גדול באלוקי ישראל, בנביאיו ובאנשי אמונו, אך שורש כל הרע, מדגיש התרגום יונתן, היא חוצפתם ועזותם לקום, להתקהל, להתלונן ולהתנשא...

ואת זאת מבין הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א עפ"י שני סיפורים:

שתי הוראות סותרות יצאו מלשכת הגזית של מרנא החפץ חיים זי"ע, וביראת הכבוד הראויה, בירר חתנו הגאון רבי צבי הירש לוינסון זצ"ל את פשר הדברים. היה זה כאשר ספרו 'לחפץ חיים' על בחור בשיבה שסרח ונכשל בעבירה חמורה מאוד, "אין להוציאו מהשיבה..." - פסק ה'חפץ חיים' - "צריך לדבר אל ליבו שישוב בתשובה, והוא עוד יהיה רב גדול בישראל..." . והעיד הגאון רבי אליהו לופיאן זצ"ל שהכיר את הבחור ואכן נעשה רב בגולה.

שבועיים לאחר מכן, באה אשה שאירחה באכסנייתה בחורים מהשיבה, וטענה לפני ה'חפץ חיים' שאחד הבחורים החציף פניו נגדה. ה'חפץ חיים' בירר את העניין ביסודיות, ולאחר העיון ציווה לחתנו לסלקו מהשיבה...

"מאי האי?" - תמה רבי צבי הירש - "הרי רק לפני שבועיים הורה רבינו שלא לסלק בחור שחטא יותר ונתלו בו תקוות רבות, מאי נפקא מיניה...?"

"תנן 'עז פנים לגיהנום', איני מבין" - שאל ה'חפץ חיים' - "ממה נפשך, אם עבר עבירה ולא שב בתשובה, הרי כל בעל עבירה לגיהנום, ומה החידוש בהוא שהעז פניו, ואם שב בתשובה, מדוע

משלחים אותו לגיהנום, הרי אין דבר העומד בפני התשובה, ואף עזות פנים בכלל...?

אלא, יישוב ה'חפץ חיים': "מי שהוא 'עז פנים', חזקה עליו שלא ישוב בתשובה, וממילא נחרץ דינו לגיהנום... לכן פסקתי שאין מקומו בין כותלי השיבה..."

והעידו על אותו בחור שלבסוף יצא לתרבות רעה....

הסיפור השני:

בחור בישיבת סלבודקא ירד ברוחניות ונתקלקלו מעשיו, הוא נקרא אל הסבא זצ"ל וננזף על אורחותיו הקלוקלים, הסבא גער בו בעוצמה והטיח בו דברים כדורבנות...

ידידו של הבחור לא ראה את הדברים בעין יפה, והחליט לכתוב מכתב לסבא, בו הוא גולל את ספור חייו של הבחור ואת דעתו שאסור היה לגעור בו כל כך ולשבור את רוחו.

המכתב הגיע לידי הסבא ולאחר שעייין בו, פסק: "הבחור הננזף יישאר בישיבה וכותב המכתב יישלח ממנה..." - והסביר - "בחור שמעז פנים לומר את דעתו לרבו וחושב שמבין יותר ממנו, הוא אוטם אזנו משמוע... והרי הוציא עצמו מכלל תלמידי השיבה..."

שליחת תגובות לכותב הטור הרב ישראל ליוש, כתבו ל: israel.layosh@gmail.com

קבל את גיליון 'לקראת שבת' ישירות למייל שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il

החלוצים מארץ ישראל, וערכו להם מסיבת הוקרה. מנהל המחנה, מר פישביין, ארגן את המסיבה. הוא לא היה דתי, אבל הבין שיש למנות במחנה רב, ומינה את הרב פרידמן.

פנה אלי הרב פרידמן, ואמר: "לוקחים פה ילדים לשמך. ההורים לא מבינים לאן הם שולחים אותם. אסור לי לדבר, כי אעורר עלי את חמתו של מר פישביין והוא יצר את צעדי. יתנכל לכשרות ולטהרה, ויצא שכרי בהפסדי. אבל אתה אדם פרטי, לך מותר לדבר!".

זה לא היה פשוט. הם ידעו שאני דתי. בן ישיבה, מדוע שיתנו לי לדבר? הלא אסית נגדם! אמרתי: "מה פתאום, אני אדבר אך ורק בשבח ארץ ישראל, כמה השתוקק משה רבנו להכניס לארץ!" שמעו כך, ונאותו. "חמש דקות", אמרו.

נעניתי: "שלוש, לא יותר". ידעתי שיותר לא יניחוני.

כולם העתירו שבחים על החלוצים מארץ ישראל המפריחים את השמחה, ויצרו גן עדן ושמו קיבוץ, ומיישבים את ארץ ישראל, ואמרו שאני אביא את ברכת אסירי סיביר המתעתדים לעלות לארץ ישראל.

קמתי ואמרתי: "הורים יקרים! מבקשים מכם לשלוח את בנים לקבוצים של השומר הצעיר - הבטחתי לדבר על נקודה אחת בלבד, שלוש דקות ואני מצהיר שאעמוד בהבטחתי". כמה רווח למארגנים המתוחים.

"הורים יקרים! השואה הנוראה היתה בבחינת גלות מצרים. שם זרקו למים ופה שרפו באש". התייפחויות נשמעו. "והגרמנים הוכו, כפי שהוכו המצרים. ואחרי המכות פנו היהודים לעבר ארץ ישראל!" מחיאות כפים סוערות. "ודווקא משה רבינו, שהביא את המכות על המצרים, והנהיג את העם במדבר, לא זכה להיכנס לארץ מובטחת! כמה התחנן, ולא נענה! ושאלו רבותינו בגמרא: מדוע זה היה כל כך חשוב לו? בלשונה: וכי לאכול מפריה הוא צריך? ובלשוננו, כמו ששמענו כאן: האם כדי להפריח את השמחה, וליצור גן עדן לחקלאים? ותרצו: לא רצה אלא לקיים את המצוות התלויות בארץ! ככל שקיים מצוות בחוץ לארץ, עוד ביקש להוסיף מצוות בארץ ישראל -

יהודים יקרים האם ילדיכם היקרים יסיפו מצוות בקיבוצי השומר הצעיר, בהם אוכלים שפנים ונוחרים חזירים, אוכלים ביום הכפורים וחמץ בפסח?"

מיד התנפלו עלי וגררו אותי, זעקתי: "גדול המחטיאו יותר מן ההורגו - האם ניצלנו מהיטלר כדי להיספות ב'שומר הצעיר'?"

כדי לסתום את פי חנקו את גרוני, ואשתי זעקה: "הצילו, הורגים את בעלי!". קמה מהומה, ונהדפת החוצה כשאני קורא: "יהודים - מי אינו חוגג את ליל הסדר, וקורא את ההגדה - הן אומרים אנו: והכניסנו לארץ ישראל - ובנה לנו את בית הבחירה!

להנחלת הארץ, יעוד רוחני בלבד!"...
(והגדת - הגדה של פסח)

שהוא מזרח, ועל יום שהוא לילה. כי המזרח תמיד מזרח, והמערב תמיד מערב. היום יום, והלילה לילה.

אבל כשהרב בא ומצביע ללכת לימין, לצפון. עומד אדם מולו, והולך לימינו שלו, לדרום.

אומר לו הרב: לא לכך התכוונתי, עליך לפנות לצפון.

והוא מתעקש: הרב אמר לימין, והדרום לימיני.

או אז משיב לו הרב: הדרום לימינך משום שאתה עומד הפוך. תעמוד כמוני, והצפון יהיה לימינך!

ומובן שזה משל -

מדוע אין מבינים את החכמים, מדוע פועלים בנגוד לדעתם, ומדוע מביעים דעות ומותחים עליהם ביקורת?

הכל נובע מהעובדה שעומדים מולם ונגדם, במקום לעמוד איתם ולכיוונם...

פעם שאלני אדם: מדוע אינכם מתאימים את התורה לזמן?

שאלה טובה!

אמרתי לו: בוא ונסכים על דבר אחד: כשהילד גדל והנעל לוחצת, יש שתי ברירות. או להרחיב את הנעל, בזמני היו פותחים פתח קדימה, להוציא את הבוהן, או שקונים נעליים חדשות. יש עוד שתי ברירות: או שהולכים יחפים, או שזה לוחץ וקשה ומכאיב. למה לא חושבים על אפשרות חמישית, לקצוץ את אצבעות הרגלים? התשובה פשוטה: משום שהרגל היא העיקר, והנעל באה לשרתה!

מוסכם, הן, עליך ועלי.

כעת תבין, שאנו חלוקים בינינו מהי הנעל ומהי הרגל -

אנו יודעים שהתורה קדמה לעולם, והקדוש ברוך הוא הסתכל בתורה וברא את העולם על פיה, ואחד היסודות ביהדות ש'זאת התורה לא תהא מוחלפת', לכן אין מחשבה לפגוע חלילה בתורה. יש להתאים עצמנו אליה. ואנו מותאמים לה, כי נבראנו על פיה.

אצלך, האדם עיקר והתורה כנעל. ואם היא לוחצת מחליפים אותה...

לא ולא, מוחה האיש. אבל להקל פה ושם...

אמרתי לו: ייתכן ואפשר, אבל לא אני נותן התורה וגם לא אתה. אם תמסור לי את שמך ושם אמך, אומר לקדוש ברוך הוא שאתה רוצה לעלות אליו ולהציע הצעה -

החליט שלא למסור, והמצב נותר בעינו...

בסיום מלחמת העולם השנייה שוחררו מסיביר כל העצורים הפולניים, ואנו בתוכם. בפולין התבשרנו שהגיעה ספינה עם חמישה עשר פעילים מ"השומר הצעיר", לשכנע ילדים להצטרף לקיבוציהם. התרגשות רבה שררה במחנה העקורים על הגעת

אשוב לביתי, ייוודע להם, כי לא רק שהחמיצו את עצם הנסיעה עם אבי אל הרבי, אלא שגם הפסידו את העוגיה שהיו יכולים לקבל לו היו באים עם אבי לשבות במחיצת הצדיק, לכן מבקש אני מהרבי שיתן לי עוד עוגיות בשביל אחיי ואחיותיי".

רבי שלמה, הנרגש מדבריו התמימים של הילד, מילא את ידיו בעוגיות מלוא חופניים ואמר בהתפעלות: "ילד כזה, שבליבו אין הנאה על כך שרק הוא נסע ואחיו לא, ילד כזה שמבין כי עליו לדאוג גם לאחיו ולאחיותיו - ראו! לכך שה' יתברך יברכהו בעשירות גדולה!"

ואכן כאשר גדל הילד והיה לאיש, הוא נודע כעשיר גדול, אשר הרבה במעשי צדקה וחסד, ועשרו המשיך לזרעו אחריו ושם משפחתו נודע לתהילה.

(מתוך 'כבודם של ישראל')

במוצאי שבת עברה לפני רבי שלמה קבוצה גדולה של חסידים מלווים בילדיהם. כל ילד שעבר לפני הרבי זכה לקבל עוגיה, כאשר הילד האמור עבר לפני הצדיק וזכה לקבל עוגיה מידי הטהורות, הוא לא המשיך בדרכו אלא עצר והתלחש עם אביו, האב שמע את דברי הילד וניסה להניאו מכוונתו בטענה: "זה לא יפה, זה לא מתאים!" אבל הילד הוסיף לבקש ולהתחנן, בעוד האב דוחה את בקשתו.

לפתע הרגיש רבי שלמה בחילופי הדברים, קרא לילד ושאל אותו ברכות: "ילד יקר, ספר לי בבקשה מה רצונך?"

"הייתי רוצה", ביקש הילד במבוכה, "שהרבי יתן לי עוד כמה עוגיות כדי שאוכל גם לקחת הביתה!"

"הרי לפניך עברו עוד ילדים רבים, ואף אחד מהם לא בקש עוגיות נוספות, מדוע דווקא אתה מבקש עוד?", התעניין הצדיק.

הילד הפעוט אור אומץ והשיב: "אחי ואחיותי נותרו בבית, אבי לא לקח אותם עימו לשבות אצל הרבי, רק אני באתי. ועכשיו כאשר

המשך מעמוד 13 | הרב יהושע לייבזון

כל המדענים שחוזים במופלאות הטבע? התשובה העיקרית היא חוסר זמן כרוני להתבוננות עמוקה ומחייבת. היום המערכת בנויה בצורה שהמדען נלחץ כל הזמן לעבוד יותר ולהשקיע יותר, ובסופו של דבר נוצר כאן תהליך של צמצום", אומר אורבך.

"בשעות הבוקר אני לומד תורה בישיבת 'נתיבות עולם' בטרם אני נפנה לעבודתי המדעית", מסכם אורבך את דבריו, "אך עם כל החינוך המדעי שלי והסיפוק שיש לי מעבודתי, את ילדי לא חנכתי לעסוק במדע. מה שעושה מדען, קרי לקדם את הידע האנושי, יכולים לעשות גם הגויים, אבל מה שיהודי יכול לעשות, כלומר: לחזק את הקשר בין האנושות ובין הקדוש ברוך הוא, את זה גויים לא יכולים לעשות, לכן העדפתי לתת לילדי חינוך תורני. אני שמוח וגאה שצאצאיי נמצאים במסלול תורני ומפתחים את החלק שבורא עולם נתן לנו בלבד".

לתגובות leib1964@gmail.com

"המדע המודרני נותן לנו יכולת מצוינת להתפעל מחוכמת הבריאה", אומר אורבך. "לאדם שחוקר באובייקטיביות יש כלים טובים להתפעל מהקב"ה. אני יכול לעמוד מול כל מדען בעולם ולדון אתו בנושאים האלה על בסיס מדעי".

"היה ברור לי שאי אפשר להבין את העולם בלי להכיר בכוח עליון. הטבע לא יכול לברוא את עצמו, רק ישות עם כושר נפלא ובלתי מוגבל של יכולת יכולה להמציא ולפתח את הדבר הגאוני שקוראים לו 'הכימיה של החיים'. כל תגליות המדע משאירות אותנו מתפעלים ומשתאים, אולם הן אינן מספיקות כדי לחבר אותנו לבורא, עיסוק במדע לבדו יכול להשאיר את המתבונן האובייקטיבי מגיע למסקנה שיש משהו מעבר לטבע ולהסתפק בזה. הגורם החזק האמיתי שיכול להביא אדם להכרה השכלית בהשגחה הפרטית של הבורא ובהכרה לחפש את הקשר איתו, הוא המסרים המופלאים שנושא איתו עם ישראל מדורי דורות.

"לכאורה, כל המדענים היו צריכים לראות מה שאני ראיתי. אז איפה

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

מפני רצונו. והוא היכי תמצוי איך יוכל האדם למסור נפשו בכל יום תמיד, והוא שאמר דוד המלך (תהילים מד כג) 'כי עליך הרגנו כל היום' ע"כ.

ולדרכנו נאמר כי מסירות נפש-רצון אמתית היא לוותר לזולת, לתת לזולת, לשמוח עם הזולת, לנהוג עין טובה בזולת. זוהי מסירות נפש שהשי"ת חפץ בכך ורוצה בכאלו, להתגבר על אותו רעת עין שיש לברוח הימנה כמטחוני קשת ולא יהיה עוד כקרח וכעדנו. אכן ב'עין טובה' מסר רבי חיים את נפשו, ובשכר זה זכה שניצל נפשו. כך גם אנחנו כולנו חיי"ם נכבשו את רצוננו מפני רצון חברנו. ואתם הדבקים בד"א חיים כולכם היום'.

(נעתק מתוך שיחת גאב"ד חרדים)

חסידים צעירים מתווכחים בדרכי עבודת ה' ובעניין 'מסירות נפש', שמוטל על העובד ה' להתנער ולהתנזר מכל מיני דברים ותענוגים גשמיים, בכדי להתעלות דרכם בעבודת השי"ת, ובגודל הניסיונות של ימינו כמסירת נפש אף הם ייחשבו.

כאשר סיימו את דבריהם, פנה אליהם החסיד רבי משה, נתן גערה בהם ואמר וכי לזאת מסירת 'נפש' יקרא, הלא אין זה כי אם מסירת 'הגוף' בלבד, מסירות גוף של 'בילקע מיט ארבעס' [חלה עם חומוס] שאתה מוסר להשי"ת, ואם אמנם שחשובים ורצויים לפני ה', עם כל זה המבחן האמיתי של מסירת 'נפש' הוא ויתור משהו מהנפש, כגון התגברות על היצה"ר, או עוד בלאט גמרא, עוד שטייגן הוא 'מסירות נפש' ואת זה צריך לתת לה'. ועל הא שנינו 'בטל רצונך

דוחה מאה פרנסות. אם אכנס להליך של דיונים - הלא אין ספק שתפרוץ כאן מחלוקת, השלום יחטוף מכה אנושה... המחלוקת הזו תדחה ממני מאה עיסקאות מניבות, תרחיק מעליי מאה הזדמנויות להתפרנס ולהתעשר. ברור שלא כדאי הדבר, ברור שכדאי שבעתיים לוותר, לברוח מהמחלוקת, להבטיח מאה פרנסות שיבואו אליי בשמחה ובטוב לבב, מתוך שלום ואחוזה!

דבריו אלו של האיש, שהביא הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א, מאירים את העיניים: פעמים נראה כי המחלוקת היא הכרח, צורך השעה כדי לשמור על הפרנסה, כדי להבטיח עתיד כלכלי חיובי. האמת הפוכה בתכלית: המחלוקת דוחה פרנסה, השלום הוא מגנט של עושר, צינור של פרנסה. הבה נשמור על השלום, נוותר בכל מחיר, נברח ממחלוקת כמו מאש - ונפתח לעצמנו שערי פרנסה והצלחה בכל התחומים!

פוחחות שערי שמים. גם אם הדבר כרוך בקושי, הוויתור דורש מאמץ לא פשוט - אבל הוא משתלם במיוחד, כי הוא מעניק שמירה וברכה, פותח שער לחיים טובים ומאושרים!

הצלחה עסקית מובטחת!

מעשה ביהודי נכבד, איש עסקים מוכר, שנקלע שלא בטובתו לסכסוך עסקי, שגרם לו הפסד ממון רב. יועציו ובני משפחתו הציעו לו לתבוע בדין תורה, אמרו לו כי הרי לבטח הצדק עמו, ולכן יזכה בדין ויקבל את כספו בחזרה. אלא שהאיש סירב, וטענתו בפיו: הרי פשוט שאוותר ולא אתבע, וכי מה לא אעשה למען פרנסתי?! הביטו בו כולם נבוכים ותוהים, וכי איזה הגיון הוא זה?! הלא ההיפך - אם יתבע יקבל את כספו, יזכה בפרנסתו. אם יוותר יפסיד, פרנסתו תיפגע! ומאידך, הוא טוען שלהצלחת פרנסתו עדיף לו לוותר, היכן ההגיון בדבריו?!

חייך הלה והשיב: 'הלא כתוב בשל"ה הקדוש, כי מחלוקת אחת

לשליחת תגובות לכותב הטור ולקבלת העלון
של הרב אשר קובלסקי: במייל, כתבו ל-6182918@gmail.com

* חדש - שיעורים וטיפים ב'גישמאק בלימוד' (שלוחה 33)

* שיעורים מקוצרים על הדף היומי

* דף היומי בהלכה - 5 דקות ביום

* ווארטים וסיפורים מיוחדים לפרשת השבוע

* סיפורי צדיקים ותוכניות מיוחדות

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' *4992 או 077-2222-666

וארטים לפרשת שבוע

שם. רש"י: ראה שמואל יוצא ממנו. דהיינו שקרה ראה שמואל יוצא ממנו ולכך חלק על משה. ויש להקשות מה הוא ראה בזה? אומר ר"י איבשיץ זצ"ל, יש מחלוקת בגמ' בחגיגה את מי ממנים פרנס על הציבור, שיטה ראשונה: רק מי שהגיע לגיל 50. ושיטה שנייה אפילו לפני חמישים - אם למד כל התורה. וקורח הרי היה לפני גיל 50 כי הוא היה מנושאי הארון (שזה בגיל 50-30), ולפי שיטה א' הוא לא ראו למלוכה, לכן הביא ראיה משמואל שמלך 11 שנה ומת בגיל 52 א"כ חזינן כשיטה ב'. **עוד י"ל ע"פ** יומא כב אין ממנים פרנס על הציבור אלא קופה של שרצים מאחוריו, ומשה היה לו דופי כי עמרם נשא ודתו שעתידה תורה לאוסרה, אבל קרח שפך היה מה ראה להתמנות הרי הוא היה נקי וי"ל שראה את שמואל שגם היה נקי, ולא ידע ששמואל לא נקי כי יש לו את הקופה של קרח מאחוריו.

טז א. ואון בן פלת. הגמ' בסנהדרין קט אומרת שאון בן פלת אשתו הצילה אותו ע"י שטענה כלפיו שממ"ץ מי שינצח, אתה בכל מקרה יכול להיות רק מספר שניים שלו, אז מה אתה מתערב. וכשהוא הביע חשש שיבואו לשכנע אותו, היא השקתה אותו יין וישבה בפתח הבית וסתר שערות ראשה. ויש ליתן טעם למה עשתה ד"ץ שסתר שערות ראשה וי"ל כדי שלא יבוא און בן פלת ויטען לאשתו שאמנם הוא עצמו לא יהיה כהן גדול אבל בניו יהיו ראויים לכהונה גדולה ובשביל זה שווה לו לרוב. הלכה גברת בן פלת ופתחה יומא מז. וראתה שהטעם שקימחית זכתה שבניה יהיו כהנים גדולים משום שמעולם לא גילתה שערותיה אפי' בתוך כותלי ביתה. אמרה גברת בן פלת אני אמנע את כל הסיכויים שבני יהיו כהנים גדולים כדי שלאון לא יהיו טענות.

טז א. ויקח קרח. המשנה באבות אומרת איזו היא מחלוקת שלא לש"ש מחלוקת קרח ועדתו. ויש להקשות הא קרח חלק על משה ולא על עדתו וא"כ הול"ל מחלוקת קרח ומשה. וי"ל שמצינו בסנהדרין קי' שחשדוהו על אשת איש וכולם קנאו לנשותיהם ממשה. והנה קרח קיבץ את כל הסנהדרין לחייב את משה על אשת איש ואפשר לחייבו על ידי שכולם מחייבים ואחד פוטר וקרח היה הפוטר וזהו מחלוקת קרח ועדתו. דרכי דוד.

טז ב. ויקומו מלפני משה. ולהלן פסוק ג כתוב ויקהלו. י"ל דהטעם שקמו בשביל שהעלילו על משה שעבר על אשת איש. והנה מצינו ביבמות דניתן לסמוך על קול שיוצא רק כשאין לאדם שיוצא עליו קול שונאים, וכאן הם קמו בשביל להראות שהם לא שונאים את משה ובכדי שיאמינו למה שהם אומרים על משה הם קמו מלפניו להראות אהבה. צמח דוד.

טז ב. ויקומו מלפני משה וגו' נשיאי עדה קראי מועד אנשי שם. ודרשו חז"ל (סנהדרין קי). קראי מועד שהיו יודעים לעבר שנים, ולקבוע חודשים. הטעם שהוצרך לכאלו אנשים, אומר רבי יונתן איבשיץ זצ"ל, ע"פ הגמ' שם, שבאותו הזמן שקרה התווכח עם משה, באו השמש והירח לפני הקב"ה וא"ל אתה לא דואג משה יצא אנו לא נעשה מלאכתנו. וקשה מה הם התערבו על ריב לא להם? אלא י"ל דידוע שבשעת בריאתה אמרה הלבנה לקב"ה, אין 2 מלכים משתמשים בכתר 1, א"ל הקב"ה לכו ומעטי עצמך. ולפי"ז הכל מובן, טענת קורח הייתה שלא צריך להסתפק במנהיג 1, לדור, אפשר גם 2, ומה תשאל, הרי השמש לא יכולה ביחד עם הירח דהרי ישראל קובעים לפי שנת הלבנה, ועכו"ם לשנת החמה, ענה קרח, אמנם בירח מונים את החודשים, אבל בשמש מעברים את השנים, וא"כ גם בישראל יכולים לשלוט 2 מלכים. ומתוך א"כ השמש והירח התערבו במריבה כי הירח טענה שאם קרח צודק שיחזירו אותה לגדולתה. וגם מובן מה הטעם שקרח הביא בקיאים בעיבור ובקביעת החודש.

טז ג. כי כל העדה כולם קדושים. פרש"י (מהמדרש) כולם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה וגו' אנכי ה' אלוהיך. יש להקשות בשב"מ הוצרך לומר מה שמעו וכו', ועו"ק למה נכפל כל העדה כולם? וי"ל דהנה יש להקשות מני"ל לקרח שכל העדה כולם קדושים אולי

יש מי שלא קדוש, ועו"ק י"ל שכולם שמעו דברים בסיני, וזה וודאי שכולם שמעו כי אם היה חסר מכלל ישראל אפי' אחד אז לא היה אפשר לקבל את התורה כמבואר בחז"ל (ילקוט'ש יתרו רמז רפ). והטעם שאמר קרח כי כל העדה כולם הרי כבר אמר כל י"ל שמצינו בטי"ז או"ח תקפ"ג על מה שאומרים בתפילה ברי"ה מלך על כל העולם כולו, ולמה כופלים גם כל העולם וגם כולו, כי כל העולם כולם רוב ולכן מוסיפים כולו לומר שכולו לגמרי בלי רוב, וזה מה שאמר קרח כל העדה כולה ואין אחד שלא. בנין אריאל.

טז ד. וישמע משה ויפול על פניו. פרש"י במחלוקתו של קרח נתרשלו ידיו. יש להקשות למה נתרשלו ידיו משה כאן יותר מאשר בחטא העגל שהיה הרבה יותר חמור. וי"ל שישמע משה הוא שמעו? וי"ל דהנה איתא במדרש (שמו"ר מג ה) שאחר חטא העגל אמר משה לקב"ה שעם ישראל חשבו שאנכי ה' נאמר רק לי ולא להם ולכן אל תעניש אותם, וכך הוא פייס לקב"ה. אבל כאן הם אמרו כל העדה כולם קדושים ואומר רש"י (פסוק קודם) כולם שמעו מפי הגבורה אנכי ה' ובה ביטלו דברי משה, כי כאן כבר לא היה למשה מה לפייס לקב"ה לכן נתרשלו ידיו. זכרון שמואל. עו"ל בטעם שמשה לא התפלל כמו בחטא העגל ואדרבה היה לו למחול על כבודו כי הוא עניו מכל אדם? וי"ל דמבואר בסוטה כה שזקן ממרא שרצו ב"ד למחול לו אין מוחלים לו כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל. והנה כאן כתב רש"י ויפול על פניו מפני המחלוקת, וזה הטעם שמבואר דאינו יכול למחול כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל. פרי עץ חיים.

טז ז. רב לכם בני לוי. איתא בסוטה יג. דמשום שאמר משה רב לכם בני לוי, ע"כ נאמר לו רב לך על תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה ונמנע ממנו להיכנס לארץ. וקשה במה חטא כשאמר להם רב לכם בני לוי? ועוד מה המידה כנגד מידה כאן? וי"ל ע"פ המדרש שאמר משה רב לכם בני לוי, היינו שגדולת הלויים שחובה מכהנים, והנה אמרו חז"ל שבשביל שמשה סירב בסנה שבעה ימים ללכת בשליחותו של הקב"ה הוא נענש, ומה עונשו? חד אמר שהוא היה ראוי לכהונה ואז הקב"ה הוריד לו את הכהונה, וחד אמר שהיה ראוי שהוא יכניס את בני"ל לארץ וכעת הוא נענש שלא יכניס. ולפי"ז י"ל כיוון שמשה טען רב לכם בני לוי היינו שלוי יותר חשוב מכהונה, ע"כ מה שמשה לא קיבל כהונה זה לא עונש, א"כ העונש חייב להיות שהוא יימנע מלהיכנס לארץ.

טז יא. ואהרן הוא כי תלינו עליו. יש לומר שמרומז כאן דינא דעירובין סה: ששם כתוב דב' דברים אדם ניכר בכוסו ובכיסו ובכעסו. והנה אהרן א"א לבוחנו בכוסו כי כהן אסור ביין, ובכיסו נמי א"א לבדקו כי נאמר בהלכה (יומא יח). גדלוהו משל אחיו והיינו שהוא צריך להיות עשיר, ובמה כן ניתן לבדקו, בכעסו, ועו"ק נאמר ואהרן מה הוא, איך יודעים מה אהרן כי תלינו עליו כשתכעיסו אותו אז תגלו מה הוא. רבי מאיר אריק.

טז יב. וישלח משה לקרא לדתן ולאבירים. וברש"י מכאן שאין מחזיקים במחלוקת, שהיה משה מחזר אחריהם להשלימם בדברי שלום. וצריך להבין וודאי שאין מחזיקים במחלוקת ומה צריך ברותא לזה, ועוד הא משה עשה מעבר לכך, הוא ניסה לפייס והול"ל רק דיש לחזר אחר בעלי מחלוקת לשלום. וי"ל, אומר החת"ס, דהנה דתן ואבירים מצינו ג"פ שהוחזקו לבעלי מחלוקת, הראשון בהריגת המצרי שמות ב די. השני שמות ה כא הבאשתם את ריחנו, והשלישי כאן אצל קרח, וכיוון שיש להם חזקה של בעלי מחלוקת היה צד שמשה לא יצטרך לחזר אחריהם, כי הם כבר הוחזקו כבעלי מחלוקת, קמ"ל שאין חזקה להיות בעל מחלוקת וזה כוונת רש"י מכאן שאין מחזיקים במחלוקת.

טז טו. ויחר למשה וגו' ויאמר אל ה' על תפן אל מנחתם. לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעותי את אחד מהם. קשה א. למה לא מחל על עלבונו וביקש שהקב"ה לא יקבל את תשובתם, הרי מחזיקים אנו למחול (יעוין בשו"ע על עיו"ב), ועוד מה הקשר לא חמור אחד מהם נשאתי? וי"ל דהמוציא ש"ר על חבירו אינו חייב למחול לו, ואומר המג"א בגלל שבנ"א חושבים שזה אמת כיון שלא חושדים אדם

פרשת קרח תשפ"א

במה שאין בו, ומוסיפים הפוסקים שזה הכל רק אם אין לו שונאים, אבל כשיש לו שונאים, השומעים לא מאמינים כי תולים את השמועה מהשונאים ואז יש כפרה. ואומרת הגמ' שהכפרה זו הקטורת. וא"כ י"ל, שמשה אמר לקב"ה כך, אל תפן אל הקטורת שלהם, כי ההוצאת ש"ר שלהם התקבלה לפני השומעים, כי אין לי שונאים שהרי לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעותי לאף אחד מהם.

טז טו. ויחר למשה וגו'. פרש"י נצטער למאוד. ויש להבין למה הוא נטה מלפרש כפשוטו, דוידר הוא לשון כעס. ויש ליישב ע"פ עירובין סה. שמבואר שם שאין להתפלל ביום שבוטע, והיה קשה לרש"י אם נאמר שוידר הוא כעס א"כ איך משה התפלל אח"כ אל תפן אל מנחתם, לכך הוא שינה מפשוטו של מקרא וביאר שוידר הוא לשון צער. אמרי שפר.

טז לג. וירדו הם וגו' ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל. הגמ' בסנהדרין קט דורשת מכאן שאין להם חלק לעולם הבא שנאמר ותכס עליהם הארץ בעוה"ז, ויאבדו מתוך הקהל לעוה"ב. ויש להקשות הא דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא כמבואר שם בע"א ומדוע צריך פסוק מיוחד לעדת קרח בזה הא היו בכלל דור המדבר. וי"ל דהטעם שאין לדור המדבר חלק לעוה"ב הוא משום חטא המרגלים כדכתיב במדבר הזה יתמו ושם ימותו שנאמר בחטא המרגלים, ושבת לוי לא היו בכלל זה כי משבת לוי לא היה מרגל, וקרח שהיה משבת לוי הוזקק לפסוק מיוחד שאין לו חלק לעוה"ב. בפלש הבעש"ט. ולפי"ז נמי י"ל מה שכתב רש"י בתחילת הפרשה קרח שפיקח היה מה ראה לשטות זו, ולמה לא הקשה על שאר 250 ראשי סנהדראות? אלא י"ל שכולם נגזר עליהם מיתה במדבר אז אין להם הרבה מה להפסיד ואולי ירוויחו במחלוקת. אבל קרח שהיה משבת לוי וכנ"ל מה ראה לשטות זו.

יז ו. וילוו כל עדת ישראל על משה ואהרן ויאמרו אתם המיתם את קהל ה'. והיה בהקהל העדה...ויפנו אל אהל מועד והנה כסהו הענן... וירא כבוד ה'. שתי קושיות נשאלות כאן, מה היה הצד של עם ישראל ששמעו הרג את קרח ועדתו, האם הם לא ראו איך הם מתו? ועו"ק מה זה ההמשך, ויפנו אל אהל מועד? וי"ל, אומר החת"ס, דטענת עם ישראל היתה, שבגלל שלא מחלתם לקרח ועדתו הם מתו. והנה איתא בגמ' שבת קמ"ט כל שחברו נענש על ידו אין מכניסים אותו במחיצתו של הקה"ה, ואם העונש של קרח היה בגללם לא היה נראה כבוד ה' באהל מועד...ולכן מיד הם נכנסו לאהל מועד להראות קבל עם ועולם שהעונש לא היה בגלל חוסר המחילה שלהם. ומובן ג"כ למה הוצרך משה אהרן יפרח וזה יהיה לאות וסימן כי בו בחר ה', הא בלא"ה כבר ראו כולם שזה בחר בו מזה שקרח ועדתו נבלעו. ולכ"ל י"ל שהיה צד שאהרן גרם למיתתם וא"כ אינו בדין שיעבוד וזה הקמ"ל בפריחת מטה אהרן.

יח טו. כל פטר רחם לכל בשר אשר יקריבו לה' וגו' אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור בהמה הטמאה תפדה. יש לעיין מדוע אצל האדם נכפל פעמיים ענין הפדיון פדה תפדה, ואילו בבכור בהמה נאמר רק פעם אחת תפדה. וי"ל דמבואר בסופ"ק דבכורות דאם הפריש בכור בהמה טמאה ונאבד אינו חייב באחריותו, אבל בכור אדם, אם הפריש ונאבד חייב באחריותו. ולפיכך בבכור אדם נאמר פדה תפדה דפעמים צריך אותה לפדות פדיון אחר פדיון, אבל בבהמה טמאה לא נאמר אלא פ"א, כי לעולם א"צ יותר מפדיון אחד. לוח ארז.

יח כז - כח. ונחשב לכם תרומתכם וגו' כן תרימו גם אתם. איתא בשו"ת מהרי"ט דהפרשת תרומה הוא מילי, והנה מילי לא ממסרן לשלח, והטעם שמהני שליחות בתרומה הוא משום שתרומה איתא במחשבה, וא"כ י"ל בכוונת הפסוק ונחשב לכם תרומתכם ומשום הא כן תרימו גם אתם ויגם לרבות שלוחכם. ויובן גם מה הכוונה כן תרימו גם אתם, שלכאורה המילה כן מיותרת ולפי"מ שאמרנו א"ש שהכוונה בגלל שנחשב לכם תרומתכם לכן תרימו ע"י שליח. חלק הובא בחת"ס.

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

קנאה: ויקח קרח בן יצהר וכו'. אומר רש"י מה ראה קרח לחלוק על משה? נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל שמינהו משה ע"פ הדיבור לנשיא על בני קהת. קרח היה אדם מכובד מאוד ואע"פ כן הוא עשה את המעשה הזה שנזכר לדידאון עולם ואע"פ שידע את התוצאות החמורות שלו כמבואר ברש"י בהמשך שידע קרח שהוא ימות בכ"א הקנאה הוציאה אותו מהעולם. וזה גם הביאור במה שכותב רש"י עינו הטעתו כי עינו גרמה שיקנא ולכן לא עזר כלל שהיה פיקח. וע"י הקנאה האדם משתבש ויוצא מדעתו עד שהוא לא מבחין כלל על התוצאות ההרסניות של מעשיו ומה הוא עושה לאחרים ובעיקר לעצמו. והעולם אומר מה שאדם עושה לעצמו מכח קנאה אפי' אלף אויבים לא יוכלו לעשות לו. ברגע שאדם מקנא במישהו הוא מפסיק להיות מכל מה שיש לו כי הוא מקנא והקנאה אוכלת אותו כי לא אין את מה שיש לחברו ויוצא שהוא מפסיד לא רק מה שיש לחברו אלא גם מה שיש לו בעצמו כך אמרו חז"ל בסוטה. וכתב האחרות חיים להרא"ש ליום ו. אל תתן בלבבך קנאה שזו היא רעה חולה שאין לה רפואה ואמרו חז"ל הקנאה מקצרת ימים של האדם. וכבר הרחיב בזה בארוכה במסילת ישרים פרק יא. **וכן בארחות צדיקים שער הקנאה** כתב המקנא חומס נפש, כי הוא מתאבל תמיד, ושכלו מתחסר מרוב קנאה הטמונה בקרבו, ואין לבו פנוי ללמוד ולהתפלל בכוונה לעשות מעשים טובים. כל אדם מוצא טעם ערב במאכלו, חוץ מן המקנא שאינו טועם טעם טוב במאכלו, עד שתסור הטובה מחבירו. לכל שנאה יש תקוה, שאם ישנא חבירו עבור שגולו, תסור השנאה כשישיב לו אותו דבר. וכן כל שנאה התלויה בדבר אחר, כשיתוקן הדבר ההוא תיבטל השנאה, חוץ מן השנאה מחמת קנאה. **ורבי חיים ויטאל** כותב שהעונשים של כל הראשונים הגיעו מהקנאה. קין שקינא בהבל נטרד ע"י מהעולם, השבטים שקנאו ביוסף נענשו בעשרה הרוגי מלכות. וכן קרח נתקנא שלא התמנה לנשיא וסופו ידוע. ובוודאי מוטל על ההורים לא להעניף ילד אחד על פני הילד האחר כי רואים מיוסף מה גרם הויקנאו בו אחיו.

הרב שטינמן היה אומר תמיד שהדורות מפסידים רבבות של ת"ח משום שבתור בחורים הם מתקנאים זה בזה ונשברים ועוזבים את הלימוד, כי קשה לאדם לראות בהצלחת חבירו. וידוע ג"כ על הסבא מסלבודקא שלקח אחד מתלמידיו לחלון וא"ל מה אתה רואה? ענה לו התלמיד הרבה אנשים. אמר הסבא אני רואה מצבות, כאן אני רואה מצבה של רבי עקיבא איגר, כאן של השאגת אריה וכו'. כי רבים הם האנשים שהיו בישיבה שקדנים ובעלי כישירויות יוצאי דופן ויכול לצאת גדולי עולם, ורק משום שבאותו הזמן היה בחור בישיבה שהצליח יותר מהם, מידת הקנאה הכתה בהם עד שנשברו ועצרו את עלייתם. ומה שכתוב 'קנאת סופרים תרבה חכמה' הכוונה היא שילמד ממעשיו לעשות ג"כ וזהו כשרואה אדם מקיים מצוות בהידור שירצה גם הוא לעשות כן. אבל לא שעיינו תהיה צרה בשל חבירו.

רבי חיים קניבסקי באורחות יושר ערך קנאה כותב. שבזמנינו יש הרבה אנשים שחיים בלי חשבון משום שכל מה שיש אצל אחרים מוכרח להיות אצלם, ועי"ז נכנסים לחובות בלי חשבון עד שלבסוף נתקעים בחובות גדולים, ונאלצים למכור את ביתם או ליסוע לחו"ל וסופם מר כידוע. וכי"ז בא משום שלא כלכלו את ביתם כראוי, אלא בזבזו את כספם בשל שיקולים של קנאה.

מה עורר את רבי ישראל סלנטר צ"ל להפיץ את לימוד המוסר? היו בוילנא שני סנדלרים ועלה אחד משיניהם לגדולה עד שנהיה עשיר וגביר גדול שהרעף מכספו הרב לצדקה וזכותו זה זכה להשתדך עם גדולי הדור. בשעת החופה של החתונה הגדולה הזו כשראה הסנדלר הפשוט את ידידו הסנדלר לשעבר תחת החופה, חמת הקנאה בערה בו ולא היה יכול להבליג על קנאתו עד שעשה מעשה נפשע. הוא חלץ נעלו מעל רגלו וניגש למחותו לעיני כל המכובדים שנכחו שם ושאל אותו בקול רם כמה עולה לתקן נעל זו? העשיר כאשר שמע זאת התמוטט. ואמר הגרי"ס אם עד כדי כך יכולה להיות השחתה של בן אדם, אם כך צריכים להפיץ את לימוד המוסר.

להלן סיפור נורא מהספר עמוד ההוראה ממנו אפשר לראות עד היכן מגיעות תוצאותיהן ההרסניות של

המידות הנוראות קנאה ושנאה ותחרות. ומעשה שהיה כך היה: לילה אחד נחרדה אשתו של קבלן המצבות הירושלמי שמעון לשמע זעקותיו: רוצי מהר ותקראי לרופא, ידי המינית משותקת וחש אני כאבי תופת ביד! הבהילת בקולו גרמה לרעייתו להזעיק את הרופא באישון לילה. הלה הגיע לבדוק את החולה אולם אף לאחר בדיקה מקיפה של החולה לא הצליח לאתר את סיבת השיתוק ועזב את המקום כלעומת שבא. לקראת בוקר לאחר שהתפתל בייסוריו כל הלילה ולא הצליח להירדם ביקש שמעון מאשתו שתלך לנכונת ביתי ואלה ותועיק אליו את רבי מרדכי אבנר בונה המצבות מתחרה שלו. האשה על אף שלא הוברר לה מה הסיבה לבקשתו, בראותה את מצב בעלה עשתה כדברי בעלה. כאשר הגיעה לרבי מרדכי אבנר הלה תמה בלבו על המתחרה שלו ששלח להזעיקו בשעת מוקדמת זו, אולם לאחר שסיפרה לו אשתו על מצב בעלה הסכים ובא. כאשר הגיע ר' מרדכי אבנר פנה אליו שמעון במלים הללו אבנר ידידי אנא סלח לי גמלתך רעה ללא כל עוול בכפך חוטא ופושע אני, זעק בקול כואב ומיוסר. לשאלת ר' מרדכי אבנר על מה הוא מבקש כפרה ענה שמעון בקול שבור: אתמול לבית את המצבה העגולה של קברו של הצדיק רבי צבי פסח פרנק צ"ל, אך אני פושע רציני להוכיח כי רק אני מומחה לעשות מצבה עגולה ולאחר שזרזת לביתך אמש הלכתי בזדון לבבי הרמתי פטיש כבד ועשיתי סדק באבן המצבה. אוי לי ואבוי לנפשי כי שלחתי ידי בציון הקדוש זה אותו גאון וצדיק. נדהם מרדכי אבנר ונשאר המום למשמע אוזניו עד היכן מגיעה כוחה של קנאה ותחרות. שמעון אזר כוח והמשיך בדבריו אנא ממך עשה למעני ואל תגרום לי לרדת לבאר שחת, הרי אתה רואה מה מצבי אין ספק כי ידי משותקת בשל מעשי, אני מבקש ממך בכל לשון של בקשה רד לבית העלמין בהר המנוחות ובנה מיד לצדיק מצבה חדשה ואני אתן לך את משכורתך עבור עבודתך, אך אנא ממך אני מתחנן אל יודע הדבר לאיש. בוש ונכלם אני במעשה הרע שעשיתי ומתנחם אני עליו. רבי מרדכי אבנר הבטתי כי נאמנה על מה שביקשתי, אלא בנה מיד מצבה חדשה ולא נודע הדבר לאיש. למחרת קם שמעון ממשכבו ולא נודע כלל על ידו הכואבת והיא חזרה לתפקד משל מאומה לא התרחש בימים הקודמים. הדברים נשארו כמוסים עד פטירתו של רבי מרדכי אבנר ולמעשה סופרו מפי בתו של ר' מרדכי אבנר לאחר פטירת שני הקבלנים.

במוסף שב"ק ויק"פ תשע"ב הובא הסיפור הבא. את הסיפור שלח אברך צעיר וז"ל: הכל התחיל לפני שמונה שנים, פותח האברך במונולוג נרגש, הייתי אז תלמיד בישיבה וטרוד בעיה שממש לא נתנה לי מנוח. הייתי אחוז קנאה ומכרסמת בבחור אחד שלמד איתי בשיעור. מעמדי היה מבוסס, הייתי בעל כשרון וחרף. למדתי בהתמדה גדולה והיה ברור שהחברים מבקשים את קרבתני, אבל עמוק בתוכי קיננה בי קנאה בבחור אחר שקט ורציני שהיה יושב ולמד בקטק ובנצנה בקצה האולם וניכר היה בו שעדין לגדולות. היום ממרחק של שנים כאשר אני מנתח את התחושה הקשה שבערה בי, אני מבין שהבחור ההוא גילם בדמותו את כל התכונות שהייתי שואף להיחיינה לי, הוא היה טיפוס שקט שמעולם לא חשב מה הוא יכול לעשות בשביל כלבוס. באמת לא הייתי גרוע כל כך והבחור ההוא לא היה מושלם כל כך, היה כאן משהו פנימי איזה יצר הרע של איבה פנימית שלא הצלחתי לעוקרה. לא יכולתי לסבול את נוכחותו ואת הצלחת הבחור ההוא, אבל השתדלתי ככל יכולתי להסתייג את תחושותי האמיתיות אף ממני. מאחר שהיה מדובר בענין כה פנימי ורגיש נזהרתי בכפל כפליים מלחשוף את תחושותי כלפי אותו בחור. ברבים נוהג הייתי בו בדידות ואפילו בדאגה לשלומי.

מרב קנאתי אליו עשיתי מעשה נורא. הדבר ארע בזמן החורף כאשר התקרב המועד האחרון להגשת החבורה הנבחרת של זמן חורף בישיבה שהיה נהוג באותו זמן שהבחורים משיעור ב' ומעלה בישיבה הגדולה כתבו חבורה מקורית במסכתות שבהן עסקנו באותו זמן. לא כולם ניגשו למטלה זו מראש מפני שהיה ניפוי קפדני מאד של החומר. בסופו של דבר הודפס החלק הנבחר בחוברת הקטנה שראתה אור בסוף השנה וחולקה בין הבחורים. לא היה זה סוד שראשי הישיבה רבנים ומכובדים אחרים היו בוחנים היטב את הנאמר ביננות לשורות שם ובודקים את

שמות התלמידים החתומים עליהם. הכנתי חבורה נפלאה, ידעתי שהיא מעולה חזקה וחרפה מחד גיסא ומקיפה מאידך גיסא. גם אבי וסבי שעברו על החבורה היללה. ידעתי שחץ ממני אף אחד לא עומד להשיג חבורה מן השיעור שלנו וכנראה כל שאר החבורות יהיו של בחורים בוגרים יותר הלומדים ברמה גבוהה מאיתנו. היתה בכך כמובן מחמאה כפולה. הגעתי אפוא למסור את החבורה שלי לידי חברי המערכת. יד ההשגחה סובבה שבכניסתי פגשתי את הבחור השקט ההוא יוצא משם. אם כך, ההררתי לעצמי, גם הוא החליט למסור חבורה והרגשתי אף כל שמחתי מתפוגגת ונעלמת. לא אהיה היחיד מן השיעור, מסתמא אותו בחור הגיש חבורה משובחת משלי. ולעומת החבורה שלו, אם יוחלט בכלל לפרסם את דברי, הם ייראו עלובים וחסרי טעם. לא יכולתי לשאת זאת, נכסתי אל חדר המערכת שם נערמו שלוש או ארבע חבורות שאותן הגישו בחורים דקות אחדות לפניי, העליונה שבחבורות היתה של חברי לשיעור. איש לא היה בחדר לקחת את החבורה שלו ותחבתי אותה לכיסי. כשהחבורה שלי נותרה מתנוססת בראש הערימה ברחתי מהישיבה עם החבורה לעבר מתקן הגניזה הסמוך וזרקתי לתוכו את החבורה של אותו חבר. רק כשעזבתי את המקום קלטתי מה עשיתי, עמדתי באמצע הרחוב כמו אחד שניער משינה עמוקה וליבי הלם בי בחזקה רבה. לא התחרטתי על מעשתי, רק פחדתי שמא יתגלה הדבר. מיהרתי לחזור לישיבה נכסתי לאולם ולמדתי בחזקה ככל שיכולתי עד השעות הקטנות של הלילה. כאשר יצאה החוברת לאור וחבורתי התנוססה שם יחידה מן השיעור שלי, מה עוד כשהחבורה פרי עטי קצרה שבחים רבים, הרי כל מילת שבח היתה לי כגחלים על הראש. הגנבתי מבטים לבחור שתורתו לא התפרסמה, הוא בדק את החוברת ודפדף לראות אם שמו מתנוסס בפנים והוא כמובן לא ראה את זה. הוא קצת תמה על הדברים אך הוא המשיך בשתיקתו. באותו ערב הוא ניגש אלי להחמיא לי על החבורה. גם אני הגשתי חבורה, הוא הסים לפי תומי, אבל לא הוחלט לפרסמה. אני שוא שכלל הפחות את שלך פירסמו. זה אות כבוד לשיעור שלנו שאחד מנבחרינו מופיע בה. עברתי על החבורה שלך היא באמת נפלאה. את כל עונשי קיבלתי באותו רגע כששמעתי את דבריו הפשוטים של חברי אציל הנפש. לא אכחד אם אומר שייסורי המצפון מילאו את ליבי יום אחר יום שעה אחר שעה, אבל את האומץ לחשוף את הדבר ולבקש מחילה לא הייתי מסוגל לעשות. במקום זאת ניסיתי בכל כוחי להדחיק את הרגשות לירכתי הלב.

אני חייב להמשיך ולספר: אלפי פעמים חזרתי בתשובה על מעשה זה. התפללתי על כך בראש השנה וביום כפור של אותה שנה ומהז מדי שנה בשנה ועדיין לא הוקל לי. הרגשתי שאיני יודע אם ה' יסלח לי על כך. מה שבטוח הוא שאני עוד לא מסוגל לשלוח לעצמי. הדבר רדף אותי בהמשך לימודי בישיבה ובהיותי חתרן וביום נישואי וביום הולדת בני בכורי, בכל המקומות שבהם חשתי שמחה ניקר בי גינוי עצמי. כאשר אותו בחור התארס במז"ט כתבתי לו מכתב ובו ברכתני אותו לאירוסיו וביקשתי את סליחתו אם פגעתי בו במשך שנותי בישיבה. כאשר באתי לחתונתו לחץ לי את ידו ויברכתני בברכות חמות. שוב ביקשתי סליחה אולי ביום חופתי יום כיפור יכפר על חטאי והוא כדרכו האצילית השיב לי בחיוך טבעי 'אני סולח לך על הכל, על מה בכלל ביקשת סליחה מעולם לא פגעתי ב'. אלו לא היו מילים אלא היו מדקרות חרב שננעצו עמוק בקרבי. עד שלפני חצי שנה הרגשתי שד' מרחם עלי ורוצה לגאול אותי מייסורי הנפש שלי. יום אחד באקראי ממש בהשגחה פרטית מופלאה נפגשנו שנינו בנסיעה באוטובוס, ישבתי ליזו ושוב הרגשתי את הבערה. כבר לא קינאתי, אני הייתי אני והוא היה האה, אין מלכות אחת נוגעת בחברתה. נותרה רק הבושה הנוראה ההיא. כדרכם של חברים התחלנו להפליג בזכרונות העבר קורותינו המשותפים הם חיי הישיבה ומשכך התחלנו להלך בשבילי הזכרונות מתקופת לימודינו בישיבה. תוך כדי שיחה התברר לי שהוא משיב באחת הישיבות הנודעות, ואז פלט לעברי את המילים הבאות שעבורי היו הפתעה מופלאה, יודע אתה, כך אמר, השנה אנו לומדים את המסכת שלמדנו בהיותנו בשיעור ב' בישיבה. איני יודע אם זכור לך אבל באותה שנה כתבתי חבורה לחוברת החידושים שהישיבה הדפיסה בנושא זה שעכשיו שבנו לעסוק בו.

החבורה ההיא לא פורסמה אבל אצלי נשאר העתק ממנה. עכשיו כשלמדתי שוב עם התלמידים בישיבה את הדברים בצורה יותר מעמיקה התברר לי מעל לכל ספק שכל החבורה ההיא היתה מבוססת על שיגרה גמורה בהנחת דברי התוספות. תאר לך שהחבורה שלי עוד היתה מתפרסמת ורואה אור והטעות היתה בודאי מתגלה על ידי כל הרבנים שהיו קוראים בה. חסדי ד' שלא פרסמו אז את החבורה. בזמנו הצטערתי קצת אבל מה אתה אומר, נכון השגחה פרטית! לא הייתי מסוגל להגיב. גוש ענק וחונק עלה בגרוני והרגשתי שעוד רגע אפרוץ בבכי. למזלי היה עלי לרדת. הפטרתי משהו כמו 'חסדי ד' מרובים' ונפרדנו לשלום. על מדרגות האוטובוס ביקשתי את הטלפון שלו ואמרתי שנדבר בהקדם. לאחר שהסתגרת בחדרי פרץ הבכי. שבע וחצי שנים של חרטה וסבל נשטפו במעוות. עכשיו ד' יתברך ברחמינו פדה אותי מן הכלא המר של הייסורים על ידי שנודע

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל, ערוך בדרך של שו"ת

שהלקוחות שהיו רגילים להגיע לא הופיעו. אבל הוא המשיך לעמוד בניסיון והמשיך לשמוח בחברו. ולבסוף הגיע קונה לפני שבת וקנה כנגד כל הלקוחות של השבוע. (ללמדך שאין אדם נוגע במוכן לחבירו).

ואם אדם יחיה באמונה שאין אדם נוגע במוכן לחבירו כמלא נימה, וירבה בתפילה שלא תעלה קנאתו על אחרים ויבין שיש לו גם מעלות ודברים שאין לחברו, ויפנים ש"לכ"א יש את החבילה שלו, אזי הוא יזכה רק לפרנס לשני ולחשיר מליבו את הנגע הרע הזה. ויש גם תפילה מיוחדת מחו"ל שלא תעלה קנאתו על לב האדם, וכן כשאדם מכיר היטב את ערך עצמו, ממילא הוא פחות מקנא ולכל אדם יש מעלות שאין לחברו. **ויש להוסיף שיש גם קנאה המותרת** והיא קנאת סופרים, והיינו שמקנא בעמליו חברו לעשות דברים טובים כמותו, כמו כשקוראים סיפורי צדיקים ורוצים לעשות כמעשיהם, שדבר זה הוא מותר. מלוקט מתוך הספרים לעולם אודך. יערב נא שיחי.

לי כי ברחמינו הפך את הכל לטובה וכעת הרבה יותר קל לי לבקש סליחה.

ומה יעשה האדם בשעת מעשה כאשר הוא נפגש עם חבירו, והוא חש קנאה כלפיו? אומר החכם מכל אדם (משלי יא כה): "נפש ברכה תדשן". ומבאר בזה הגר"א שאדם שנפגש עם חבירו, ורואה בטובתו יכול הוא להגיב באחת משתי צורות: או שישמח בטובת זולתו, וירצה באמת שירבה טובתו, ויברך אותו בפיו (בבחינת עין טובה). או שייגיב בצורה של קנאה ועין רעה, שירצה שיתמעט טובותיו ח"ו, והעצה להתרומם ממידת הקנאה בשעת מעשה להסתכל בעין טובה על מה שיש לחבירו, ולברך את חבירו בפיו ובלבבו, שנפשו של אדם אינה יכולה לשאת שתי הרגשות הפכיות בבת אחת. וישנו סיפור ידוע על אדם שהייתה לו חנות, ובא אחר ופתח לידו חנות כמו שלו. והוא העביר על המידות ושמח עבורו ואף עזר לו ברעיונות. והנה באותו שבוע נתנסה בניסיון -

קשות לציבור היהודי בארץ, גדולי הדור בכו מזה כל הזמן ונמנעו מלאכול בשר.

שאלה: האם מוטל על האדם לדאוג את דאגת העתיד ולחפש תחבולות כיצד לפתור את הבעיות שעולות לצוץ? **תשובה:** יש דאגה שמלמדת כי האדם הדואג משלה את עצמו שהוא המנהיג שקובע את עתידו. דאגה זו היא דאגה אסורה המלמדת על חסרון באמונה. ולא רק שהאדם לא קובע את עתידו, אלא גם אין מוטל עליו "לעזור" לקב"ה לנהל את העולם. ועל האדם לתת לקב"ה להנהיג אותו וכשיגיע הזמן הקב"ה כבר יכוון את האדם לדעת מה צריך לעשות ומה הדרך הראויה לו. אבל כשדואג ומרגיש שבידו לקבוע את עתידו הקב"ה פחות מסייע. ועליו להתפלל שיהיה את ההכי טוב ועי"ז נקבל את ההכי טוב לנו.

שאלה: ישנם בחורים או נערות שלא התקבלו לישיבה או לסמינר שהם מאוד רצו והם נאלצים לבחור באופציות פחות טובות ממה שהם תכננו כל החיים, האם צריך לכאוב את הדבר הזה? **תשובה:** לא רק שלא צריך אלא אסור. ועל כל אדם מוטל להשתדל ולהתפלל להכי טוב ואם חלילה הוא לא התקבל למקום שרצה סימן ובטוח שהמקום שרצה הוא לא טוב לו והוא לא היה מצליח שם לא ברוחניות ולא בגשמיות והוא היה נשבר או נכשל שם. והקב"ה מבאי אותו למקום אחר כי יש לו חשבוניות והוא יודע ששם זה הכי טוב לו. ובוודאי אם יקבל באמונה את מה שהקב"ה סידר לו יהיה לו כיף וטוב. כל הבעיות מתחילות בזה שמרגישים כאילו שהקב"ה כביכול לא מטיב איתנו ושוחר אותנו למקום שלא טוב לנו וחיים כל הזמן בשימר. וכשאדם מחזיר לעצמו שאין מישהו בעולם שאוהב אותו כמו הקב"ה אז הוא יירגע. כי הוא יבין שהאוהב הוא גם יודע וגם נותן את ההכי הכי הכי טוב. השתדלותו היא בתפילה שבאמת נרגיש ונראה את הטוב במהרה.

שאלה: מה הזמן שצריך לקפל את הטלית במוצ"ש? **תשובה:** כתבו הפוסקים שיש עניין לקפל הטלית במוצ"ש כי יש להתעסק במצווה בתחילת ימי השבוע. וזמנה: הכף החיים לא יז הביא מהמדרש תלפיות שיש עניין לקפל הטלית קודם הבדלה ואחריה זה סכנה, ואם לא עשה זאת יעור הטלית לפני הקיפול. בכ"א מצינו אצל רבים מגדולי ישראל שקיפלו אחר הבדלה. מובא בליקוטי מהר"ח וכן נהגו ונוהגים החזו"א הסטיפלער הרב אלישיב הרב ואזנר ויבדלחטו"א רבי חיים קניבסקי, וכ"ה מנהג מונקטש ספינקא חב"ד ועוד.

שאלה: האם צריכים הכשר על תבלינים מחו"ל שאין בהם בעייה של מצוות התלויות בארץ? **תשובה:** היות וברוב התבלינים שמים בזמנינו תערובות של איסור בשביל הטחינה והשיווק, וכן יש סטוחנים אותם בכלים טריפה, ובפרט שמטרת התבלין הוא העמדת המאכל אז הוא לא בטל אפי' בארץ ולכן יש לקנות תבלינים גם כשמוצר בחו"ל בכשרות מהודרת.

שאלה: מה הכיבוד הכי חשוב בספר התורה? **תשובה:** מקובל לחשוב ששלישי ושישי הם העליות החשובות, אבל בגמ' במגילה לב. מבואר עשרה שקראו בתורה הגדול שבהם גולל וכתב המשנ"ב דהיינו המגביה. ובחזו"א כתב שגם המגביה וגם

שאלה: בשנים האחרונות קרו הרבה מקרים משונים שלא קרו מעולם. מה כל זה בא לומר לנו? **תשובה:** כשהמציאו את הצילום והווידיאו אמר החפץ חיים שהקב"ה עושה כל זאת מחמת חסרון באמונה, היות ואנשים יורדים באמונות ואומרים לעצמם אך יכול להיות שהקב"ה רואה ושוחר את המעשים שלנו, אז הקב"ה נתן את השכל להמציא את הצילום וכך כולם רואים שאפשר לתעד כל מה שאדם עושה. ובזמננו שיש עוד יותר ירידת הדורות הקב"ה הראה לנו שחכמת הצילום מגיעה לרמה שאפשר לצלם ממרחקים מה שקורה בכל מקום בעולם בכל רגע נתון. וכל מדינה מתחילה יש לה מולטימדיה ומצלמות שעוקבות אחר כל הנעשה בעולם. ויש להוסיף שכל האירועים בעיקבתא דמשיחא הם להראות לנו שאנחנו יכולים לחשוב במשך שנים רבות משהו מסוים ולתכנן דברים ופתאום הקב"ה מראה לנו שהוא יכול לשנות סדרי עולם ואי"ל לתכנן ולדעת שום דבר ושנת הקורונה הוכיחה זאת ביתר שאת. ויש להוסיף ולהתעורר ממה שקרה בשבוע זה בארץ ישראל איך אדם עם שש מנדטים הצליח לקבל ראשות ממשלה בתמיכה של מפלגות שבקצה השני של המתרס. ודבר זה אם היו אומרים לו לא מזמן היינו מאשפזים בכבייה את מי שאומר כן, הלא גם מדובר במספר מועט של מנדטים וגם השותפים הם השונאים הגדולים שלו וגם הוא מקומם כנגדו את כל המחנה שתמך בו ונתן לו כח פוליטי לעשות בדיוק את ההיפך. אבל הקב"ה מראה לנו שרבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום, כל מה שלא העלינו בדעתנו שיכול לקרות, פתאום הופך למציאות. וכשרואים בחוש איך הדברים הבלתי צפויים מתרחשים לנגד עינינו, יש בזה גם עידוד וחיוזק באמונה שאותו הדבר בדיוק יכול לקרות בכל רגע, כשלפתע נתבשר על הגאולה בלי הכנה מוקדמת אלא באמצע היום נשמע את אליהו מבשר על הגאולה. לכן מי שמעוניין לחיות ולהתקבל אצל מלך המשיח כמו שצריך, צריך להתכוון לזה לשוב בתשובה ולהשתדל לעשות כל מעשיו כראון ה'. וברור שאנו נמצאים כעת בימות המשיח יותר מתמיד.

שאלה: האם היתה בהיסטוריה של מדינת ישראל ממשלה שנשענה על קולות ערבים? **תשובה:** ממשלתו של רבין במשך שנתיים הייתה ממשלת מיעוט שנשענה על הימנעות הערבים. וממשלה זו דווקא לא עשתה נזקים בעולם התורה והדת במדינה, וודאי לא כממשלות לפיד האבא והבן. הבעייה הגדולה של הממשלה המתגבשת אינה הערבים, אלא שונאי ה' ותורתו כמו ליברמן שהצהיר מעל כל במה שהוא ירדוף את המגזר החרדי והדתי עד חרמה, וכן שונאי חרדים ורודפי דת נוספים במפלגות שמאל אנטי דתיות אחרות, הוומנים לפעול לעקירת התורה בדרכים שונות ומשונות, ולהכיר באופן רשמי בתועבות הגרועות ביותר שהתורה כבר הזהירה שטבעה על ארץ ישראל שהיא מקיאה את יושביה מתוכה בגלל התועבות הללו. ומלבד הפגיעה הישירה שהם גורמים בחרדים ובעולם התורה, יש גם חשש גדול שיאפשרו להפוך את המדינה למדינה כל אזורייה שתהווה מקור להתבוללות ולהרס כל ענייני הדת בארץ באופן שיובייל להיידרדרות רוחנית לאחינו שומרי המסורת רח"ל. ויה"ר שנוכה שתעבור ממשלת זדון מן הארץ. ובזמן כשקמו ממשלות

שאלה: כשהחל הגנף בעם אהרן רץ עם הקטורת בתוך הקהל ופסק הגנף. מה הן הסגולות המובאות בחז"ל של אמירת הקטורת בימינו? **תשובה:** בימינו אין לנו קטורת ואמרו חז"ל שכל האומר פרשת הקטורת כאילו הקטיר קטורת ומועיל לו לכל הסגולות הטמונות בעליו. בזהר בפרשת וירא דף קא. מובא שפעם היתה מגיפה וציווה רב אחא לומר פרשת הקטורת והמגפה נעצרה. ובספר סדר היום הביא שאמירת הקטורת סגולתה לבטל כל גזירות רעות, וכן מובא בספר סגולות ישראל מהזהר וחז"ל רשימה גדולה של דברים שאמירת הקטורת יפה להם כגון: סילוק הדינים מעליו, ימצא חן ושכל טוב בעיני כל רואיו, עשירות מופלגת, סגולה לזש"ק, ועוד דברים נפלאים. והמנהג הוא לאמרה פעמיים ביום (בקרבנות שלפני שחרית ומנחה), ויש לאמרה לאט ובמתינות מתוך הכתב בלא לחסר פרט, כי כתוב ואם חסיר אחת מכל עשרי חייבי... והארז"ל כתב שיש למנות את האחד עשר סמנים ביד כדי לראות שלא שכח אחד. ויש שהקפידו לאמרו מתוך קלף בכתב אשורית. ורבי חיים קניבסקי אומרה מתוך הסיידור ולא מתוך קלף. וי"א שיאמרה בטעמים. כיוון שראינו כמה גדול עניין זה לכן כ"א שמחפש ישועות בענייניו יש לו גם עניין פשוט וקל מחז"ל איך אפשר לזכות לכל הישועות.

שאלה: ממה צריך להיזהר בשבוע זה? **תשובה:** הרב שטינמן היה מרבה להביא מחז"ל שבשבוע של קרח הוא זמן מסוכן למחלוקת. ולכן גם יש שחלילה נכשל בעניין זה של מחלוקת, בשבוע זה יברח מזה מאוד וינסה להתעורר בגנות המחלוקת. בשנה שעברה הבאנו בעלון מאמר בגנות המחלוקת, ונביא כאן כמה דברים בקיצור נמרץ: הרמב"ם כותב באגרת המוסר לבנו בזה"ל: אל תשקצו את נפשותיכם במחלוקת המכלה את הגוף והנפש והממוץ. וראיתי לבנים שהשחירו ומשפחות נסחפו ועיירות גדולות נתערערו וכו' לכן שנאו את המחלוקת ונוסו מפניה והתרחקו מכל אוהביה וכו' פן תספו בכל אשר להם. וסופם של כל בעלי מחלוקת, לא יצא להם מזה כלום. כולם שוכבים כאבן שאין לה הופכים בבית הקברות. וכמו שכתב הגר"א באגרת זכור את הראשונים אשר היו לפנינו שכל אהבתם ושנאתם כבר אבדה. והשלי"ה כותב שמחלוקת גורמת לאדם להיות עני מרוד רח"ל. ורבי שלמה מזוועיל היה אומר שבעלי מחלוקות אין להם מנוחה בעולם העליון. וידוע הסיפור שהיה עם החזו"א שנשמה מיוסרת הגיעה אליו לבקש תיקון לנשמתה הדוויה והסיבה לכך היא שהוא הרבה במחלוקת במקום מגורי החזו"א בצעירותו. וזאת מלבד זה שאנו רואים את אלו הבעלי מחלוקות איך אין להם שלווה הנפש בעולם הזה והם עוברים מצרה לצרה, והאחרונות קשות מהראשונות, אז שומה עלינו לברוח כמה שיותר מהמחלוקות, כדי שנרויח גם בזה וגם בבא. ובכל מחלוקת הבאה לפתחנו נברח כמפני האש ונשתוק ונוותר גם במקום שהצדק עמנו. ויש להוסיף מחז"ל בפרשתנו שמבואר שאישה נוהגת בחכמה יש לה אפשרות למנוע מחלוקת, וכן כשלא נוהגת מספיק בחכמה היא מציתה את אש המחלוקת. וחכמת נשים בנתה ביתה זה אישתו של און בן פלת שבחכמתה שאמרה לבעלה מה תרוויח מכל זה הצילה אותו משאול תחתית, ואילו אשת קרח שהסיתה אותו גרמה לו ולכל עדתו לרדת חיים שאולה.

הגולל. וכדאמר רבי יוחנן הגולל ספר תורה קיבל שחר כנגד כולם. וה"ה עניין פתיחת הארון הוא עניין גדול ע"פ קבלה ומעלתו גדולה ביותר.

שאלה: איך מתקדמים בחיים? **תשובה:** כשאדם רוצה להשתפר והוא יודע בוודאות שאין לו סיכוי, למשל אדם רוצה להפסיק לדבר דיבורים אסורים אבל הוא יודע שהוא יכשל, או שהוא התחיל ונכשל על ההתחלה, בכ"א צריך להמשיך להתאמץ ולא להרים ידיים כי אז הוא לעולם לא יתקדם. ורק ע"י שמנסה ונופל יש לו סיכוי להתקדם הלאה. כי גם חלק מדבר גדול הוא דבר גדול, גם כשלא עשה זאת באופן מושלם.

שאלה: מהו עודף משקל הטעון תיקון? **תשובה:** אדם נורמלי בגובה מטר שבעים לערך אמור לשקול 70. מעבר לכך זה כבר משקל עודף וכל ס"מ גובה שפחות מכך הוא פחות קילו. למשל לאדם בגובה מטר שישים המשקל הרצוי הוא 60 קילו, מעבר לכך זה כבר עודף. ואם זה עד 15 קילו מעבר למשקל זה עדיין רק מוגדר כמשקל עודף. יותר מ-15 קילו זה כבר השמנת יתר, וברור שמשקל עודף זה מתכון להגיע תוך מספר שנים להשמנת יתר, שזה מסוכן לבריאות משום שעלול ליצור מחלות לב וכלי דם וכדו'. ולכן כשיש משקל עודף על האדם לעשות הכל בשביל להוריד מהמשקל שלא יטפס ויעלה, והורדת המשקל נעשית בדרך הטובה ביותר ע"י פעילות גופנית ואכילת פחות

כל פטר רחם לכל בשר אשר יקריבו לה' וגו' אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור בהמה הטמאה תפדה. כשאדם נמצא בפדיון הבן של מי שלא יהיה, או בפדיון בכור בהמה, והילד שלו שואל אותו למה עושים פדיון הבן, הוא מחוייב לענות לבנו עבדים היינו לפרעה במצרים כמבואר בהגדש"פ, ודין זה הוא מדאורייתא כדכתיב בשמות יג קדש לי כל בכור וגו' והיה כי ישאלך בנך לאמר מה זאת וכו'. אמנם אין חיוב של את פתח לו שנאמר רק בליל הסדר. חוט שני שבת ח"ג עמוד רלד.

חידות פרשת שבוע: א. היכן בפרשה ארבע דורות באותו הפסוק? **ב.** למי עוד יש פה חוץ מבעלי חיים? **ג.** היכן בפרשה מילה אחת פעמיים ברצף? **ד.** איזה מאכל שמברכים עליו בורא פרי העץ מוזכר בפרשה? **ה.** איזה מילה בפרשה אותה מילה פעם שם ופעם מאכל? **ו.** ארבע מילים רצופות בפרשה המסתיימות באות ד?

חידות ידע תורני: ז. מתי כהן גדול מותר באלמנה? **ח.** איזה סימנים הם ראשי התיבות צצח"ל מקש"כ קק"ק? **ט.** מה הראיה מהגמ' בשבת שלא כתובה בתורה המילה גרעין או גרעינים? **י.** איזה אדם מרכזי בתורה סבו וסבא רבה שלו זה אותו אדם? **יא.** למה קוראים בית בלשון חז"ל? **יב.** מתי הקריבו קרבנות בעלי מומין?

חידות לשאל תלמידים: יג. איזו דקה לא מסומנת בשעון? **יד.** איזה פרי שמו ושם גרעיני מכילים כפל לשון לפחות בבני ברק? **טו.** מתי לא פוסע לאחוריו כשאומר "עושה שלום"? **טז.** מתי לא צריך לפתוח או לסגור את הדלת בכניסה וביציאה? **יז.** מה מוכן לאכילה רק כשהוא מפוצץ? **יח.** מי נקרא בשם הצבע שלו? **יט.** איזה מילים מצמידים למילה שמש? **כ.** מה ההפך

קלוריות. וכבר הבאנו בעבר בהרחבה מה הדרך לאכול כראוי.

שאלה: האם לפעמים יש עניין לניהול הבית בדרך של שמאל דוחה, או שתמיד עלינו לוותר בכל הכוח ולנהוג רק בדרך של ימין מקרבת? **תשובה:** ברור שבשביל שלימות הבית צריך תמיד לוותר ולוותר, אבל לפעמים כשאדם מרגיש שהווייתורים המרובים שלו מנוצלים לרעה והם רק מובילים לתוצאות לא טובות עד כדי שהוא מרגיש מנוצל וחסר כל הערכה וכבוד, אזי צריך לעמוד שלו ולא לוותר על זכויותיו צרכיו ורגשותיו. והדברים אמורים בדרך כלל במקום שאחד מבני הזוג הוא שתלטן, והשני הוא עדין נפש וחסר ביטחון עצמי. בכזה מקום על העדין במקרים מסויימים להציב גבולות כי אם הוא לא מצביע גבולות הוא נראה חלש ואז א"א לקבל ממנו כלום וא"א להעריך אותו על כלום כי בזים לו ומזלזלים בו כי מי שלא מסוגל לומר לא אז גם הכן שלו לא שווה הרבה, ורק כשדורש את המגיע לו, עי"ז חיי המשפחה הופכים לטובים יותר, לסיכום: הצבת גבולות היא הכרחית ליצירת אהבה ואחוה, ורק אז גם אפשר להעניק ולתת כראוי, וסחיטה וניצול מזיקים מאוד לבניית הקשר. שלום ורעות.

שאלה: ילד שמחליט ללכת לישון מאוחר למרות הפצרותינו ולמחרת בבוקר הוא עייף ויש השלכות ותוצאה לשינה המאוחרת שלו, איך צריך להתנהל עם

הלכות

קיצור הלכות בעניין מי ששוכח רצה ויעלה ויבוא בברכת המזון: כשלא אמר שם ה' של בונה ירושלים יחזור לרצה. אמר שם ה' ולא המשיך יכול לומר למדני חוקך ויחזור לרצה.

אם המשיך אז הדין הוא כך: לפני **שהתחיל** הטוב והמטיב יאמר הברכה אשר נתן שבתות למנוחה, ובראש חודש אשר נתן ראשי חדשים לכפרה, ובמועדים אשר נתן מועדים, מובא בסידורים. **ודיינים אלו** נאמרו גם כשמסתפק אם אמר. **ואם התחיל** הטוב והמטיב ואמר ברוך

חידות

מזכר? **כא.** היכן אדם רואה את עצמו מלבד במראה? **כב.** באיזה דבר נוסעים ונוהגים בכל הגלים מגיל שנה ועד גיל 100? **כג.** מה השם הנוסף למטוס, לרכב, למונית?

חידות על העלון של השבוע: כד. מי מקבל שחר כנגד כולם? **כה.** למה אנשים נכנסים לחובות? **כו.** מה צריך לעשות במוצאי שבת?

תשובות: א. ויקח קרח בן יצחק קהת ולוי. **ב.** ותפתח האדמה את פיה. **ג.** יז יז משה משה. **ד.** יז כג שקדים. **ה.** יצחק הוא אבי קרח, ובהמשך הפרשה יח יד הוא שמן יצחק. **ו.** יח יט. **ז.** יבמות סא. משנה מפורשת כהן הדיוט שארס את האלמנה ונתמנה לכה"ג מותר לו לכנסה, ולהמשיך לחיות אתה אפילו שהוא עכשיו כה"ג. **ח.** סימני הקטורת צרי ציפורן חלבנה וכו'. **ט.** בשבת עז: הגמ' דנה איך כותבים גרעין ומביאים ראה מ'ינוגרע' בערכך' ומה שלא הביאו ראה ממקום שכתוב מפורש בתורה סימן שאין בתורה המילה גרעין. **י.** משה היה נכד של לוי דרך אמו שהייתה בת לוי, ונין של לוי דרך אביו. **יא.** בית כור בית הפרס. ויש עוד. **יב.** זבחים קטו עד שלא הוקם המשכן הותרו בעלי מומין לקרבן. **יג.** הדקה התשעים. **יד.** מיש מיש, גו גו... **טו.** בברכת

זה! **תשובה:** ילד שהולך לישון מאוחר אפשר להסביר לו וללמד אותו כמה זה לא טוב, אבל לא לשאת במקומו בתוצאות של המעשים שלו. ואם הוא יענש בגלל זה ע"י שיגיע מאוחר בלי פתק שלנו וכו' אז זה ילמד אותו לקח לחיים. וראוי לתת לילדים ללמוד מטעויות של עצמם, וכל נסיון לרפד לילד את החיים ובפרט בטעויות שלו עלול לגרום לו נזק לכשיגדל. וברור שאין זה אומר שלא יקבל מאתנו תמיכה או הכוונה ועזרה, אבל ההתמודדות צריכה להיות שלו ואז זה מחשל אותו לחיים ובהמשך הוא יודה לנו ע"ז. לגדל.

שאלה לדיון בחושן משפט: שדכן הציע לאבא של נערה שידוך. הזוג נפגש אך כיון שהבחור היה בעל משקל עודף זה לא התאים כלל לנערה והורידו את השידוך. לימים נפגש אבי הנערה עם הבחור, והוא הבחין שהוא הוריד יותר ממחצית ממשקלו ע"י ניתוח וכעת הוא נראה מצויין והוא מעוניין לחזור לשידוך, ואכן בתיאום של אבי הנערה עם הבחור הם נפגשו שוב והתארסו. האם מגיע לשדכן דמי שידוך? מצד אחד יש שרצו לטעון שהשדכן ירד מהשידוך לגמרי וזה נחשב כעת לבחור אחר. ומצד שני יש שטענו כיון שסו"ס זה אותו הבחור וזה חלק מתהליך השידוך וכמו חסרון שמסתדר עם הזמן וכדו'. עם מי הדין?

אתה ה' אלו קינו מלך העולם ה-א-ל חוזר לתחילת הברכה. ובראש חודש וחיה"מ כששכח יעלה ויבוא אינו חוזר וכן בסעודה שלישית כששכח רצה אינו חוזר.

אבל לפני שאמר הקל אפי' שאמר ברוך אתה ה' אמ"ה, פסק החיי אדם שיכול להמשיך ולומר אשר נתן שבתות וכו' והביה"ל הסתפק בזה ולהלכה פסקו רש"י אורבך וכן בשו"ת אור לציון שיש לנהוג כהחיי אדם כי המשני"ב נשאר בצ"ע. לחיות כהלכה.

המזון. **טז.** בכניסה וביציאה ממעלות ומאוטובוס. **יז.** פופקורן. **יח.** הלבנה. **יט.** בית שמש. מרפסת שמש. כובע שמש. משקפי שמש. **כ.** מלבד נקבה גם שכן. **כא.** בצל של עצמו. **כב.** באופנים. **כג.** אוריון. מכונית. טקסי. **כד.** המגביה והגולל. **כה.** בגלל שיקולים של קנאה. **כו.** לקפל את הטלית.

חידון משמעויות מילים לפרשת קרח: ה'
משמעויות למילה אות.

אות - זיכרון. "והיו לאות לבני ישראל" רש"י: לזכרון (במדבר יז ג).

אות - מופת. "והיה הדם לכם לאות על הבתים" אבן עזרא: למופת (שמות יב ג).

אות - סימן. "והיו לאותות ולמועדים" רש"י: סימן. אבן עזרא: רגעים (בראשית א יד).

אות - נס. "בכל האותות אשר עשיתי בקירבו" רש"י: הניסים. (במדבר יד יא).

אות - אות מהאלף בית. אותיות מחכימות.

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון במיל או בכתב יותר גדול אפשר לפנות למיל: 456alon@gmail.com יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ alon@gmail.com

או לטל: 0527633431

לקבלת העלון בפקס יש להתקשר לטלפון 036180383

העלון השבוע מוקדש לע"נ רבי אליהו בן נטע געצל אביו של ידידנו מטיבנו ואיש חסדנו מליקווד רבינו שמואל קוזלוביץ שליט"א שהוא גאון וצדיק באופן נדיר שלא בנמצא כלל. ולב"ע כט סיון תשנ"ו. ולע"נ דודו של רבי שמואל רבי שלום בן רבי יהושע דוד פוברסקי צ"ל.

אם גם אתה רוצה להבין כל שורה ושורה ברש"י ובתוספות

חדש!

מסכת בבא קמא מהדורת באר"ת להבין כל שורה ברש"י ותוספות!

כרך מפואר במחיר מיוחד: 35 ש"ח בלבד!

הפצה ראשית: 052-766-07-07

מפעל המשניות והתלמוד

ללמוד. לדעת. לזכור!

המשניות שהתקבלו בחיבה כבר עשרות שנים

משניות

עם ילקוט באורים בלשון המפרשים, ציוני דרך, טבלאות וציורים ועוד.

מפעל המשניות והתלמוד

עכשיו הזמן לרכוש!

ניתן להשיג גם כרכים בודדים, מסכתות בודדות ופרקי גמרא. אברהם בן דוד 39, 052-7660707

הבילה כוללת "אמא ואבא"

פרקי גמרא מהדורת "בארות" עם באורי רש"י ותוספות באור דברי רש"י ותוספות בתכלית הקיצור, מסודר על הדף בלשון הזהב של המפרשים ציטוט כל הגמרות המובאות ברש"י ובתוספות

הגמרות החדשות שהתקבלו בשמחה בציבור הלומדים

משניות עם ילקוט באורים, ציוני דרך, טבלאות וסימונים, ציורים במקומות הצורך

המשניות הותיקות שנלמדות בחיבה כבר עשרות שנים

ארון יחודי מפואר נייד ומסודר לכל החוברות פרקטי מאוד לכל בית כנסת

אפשרות להנצחה על כל חוברת וכן על הארון

מוחזר מסובסד מיוחד

מפעל המשניות והתלמוד

052-7660707

וה"אבות ובנים" שלך מסודר!

לכל מי שחיכה

בס"ד יצא לאור מסכת בבא מציעא באר"ת - עם באורי רש"י ותוספות הסדרה שכבשה את בתי המדרשות

אם גם אתה רוצה להבין כל שורה ושורה ברש"י ותוספות זה מה שאתה צריך!

חדש!

לרכישת הגמרות:

מפעל המשניות והתלמוד

052-766-07-07

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 45 | תמוז תשפ"א | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

הגר"נ זוכובסקי והגר"א דינר בשמחת החתונה לבן מנכ"ל איגוד הסמינרים

מרן הגר"ש שטימן שליט"א בשמחת נישואי בן הרב יצחק אוסטרלוץ, מנכ"ל איגוד הסמינרים

תלמוד תורה 'אהייעזר'

תלמידי בית הספר 'שובו' מתברכים אצל מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

מרן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי חתם על כתב שותפות עם חקלאי מטעם קרן השביעית
 במעמד נדשמה סגירת מעגל מרגשת, כאשר החקלאי מאיר קוך סיפר כי למד לפני 60 שנה אצל ראש הישיבה, מרן בהתרגשות גדולה נשקו בידו

”אשרי המצטרף
ומשתתף באות אחת
וכל שכן בתבה אחת
דיותר, ובכך הוא כולל
עצמו בכלל ישראל
ובודאי מן השמים
ישפיעו עליו שפע רב
ברוחניות ובגשמיות

26

מבין קדושי מירון

הם ילדים ובחורים שלא זכו להותיר אחריהם זכר

**אנחנו נותיר אחריהם זכר קדוש
נכתוב יחדיו עבודם ספרי תורה**

074-787-1717

נוטלים חלק
במיזם הגדול:

יחד שבטי ישראל

יצירת מופת שלא היה כדוגמתה מאז תקופת ה'חפץ חיים'

שהחיינו! יצא לאור משנ"ב 'דרך ברורה' המסייע לשינון ולזכירת כלל פרטי ההלכות

התרגשות בקרב שוחרי ההלכה ולומדי המשנ"ב עם צאתו לאור של החיבור הנפלא משנה ברורה עם ביאור וסיכום 'דרך ברורה', פרי עמלו ויגיעו של הגאון רבי אשר וסרמן שליט"א, בעל מחבר ספרים חשובים בשיטה ייחודית המועילה לסיכום שינון וזכירת הלימוד - אשר יצא לאור במשך השנים בחלקים בודדים, וכעת יוצא לראשונה בפאר והדר, לטובת כל מי שרוצה לדעת באמת את דברי המשנ"ב ולזכרם היטב לאורך זמן.

חיבור ייחודי זה, 'דרך ברורה', שונה באופיו משאר החיבורים וספרי הליקוט היוצאים לאור חדשים לבקרים על המשנ"ב, ומתייחד בכך שאיננו מוסיף כהנה וכהנה על דברי מרן ה'חפץ חיים', אלא מסכם בשפה השווה לכל נפש כל עמוד במשנ"ב - מהשורה הראשונה בשו"ע עד השורה האחרונה ב'שער הציון', ומסייע להבנת הדברים בצורה מסודרת המקילה על זכירת הלימוד לאורך זמן.

מעתה ואילך, יכול כל שוחר הלכה המבקש לרכוש בקיאות במשנ"ב - להרוות נפשו השוקקה ולזכור את דברי המשנ"ב לפרטי פרטיהם, בזכות דרך הסיכום הייחודית של ה'דרך ברורה' - באמצעותה ניתן 'לראות' באופן 'חזותי' את כל ההלכות, כאשר כל סעיף מתחלק לחלקים ראשיים ומשניים, וכל חלק מובלט בכותרת המתמצתת את ההלכות המובאות בפיסקה זו.

עד היום הזה אלפים זכו לטעום את טעם הלימוד בחיבור מופלא זה - אשר זכה להסכמותיהם הנלהבות של גדולי ומאורי הדורות זצוק"ל ושליט"א, אשר העידו כולם פה אחד כי **אין דרך אחרת לדעת את כל המשנ"ב ולהיות בקיא באמת - בלי ללמוד בספרים אלה.**

ומה גדול לנו מהתבטאותו הנדירה של מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א, המכיר את בעל המחבר באופן אישי ומעיד כי "הלומד בספרים אלה - בוודאי עושה נחת לבעל ה'חפץ חיים' ומקיים את צוואת המשנה ברורה בהקדמתו: ואקוה לה' שמתוך פירושנו יהיה לכל אדם משנתו ברורה בטעמיה וכל פרטיה".

ואף הגאון רבי משה שאול קליין הוציא מתחת ידו הסכמה נדירה, בה כותב את הדברים הנלהבים הללו: "הלימוד בספר מלמד ומחנך איך לדייק בכל דברי רבינו המשנה ברורה ואיני מכיר בדורנו עוד ספרים אשר נעשו בסגנון הזה לגלות את כל החידושים הטמונים והגנוזים בדברי רבינו המשנה ברורה". אחר דברים נוקבים אלו, כל מילה מיותרת.

הספר הינו חובה בכל בית - ובעיקר לאברכים, בחורים, מלמדים, מגידי שיעורים וכל מי שרוצה לדעת מה המשנ"ב פסק הלכה למעשה, בדרך קצרה ובהירה - וניתן להשיג את שבעת כרכיו בחנויות הספרים המובחרות.

יצירת מופת שלא היה כדוגמתה מאז תקופת ה'חפץ חיים'

משנה ברורה

יצא לאור
'משנה ברורה'
עם ביאור וסיכום
'דרך ברורה'

שיטה יחודית של ביאור וסיכום חזותי של כל ההלכות
לפרטיהם, כולל הלכות סבוכות קשות וארוכות - באמצעות
פירוק וסיכום דברי ה'משנה ברורה', באופן המיקל על
קליטת התוכן וזכירתו, בצורה נוחה וקלה.

בתחילת כל כרך מודפס המשנ"ב בצורת הדף

ספר חובה! לכל לומדי המשנה ברורה!!

עד כה יצאו לאור בס"ד ז' כרכים:
חלק א' - ב' כרכים | חלק ב' - ב' כרכים | חלק ג' - הלכות שבת - ג' כרכים
ניתן לרכוש כל חלק בנפרד

מזן הגר"ח קנייבסקי שליט"א:
"אני מכיר את הספרים, זה דבר טוב.
ומקיים את צוואת המשנה ברורה
בהקדמתו כפשוטו:
שיהיה לכל אדם משנתו ברורה
בטעמיה וכל פרטיה.
והלומד בספרים אלה בוודאי
עושה נחת לבעל ה'חפץ חיים'"

**הצלחה
בטוחה!**

למדת ב'דרך ברורה'
ואינך מצליח לזכור?
קבל את כספך בחזרה!
עד תשרי תשפ"ב

למי שרוצה לדעת באמת

050-411-20-14

DB4112014@gmail.com

למידע
נוסף:

להשיג בכל חנויות הספרים

הפצה ראשית:

רשת חנויות
יפה נוף
פלדהיים

התורה הקדושה מצווה אנחנו שותפין!

וצריך כל אחד להתאמץ ולהיות שותפים עם גיבורי הכח בקיום מצווה רבה זו,
על ידי תרומה לכה"פ בסך 50 שקלים לחודש עד סוף תקופת השמיטה,
כדי שעי"ז יוכל כל אחד מישראל לקיים את מצוות השביעית. כאשר "קרן
השביעית" היא הדרך הטובה ביותר לסייע לשומרי שמיטה כהלכתה.

מאות חקלאים ממתנים לדעת אם יש מי
שיתמוך בהם, אם ישמרו שמיטה כהלכתה.

**השותפות שלך תכריע:
כן או...לא.**

**עתיד שמיטה חשפ"ב על כף המאזניים.
הפעם זו האחריות של כולנו!
חותמים 'שותפין' היום, כמצוות גדולי הדור!**

**קרן
השביעית**
שמיטה תשפ"ב

קרן הקודש של גדולי ישראל שליט"א
לקיום מצוות השביעית בארץ ישראל

ניתן לתרום
באמצעות:

מוקד 'וציית את ברכת'

1-800-300-544

ת.ד. 50010 ירושלים • לתרומה בהפקדה: בנק פאג"י סניף 185 ח-ן 409485101 ע"ש
קרן השביעית • לעמותה אישור מוסד ציבורי לענייני תרומות לפי סעיף 46 לפקודה